

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA MIASTA LUBLINA NA LATA 2024–2033

URZĄD MIASTA LUBLIN
wrzesień 2023

Lublin ®
MIASTO INSPIRACJI

1. Spis treści

1. Wprowadzenie.....	5
1.1. Wstępne przygotowanie wejścia na ścieżkę ustawową.....	5
1.2. Wykorzystanie doświadczeń rewitalizacyjnych.....	6
1.3. Sposób sformułowania programu.....	6
2. Diagnoza obszaru rewitalizacji.....	7
2.1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	7
2.2 Cel i metodologia diagnozy.....	9
2.3 Podsystem społeczny.....	10
2.4 Podsystem gospodarczy.....	34
2.5 Podsystem środowiskowy.....	36
2.6 Podsystem przestrzenno - funkcjonalny.....	37
2.7 Podsystem techniczny.....	52
2.7 Komplementarność międzyokresowa.....	57
2.8 Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	59
3. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi gminy.....	61
3.1 Powiązania ze strategią rozwoju gminy.....	61
3.2 Powiązania ze strategią Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030.....	62
3.3 Powiązania ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUiKZP).....	63
3.4 Powiązania ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS).....	64
3.5 Powiązania z Planem Adaptacji do Zmian Klimatu (MPA).....	65
4. Od wizji do przedsięwzięć.....	67
4.1 Wizja stanu po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	67
4.2 Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	69
Logika programu rewitalizacji w kontekście definiowania celów.....	69
Struktura celów.....	69
Kierunki działań.....	72
4.3 Przedsięwzięcia.....	73
Zagadnienia przekrojowe.....	73
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunków działań.....	77
4.4 Obowiązkowe elementy GPR.....	150
Określenie niezbędnych zmian w uchwałach mieszkaniowych.....	150
Określenie niezbędnych zmian w uchwale o Komitecie Rewitalizacji.....	150
Ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR).....	150

Wskazanie sposobu realizacji GPR w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	151
5. Zarządzanie, monitoring i wdrażanie programu.....	153
5.1 Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	153
5.2 System i koszty zarządzania programem.....	154
5.3 Mechanizmy włączania interesariuszy w proces rewitalizacji.....	158
5.4 Ramowy harmonogram realizacji programu.....	165
5.5 Indykatywne ramy finansowe oraz źródła finansowania.....	168
5.6 System monitorowania i oceny programu oraz wprowadzenie w nim zmian.....	169
Monitorowanie.....	169
Ocena Programu Rewitalizacji i jego ewentualne zmiany.....	172
Spis tabel.....	175
Spis map.....	176
Spis zdjęć.....	178
Spis wykresów.....	179

Rewitalizacja stanowi **proces** wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób **kompleksowy**, poprzez **zintegrowane działania** na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, **skoncentrowane terytorialnie**, **prowadzone przez interesariuszy** rewitalizacji na podstawie **gminnego programu rewitalizacji**.

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji

1. Wprowadzenie

Od 2017 roku w Lublinie obowiązywał Program Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-2023 (przyjęty uchwałą nr 735/XXIX/2017 Rady Miasta Lublin z dnia 27 kwietnia 2017 r., a następnie zmieniony uchwałą nr 868/XXXIII/2017 Rady Miasta Lublin z dnia 12 października 2017). Program ten, z uwagi na występujące wówczas okoliczności, opracowano według tzn. procedury pozaustawowej, korzystając z przejściowych uregulowań ustawy o rewitalizacji dopuszczających obowiązywanie programów rewitalizacji opracowanych wg tej procedury do końca roku 2023. Równocześnie program odzwierciedlał ideę tzw. nowego podejścia do rewitalizacji - zapewniono jego zgodność z *Wytycznymi Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 oraz Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim* (zwanymi dalej *Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia*). Zgodność ta została potwierdzona poprzez wpisanie tego programu do wykazu prowadzonego przez Marszałka Województwa Lubelskiego zawierającego te programy, które przeszły pozytywną weryfikację, a ujęte w nich przedsięwzięcia mogą się ubiegać o współfinansowanie ze środków unijnych na rewitalizację.

1.1. Wstępne przygotowanie wejścia na ścieżkę ustawową

Już w chwili tworzenia programu rewitalizacji w 2017 zaplanowano, że powstrzymanie się od stosowania ustawy o rewitalizacji w Lublinie ma jedynie charakter operacyjny i w nieodległej przyszłości powinno nastąpić „przejście” rewitalizacji na ścieżkę ustawową. Program z roku 2017 służyć miał jak najpilniejszemu rozpoczęciu działań rewitalizacyjnych, natomiast w kolejnym etapie zgodnie z ustawą o rewitalizacji Gminny Program Rewitalizacji (GPR) powinien pozwolić sięgnąć po dodatkowe narzędzia, możliwe do zastosowania dzięki przepisom ustawy. Powinno to zwiększyć skuteczność rewitalizacji w Lublinie.

Jakkolwiek w niniejszym programie wprowadzono istotniejsze zmiany, niż w zakładano w 2017 roku (modyfikacji uległ obszar rewitalizacji, a w konsekwencji także struktura celów programu), to jednak takie dwustopniowe podejście do programowania rewitalizacji uznać należy za korzystne. Podczas gdy wiele innych polskich miast uchwalało Gminny Program Rewitalizacji pod presją czasu związaną z terminami dostępu do środków unijnych, w przypadku obecnych prac nad GPR dla Lublina taka presja nie występuje. Za to zgromadzono doświadczenia i obserwacje, dotyczące z jednej strony tego, jak program był wdrażany w Lublinie, a z drugiej co udało się a co nie udało się w innych polskich miastach, w których GPR został wdrożony wcześniej.

1.2. Wykorzystanie doświadczeń rewitalizacyjnych

Istotnym wyznacznikiem treści GPR oraz zapisanego w nim podejścia musi być wykorzystanie dotychczasowego dorobku rewitalizacyjnego. Nie opisując tu szczegółowo procesu, którego korzenie sięgają lat 90-tych XX wieku, należy odnotować, że w jego trakcie kierunki rewitalizacji wyznaczały już 3 kolejne programy rewitalizacji i w ramach ich realizacji zdobyto liczne doświadczenia. Równie liczne doświadczenia przynoszą działania realizowane w Lublinie (zwłaszcza o charakterze oddolnym), które formalnie nie były częścią programów rewitalizacji, a jednak miały wyraźnie rewitalizacyjny charakter.

Najświeższy charakter mają doświadczenia wynikające z realizacji programu z 2017 roku. Wiążą się one z ujawnieniem, które projekty czy mechanizmy zdały egzamin i powinny być kontynuowane, a które należy zaniechać lub zmienić. Ma to bezpośredni wpływ na sposób sformułowania GPR. Szczególne znaczenie mają wnioski z projektu dotacyjnego współfinansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna w ramach programu „Modelowa Rewitalizacja Miast”. Projekt ten skupiał się na rewitalizacji rejonu ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza planując ożywienie gospodarcze, społeczne i kulturalne. W ramach tego projektu, traktowanego jako swoistego rodzaju pilotaż, rozpoczęto różnego rodzaju działania, które powinny być kontynuowane lub rozszerzone na inne rejonu obszaru rewitalizacji. To stwierdzenie znajduje swe odzwierciedlenie w dalszej części programu.

1.3. Sposób sformułowania programu

Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji, jeśli obszar rewitalizacji podzielony jest na podobszary rewitalizacji, to Gminny Program Rewitalizacji przygotowuje się w podziale na te podobszary. Dotyczy to Lublina, w którym w ramach obszaru rewitalizacji wyodrębniono podobszary. Jednakże w przypadku Lublina większość zjawisk, problemów, a także celów dotyczyć będzie całego lub prawie całego obszaru rewitalizacji. Biorąc pod uwagę to spostrzeżenie, a także wolę skrócenia dokumentu w celu uczynienia go przystępniejszą niż poprzednia wersja, zastosowano podejście wzorowane na innych miastach, w których też wydzielono podobszary. Program został przygotowany w jednolitej formie dla całego obszaru rewitalizacji, ale uwzględniono w nim uszczegółowienia czy zastrzeżenia, gdy różnicowanie treści dla podobszarów rewitalizacji ma uzasadnienie.

2. Diagnoza obszaru rewitalizacji

2.1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji zostały wyznaczone w Uchwale nr 248/VII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 30 maja 2019 r. Obszar rewitalizacji obejmuje łącznie 10,35% powierzchni miasta i prawie 14% jego ludności (41 622 mieszkańców - dane na 31.05.2023 r.). Obszar rewitalizacji został wyznaczony na podstawie diagnozy delimitacyjnej, w której posłużono się przede wszystkim danymi ilościowymi (szczególnie w sferze społecznej, która była podstawą do wyznaczenia obszarów). W wyniku zbadania i wskazania przestrzennego zjawisk kryzysowych w obszarze rewitalizacji znalazło się 15 jednostek analitycznych z diagnozy delimitacyjnej, które w niniejszym programie stają się podobszarami rewitalizacji.

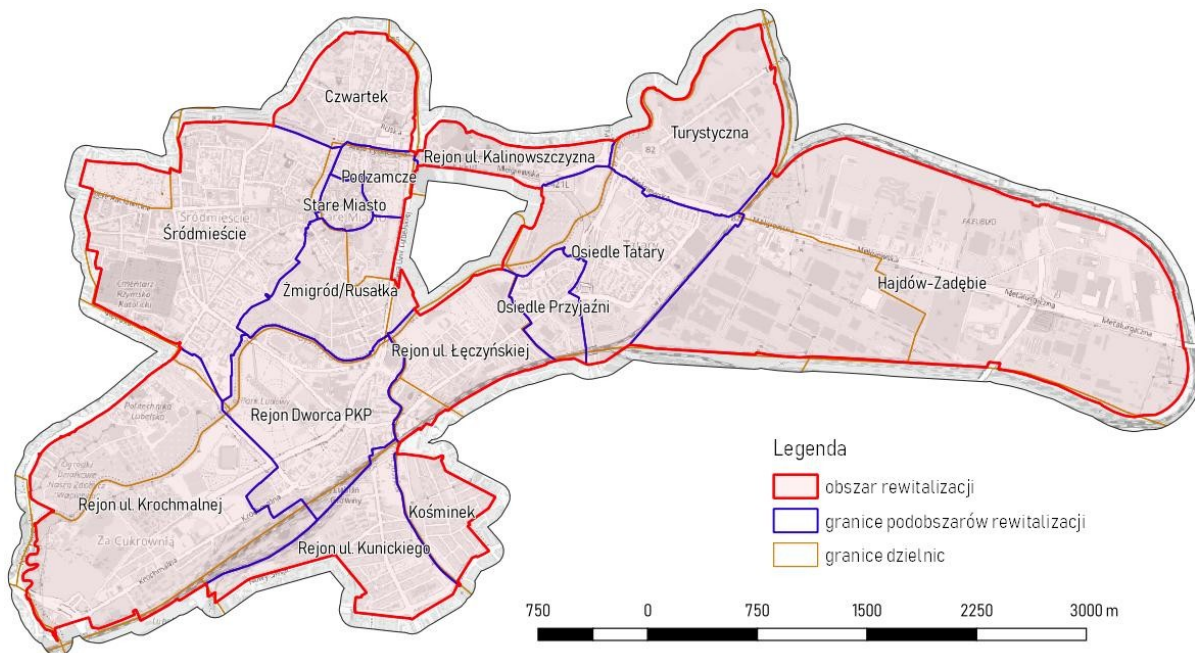
W tabeli 2.1. przedstawiono liczbę ludności i powierzchnię podobszarów, na mapie 2.1 położenie podobszarów w granicach Lublina. Obszar rewitalizacji objął wszystkie tereny, które weszły w jego zakres w programie z 2017 roku, oraz dodatkowo uległ rozszerzeniu w kierunku południowym oraz wschodnim.

Tabela 2.1. Zestawienie liczby ludności i powierzchni obszaru rewitalizacji i podobszarów
(źródło: dane meldunkowe na 31.05.2023 r.)

Nr	Oznaczenie	Nazwa	Powierzchnia (ha)	Liczba ludności w 2023 r. ¹
		Lublin	14 746,31	310 532
		Obszar rewitalizacji	1 526,60 (10,35%)	41 622
1	SM	Stare Miasto	10,76	964
2	POD	Podzamcze	18,83	838
3	Ż-R	Żmigród/Rusałka	69,59	1326
4	ŚR	Śródmieście	192,86	10137
5	CZW	Czwartek	56,8	3963
6	KAL	Rejon ul. Kalinowszczyzna	31,62	859
8	ŁĘC	Rejon ul. Łęczyńskiej	68,83	2368
9	DWO	Rejon Dworca PKP	107,41	1481
10	KOŚ	Kośminek	33,82	2029
11	KUN	Rejon ul. Kunickiego	70,03	3987
12	KRO	Rejon ul. Krochmalnej	223,02	1996
21	PRZ	Osiedle Przyjaźni	26,62	2135
22	TAT	Osiedle Tatary	103,51	7430

¹Dane na 31.05.2023 r. sporządzone w oparciu o wykaz ilości mieszkańców zameldowanych na pobyt stały

23	TUR	Turystyczna	94,17	403
24	H-Z	Hajdów-Zadębie	418,71	1706

Mapa 2.1. Obszar rewitalizacji i podobszary rewitalizacji

Charakterystyka podobszarów rewitalizacji

Ze względu na swoją znaczną powierzchnię obszar rewitalizacji obejmuje różnego typu przestrzenie: zarówno pod względem sposobu zagospodarowania, strony wizualnej, jak i funkcji spełnianych przez te tereny. Poniżej opisano najważniejsze fragmenty obszaru rewitalizacji ze względu na ich strukturę funkcjonalną i przestrzenną.

Zabudowa historyczna i śródmiejska

Centralną część obszaru rewitalizacji (podobszar Stare Miasto, Podzamcze) zajmuje najstarsza część miasta, z wieloma zabytkowymi budynkami, zwartą strukturą zabudowy i obiektami o znaczeniu ogólnomiejskim (np. Urząd Miasta). Część tego obszaru zajmują również tereny otwarte – „Park Błonia” przylegający do Zamku Lubelskiego.

Od zachodu i południa najstarszą część miasta otacza zabudowa śródmiejska, o zwartym układzie przestrzennym, ukształtowanym przede wszystkim w okresie od XVI do początku XX wieku (Śródmieście, Zmigród/Rusałka, Rejon Dworca PKP, częściowo Rejon ul. Łęczyńskiej). Funkcje tego fragmentu miasta są zróżnicowane, wielkomiejskie, zabudowa usługowa i obiekty publiczne są przemieszane z zabudową mieszkaniową. Na parterach kamienic, położonych w zwartych pierzejach

wzdłuż ulic, znajdują się często lokale użytkowe. Stan zabudowy w tej części miasta jest bardzo zróżnicowany.

W część południowo wschodniej, w sąsiedztwie terów kolejowych (Rejon ul. Łęczyńskiej, Kośminek, Rejon ul. Kunickiego,) znajdują się historyczne obszary przemysłowe, z pozostałościami dawnej zabudowy przemysłowej (np. Fabryka Eternitu, Fabryka Wag, Drożdźownia przy ul. Kunickiego) oraz towarzyszącej jej zabudowy robotniczej, w postaci małych domów mieszkalnych/kamieniczek dość intensywnie zlokalizowanych na niewielkich działkach opartych o siatkę wąskich ulic.

Tereny otwarte i zabudowa substandardowa

W południowej części obszaru rewitalizacji (częściowo Rejon Dworca PKP i Rejon ul. Krochmalnej, częściowo rejon ul. Łęczyńskiej) znajdują się duże tereny otwarte (zagospodarowane i niezagospodarowane), którym nierzadko towarzyszy zdegradowana zabudowa substandardowa – w szczególności na terenach zagrożonych podtopieniami wzdłuż Bystrzycy. Dominujące funkcje to przede wszystkim mieszkalnictwo i przemysł (drobne zakłady produkcyjno-przemysłowe). Znajdują się tu również tereny poprzemysłowe, które w część zostały już zagospodarowane pod nowe funkcje m.in. usługowe i mieszkaniowe, np. tereny po cukrowni „Lublin”.

Tereny przemysłowe

Wschodnia część obszaru rewitalizacji (Hajdów-Zadębie i Turystyczna) to obszary poprzemysłowe i przemysłowe. Podlegają one silnym przekształceniom przestrzennym, jednak dominująca funkcja przemysłowa ma zostać tam zachowana. Te tereny charakteryzują się znacznym udziałem otwartych ale niezagospodarowanych przestrzeni. Jednocześnie na obszarze pojawiają się nowe funkcje i obiekty, np. handlowe.

Osiedla mieszkaniowe

Na całym obszarze rewitalizacji (przede wszystkim Czwartek, Osiedle Przyjaźni, Osiedle Tatarzy) znajdują się osiedla domów wielorodzinnych – blokowiska. Założenia te powstawały w różnym okresie, stąd mają zróżnicowaną strukturę i różne typy zabudowy (w tym technologie budowy, np. wielka płyta). Jednocześnie osiedla cieszą się dużym udziałem terenów zieleni i otwartych, a także dobrym dostępem do infrastruktury publicznej. Dominującą funkcją tych obszarów jest oczywiście funkcja mieszkaniowa.

2.2 Cel i metodologia diagnozy

Niniejsza diagnoza służy zdefiniowaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji w możliwie szczegółowy sposób. Diagnoza wskazuje również potencjały obszaru w różnych podsystemach, a także potrzeby rewitalizacyjne. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, a co za tym

idzie lepsze rozpoznanie problemów, jakie na nim występują, przyczynią się do trafnego sformułowania celów rewitalizacji i właściwego doboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Dla zachowania ciągłości i łatwiejszego odniesienia się do wyników diagnozy delimitacyjnej zachowano nazewnictwo podobszarów i przypisane im wcześniej numery (patrz: tabela 2.1.).

Diagnoza została przygotowana w podziale na 5 podsystemów:

1. społeczny – szczególnie istotny, gdyż to właśnie rozwiązanie problemów społecznych stanowi istotę rewitalizacji, a wyznaczenie obszaru rewitalizacji opiera się przede wszystkim o zidentyfikowane społeczne zjawiska kryzysowe;
2. gospodarczy;
3. środowiskowy;
4. przestrzenno-funkcjonalny;
5. techniczny.

Każdy podsystem został przeanalizowany w podziale na najważniejsze zagadnienia, w tym zjawiska kryzysowe i potencjały obszaru rewitalizacji. W kolejnych zagadnieniach wskazano szczegółowe problemy, wraz z próbą zidentyfikowania ich przyczyn, oraz potencjały. Dla zwiększenia przejrzystości tekstu zidentyfikowane problemy zaznaczono **kolorem czerwonym**, natomiast *kolorem zielonym* potencjały.

Dostępne dane ilościowe zostały zaprezentowane w różnych formach: tabeli, wykresów i map (z użyciem kartogramów i kartodiagramów). Dane jakościowe zostały opisane w tekście i zilustrowane, o ile to możliwe, dodatkowymi materiałami, np. cytatami, zdjęciami czy schematami.

2.3 Podsystem społeczny

Pogłębiona analiza społeczna służy zdefiniowaniu szczegółowych problemów społecznych i ich przyczyn, a także potencjałów w dziedzinie działalności społecznej, edukacyjnej czy kulturowej. Analizowane dane liczbowe pochodzą przede wszystkim z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, Miejskiego Urzędu Pracy, innych wydziałów i biur Urzędu Miasta, a także Głównego Urzędu Statystycznego.

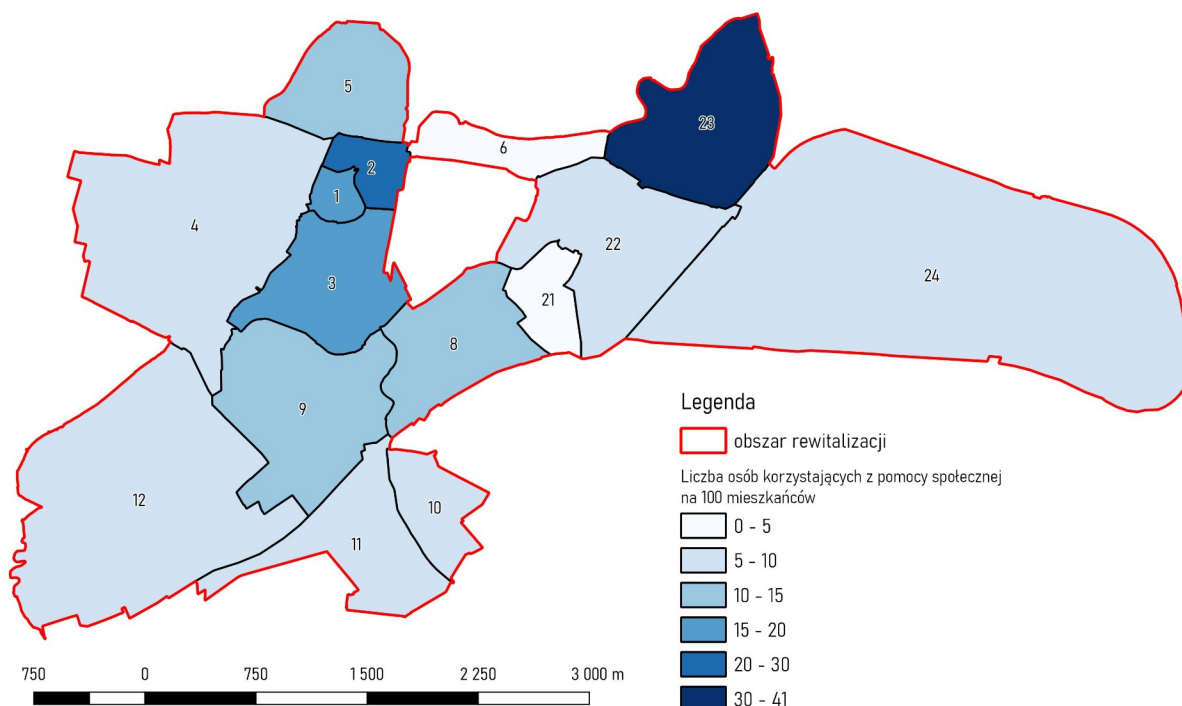
Najważniejsze zagadnienia w tym podsystemie to: ubóstwo, bezrobocie, wykluczenie społeczne, udział w życiu społecznym, bezpieczeństwo, edukacja i kultura.

Ubóstwo

W granicach obszaru rewitalizacji mieszka 2 214 osób, które korzystają z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo. Stanowią one ok. 51% wszystkich osób korzystających z takiej pomocy w Lublinie. Przy czym na obszarze rewitalizacji mieszka łącznie niecałe 13,40% mieszkańców Lublina.

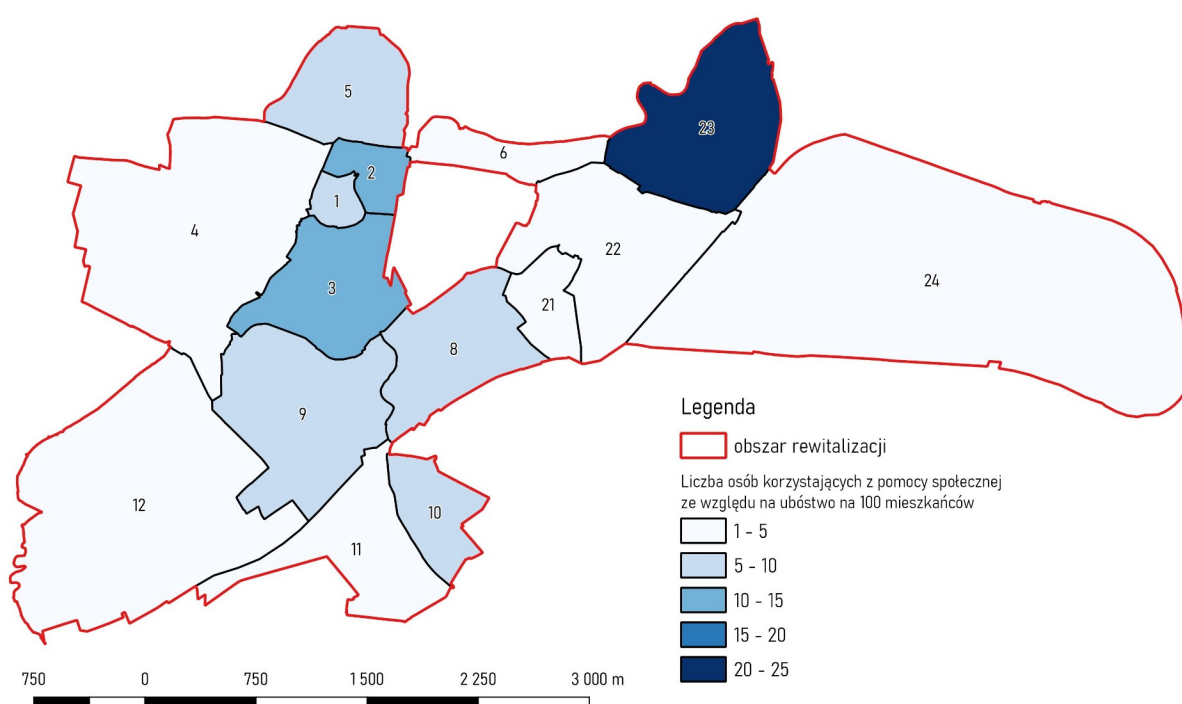
Podobnie wygląda zestawienie liczby osób wspieranych w ramach pomocy społecznej, w ogóle w obszarze rewitalizacji (4 047 osoby, 9,72% mieszkańców) i całym mieście (12 591 osób, 4,05% mieszkańców).

Mapa 2.2. Wsparcie z pomocy społecznej na 100 mieszkańców (źródło: MOPR Lublin 2022 r)

Wsparcie dla osób ubogich musi uwzględniać złożoność przyczyn niskiego statusu materialnego oraz czynniki, które nie są bezpośrednią przyczyną takiego stanu, ale mogą pogłębiać zjawisko w sytuacji współwystępowania. Klasycznym przykładem jest powiązanie ubóstwa i bezrobocia czy sytuacji rodzinnej. Dane zaprezentowane na mapie 2.2. wskazują, że największy udział osób wspieranych przez pomoc społeczną jest w podobszarze Turystyczna (23) (41% mieszkańców) oraz Podzamcze (2) (25% mieszkańców). W pasie centralnie położonych podobszarów: Stare Miasto (1), Żmigród/Rusałka (3) oraz Rejon Dworca PKP (9), Rejon ul. Łęczyńskiej (8) oraz Czwartek (5), 10-20% mieszkańców korzysta z pomocy społecznej, w całym mieście zaś jedynie 4% mieszkańców.

Ubóstwo jako problem złożony z wielu składowych stanowi kluczowe wyzwanie społeczne na obszarze rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem podobszarów wymienionych wyżej, które charakteryzują się większą potrzebą wsparcia. Najwięcej mieszkańców wspieranych ze względu na ubóstwo mieszka w podobszarze Turystyczna (23) (24% mieszkańców) oraz w pasie między Kośminikiem a Czwartkiem (mapa 2.3. jednostki: Podzamcze, Żmigród/Rusałka, Stare Miasto, Rejon ul. Łęczyńskiej, Rejon Dworca PKP, Kośminek oraz Czwartek). Zasięg problemu ubóstwa odzwierciedla ogólne wsparcie pomocy społecznej.

Mapa 2.3. Wsparcie z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo – liczba osób na 100 mieszkańców

(źródło: MOPR Lublin 2022 r.).

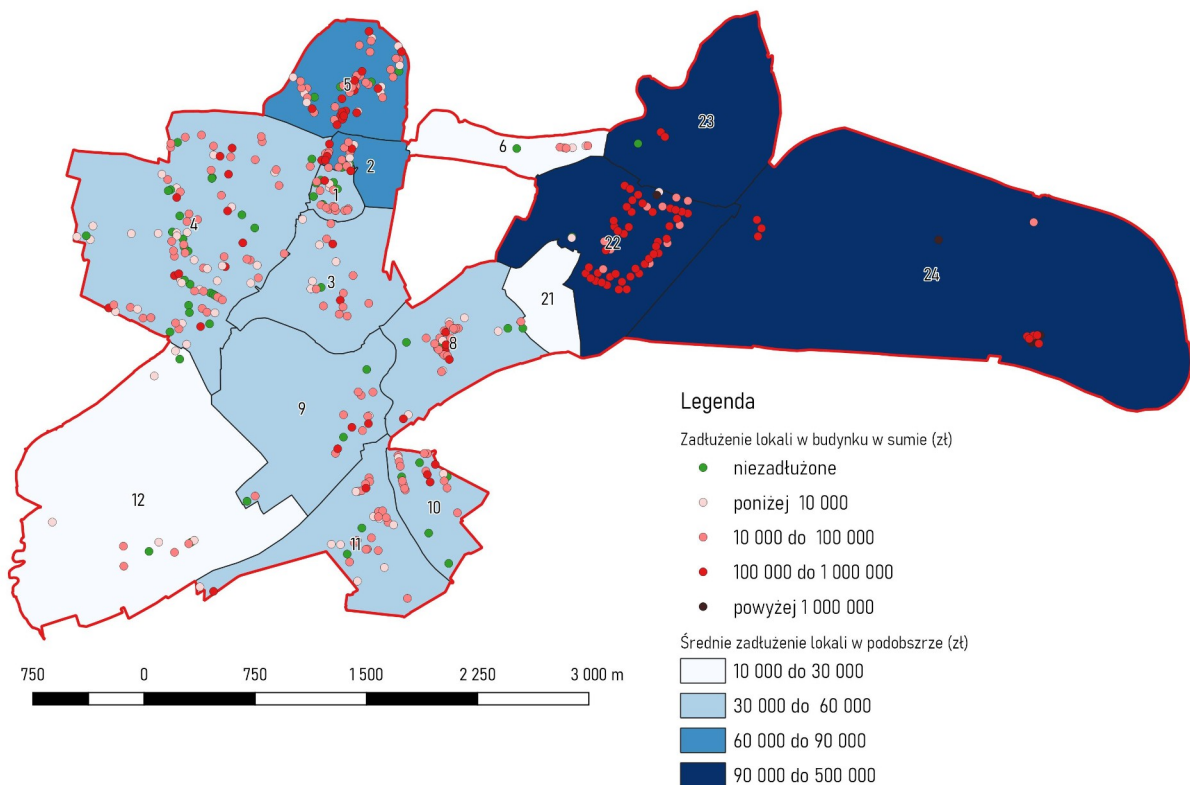
Przyczyny ubóstwa są zróżnicowane. Należy do nich **bezrobocie**, **niskie kwalifikacje zawodowe**, które nie pozwalają na zdobycie (lepszey) pracy, powiązane z **niewystarczającym poziomem edukacji**, głównie zawodowej. Ponadto występują przyczyny niepowiązane z życiem zawodowym, a istotne dla ogólnej sytuacji życiowej, np. **zagrożenie wykluczeniem**, problemy natury osobistej, czy trudna sytuacja rodzinna. Wszystkie te zagadnienia zostały omówione poniżej.

Jednym z często pomijanych powodów pogłębiania się ubóstwa jest postępująca **izolacja i rozpad lokalnych więzi sąsiedzkich**. Osoby ubogie muszą w większym stopniu polegać na zjawisku samopomocy. Tymczasem w polaryzującym się społeczeństwie i przestrzeni utrudniającej wchodzenie w lokalne kontakty międzyludzkie staje się to coraz trudniejsze.

Trudna sytuacja mieszkaniowa

Problem ubóstwa bardzo często wiąże się ściśle z trudną sytuacją mieszkaniową. Zależność w tym wypadku jest dwustronna – konieczność zamieszkania w lokalach socjalnych i komunalnych wynika z niewystarczających zasobów finansowych. Obrazem kryzysu jest skala **zadłużenia lokali komunalnych i socjalnych** – łączna kwota zadłużenia w lokalach komunalnych zarządzanych przez Zarząd Nieruchomości Komunalnych na obszarze rewitalizacji na koniec 2022 r. wynosiła ponad 41 mln zł na łącznie 4 806 lokali komunalnych i socjalnych. Na mapie 2.4. pokazano sumę zadłużenia dla całych budynków (punkty) oraz średnie zadłużenie na lokal (kartogram). Najtrudniejsza sytuacja charakteryzuje podobszary Osiedle Tatary (22) oraz Hajdów-Zadębie (24). Odpowiednio znajduje się tam 1 582 i 330 lokale, które są zadłużone na łączną kwotę odpowiednio 15,9 mln zł oraz 8,5 mln zł. Wysokie średnie zadłużenie na lokal charakteryzuje ponadto podobszar Turystyczna (23) – powyżej 15 000 zł na lokal komunalny/socjalny.

Mapa 2.4. Zadłużenie lokali komunalnych (źródło: ZNK 2022 r.).

Porównanie map zadłużenia lokali i wsparcia ze względu na ubóstwo pokazuje, że przyczyną niepłacenia czynszów w lokalach komunalnych jest nie tylko trudna sytuacja finansowa. W podobszarze Os. Tatary (22) znajduje się najwięcej zadłużonych lokali, a jednocześnie pomoc otrzymuje tylko niewielka część mieszkańców. Inne przyczyny to np. zły stan mieszkań, źle rozumiana

„zaradność” mieszkańców, czy trudności ze spłatą zadłużenia (z programu oddłużeniowego korzysta niewielki ułamek zadłużonych osób).

W połowie 2023r. 118 osób w 43 gospodarstwach domowych oczekiwało na zmianę lokalu komunalnego lub socjalnego na inny. Wśród przyczyn znalazły się zadłużenie i niedostosowanie lokali do potrzeb mieszkańców.

Trudna sytuacja rodzinna

Część mieszkańców obszaru rewitalizacji jest narażona na **wykluczenie społeczne ze względu na trudną sytuację rodzinną**. Zjawisko dotyczy w różnym stopniu rodzin wielodzietnych, rodziców samotnych czy rodzin zagrożonych przemocą. Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie pokazują koncentrację zagrożeń tego typu na obszarze rewitalizacji.

Rodziny zagrożone wykluczeniem wymagają wsparcia w zakresie finansowym i materialnym w ogóle, ale również szczególnej uwagi w dziedzinie usług publicznych, np. wsparcia dzieci w procesie nauki, zapewnienia im bezpiecznego i wygodnego miejsca odpoczynku i aktywności pozaszkolnych. Poza tym wsparcie powinno być skierowane do rodziców – np. w formie podnoszenia umiejętności zawodowych i umożliwienia pozostawienia dzieci pod profesjonalną opieką, która nie będzie wymagała dużych nakładów finansowych. Jak wynika z badań jakościowych przeprowadzonych na potrzeby niniejszej diagnozy problemem okazują się mechanizmy doboru dzieci do ośrodków wsparcia dziennego, które nie zapewniają, że oferta ta trafi do wszystkich potrzebujących. Tabela 2.2. pokazuje skalę wsparcia rodzin na obszarze rewitalizacji ze względu na różne przyczyny, które mogą prowadzić do osłabienia rodziny. Wymienione przyczyny to kategorie wsparcia, którymi kieruje się Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.

Tabela 2.2. Osoby wspierane ze względu na szczególne potrzeby rodzinne (źródło: MOPR 2022 r.)

Nr	Nazwa	Liczba rodzin wspieranych ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa	Liczba rodzin wspieranych ze względu na wielodzietność	Liczba rodzin wspieranych ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego
	Obszar rewitalizacji	83	83	139
1	Stare Miasto	3	6	10
2	Podzamcze	8	6	8
3	Żmigród/Rusałka	10	10	14

4	Śródmieście	10	10	13
5	Czwartek	31	5	13
6	Rejon ul. Kalinowszczyzna	0	0	0
8	Rejon ul. Łęczyńskiej	2	8	11
9	Rejon Dworca PKP	2	6	6
10	Kośminek	2	3	9
11	Rejon ul. Kunickiego	5	7	9
12	Rejon ul. Krochmalnej	3	5	5
21	Osiedle Przyjaźni	1	0	3
22	Osiedle Tatary	4	14	25
23	Turystyczna	1	3	7
24	Hajdów-Zadębie	1	0	6

Z analizy powyższych danych wynika, że największe potrzeby w zakresie wsparcia rodzin w trudnej sytuacji życiowej występują w podobszarach: Czwartek (5), Os. Tatary (22), Żmigród/Rusałka (3), Śródmieście (4), Podzamcze(2), Rejon ul. Łęczyńskiej (8), Rejon ul. Kunickiego (11) oraz – w tych obszarach liczba rodzin wspieranych, w trzech kategoriach wymienionych w tabeli 2.2., w sumie jest największa.

Na szczególną uwagę zasługują podobszary Czwartek (5) i Osiedle Tatary (22), dla których duże wsparcie udzielane jest również w innych dziedzinach pomocy społecznej, a jednocześnie występuje wysoki poziom zadłużenia lokali komunalnych. Wykluczenie społeczne rodzin w trudnej sytuacji może prowadzić do trudnej sytuacji na rynku pracy, a pośrednio może oddziaływać na niezadowolające wyniki w nauce dzieci i następne problemy powiązane. Trudności w znalezieniu pracy wiążą się z brakiem czasu zajmowanego przez wychowywanie dzieci, ale także z niskimi kwalifikacjami. Wykluczenie dotyczy przede wszystkim rodziny wielodzietne i rodziców samotnie wychowujących dzieci, którzy nie otrzymują wsparcia od partnera.

Jednym z rozwiązań tego typu problemów mogą być silne powiązania lokalnej społeczności. Wspólna opieka nad dziećmi wśród sąsiadów otwiera nowe możliwości, np. w kontekście zatrudnienia. Niestety nie wszędzie na obszarze rewitalizacji takie silne relacje oparte o zaufanie istnieją. Obserwuje się raczej postępujący **rozpad lokalnych więzi sąsiedzkich**, m.in. ze względu na brak publicznych, bezpłatnych miejsc spotkań i zmniejszenie się znaczenia usług lokalnych na rzecz centrów handlowych i przestrzeni w centrum miasta.

Często powiązaniem problemem z wyżej wymienionymi zagadnieniami jest **przemoc w rodzinie**. Przemoc może być konsekwencją lub przyczyną trudnej sytuacji życiowej, a finansowej w szczególności. Na obszarze rewitalizacji wsparcie ze względu na przemoc, w 2022 roku, otrzymało ponad 20 osób² (34% wszystkich wspieranych z tego powodu w Lublinie), najwięcej w podobszarze Żmigród/Rusałka, a także w podobszrach Śródmieście (1), Czwartek (5) oraz rejon ul. Kunickiego (11).

Innym wskaźnikiem obrazującym przemoc w rodzinie są Niebieskie Karty. Na obszarze rewitalizacji łącznie w 2022 r. zarejestrowano 237 Niebieskich Kart², znaczny wzrost względem roku 2017 kiedy było ich 137. Najwięcej, bo prawie 10 na 1000 mieszkańców zarejestrowano w podobszarze: Żmigród/Rusałka (3). Natomiast trzy podobszary: Podzamcze (2), Hajdów-Zadębie (24) i rejon Dworca PKP (9) charakteryzują się wysokim stosunkiem liczby Niebieskich kart do liczby ludności – ponad 7 na 1 000 mieszkańców, gdy np. Stare Miasto i Rejon ul. Kalinowszczyzna to tylko 2 karty na 1000 mieszkańców. Liczba Niebieskich kart może nie oddawać skali przemocy w rodzinie ze względu na ograniczoną wykrywalność tego typu przestępstw. W zestawieniu z innymi danymi wydaje się, że skala zjawiska może być większa i będzie się w dużej mierze pokrywać przestrzennie z innymi zjawiskami powiązanymi z ubóstwem (np. zadłużeniem lokali, ogólnym wsparciem pomocy społecznej). Najwięcej przestępstw dotyczących przemocy w rodzinie zarejestrowano (w roku 2022) w podobszarach Śródmieście i Osiedle Tatary.

Niepełnosprawność

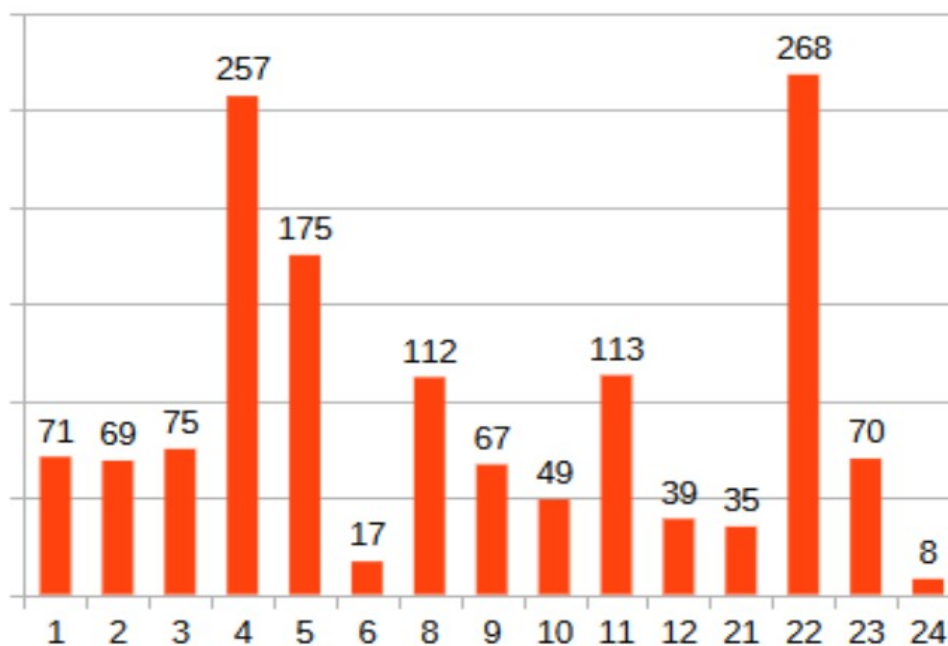
Na **wykluczenie osób z niepełnosprawnościami** składa się wiele przyczyn, które odpowiadają za wykluczenie również innych grup społecznych. W całym Lublinie łącznie w 2022 r. ze wsparcia dla osób z niepełnosprawnością korzystało 3 630 osób, natomiast na obszarze rewitalizacji aż 1 425, czyli prawie połowa ze wszystkich wspieranych. Te dane pokazują tylko liczbę osób wspieranych przez MOPR ze względu na niepełnosprawność – pełne dane o liczbie osób z niepełnosprawnością są rozproszone w różnych instytucjach, stąd należy przyjąć, że w Lublinie i na samym obszarze rewitalizacji żyje więcej osób z niepełnosprawnością, niż wg analizowanych danych MOPR. Dla całego województwa lubelskiego udział osób o różnym stopniu niepełnosprawności oceniany jest nawet na prawie 20% ludności.

Na wykresie 2.1. pokazano podział wsparcia między podobszarami rewitalizacji. Najwięcej osób mieszka w podobszarach: Śródmieście (4), Os. Tatary (22) i Czwartek (5). W wartościach względnych w Lublinie mieszka średnio 12 osób z niepełnosprawnością na 1 000 mieszkańców. Dla obszaru rewitalizacji ten wskaźnik jest wyższy i wynosi 34 osoby. Do powyższych trzech podobszarów należy

² Dane szczegółowe w tym zakresie mają charakter danych wrażliwych i nie mogą być w całości upublicznione w tym dokumencie.

dodać również podobszary: Turystyczna (23), Podzamcze (2) i Stare Miasto (1) gdzie na 1 000 mieszkańców wsparcie ze względu na niepełnosprawność otrzymuje ponad 70 osób.

Wykres 2.1. Liczba osób wspieranych ze względu na niepełnosprawność (źródło: dane MORP za rok 2022)

Wykluczenie osób z niepełnosprawnością może być spowodowane przez kilka głównych czynników: społecznych (np. brak możliwości podjęcia zatrudnienia z różnych przyczyn, niechęć do uczestniczenia w życiu publicznym, czy włączenia w życie publiczne) oraz przestrzennych (bariery, ograniczenia techniczne itp.). Struktura zabudowy, ukształtowanie terenu i bariery przestrzenne, w postaci np. szerokich arterii komunikacyjnych, mogą skutecznie uniemożliwiać poruszanie się i odcinać osoby potrzebujące od źródeł pomocy. Zmiany w strukturze usług lokalnych (konkurencja ze strony dużych sklepów i centrów handlowych) powodują, że osoby z ograniczeniami ruchowymi są często odcięte od miejsc zaspokajania podstawowych potrzeb, a ich spełnienie wymaga np. używania samochodu. Również wiek i stan substancji mieszkaniowej ma duże znaczenie dla zapewnienia wysokiej jakości życia osobom z niepełnosprawnością.

Niepełnosprawność stanowi również bardzo często barierę w podejmowaniu pracy. Część rodzajów niepełnosprawności uniemożliwia podjęcie zatrudnienia, jednak osoby z niepełnosprawnością, których stan umożliwia aktywność zawodową, są narażone na wykluczenie również w tym względzie.

Uzależnienia i bezdomność

Wykluczenie społeczne to ograniczenie możliwości uczestnictwa jednostki w życiu danej społeczności. Wykluczenie jest poważnym problemem dotyczącym osoby znajdujące się, z różnych przyczyn, w trudnej sytuacji życiowej. Źródła wykluczenia społecznego (lub zagrożenia takim wykluczeniem)

mogą być zróżnicowane. Część z nich, np. ubóstwo i bezrobocie, została omówiona w osobnych podrozdziałach.

Wykluczenie osób bezdomnych to chyba najbardziej widoczna forma wykluczenia. Na obszarze rewitalizacji MOPR wspiera osoby bezdomne przede wszystkim w 3 podobszarach: Śródmieście (4), Rejon ul. Łęczyńskiej (8), Rejon Dworca PKP (9). *W obszarach tych zlokalizowane są ośrodki wsparcia dla bezdomnych (schroniska, noclegownie, ogrzewalnie)*, także znajdują się one w bliskiej odległości od stacji kolejowej. W całym obszarze rewitalizacji ze względu na bezdomność wspieranych jest prawie 200 osób³. Działania skierowane do bezdomnych powinny być zatem umiejscowione w okolicach dworca kolejowego, tak by dotrzeć do możliwie największej grupy odbiorców.

Inne ważne przyczyny wykluczenia to uzależnienia, w tym **alkoholizm** i **narkomania** – często powiązane z bezdomnością. Na obszarze rewitalizacji w tych kwestiach wspieranych jest przez MOPR prawie 400 osób – 1/2 wszystkich wspieranych w Lublinie. Należy przypuszczać, że skala zjawiska, w szczególności alkoholizmu może być większa, gdyż powiązana jest z ubóstwem, przemocą w rodzinie i innymi problemami społecznymi.

Bezrobocie

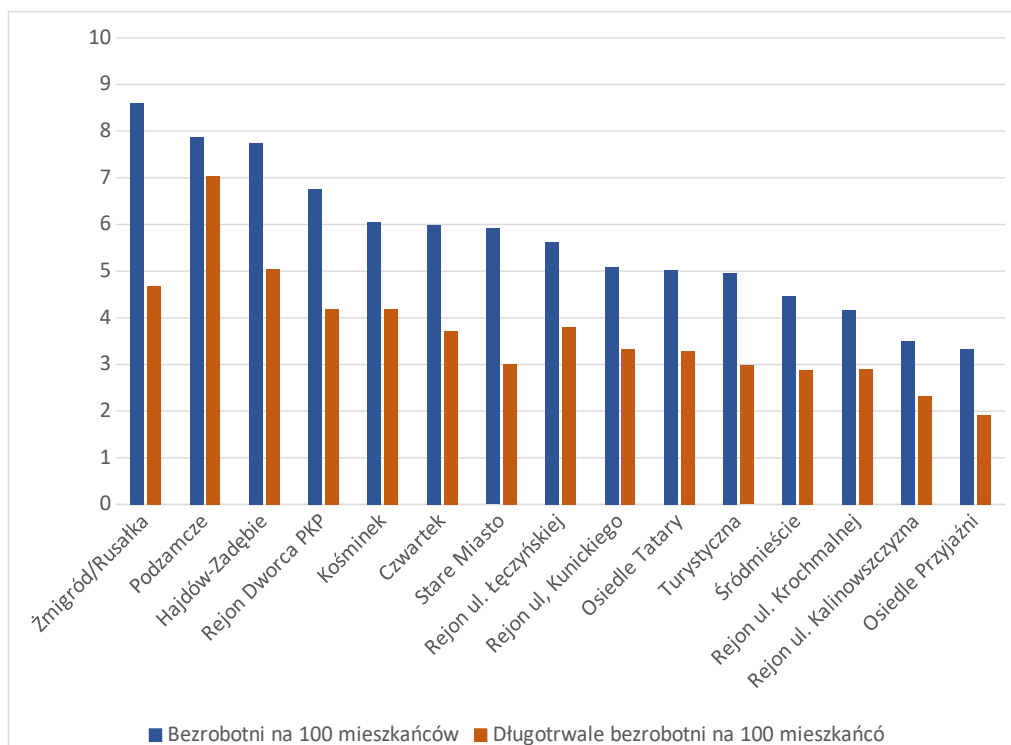
Zagadnienie **bezrobocia** jest ściśle powiązane z problemami ubóstwa, gdyż stanowi jedną z jego podstawowych przyczyn. Istotny wpływ na bezrobocie miał też okres pandemii, kiedy wprowadzone ograniczenia odbiły się na różnych branżach np. turystycznej i gastronomicznej, powodując zwolnienia pracowników czy bankructwa firm. W Lublinie w 2022 roku bezrobocie wzrosło do 5,2%. Od tego roku sukcesywnie spada pomimo wybuchu wojny w Ukrainie i światowego kryzysu. W całym mieście na koniec 2022 roku bezrobocie wynosiło 4,6% i było niższe niż w obszarze rewitalizacji. W niniejszym podrozdziale przeanalizowano liczbę bezrobotnych, długotrwale bezrobotnych, a także rozkład bezrobocia ze względu na wiek w podobszarach rewitalizacji. Na wykresie 2.2. przedstawiono udział osób bezrobotnych na 100 mieszkańców. Na obszarze rewitalizacji bezrobocie wynosiło 5,45%. 8 podobszarów charakteryzuje wyższy wskaźnik. Najwyższą stopę bezrobocia, powyżej 8%, zanotowano w podobszarze Żmigród/Rusałka (3). Dość wysoka stopa bezrobocia, powyżej 6%, utrzymuje się również w podobszarach Hajdów-Zadębie (24), Rejon Dworca PKP (9), Czwartek (5) oraz Kośminek (10). Najwięcej bezrobotnych w liczbach bezwzględnych zamieszkuje Śródmieście – 454 osoby i Os. Tatary – 374 osób. Wynika to oczywiście z wysokiej liczby ludności tych podobszarów.

W większości podobszarów **bezrobocie długotrwale** stanowi 2/3 wszystkich bezrobotnych. To duże wyzwanie, gdyż bezrobotni długotrwale mają większe trudności w powrocie na rynek pracy, ich

³ Dane szczegółowe w tym zakresie mają charakter danych wrażliwych i nie mogą być w całości upublicznione w tym dokumencie.

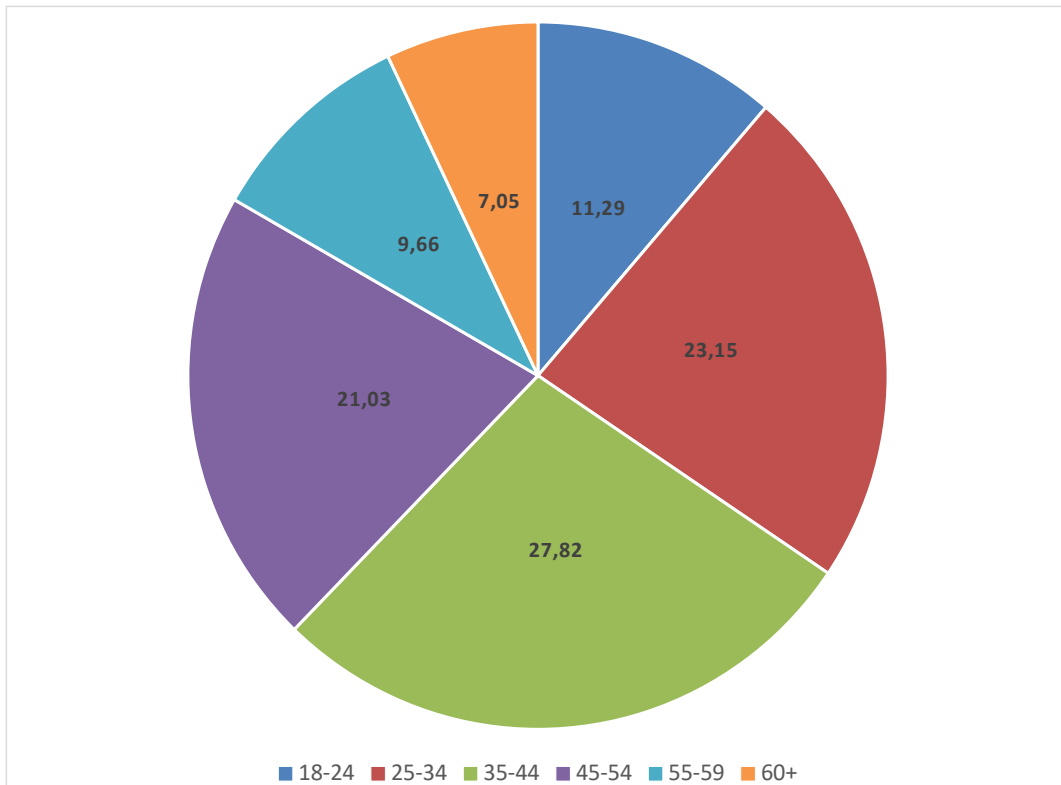

kwalfikacje obniżają się z czasem, a najczęściej są niskie od początku. Ponowne zatrudnienie takich osób wymaga często dodatkowego, bezpośredniego zaangażowania i poprawy motywacji, organizowania czasu, samooceny. Rozwiązanie tych problemów wymaga indywidualnej pracy ze specjalistami z różnych dziedzin, w tym z psychologami.

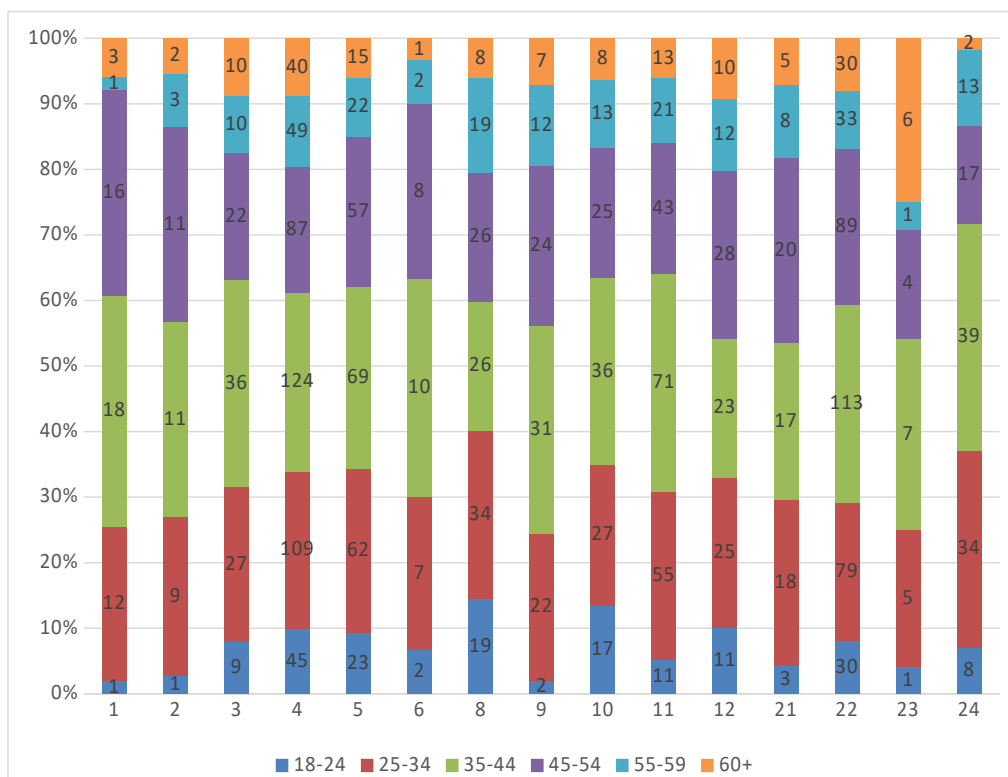

Wykres 2.2. Bezrobotni i długotrwale bezrobotni jako % liczby mieszkańców w 2022 r. (źródło: dane MUP w Lublinie)

W strukturze wiekowej najbardziej na bezrobocie narażone roczniki to osoby w wieku 25-54 (łącznie prawie 3/4 wszystkich bezrobotnych). Podział bezrobotnych w różnych grupach wiekowych pokazuje wykres 2.3. 34,4% bezrobotnych na obszarze rewitalizacji to osoby poniżej 34 roku życia, które mogą wymagać wsparcia przy wchodzeniu na rynek pracy po raz pierwszy. Wartość wiąże się również z częściowym **wykluczeniem z rynku pracy młodych kobiet** wychowujących (szczególnie samotnie) dzieci. Wykluczenie wynika z trudności w połączeniu opieki nad małym dzieckiem z aktywnością zawodową. Wiele w tym zakresie zależy oczywiście od pracodawcy, również możliwości publicznej opieki (żłobki i przedszkola) mają znaczenie. Na wykresie 2.4. pokazano rozkład grup wiekowych w podobszary rewitalizacji. Uwagę przyciąga duży udział bezrobotnych powyżej 60 roku życia w podobszarze Turystyczna (23). Zjawisko **bezrobocia wśród najstarszych** pracujących (powyżej 55 roku życia) stanowi prawie 17% bezrobotnych w ogóle. Ponownie pojawiają się problemy z dostosowaniem do potrzeb rynku pracy, wykluczeniem społecznym czy brakiem motywacji do podejmowania zmian. Jednocześnie utrata pracy przed emeryturą może prowadzić do ubóstwa nie tylko w okresie bez pracy, ale również na emeryturze, ze względu na jej obniżony poziom.

Wykres 2.3. Bezrobotni w podziale na grupy wiekowe – udział grup wiekowych w bezrobotnych ogółem, dane na rok 2022 (źródło: dane MUP w Lublinie)

Wykres 2.4. Procentowy rozkład bezrobotnych na grupy wiekowe w podobszarach rewitalizacji dane na rok 2022 (źródło: dane MUP w Lublinie)

Bezrobocie wpływa na pojawianie się wielu problemów społecznych, przede wszystkim ubóstwa. Dlatego ważne jest dążenie do poszerzania oferty rynku pracy dla mieszkańców, a jednocześnie podnoszenie ich kwalifikacji i umiejętności w celu wykorzystania okazji do podjęcia pracy. Niewątpliwą potrzebą jest w tym zakresie ograniczenie barier różnego typu (fizycznych i finansowych), które uniemożliwiają podjęcie pracy w większej odległości od miejsca zamieszkania.

Zmiany demograficzne

Na przestrzeni lat 2007 – 2023 ludność Lublina zmniejszyła się o ponad 24 tys. mieszkańców (7,27%) – do 310 523 osób. Zmiany nie były równomiernie rozłożone we wszystkich częściach miasta. Na obszarze rewitalizacji ubyło w tym okresie ponad 15 000 mieszkańców (26,64%) – prawie 3/4 z sumy wszystkich mieszkańców, który opuścili miasto. Część z nich z pewnością przeprowadziła się do innych, ościennych dzielnic Lublina, co jedynie potwierdza zjawisko **wyludniania się centralnej części miasta**.

W tabeli przedstawiono liczbę ludności w latach 2007 i 2023 oraz procentową zmianę dla każdego podobszaru rewitalizacji. Najsilniejsze spadki ludności zanotowano w podobszarach: Stare Miasto (1) Rejon ul. Krochmalnej (12), Żmigród/Rusałka (3), Rejonie Dworca PKP (9), Śródmieście (4), Osiedle Przyjaźni (21) Kośminek (10), Czwartek (5), Turystyczna (23). Spadki liczby ludność w największej mierze dotyczą centrum miasta. Istotny wpływ na zmianę liczby ludności miała też pandemia COVID-19, która spowodowała znaczny wzrost śmiertelności, od roku 2020 w Lublinie notuje się ujemny przyrost naturalny. W rejonie ul. Krochmalnej (12) duży spadek liczby ludności wiąże się z wykupem nieruchomości, w tym zamieszkałych, pod realizację inwestycji miejskiej przedłużenia ul. Lubelskiego Lipca ' 80.

Tabela 2.3. Zmiany liczby ludności w podobszarach rewitalizacji (źródło: dane meldunkowe)

Nr	Nazwa	Ludność w 2007 r.	Ludność w 2023 r. ⁴	Zmiana w %
-	Lublin	334872	310523	-7,27
-	Obszar rewitalizacji	56738	41622	-26,64
1	Stare Miasto	1760	964	-45,23
2	Podzamcze	1072	838	-21,83
3	Żmigród/Rusałka	2150	1326	-38,33
4	Śródmieście	14808	10137	-31,54
5	Czwartek	5459	3963	-27,40
6	Rejon ul. Kalinowszczyzna	1085	859	-20,83
8	Rejon ul. Łęczyńskiej	2469	2368	-4,09

⁴Dane na 31.05.2023 r. sporządzone w oparciu o wykaz ilości mieszkańców zameldowanych na pobyt stały

9	Rejon Dworca PKP	2383	1481	-37,85
10	Kośminek	2625	2029	-22,70
11	Rejon ul. Kunickiego	4445	3987	-10,30
12	Rejon ul. Krochmalnej	3516	1996	-43,23
21	Osiedle Przyjaźni	3007	2135	-29,00
22	Osiedle Tatary	9422	7430	-21,14
23	Turystyczna	548	403	-26,46
24	Hajdów-Zadębie	1989	1706	-14,23

Wyludnianie się centrów miast jest zjawiskiem powszechnym nie tylko w polskich miastach. Do najważniejszych przyczyn należy obniżenie się jakości życia w centrum (przez niską jakość mieszkań, usług publicznych, narażenie na dodatkowe uciążliwości, np. hałas zanieczyszczenie itd.). W pierwszej kolejności obszar rewitalizacji opuszczają mieszkańcy lepiej sytuowani, co prowadzi do pogłębienia problemów społecznych i stanowi bodziec do następnych wyprowadzek.

Wyludnianiu się obszaru rewitalizacji towarzyszy relatywny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. **Pogorszenie się wskaźnika obciążenia demograficznego**, czyli stosunku liczby osób w wieku produkcyjnym do liczby osób starszych, nie musi być postrzegane tylko jako zjawisko kryzysowe. Pociąga za sobą szereg konsekwencji, np. konieczność dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych, dostosowanie dostępności i zakresu usług publicznych. Zmiany demograficzne uwydatniają problem zagrożenia **wykluczeniem osób starszych**, zarówno w życiu publicznym jak również w aktywnościach prywatnych, wymagających opuszczenia mieszkania.

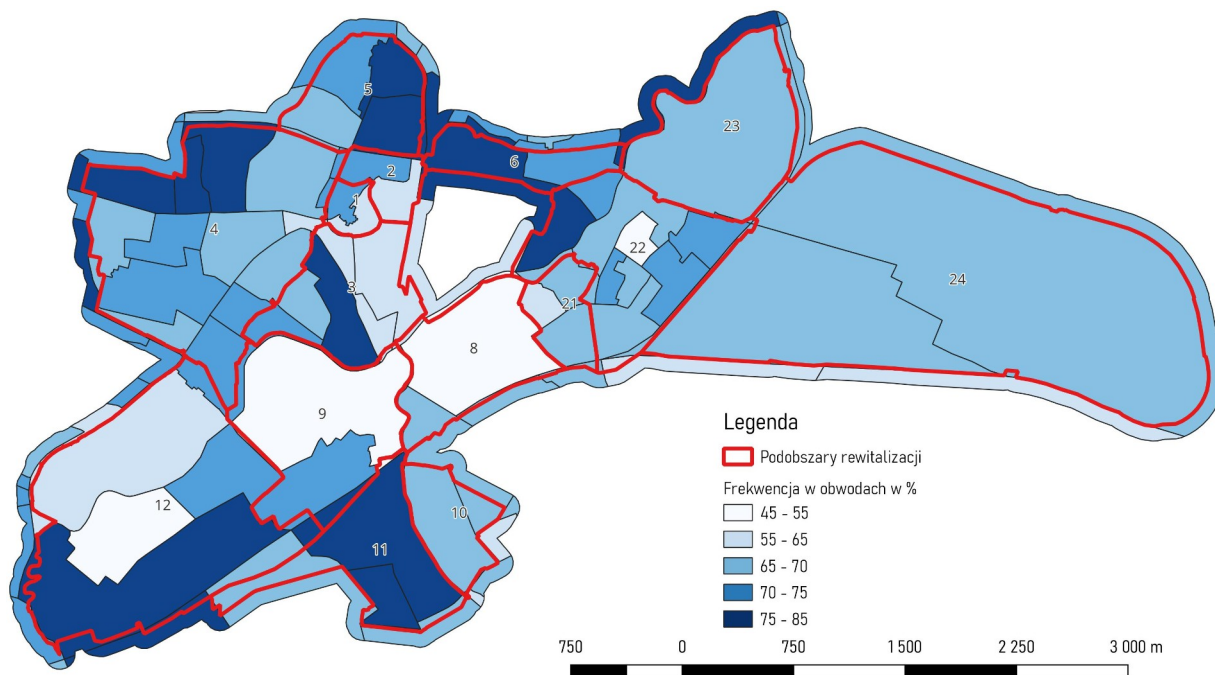
Zmiany w strukturze ludności są szczególnie dotkliwe w małej, lokalnej skali, gdy w społeczności zaczyna brakować konkretnych osób (które albo się wyprowadziły, albo zmarły). Przy niekorzystnych zmianach, spadku liczby ludności, lokalne społeczności są zagrożone osłabieniem struktury społecznej, sieci zależności, a przede wszystkim sieci samopomocy sąsiedzkiej. Na budowanie długotrwałych lokalnych relacji negatywnie wpływa również duży stopień przemieszczania się mieszkańców, którzy traktują kolejne miejsca zamieszkania jako tymczasowe i nie angażują się w życie lokalnej społeczności.

Starzenie się społeczeństwa nie należy traktować tylko jak zagrożenie. Wzrost liczby osób starszych otwiera nowe możliwości na rynku usług, np. usług pielęgnacyjnych. Poza tym **aktywne osoby starsze** stanowią unikalny potencjał – są niezastąpionym źródłem wiedzy i doświadczenia, które może stanowić podstawę do rozwoju danej społeczności.

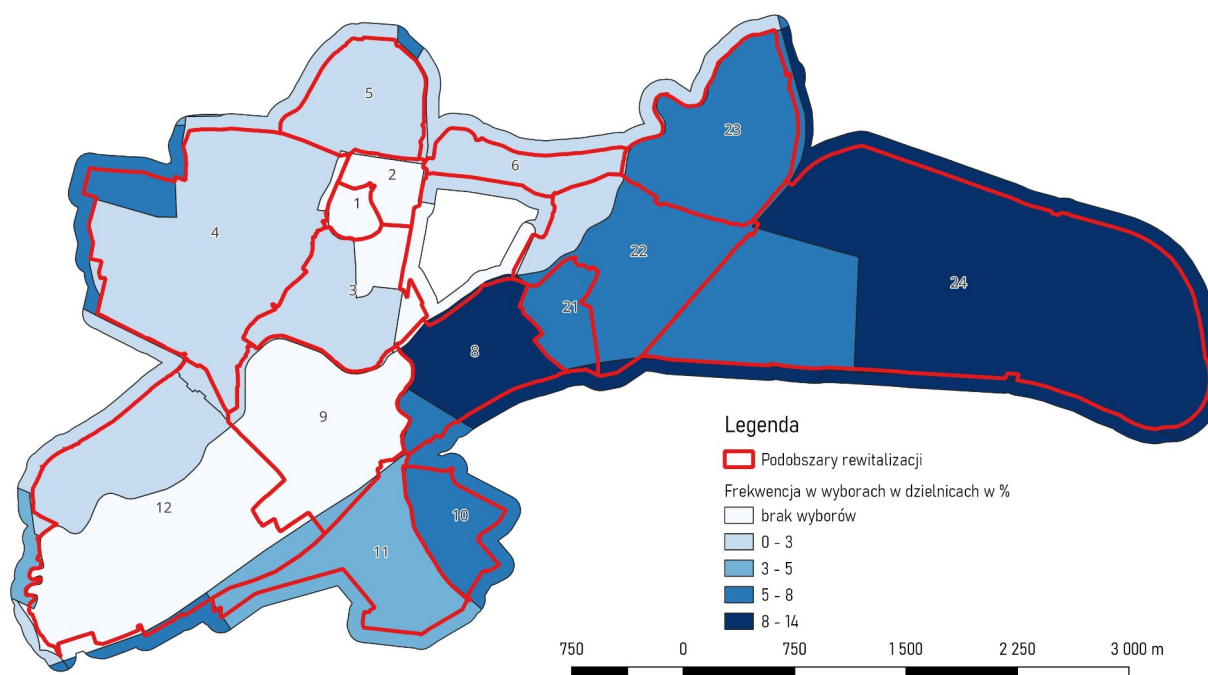
Mimo wyludniania się, szczególnie centralnej części miasta, w Lublinie wciąż żyje wiele rodzin z dziećmi. Młodsze pokolenia stanowią ogromny potencjał, który jednak wymaga opieki instytucjonalnej, szczególnie w przypadku nakładania się na siebie różnych problemów społecznych dotyczących dzieci w istotny sposób (ubóstwo, bezrobocie rodziców). **Aktywność dzieci** może służyć pozytywnemu oddziaływaniu na dorosłych mieszkańców obszaru rewitalizacji, a dostosowanie przestrzeni miasta do potrzeb najmłodszych przyczynia się do większego komfortu dla wszystkich użytkowników. Wsparcie dla dzieci oferują różnego rodzaju instytucje, np. świetlice środowiskowe, Punkty Kultury czy wyspecjalizowane fundacje (np. Fundacja Szczęśliwe Dzieciństwo).

Aktywność społeczna

Analiza wykonana w ramach delimitacji wskazuje na **niską aktywność społeczną** mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obrazem tego zjawiska jest frekwencja wyborcza w wyborach prezydenckich (w drugiej turze) w 2020 r. pokazana na mapie 2.5.A. Najniższa frekwencja charakteryzuje podobszary: rejon ul. Łęczyńskiej (8), Rejon Dworca PKP (9) oraz Rejon ul. Krochmalnej (12), częściowo: Żmigród/ Rusałka (3) i Stare Miasto (1).

Mapa 2.5. Frekwencja wyborcza w drugiej turze wyborów prezydenckich w 2020 r. (źródło: dane PKW).

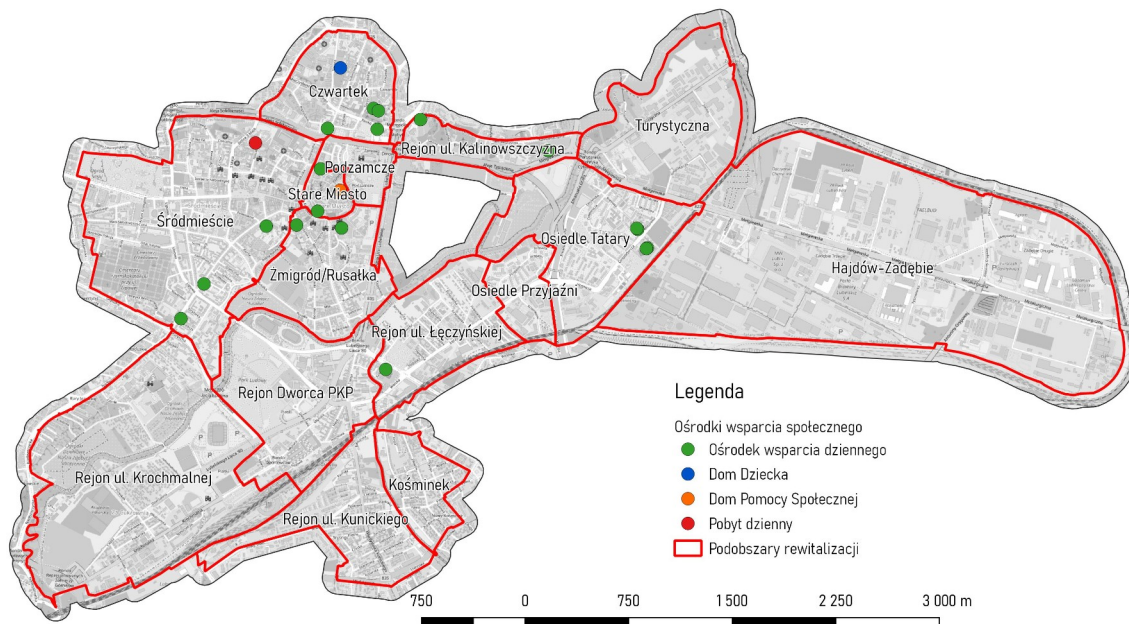
Mapa 2.6. Frekwencja wyborcza w wyborach do Rad Dzielnic w 2023 r. (źródło: dane PKW).

Potwierdza to również bardzo niska frekwencja w wyborach do Rad Dzielnic w 2023 r., które to w szczególności obrazują zaangażowanie społeczne, gdyż dotyczą wyboru przedstawicieli na najniższym, najbardziej lokalnym szczeblu, których działalność dotyczy najbardziej bieżących problemów danej społeczności. W niektórych dzielnicach w ogóle nie odbyły wybory gdyż liczba kandydatów była równa lub niższa niż liczba miejsc w radach (Rada Dzielniczy Stare Miasto, Rada Dzielniczy za Cukrownią). W skali miasta frekwencja w wyborach wyniosła 5,87%, w niektórych dzielnicach w obszarze rewitalizacji była ona poniżej średniej np.: Kalinowszczyzna, Śródmieście. Świadczy to o bardzo niskim zaangażowaniu społecznym i braku lokalnych liderów. W podobszarach rewitalizacji w których odbyły się wybory do rad dzielnic, najniższą frekwencję osiągnęły: Żmigród/Rusałka (3), Śródmieście (4), Czwartek (5), Kalinowszczyzna (6). Diagnozę tę potwierdza także sam proces przygotowania GPR, w ramach którego – mimo znaczącego rozpropagowania działań partycypacyjnych w jego ramach – udział społeczeństwa w nich był bardzo ograniczony. Ci, którzy jednak w tych działaniach wzięli udział, trudności w przyciągnięciu obywateli, jak i organizacji społecznych do aktywnego zaangażowania się w formułowanie GPR, tłumaczyli zniechęceniem „strony społecznej” do publicznej aktywności oraz wysokim stopniem nieufności. Wskazuje to na skalę wyzwania, jakie stanowi skuteczne wdrożenie programu.

Aktywność społeczna przejawia się przede wszystkim w działaniach lokalnych, na niewielką skalę, np. poprzez **zaangażowanie w życie sąsiedzkie**. Tempo życia, rosnące podziały przestrzenne i ekonomiczne sprawiają, że tego typu podstawowa aktywność jest zagrożona. Izolacja poszczególnych

osób ze społeczności lokalnej, spowodowana różnymi czynnikami (opisanymi również w tym opracowaniu), prowadzi do jeszcze głębszego odciążenia się od aktywności i życia społecznego. W konsekwencji osoby narażone na wykluczenie społeczne mogą wpaść w **zakłęty krąg wykluczenia**, z którego trudno się samemu wydostać. Angażowanie się w życie społeczne, nie tylko w lokalnej skali, jest jedną z dróg wyjścia z takiego problemu, jednak dla wielu osób bardzo trudną, lub nawet niemożliwą do zrealizowania.

Wspieranie aktywności osób najmniej zaangażowanych w życie lokalnej społeczności opiera się na sieci instytucji, które poza pomocą materialną, skupiają się na indywidualnych problemach dotyczących zagadnień psychologicznych. Na obszarze rewitalizacji działa kilka ośrodków wsparcia, które kierują swoją ofertę do różnych grup mieszkańców. Wśród nich należy wymienić: Centrum Interwencji Kryzysowej, centra dziennego pobytu dla seniorów czy placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Najważniejsze obiekty zaznaczono na mapie 2.6. Instytucje te, na czele z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, zgromadziły **dużą wiedzę i doświadczenie w zakresie pomocy potrzebującym**, co jest bardzo ważnym atutem aktywizującym mieszkańców. Jednak istnieją spore fragmenty obszaru rewitalizacji pozbawione bezpośredniego – w skali lokalnej – dostępu do ośrodków wsparcia, mimo tego, że – jak dowodzą wcześniejsze analizy – zapotrzebowanie na tego typu instytucje istnieje. Co więcej stwierdzono, że nie funkcjonują systemowe rozwiązania w zakresie zapewnienia (lub przynajmniej wsparcia w zapewnieniu) lokali dla tych instytucji (np. w zasobie komunalnym).

Mapa 2.7. Ośrodki wsparcia społecznego dane na 2023 r (źródło: dane MOPR)

W zakresie działań skierowanych do seniorów w Lublinie już w chwili obecnej istnieje stosunkowo szeroka oferta. Funkcjonują Kluby Seniora np. Przy Domach Pomocy Społecznej (powstałe w ramach projektu LUBInclusiON) lub prowadzone są przez Zespół Ośrodków Wsparcia w Lublinie. Finansowanie tych działań po części zapewnia gminna oraz program wieloletni "Senior+".

Swoją ofertę do grup bardziej aktywnych kierują różnego typu organizacje społeczne, stowarzyszenia, kluby, działające formalnie i nieformalnie. Zgodnie z danymi bazy organizacji prowadzonej przez Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych w Lublinie zostało zarejestrowanych ponad 1700 różnych form organizacji pozarządowych. **Aktywność organizacji pozarządowych** dotyczy przede wszystkim pomocy osobom potrzebującym i chorym, integracji osób z niepełnosprawnością i wykluczonych. Ponadto działają stowarzyszenia hobbistyczne, sportowe i rekreacyjne. Ważne miejsce zajmują organizacje pozarządowe prowadzone przez Kościoły różnych wyznań oraz stowarzyszenia i fundacje powiązane z uczelniami wyższymi i szkołami (m.in. zrzeszenia absolwentów). Organizacje pozarządowe aktywnie wspierają rozwój społeczeństwa obywatelskiego i pomagają osobom wykluczonym w powrocie do aktywnego życia.

Szczególną formą aktywności społecznej dla mieszkańców Lublina jest **wolontariat**. Instytucja wolontariatu zajmuje ważne miejsce w działaniach wielu podmiotów, przede wszystkim organizacji społecznych, ale także instytucji miejskich. Do najważniejszych zaliczają się:

- Centrum Wolontariatu w Lublinie,
- Centrum Wolontariatu Sportowego Miasta Lublin,
- PROJEKTOR – wolontariat studencki,
- Centrum Administracyjne im. E. Szelburg-Zarembiny (Dom dziecka),
- Wolontariat w MOPR,
- Wolontariat w szpitalach,
- Wolontariat Lubelskie (w ramach Europejskiej Stolicy Młodości),
- Wolontariat w przestrzeni „Baobab”.

Szczególne znaczenie odegrał wolontariat w Lublinie w okresie pandemii (2020 – 2022) oraz po wybuchu wojny w Ukrainie. W trakcie pandemii ze względu na szereg ograniczeń i restrykcji pogłębiły się problemy społeczne przede wszystkim takie jak zanik więzi społecznych, wykluczenie, ubóstwo, bezrobocie. Równocześnie pojawiły się różne, w większości oddolne działania społeczne, głównie z wykorzystaniem mediów społecznościowych, mające na celu wspieranie lokalnych społeczności w tym trudnym czasie np.:

- „Widzialna ręka LUBLIN” facebookowa grupa lokalnej pomocy wzajemnej, na której można zaferować lub zwrócić się po pomoc czy przysługę;
- „Widzialna Ręka – Komputer dla ucznia – Lublin” facebookowa grupa dla osób potrzebujących oraz darczyńców chcących przekazać zbędny sprzęt komputerowy uczniom którzy potrzebują go do nauki online z powodu epidemii koronawirusa;
- „Maseczki dla służb” – akcja MOPR w Lublinie angażująca wolontariuszy do szycia maseczek zabezpieczających służby medyczne i inne;
- „#WzywamyPosiłki” (darmowe posiłki dla personelu medycznego od lokalnych restauratorów).

Podobna sytuacja miała miejsce po wybuchu wojny u naszych wschodnich sąsiadów, wraz z napływem uchodźców szereg osób zaangażowało się do pomocy, często wyprzedzając i zastępując pomoc zinstytucjonalizowaną, samoorganizując się między innymi poprzez media społecznościowe. Równocześnie już w pierwszym dniu rosyjskiej agresji powstał Lubelski Społeczny Komitet Pomocy Ukrainie, który zajmuje się udzielaniem pomocy i informacji osobom z Ukrainy oraz koordynacją pracy organizacji pomocowych i wolontariuszy. Za którego zorganizowanie odpowiedzialne są organizacje społeczne (Stowarzyszenie Homo Faber, Fundacja Kultury Duchowej Pogranicza i Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa) we współpracy z Miastem Lublin. Pomimo, iż z czasem zarządzaniem i organizowaniem pomocy zajęły się odpowiednie służby, udział w tych działaniach wolontariuszy był dalej bardzo istotny. Oficjalne szacunki mówią, iż pomocy udzielało około 2 tys. wolontariuszy, jednak na pewno liczba ta jest niedoszacowana i nie bierze pod uwagę osób, które pomagały jednorazowo lub np. przynosiły dary czy udzielały schronienia, co też stanowi element wolontariatu i zaangażowania społecznego.

Zaangażowanie mieszkańców miasta w latach 2020 -2022 w wolontariat obrazuje jak duży potencjał społeczny istnieje w mieście. Szansą na kontynuację i dalsze rozwijanie tego zaangażowania społecznego jest „Projekt Wolontariat Lubelski” w ramach „Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023”. W związku z realizacją tytułu, rok 2023 wypełnią wydarzenia dla młodzieży, szkolenia i warsztaty. Wiele z podejmowanych inicjatyw, będzie wspierana przez wolontariuszy. Projekt Wolontariat Lubelski ma na celu zebranie informacji o funkcjonujących w Lublinie grupach wolontariackich, opracowanie i wdrożenie miejskiej struktury wolontariatu oraz objęcie osób w nim uczestniczących szkoleniem i wsparciem. W ramach projektu zostanie opracowana aplikacja, która pozwoli na stworzenie bazy wolontariuszy działających w naszym mieście i łączenie ich z podmiotami potrzebującymi dodatkowych rąk do pracy. Dwuletni projekt to wspólna inicjatywa Miasta Lublin, Fundacji Sempre a Frente i Stowarzyszenia Homo Faber.

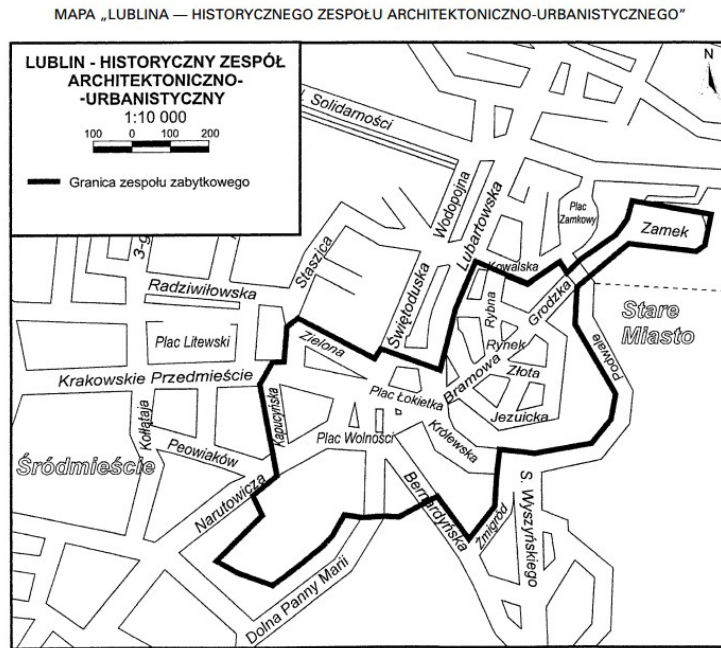
Dane o liczbie aktywnych wolontariuszy w Lublinie są rozproszone między różne instytucje, stąd trudno jest określić jednoznacznie, o jakiej skali zjawiska może być mowa. Jednocześnie wolontariat wymaga, ze względu na swój dobrowolny charakter i duży zasięg, ciągłego wsparcia instytucjonalnego i organizacyjnego. Aktywność w ramach wolontariatu daje szerokie korzyści zarówno wolontariuszom, jak i osobom czy organizacjom korzystającym z ich pomocy. Przyczynia się również do budowania lokalnych wspólnot oraz zaufania między mieszkańcami, organizacjami społecznymi itd. Może również, jako narzędzie integrujące i angażujące mieszkańców w sprawy społeczne, przysłużyć się do efektywnego realizowania rewitalizacji.

Dla aktywności społeczności lokalnych mają znaczenie również działania sportowe. W oparciu o istniejącą infrastrukturę przyszkolną, place zabaw, skateparki można rozwijać ofertę skierowaną w pierwszej kolejności do dzieci i młodzieży.

Kultura

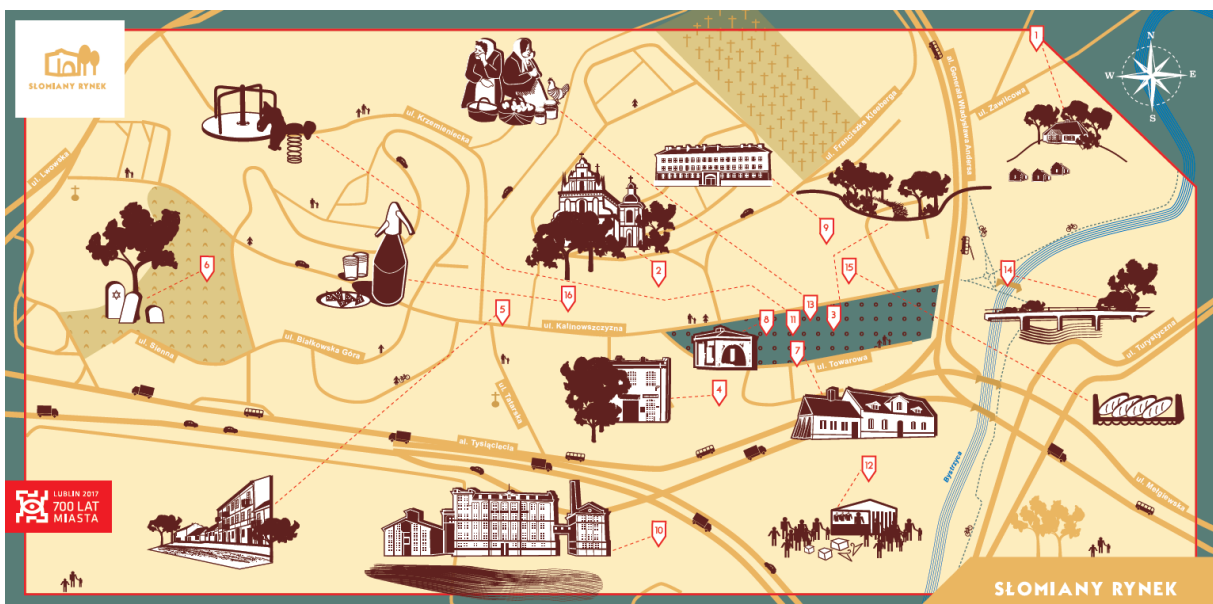
Na obszarze rewitalizacji działa kilka ważnych dla Lublina instytucji kultury, których oddziaływanie wykracza poza granice obszaru. Część instytucji ma bogate, *wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych*. Instytucje kładą nacisk na szeroką promocję kultury, czerpią z historii i szczególnych doświadczeń Lublina – jego wielokulturowości, położenia na skrzyżowaniu kultur. Do instytucji kultury działających na obszarze rewitalizacji należą między innymi: Warsztaty Kultury, Brama Grodzka – Teatr NN, Teatr Stary, Centrum Kultury w Lublinie, Centrum Spotkania Kultur i wiele innych.

Obszar rewitalizacji skupia większość obiektów zabytkowych Lublina – Stare Miasto i jego bezpośrednie sąsiedztwo zostało uznane za Pomnik Historii: *Lublin – historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny*, który w całości znajduje się na obszarze rewitalizacji (mapa 2.8). *Zagospodarowanie obiektów zabytkowych* może służyć wielu celom aktywizującym lokalną społeczność i gospodarkę. Ich atrakcyjna forma przyciąga turystów i sprawia, że Lublin jest ważnym ośrodkiem życia kulturalnego i turystycznego w Polsce. Atrakcyjność tych obiektów po zmianie zagospodarowania stanowi dodatkowy walor. Dobrym przykładem analogicznej zmiany dokonanej w latach 90. XX wieku było zlokalizowanie Teatru NN w zabytkowym budynku Bramy Grodzkiej na Starym Mieście.

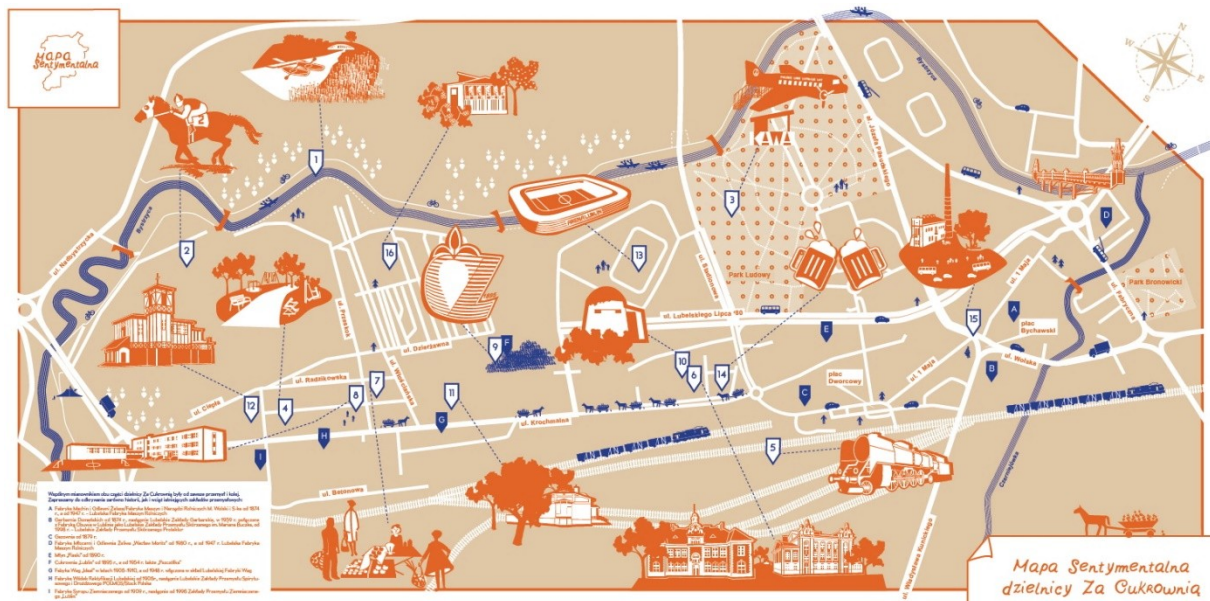

Mapa 2.8. Historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny w Lublinie – Pomnik Historii (źródło: Załącznik do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 kwietnia 2007 r.).

Obok dziedzictwa materialnego w Lublinie niebagatelną rolę odgrywa **szerokie dziedzictwo niematerialne** zachowane w zwyczajach, kulturze i przekazach mieszkańców miasta. Doświadczenia kulturowe nie tylko przyczyniają się do budowy marki Lublina jako atrakcyjnego ośrodka turystycznego i centrum kulturalnego, ale mają ważny wkład w budowaniu tożsamości miejskiej i lokalnej (własnej dzielnicy, osiedla czy ulicy). Doskonałym przykładem ilustrującym bogactwo lokalnych społeczności i służącym budowaniu lokalnej tożsamości są mapy sentymtalne (mapy 2.8. i 2.9.) opracowane na zlecenie lubelskiego ratusza.

Mapa 2.9. Mapa sentymtalna okolic Słomianego Rynku (źródło: Urząd Miasta Lublin)

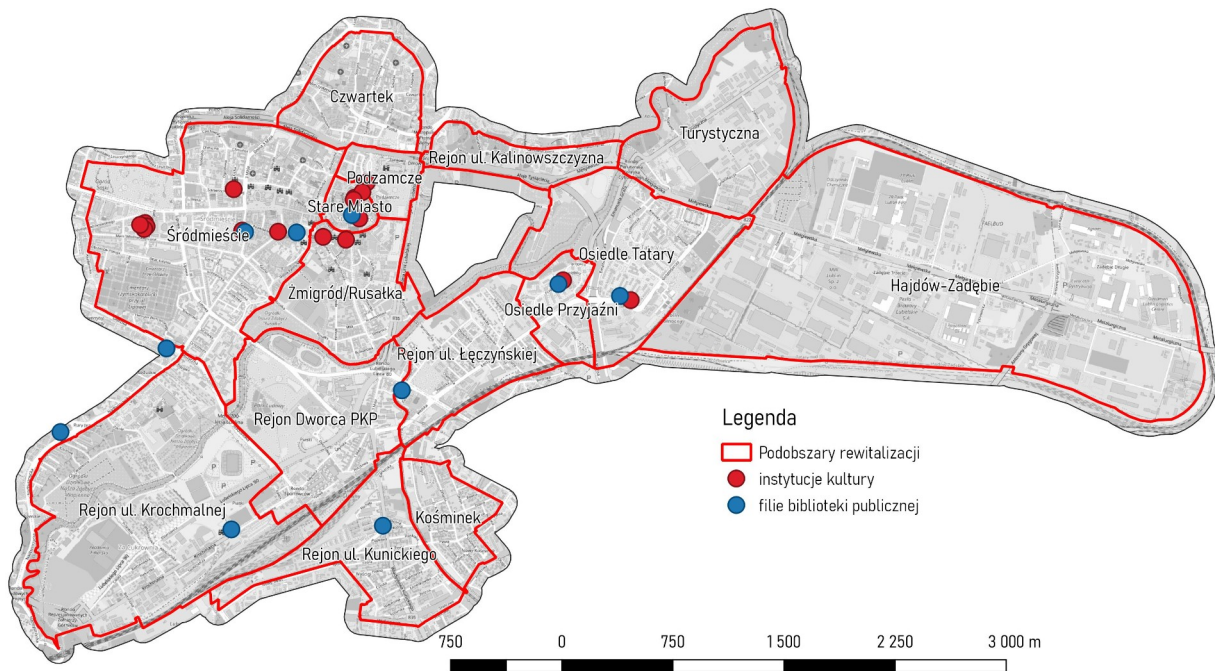

Mapa 2.10. Mapa sentymentalna dzielnicy Za Cukrownią (źródło: Urząd Miasta Lublin)

Podobnym celem służy organizowany od 2019 roku konkurs „Skarby Kultury Przestrzeni”. Wzmacnianie społeczności lokalnej, często sąsiedzkiej, w oparciu o dziedzictwo niematerialne przyczynia się do wzmocnienia tych społeczności i prowadzi do pełniejszego realizowania ich funkcji (np. wsparcia, samopomocy sąsiedzkiej, dbania o własne otoczenie). Punkty zaznaczone na mapach sentymentalnych mogą stać się fizycznym i mentalnym zwornikiem lokalnych społeczności.

Instytucje kultury w Lublinie organizują cyklicznie różnego typu wydarzenia i spotkania nawiązujące do dziedzictwa miasta. **Aktywność instytucji kultury** przyczynia się do promowania lokalnego dziedzictwa, ale także umiejętnie łączy działania kulturalne z edukacyjnymi czy elementami polityki społecznej. Szczególnie instytucje zlokalizowane w centralnej części miasta, na obszarze rewitalizacji, pozytywnie wpływają na swoje bezpośrednie otoczenie i miasto w całości. Jako przykład działań w mikroskali można podać Festiwal Wszystkich Mieszkańców, który zmienia podwórka w sceny dla działań kulturalnych.

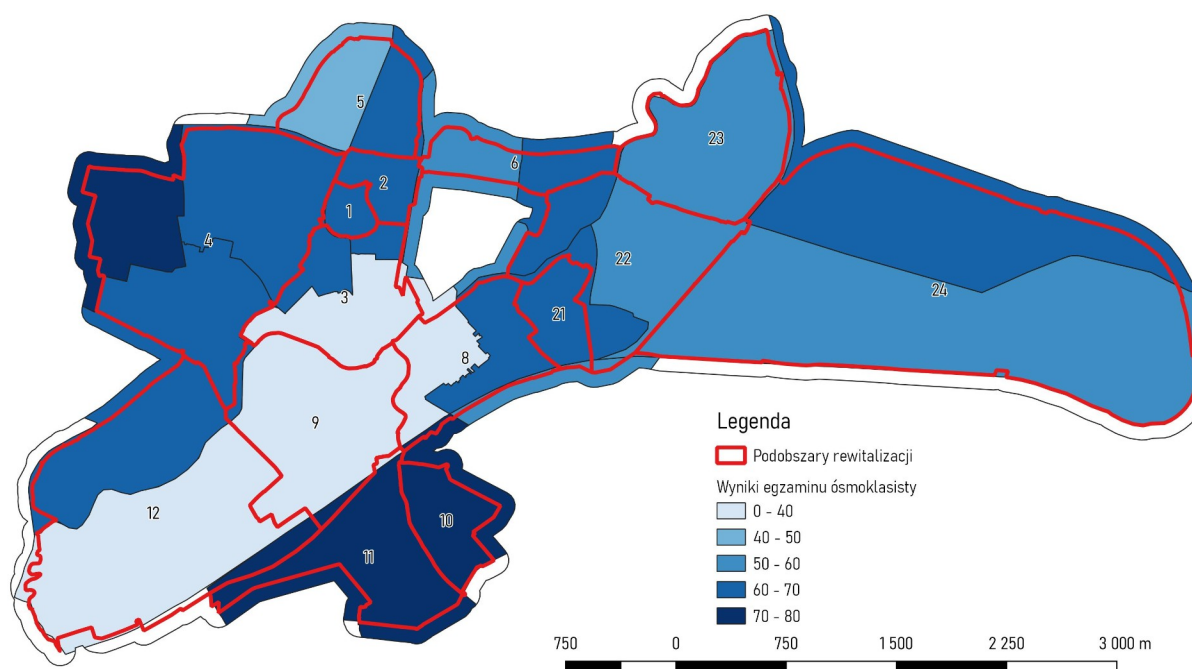
Jednocześnie na obszarze rewitalizacji miejskie ośrodki kultury są położone nierównomiernie (patrz: mapa 2.11.), skupiają się w centrum miasta, a większość podobszarów nie posiada własnych instytucji kultury (poza bibliotekami publicznymi). **Niewystarczająca sieć instytucji kultury** może prowadzić do wykluczenia części mieszkańców z tej ważnej części życia społecznego. Dotyczy to szczególnie osób o ograniczonej możliwości poruszania się, czy osób mniej aktywnych, które z oferty kulturalnej korzystają wtedy, gdy jest bardzo łatwo dostępna.

Mapa 2.11. Miejskie i marszałkowskie instytucje kultury na obszarze rewitalizacji dane 2023 r (źródło: Urząd Miasta Lublin,)

Edukacja

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się **slabszymi wynikami w nauce** od pozostałych części Lublina. Mimo dość gęstej sieci szkół wyniki egzaminów po szkołach podstawowych w 2022 r. wyraźnie odstają w podobszarach: Zmigród/Rusałka (3), Rejon Dworca PKP (9), Rejon ul. Łęczyńskiej (8) oraz Rejon ul. Krochmalnej (12). W większości podobszarów wyniki były poniżej średniej miejskiej – 71%. Problem wiąże się z innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi, takimi jak ubóstwo i bezrobocie, a także prowadzi do wykluczenia, na początku dzieci z dalszej edukacji wysokiej jakości, a z czasem dorosłych, którzy zdobyli tylko **niewystarczające kwalifikacje zawodowe**.

Mapa 2.12. Wyniki egzaminu po szkole podstawowej – średni wynik w szkole w 2022 r. (źródło: Urząd Miasta Lublin)

Szkoły podstawowe i ponadpodstawowe stanowią jednak ważne ośrodki nie tylko edukacji, ale życia społecznego i kulturalnego w lokalnych społecznościach. **Oferta pozalekcyjna szkół** stanowi ważny wkład w życie dzieci i młodzieży, obejmując zajęcia edukacyjne, wyrównawcze, sportowe czy plastyczne. Powinna być jednak skierowana do możliwie szerokiego, niewykluczającego grona odbiorców. **Szkoły jako centra kultury i życia społecznego w mikroskali** mają niebagatelne znaczenie dla procesów rewitalizacji. W Lublinie działają również szkoły artystyczne (plastyczne i muzyczne) oraz integracyjne – uzupełniające ofertę.

Lublin jest jednym z największych ośrodków akademickich w Polsce, posiada 9 uczelni, w tym 5 publicznych i 4 niepubliczne. Najważniejsze uczelnie to: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Przyrodniczy oraz Politechnika Lubelska. Część obiektów uczelni jest zlokalizowana na obszarze rewitalizacji, chociaż dostrzegalna jest tendencja do przenoszenia działalności dydaktycznej poza centrum.

Szkoły wyższe to przede wszystkim **potencjał naukowy i badawczy**, który może służyć rozwojowi miasta i obszaru rewitalizacji w szczególności. Ponadto uczelnie przyciągają **znaczny liczbę studentów** – na lubelskich uczelniach studiuje łącznie około 60 tys. studentów (wg wyliczeń Urzędu Miasta Lublin), którzy jako dynamiczna, młoda grupa społeczna mogą w znaczący, pozytywny sposób wpływać na ożywienie społeczne i kulturowe obszaru rewitalizacji. W 2022 r. w Lublinie studiowało 8 154 cudzoziemców – liczba studentów zagranicznych znacznie wzrosła w przeciągu ostatnich 10 lat, w

stosunku do roku 2012 o ponad 6 390 osób. Ta grupa powinna być w większym stopniu zaangażowana w życie społeczne, kulturalne i gospodarcze miasta.

Bezpieczeństwo publiczne

Najważniejsze zjawiska wpływające na obniżenie bezpieczeństwa publicznego to zgodnie z informacjami z Komendy Policji w Lublinie przede wszystkim: kradzieże, niszczenie mienia prywatnego, bójk i pobicia. Zagrożenie wymienionymi przestępstwami dla obszaru rewitalizacji jest wysokie, komisariaty obejmujące rewirem obszary rewitalizacji charakteryzują się najwyższymi liczbami zgłaszanych przestępstw z tego zakresu w mieście, dodatkowo w ostatnich latach zaobserwowano ich wzrost. Zjawiska charakteryzuje niska szkodliwość społeczna, lecz wysoki wpływ na **obniżenie poczucia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej**. Poczucie zagrożenia towarzyszy często osobom słabszym i wykluczonym, np. starszym, dzieciom, ale również kobietom, odstrasza mieszkańców i turystów, a pośrednio wpływa negatywnie na stan lokalnej gospodarki.

Na obszarze rewitalizacji najwięcej przestępstw zostało popełnionych na podobszarze Śródmieścia. Ten podobszar skupia życie publiczne całego miasta i dlatego jest bardziej narażony na działania przestępcze, przede wszystkim kradzieże kieszonkowe. W podobnej sytuacji znajdują się podobszary Rejon Dworca PKP i Podzamcze, które przyciągają wielu przyjezdnych. Wysoka jest również liczba przestępstw w obszarach Osiedle Tatary, Czwartek i rejon ul Łęczyńskiej. Liczba przestępstw popełnianych na terenie miasta regularnie malała do roku 2020, od roku 2021 obserwowany jest wzrost. Statystyki policyjne wskazują, iż na obszarze rewitalizacji w zakresie podstawowych kategorii przestępstw kryminalnych, mających zasadniczy wpływ na poczucie bezpieczeństwa, przestępczość wzrosła. Świadczy to o tym iż, obszar ten staje się ponownie coraz mniej bezpieczny.

Wypadki drogowe i inne **zagrożenia w ruchu drogowym** są jedną z najczęstszych przyczyn śmierci i długotrwałego kalectwa osób młodych i w średnim wieku. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym wpływa również znacząco na generalne poczucie bezpieczeństwa i zaufanie publiczne. Trudne sytuacje drogowe, a także duża liczba wypadków przyczyniają ponadto do zwiększenia poziomu wykluczenia osób nieuprzywilejowanych, pieszych i o ograniczonej zdolności ruchowej w szczególności. Największe zagrożenie w ruchu drogowym powstaje dla pieszych w sąsiedztwie dużych, wielopasmowych ulic, gdzie kierowcy najczęściej nie przestrzegają ograniczeń prędkości. Innym problemem są też sytuacje gdzie występują ograniczenia dla ruchu samochodów i preferencje ruchu pieszych (Stare Miasto, ul. Krakowskie Przedmieście), niestety kierowcy nie dostosowują się do zakazów i stwarzają zagrożenie dla pieszych. Szczególnie niebezpieczny jest zwiększony ruch w okolicach szkół, w godzinach szczytu (odwożenie i odbieranie dzieci ze szkół) co znacznie wpływa na bezpieczeństwo i ogranicza samodzielność uczniów. Zagrożenie stanowi także brak odpowiedniej infrastruktury, w szczególności

w przypadku rowerzystów lub użytkowników hulajnóg. Brak ścieżek rowerowych powoduje iż korzystając z jezdni zagrożeni są ze strony samochodów, natomiast poruszając się po chodnikach powodują zagrożenie dla pieszych. Często też kierowcy nie stosują się do przepisów i nie ustępują pierwszeństwa rowerzystom np. na przejazdach rowerowych.

Poczucie bezpieczeństwa zależy nie tylko od realnego zagrożenia w danej okolicy, ale przede wszystkim od lokalnych relacji i zakorzenienia się w społeczności („swoich nikt nie ruszy”). Dlatego **zaangażowanie w życie sąsiedzkie** wydatnie zwiększa poziom bezpieczeństwa w najbliższej okolicy. Mieszkańcy zintegrowani i identyfikujący się ze swoim sąsiedztwem przejmują przestrzeń publiczną i półpubliczną pod swoją „opiekę” – co ogranicza zjawiska niebezpieczne, a w sytuacji zagrożenia przyspiesza udzielenie pomocy.

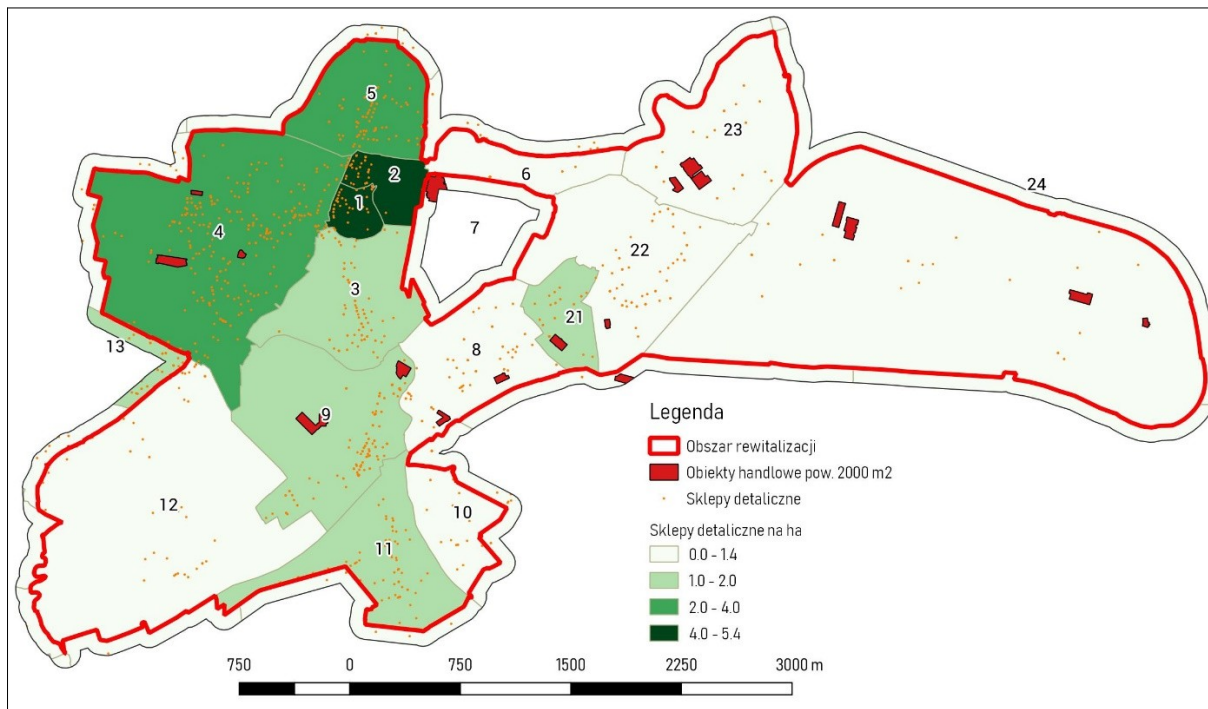
Szczególną kwestią są zagrożenia pojawiające się w szkołach. Postępująca brutalizacja życia publicznego znajduje odzwierciedlenie w życiu szkolnym (a dramatyczne przykłady z całego kraju pokazują powszechność zjawiska). W szkołach pojawiają się przypadki używania alkoholu i narkotyków, w pobliżu placówek pojawiają się dilerzy. Większość szkół w obszarze rewitalizacji posiada monitoring i ograniczenia dotyczące wstępu do szkół osób trzecich. W celu podniesienia poczucia bezpieczeństwa uczniów wskazane by było przeprowadzenie akcji edukacyjnych w szkołach dotyczących zagrożeń dla dzieci i młodzieży np. agresji, substancji psychoaktywnych czy cyberzagrożeń.

2.4 Podsystem gospodarczy

W całym Lublinie rośnie liczba podmiotów gospodarczych, również na obszarze rewitalizacji. Oznacza to zwiększanie się **potencjału lokalnych przedsiębiorców**, przede wszystkim prowadzących punkty usługowe i handlowe. Obszar rewitalizacji obejmuje właściwie całe centrum Lublina, co sprawia, że rozwijające się tutaj przedsiębiorstwa mogą z jednej strony obsługiwać mieszkańców całego miasta, z drugiej zaś mogą służyć lokalnym, licznym społecznościom (dzięki dużej gęstości zaludnienia i wciąż znacznym różnicowaniu grup odbiorców).

Mimo potencjału rozwoju na obszarze rewitalizacji istnieje **zagrożenie drobnego handlu detalicznego i usług przez konkurencję ze strony centrów handlowych i sieci sklepów wielkopowierzchniowych oraz sieciowych dyskontów**. Duże sklepy są najczęściej lokalizowane poza obszarem rewitalizacji (ze względu na brak wolnej przestrzeni i jej niską jakość), jednak kilka (np. przy Al. Tysiąclecia, ul. Lipowej czy przy Rondzie Lubelskiego Lipca '80) znalazło się na obszarze lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie (patrz mapa 2.13.). Centra handlowe mają większy zasięg działania niż lokalne sklepy, dlatego stanowią bardzo silną konkurencję. Jednocześnie nie są dostępne w równym stopniu dla różnych grup użytkowników. Równocześnie w obszarach centralnych i na osiedlach mieszkaniowych, pojawia się

coraz więcej sklepów tzw. dyskontów oraz mniejszych sklepów należących do dużych sieci. Stanowią one dużą konkurencję i zagrożenie dla lokalnych, prywatnych sklepików.

Mapa 2.13. Sklepy detaliczne i wielkopowierzchniowe obiekty handlowe (źródło: dane CEIDG 2017, Urząd Miasta Lublin)

Odwroćcie negatywnych tendencji w tym zakresie jest trudne i wymaga z jednej strony wielowątkowego wsparcia drobnych lokalnych przedsiębiorców, z drugiej świadomej polityki przestrzennej i lokalizowania nowych centrów handlowych w powiązaniu z otoczeniem – tak, by nawiązywały do i były otwarte na – sąsiedztwo oraz uzupełniały i wspierały lokalną ofertę handlową.

Zdjęcie 2.1. Lokale usługowe do wynajęcia na obszarze rewitalizacji (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

Obszar rewitalizacji posiada bardzo duży **potencjał inwestycyjny**. Szczególnie na podobszarze Hajdów-Zadębie (24) znajduje się wiele terenów gotowych do inwestowania, z przygotowaną infrastrukturą

techniczną i możliwością łatwego dojazdu. Również centralnie położone podobszary są przedmiotem ciągłej **aktywności inwestycyjnej**, zarówno publicznej jak prywatnej – powstają i nowe mieszkania, biura, obiekty kultury czy obiekty handlowe.

Działania małoskalowe, służące wsparciu i modernizacji lokalnych punktów usługowych i sklepów, które były prowadzone na podobszarach Stare Miasto i Podzamcze (w ramach projektu Modelowa Rewitalizacja Miast) przyniosły bardzo dobre rezultaty. Obiekty handlowe stały się bardziej atrakcyjne, a tym samym zyskały atut w konkurencji z wielkimi centrami.

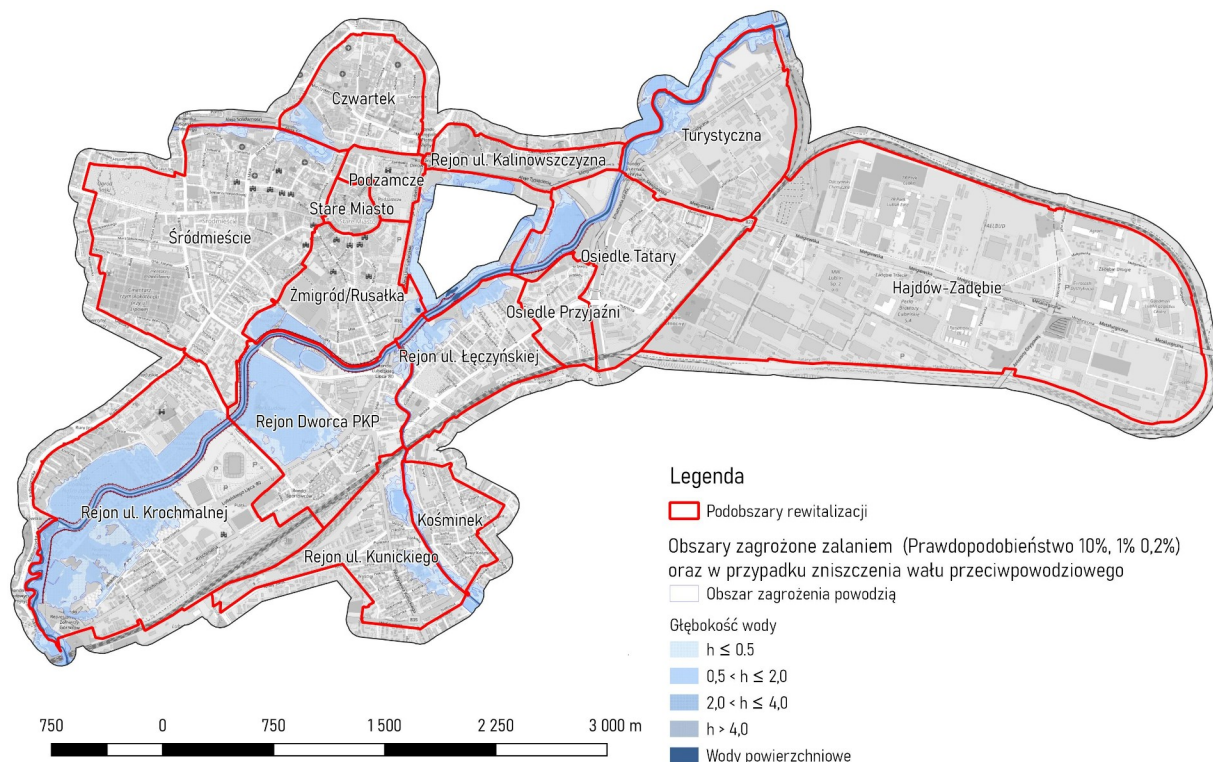
2.5 Podsystem środowiskowy

Tereny zabudowy wielkomiejskiej, szczególnie wiekowej zabudowy pierzejowej, która charakteryzuje znaczą część obszaru rewitalizacji, są często źródłem uciążliwej **niskiej emisji**. W Lublinie, jak w innych miastach o podobnej strukturze zabudowy, źródłem zanieczyszczenia są przede wszystkim indywidualne źródła ogrzewania i ciepłej wody użytkowej opalane paliwami stałymi i niewystarczające docieplenie budynków (konieczność używania większej ilości energii do ogrzania mieszkań). Budynki często nie są przyłączone do miejskiej sieci ciepłowniczej.

Niska efektywność energetyczna budynków prowadzi do zwiększenia emisji i zużycia większych ilości energii. Problem dotyczy przede wszystkim centralnej, najstarszej części Lublina, gdzie zabudowa mieszkaniowa pochodzi często z XIX i początku XX wieku. Równie ważne w tym kontekście, również jako przykład dla inwestorów prywatnych, są budynki publiczne, które wymagają modernizacji. W latach 2018–2022r. zrealizowano poprawę efektywności energetycznej kilkunastu budynków publicznych. Kontynuowanie modernizacji kolejnych budynków publicznych będzie znacząco przyczyniać się do poprawy stanu środowiska i bilansu energetycznego Lublina, szczególnie że na liście budynków publicznych wymagających termomodernizacji znalazły się 54 pozycje – szkoły, urzędy i przedszkola (dane dla całego Lublina, źródło: Urząd Miasta Lublin).

Innym źródłem niskiej emisji jest ruch samochodowy. W skali lokalnej duże znaczenie ma struktura zieleni przyulicznej, która może ograniczać negatywny wpływ spalin na mieszkańców, a także struktura i natężenie ruchu na najmniejszych, często osiedlowych ulicach.

Jednocześnie Lublin jest zielonym miastem, z dużymi zasobami **zieleni publicznej**. Wysoka jakość zieleni służy również ograniczaniu uciążliwości związanych z niską emisją. Wpływa również pozytywnie na jakość przestrzeni i dobre samopoczucie mieszkańców.

Mapa 2.14. Zagrożenie powodziowe (źródło: Urząd Miasta Lublin,)

Lokalnym zagrożeniem dla mieszkańców terenów położonych blisko Bystrzycy są podtopienia i ryzyko powodzi. W Lublinie system ochrony przeciwpowodziowej działa właściwie, dlatego **zagrożenie powodziowe** może pojawić się dopiero w przypadku przerwania zabezpieczeń. W takiej sytuacji na obszarze rewitalizacji zagrożone będą przede wszystkim tereny w podobszarach Rejon ul. Krochmalnej (12), Rejon Dworca PKP (9), Żmigród/Rusałka (3), rejon ul. Łęczyńskiej (8), Osiedle Tatarskie (22) (ogródki działkowe nad Bystrzycą) oraz Turystyczna (23) – po obu stronach Bystrzycy (mapa 2.14.). W podobszarach Rejon ul. Kunickiego (11) i Kośminek (10) występuje zagrożenie powodziowe ze strony rzeki Czarniejówki, a w podobszarach Śródmieście (4) i Czwartek (5) ze strony rzeki Czechówki. Inny problem stanowią tzw. powodzie błyskawiczne, które występują w przypadku nagłych i ulewnych opadów, w szczególności przy dużej ilości powierzchni utwardzonych. Szczególnie zagrożone występowaniem tego typu zjawisk są obszary silnie zurbanizowane, w ramach podobszarów rewitalizacji będą to: Śródmieście, Żmigród/Rusałka, Stare Miasto, Podzamcze, Czwartek, Rejon Dworca PKP.

2.6 Podsystem przestrzenno - funkcjonalny

Jakość przestrzeni

Niska jakość przestrzeni publicznych decyduje o obniżeniu jakości życia i atrakcyjności miasta dla mieszkańców i przyjezdnych. Jedną z przyczyn niskiej jakości przestrzeni jest niewystarczająca jakość i **niewystarczające pokrycie planistyczne**. Obszar rewitalizacji można podzielić na 3 typy przestrzeni,

której zaniedbanie występuje w różnym nasileniu. W pierwszym typie znajdują się tereny przemysłowe i poprzemysłowe (Turystyczna, Hajdów-Zadębie), których struktura, ze względu na pełnioną funkcję, jest bardzo skomplikowana, wymaga jednak zmian inwestycyjnych realizowanych przez lokalne przedsiębiorstwa.

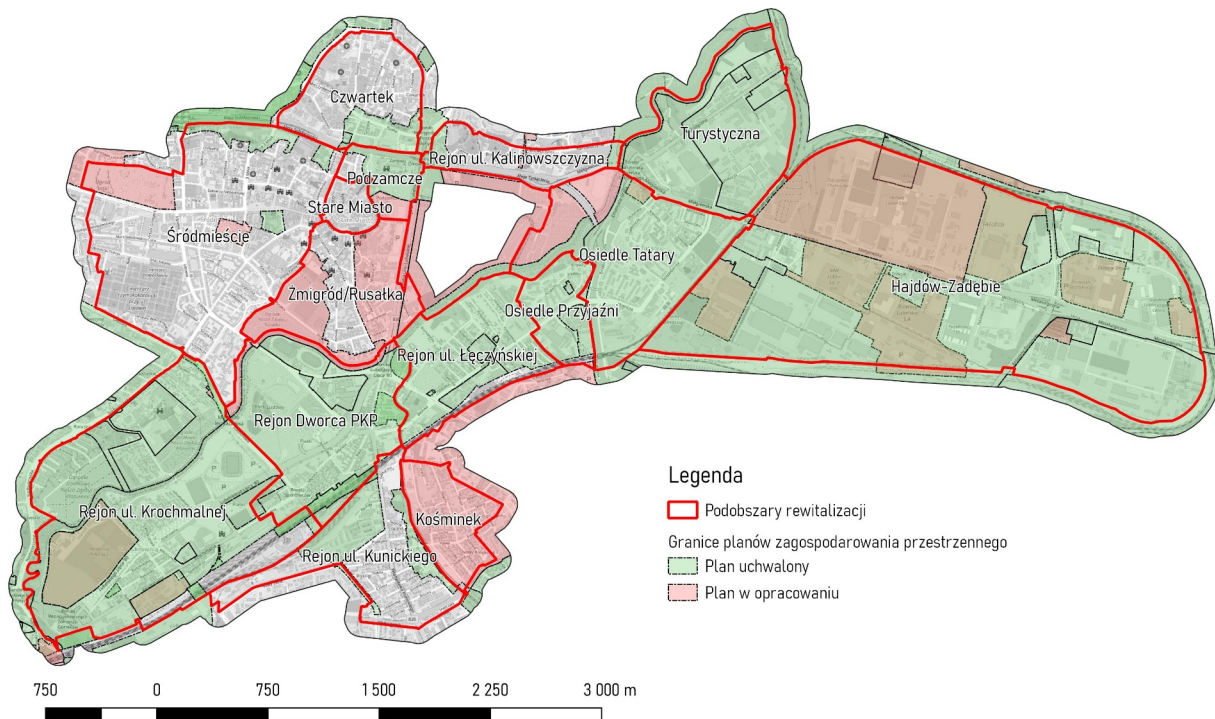
Drugi typ to zabudowa blokowisk (np. os. Przyjaźni, os. Tatarzy czy część zabudowy w podobszarze Czwartek). Osiedla charakteryzują się **dużymi terenami zieleni**, które otaczają budynki. Ich struktura jest właściwie ukształtowana i wymaga ochrony przed degradacją wizualną, np. **nadmierną ilością powierzchni reklamowej**, zasłanianiu okien mieszkań przez reklamy wielkopowierzchniowe, a także wprowadzaniem nowej chaotycznej zabudowy niedostosowanej do istniejącej struktury.

Trzeci typ przestrzeni to obszary starej zabudowy pierzejowej, skupione w centrum miasta (np. Śródmieście, Stare Miasto, Rejon Dworca PKP). Na tych podobszarach skupia się życie kulturalne, gospodarcze i społeczne całego Lublina. Jednocześnie struktura przestrzeni miejskiej jest najpełniej ukształtowana, właśnie dzięki przeważającej zabudowie wzdłuż ulic. To właśnie podobszary Śródmieście, Żmigród/Rusałka, Stare Miasto, Podzamcze i Czwartek mają najniższe pokrycie planistyczne na całym obszarze rewitalizacji. **Niewystarczające pokrycie planistyczne** jest tu szczególnie dotkliwie – potęguje to chaos przestrzenny i funkcjonalny, często uniemożliwiając wykorzystanie przestrzeni w optymalnych sposób.

Stara zabudowa wiąże się ze **złym stanem elewacji**, nieefektywnym wykorzystaniem przestrzeni (np. wykorzystanie „przerw” w pierzei jako parkingi), czy **niską jakością przestrzeni półpublicznych**. Dużym problemem, szczególnie w najbardziej centralnie położonych fragmentach miasta z zabudową pierzejową (np. podobszar Śródmieście, Żmigród/Rusałka), jest zagęszczenie powierzchni reklamowych, szczególnie małych, chaotycznych i niespójnych estetycznie z otoczeniem. Jednocześnie centralne podobszary charakteryzuje dobrze wykształcona, **zwarta struktura przestrzenna**, która umożliwia wprowadzanie zmian bez konieczności tworzenia całej przestrzeni od nowa.

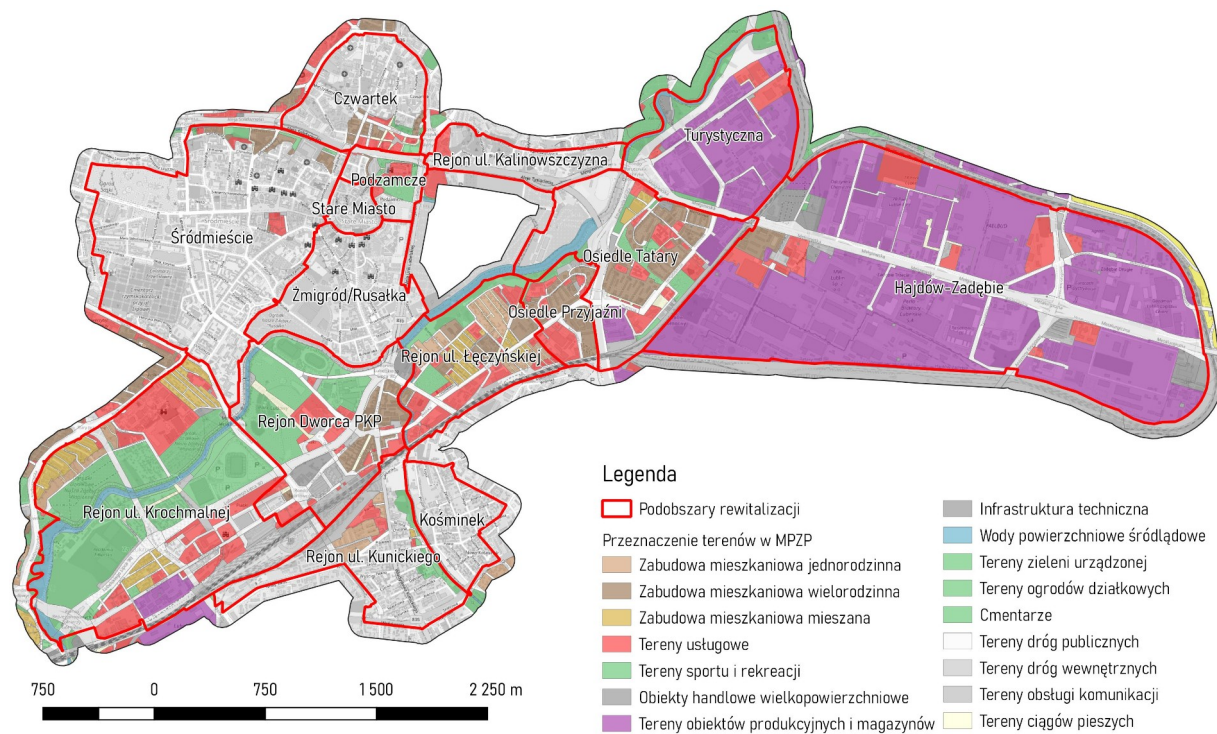
Zdjęcie 2.2. Stan zabudowy w centralnej części miasta (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

Mapa 2.15. Pokrycie planistyczne lipiec 2023 r. (źródło: Urząd Miasta Lublin)

Cały obszar rewitalizacji Lublina charakteryzuje względnie wysokie pokrycie planistyczne sięgające ok. 70% powierzchni (w obszarze rewitalizacji obowiązują 34 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego), które jednak rozkłada się bardzo nierównomiernie w przestrzeni. Kolejne 8% objęte jest przystąpieniami do sporządzenia planów. Obszary nieobjęte jak dotąd pracami planistycznymi to Stare Miasto, znaczna część Śródmieścia i Czwartku oraz Rejonu ul. Kalinowszczyzna, fragmenty podobszaru Żmigrod/Rusałka oraz Rejonu ul. Kunickiego – to tereny gęsto zaludnione, z zabudową o charakterze śródmiejskim. Na 9 prowadzonych obecnie procedur planistycznych na obszarze rewitalizacji 5 stanowią zmiany obowiązujących planów, zaś 4 dotyczą obszarów nieobjętych jak dotąd

planami miejscowymi. Pokrycie planami miejscowymi (uchwalonymi i w przygotowaniu) obrazuje mapa 2.15..

Mapa 2.16. Podstawowe przeznaczenia terenów w MPZP wrzesień 2023 r. (źródło: Urząd Miasta Lublin)

Przeznaczenia terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP), które obrazuje mapa 2.16., są bardzo różnorodne w zależności o podobszaru. W podobszrach Hajdów-Zadębie oraz Turystyczna dominuje przeznaczenie pod funkcje przemysłowe, Osiedle Tatary, Osiedle Przyjaźni to przede wszystkim zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna. W Rejonie ul. Krochmalnej oraz Rejonie Dworca PKP duży jest udział terenów zieleni, sportu i rekreacji oraz usług. W pozostałych podobszrach które mają obowiązujące MPZP przeznaczenia terenów są dość zróżnicowane.

Zabudowa pierzejowa o miejskim charakterze odpowiada współczesnym trendom w urbanistyce, tj. tworzenia obszarów zabudowy o tradycyjnych formach miejskich, z zabudową wzdłuż ulic i placów, z przemieszaniem funkcji nieuciążliwych: przede wszystkim usług i mieszkalnictwa. Taka struktura zabudowy pozwala na kształtowanie miasta pieszo dojścia, w którym wysoka jakość życia zapewniona jest w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania, a wszystkie usługi i potrzeby mogą być spełnione w zasięgu poruszania się pieszo. Umożliwia to również lokalizację miejsc pracy w bliskim sąsiedztwie mieszkańców.

Na obszarze rewitalizacji występują znaczne zróżnicowanie w zakresie stanu przestrzeni publicznych. Mimo poczynionych w tym zakresie inwestycji i działań wciąż liczne miejsca charakteryzuje się **niska**

jakością i dostępnością przestrzeni publicznych – od tych służących wszystkim mieszkańcom miasta, do małych przestrzeni stanowiących centra lokalnych społeczności. Do najważniejszych wad zalicza się:

- niedostosowanie do potrzeb mieszkańców,
- braki infrastruktury wypoczynkowej (np. ławki),
- istotne bariery przestrzenne (ograniczające możliwość poruszania się pieszo),
- niewielki udział zieleni publicznej lub jej zły stan,
- zanieczyszczenie reklamami,
- dominacja infrastruktury technicznej i przestrzeni przeznaczonych dla samochodów.

Złe zagospodarowanie przestrzeni publicznej może mieć daleko idące konsekwencje. Prowadzi do zwiększonego poczucia zagrożenia i zniechęca mieszkańców do korzystania z tych przestrzeni. W konsekwencji znikają miejsca spotkań i aktywności społeczności na najniższym, lokalnym poziomie.

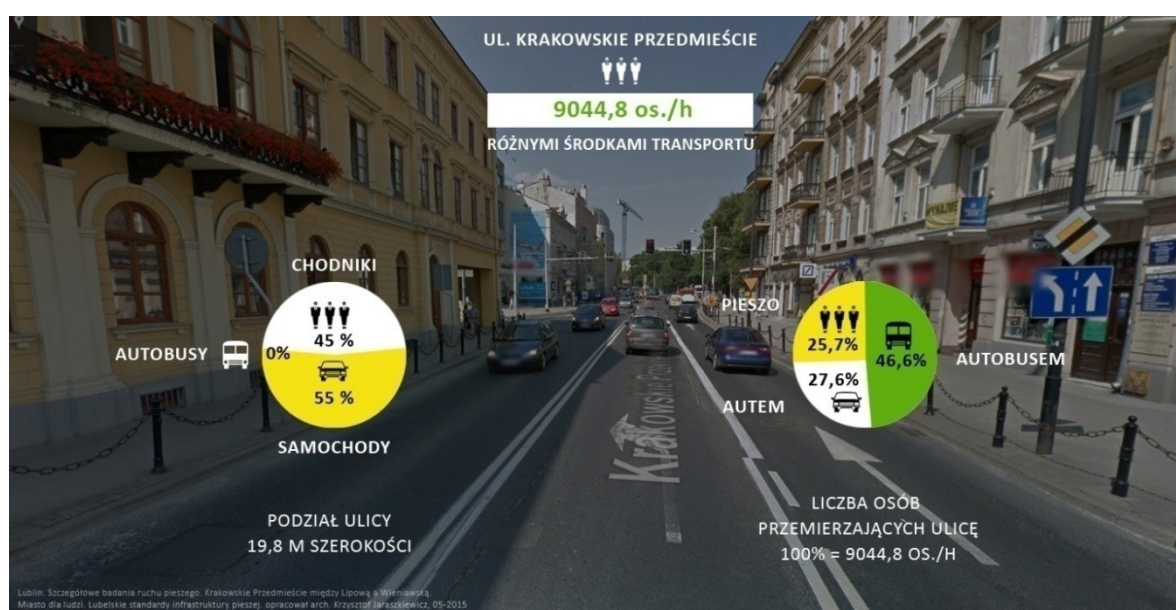
Jednocześnie wiele **przestrzeni publicznych spełnia rolę lokalnych centrów życia społecznego**. Szczególne znaczenie mają w tym kontekście place miejskie (Rynek, pl. Litewski, pl. Zamkowy, pl. Władysława Łokietka, pl. Dworcowy), które przyciągają turystów i mieszkańców całego miasta, a także są areną dla wydarzeń kulturalnych różnego typu. Funkcje społeczne pełnią również parki miejskie np. Ogród Saki, Park Ludowy czy Błonia pod Zamkiem, nie tylko stanowią tereny zieleni ale również są miejsce szeregu wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych. Również najważniejsze ulice na obszarze rewitalizacji, łączące główne punkty miasta, (np. ciąg ulic 1-go Maja, Zamojskiej i Wyszyńskiego łączący Dworzec PKP ze Starym Miastem, czy ul. Krakowskie Przedmieście i Al. Racławickie, ul. Lubartowska) mają bardzo duży potencjał rozwoju, o ile ich zagospodarowanie będzie się zmieniać i zaspokajać coraz więcej potrzeb mieszkańców.

Zdjęcie 2.3. Stan przestrzeni publicznych (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

Część przestrzeni publicznych wykorzystywana jest w sposób, który nie odpowiada na potrzeby większości użytkowników tej przestrzeni. To zjawisko dotyczy przede wszystkim ulic, jako najważniejszych i najliczniejszych przestrzeni publicznych miasta, które decydują o jego ogólnym odbiorze. Badanie wykorzystania przestrzeni ulicy Krakowskie Przedmieście, wykonane w ramach projektu Miasto dla Ludzi wskazują na odwrócenie proporcji wykorzystania przestrzeni względem jej zagospodarowania. Indywidualny ruch samochodowy zajmuje 55% powierzchni, ale odpowiada za poruszanie się tylko 27% użytkowników ulicy. Zdjęcie 2.4. prezentuje wszystkie wyniki badania w ramach projektu Miasto dla Ludzi.

Zdjęcie 2.4. Wykorzystanie przekroju ulicy przez różnych użytkowników (źródło:: Miasto dla Ludzi)

Dla lokalnych wspólnot obok przestrzeni publicznych bardzo ważną rolę pełnią, niestety często **zdegradowane przestrzenie półpubliczne**. Zagospodarowanie podwórek kamienic nie odpowiada na potrzeby mieszkańców: braki w oświetleniu, niedostępność i brak kontroli wpływają na obniżenie poziomu bezpieczeństwa i ograniczają możliwość wykorzystania tych przestrzeni nawet przez najbliższych mieszkańców. Jednocześnie duża część obszaru rewitalizacji składa się z kwartałów zwartej zabudowy, dla której przestrzenie półpubliczne mają ogromne znaczenie. Jakość życia w takiej gęstej strukturze miejskiej zależy od dobrego zagospodarowania najbliższego otoczenia w bardzo dużym stopniu.

Zdjęcie 2.5. Przestrzenie półpubliczne (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).

Zmodernizowane przestrzenie półpubliczne, a także przestrzenie publiczne służące przede wszystkim lokalnym społecznościom charakteryzują się wielkim, tylko częściowo wykorzystanym, potencjałem. Mogą się one stać przyjaznym miejscem do aktywnego życia najmniejszych, sąsiedzkich społeczności i znacząco przyczynić się do poprawy jakości życia i zadowolenia mieszkańców. W tak zmodernizowanych przestrzeniach mogłyby się też znaleźć miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej, wzmacniające lokalną bazę ekonomiczną. Przebieg warsztatów diagnostycznych wskazywał na to, że mieszkańcy oczekiwaliby np. miejsc pełniących rolę lokalnych targowisk (choćby przejściowo – np. kilka godzin dziennie). Na obszarze rewitalizacji zlokalizowano dużo terenów, których obecne wykorzystanie nie służy rozwojowi miasta i nie przyczynia się do poprawy warunków życia i jakości przestrzeni dla mieszkańców. Do tych terenów należą przede wszystkim **pustostany w strefie zwartej zabudowy miejskiej**. Takie niezabudowane nieruchomości zaburzają naturalny uporządkowany rytm zabudowy i porządek przestrzeni, a jednocześnie nie są w pełni wykorzystane pod kątem ekonomicznym i społecznym.

Zdjęcie 2.6. Pustostany i obiekty niewykorzystane w pełni (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

Zdjęcie 2.7. Niewykorzystane przestrzenie otwarte (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

Pozbawione zabudowy działki, położone szczególnie w centrum Lublina i w sąsiedztwie najważniejszych przestrzeni publicznych (np. rejon Dworca PKP) stanowią **atrakcyjne tereny inwestycyjne**, które mogą służyć rozwojowi zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Szczególnie cenne są nieruchomości miejskie, które mogą służyć rozwojowi budownictwa społecznego i innym usługom publicznym.

Wszystkie podobszary rewitalizacji zmagają się z problemem **nadmiernej ilości powierzchni reklamowej**. Zanieczyszczenie przestrzeni krzykliwymi i wszechobecnymi reklamami wpływa m.in. na odbiór miasta przez mieszkańców i turystów, przewrotnie na spadek skuteczności działań reklamowych (trudniej wyróżnić się na tle przeciążonego reklamami otoczenia), spadek jakości przestrzeni, a także na zmniejszenie bezpieczeństwa na drogach – ze względu na nadmierne pobudzenie i skupianie uwagi na agresywnych reklamach. Ograniczenie ilości i uporządkowanie formy reklam, szczególnie w centralnej części miasta, może przysłużyć się nie tylko jakości przestrzeni publicznych, ale również atrakcyjności centrum jako miejsca do życia i zwiedzania.

Fragmentacja przestrzeni

Obszar rewitalizacji dzieli się na wiele fragmentów odizolowanych od siebie przez istotne bariery przestrzenne. Do najważniejszych przeszkód utrudniających poruszanie się (szczególnie pieszo) po mieście należą: szerokie arterie komunikacyjne (np. al. Tysiąclecia – w ciągu drogi krajowej nr 82, al. Unii Lubelskiej, al. Lubelskiego Lipca '80, Aleja Witosa czy ul. Mełgiewska). **Fragmentacja przestrzeni** miejskiej prowadzi do różnych negatywnych konsekwencji, np. utrudnione staje się poruszanie osób, które nie posiadają samochodu, szczególnie dzieci, osób starszych czy z niepełnosprawnością. Czas dojścia do ważnych obiektów staje się dłuższy (patrz: analiza dostępności usług edukacyjnych).

Mapa 2.17. Enklawy i bariery piesze (źródło: Miasto dla ludzi. Lubelskie standardy infrastruktury pieszej, arch. Krzysztof Jaraszkiewicz na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

W skali lokalnej przeszkodą staje się **nieoptymalne zagospodarowanie przestrzeni ulicznej**. Ulice miejskie na obszarze rewitalizacji nie zapewniają dostatecznej przestrzeni dla pieszych – chodniki są zbyt wąskie, nierówne, albo nie ma ich wcale. Dominująca rola samochodu sprawia, że znaczna część przestrzeni, w tym chodników, zarezerwowana jest na miejsca parkingowe. Brakuje również zieleni przyulicznej.

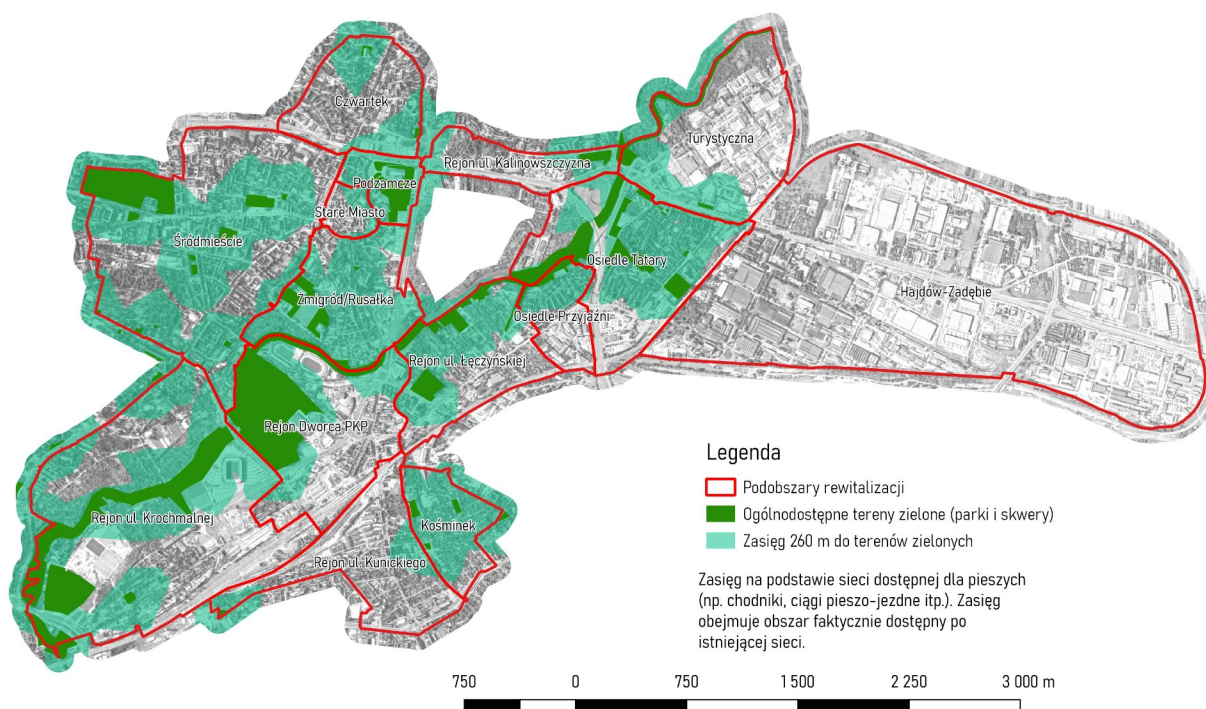
Zieleń publiczna

Obszar rewitalizacji to intensywnie zagospodarowany fragment Lublina, w znacznej części pokryty intensywną zabudową (w centrum w formie pierzejowej, poza nim również osiedla bloków, tereny przemysłowe i poprzemysłowe). Dlatego na obszarze rewitalizacji zostaje niewiele przestrzeni na tereny zielone i otwarte. **Dostępność istniejącej zieleni miejskiej jest niewystarczająca**, w niektórych przypadkach łączy się to z niską jakością istniejących terenów zielonych.

W Lublinie od wielu lat następuje proces poprawy jakości i ilości terenów zieleni miejskiej. Ze względu na charakter zabudowy w centralnej, śródmiejskiej części obszaru rewitalizacji, tereny zieleni nie tworzą ciągłego układu, a ich wykorzystanie może być utrudnione. Jednakże przebiegające przez

obszar rewitalizacji doliny rzeczne i suche doliny, stanowiące w części tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej stanowią istotny element systemu przyrodniczego miasta (ESOCH – ekologicznego systemu obszarów chronionych miasta Lublin). **Obszary dolin mają ogromny potencjał do zagospodarowania pod tereny zieleni i rekreacji** – położone są w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów intensywnie zbudowanych i zamieszkałych oraz dobrze dostępne komunikacyjnie zwłaszcza pieszo i rowerowo. Dobrze utrzymane i wyposażone tereny zieleni mogą spełniać swoje podstawowe funkcje: przestrzeni rekreacji i relaksu, poprawy estetyki miejskiej i funkcji środowiskowych.

Mapa 2.18. Dostępność do terenów zieleni (źródło Urząd Miasta Lublin)

Nie wszędzie jednak dostęp do terenów zieleni jest wystarczający, dlatego pojawia się potrzeba uzupełnienia infrastruktury i modernizacji istniejących już parków i skwerów, a także zieleni wewnątrz kwartałów zabudowy, która decyduje o charakterze i jakości życia w przestrzeniach publicznych i półpublicznych.

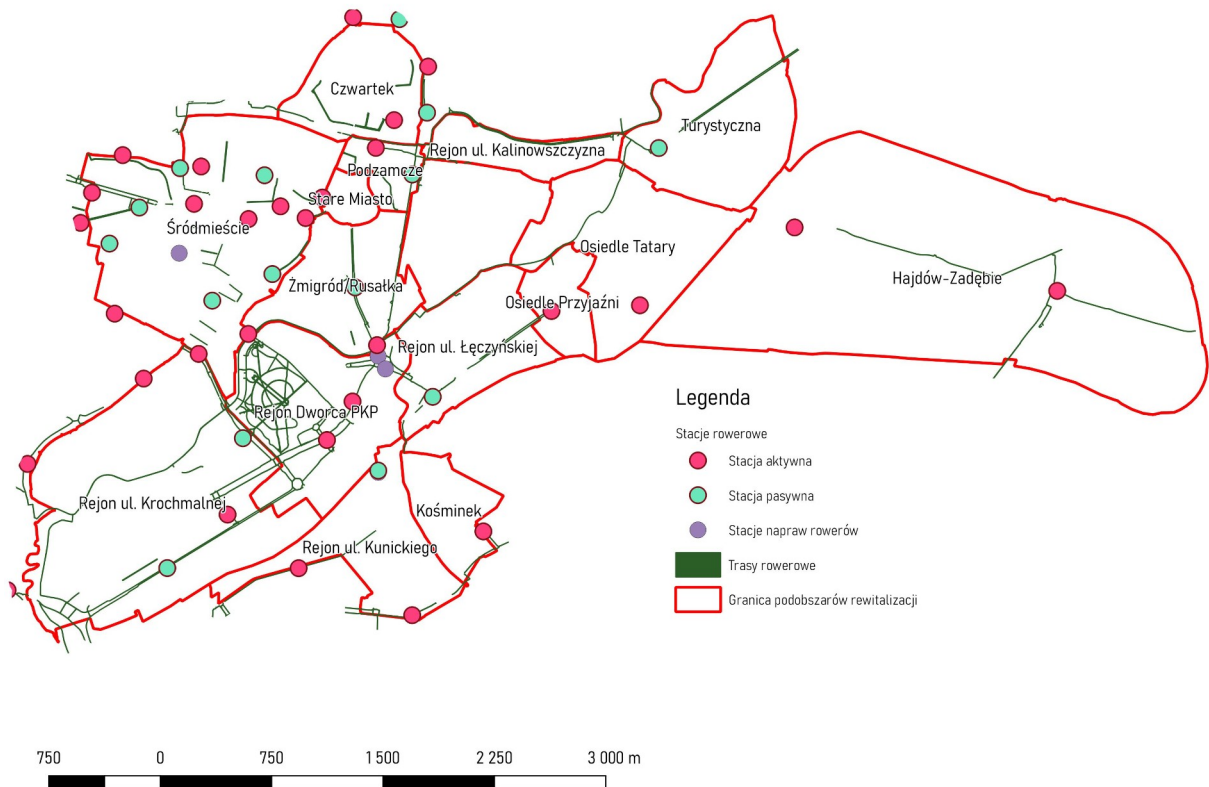
Infrastruktura rowerowa

W Lublinie od 2014 roku funkcjonuje system **Lubelskiego Roweru Miejskiego**, który sukcesywnie jest rozbudowywany. Aktualnie Liczy on 625 rowerów, w tym 15 rowerów dziecięcych oraz 129 stacji (84 stacje standardowe, w tym 2 dla rowerów dziecięcych oraz 45 stacji pasywnych). z których 44 znajdują się na lub w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji, w najważniejszych punktach miasta, m.in. przy Lubelskim Zamku, na Pl. Wolności, blisko Urzędu Miasta. Sieć infrastruktury rowerowej na obszarze rewitalizacji przedstawia mapa 2.19.

Drogi rowerowe na obszarze rewitalizacji **nie tworzą spójnej sieci**. Nieliczne dłuższe odcinki (wzdłuż rzeki Bystrzycy, ulic: Nowy Świat, Krochmalnej, Zamojskiej, Stefana Wyszyńskiego, Łęczyńskiej, Kalinowszczyzna fragmentarycznie al. Tysiąclecia i Lubelskiego Lipca '80, Witosa, Turystyczna) w większości nie łączą się ze sobą w kompletną sieć. Poruszanie się na rowerze utrudniają dodatkowo liczne bariery przestrzenne, np. duże skrzyżowania w centrum miasta, wąskie ulice, które nie są dostosowane do ruchu rowerowego, ukształtowanie terenu. Wszystkie te czynniki utrudniają również poruszanie się pieszo.

Rower służąc jako środek poruszania się po mieście, znacząco zwiększa odległości, które mieszkańcy mogą pokonać przy zachowaniu poczucia lokalności (w przeciwieństwie do poruszania się samochodem, czy nawet komunikacją miejską). Używanie rowerów zwiększa dostęp do lokalnych usług i wzmacnia poczucie lokalności. Jest najbardziej naturalnym przedłużeniem chodzenia i pozwala zachować korzyści z niego wynikające przy zwiększeniu zasięgu poruszania się.

Uzupełnienie systemu rowerowego stanowią **hulajnogi elektryczne**, których prywatne systemy wypożyczeń obejmują ponad 1 000 pojazdów i cieszą się dużym zainteresowaniem. Miasto Lublin jest liderem w kwestii odpowiedzialnego budowania mikromobilności miejskiej. Jako pierwsze zawarło porozumienia z operatorami zobowiązujące do wspólnego budowania mikromobilności i zachowania porządku w sposobie korzystania z hulajnóg. Kolejnym elementem są parkingi dla tych urządzeń. Na terenie Lublina utworzono 100 „**Stref Mobilności**” dedykowanych dla hulajnóg, które znacznie wpływają na poprawę bezpieczeństwa użytkowników dróg pieszych i rowerowych oraz pomagają w znacznym stopniu uporządkować przestrzeń publiczną.

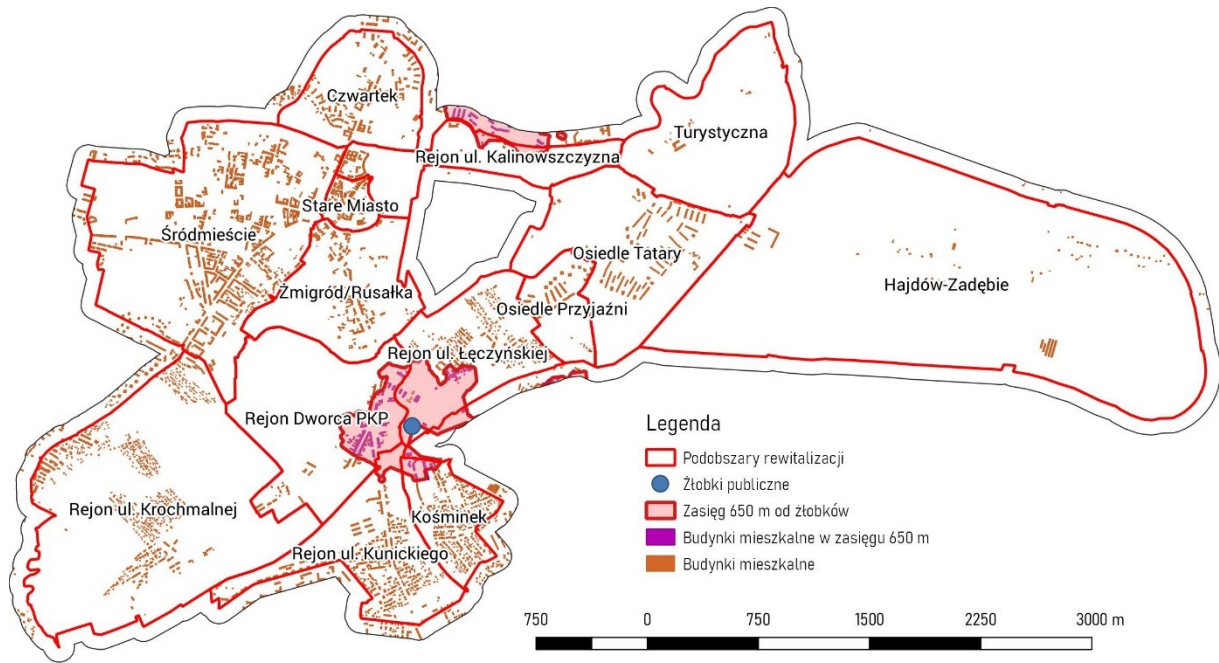

Mapa 2.19. Infrastruktura rowerowa (źródło Urząd Miasta Lublin dane na rok 2023,)

Dostępność do usług edukacyjnych

Obszar rewitalizacji posiada zróżnicowany dostęp do placówek edukacji podstawowej. Wynika to przede wszystkim ze zróżnicowanego charakteru poszczególnych podobszarów. Najslabiej wyposażony w tego typu usługi publiczne jest podobszar Hajdów-Zadębie, który zajmują przede wszystkim tereny przemysłowe i poprzemysłowe, a tereny mieszkaniowe stanowią jego niewielką część.

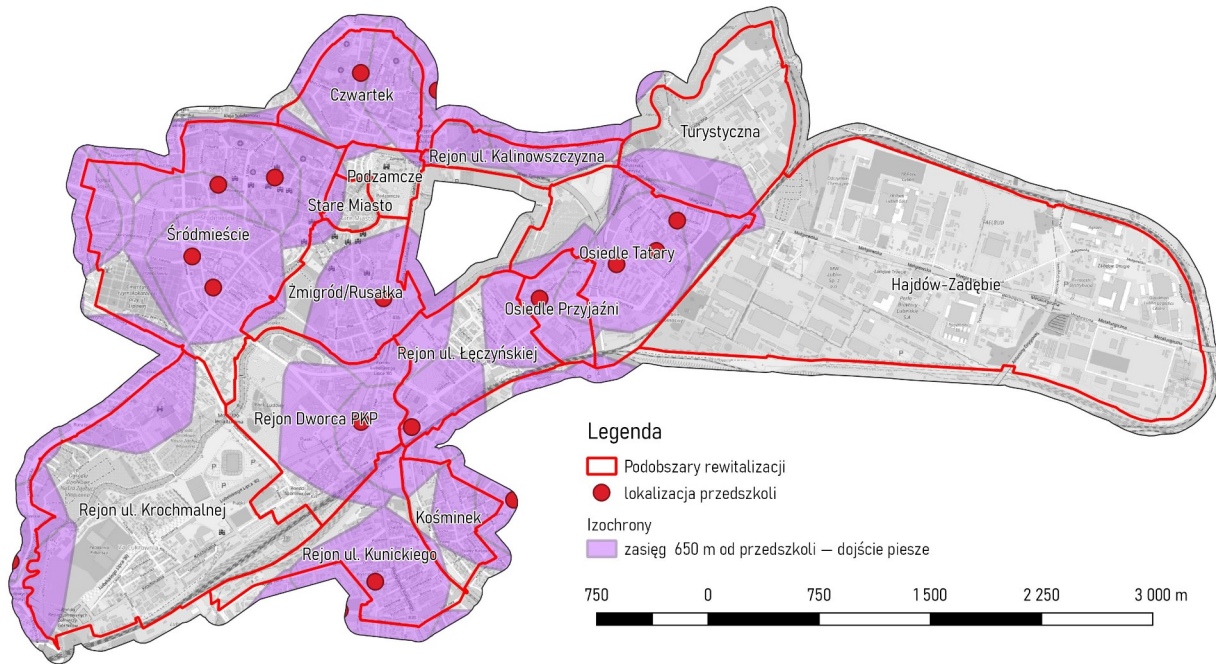
Na mapie 2.18 przedstawiono dostęp pieszy (650 m odległości – ok. 10 minut spaceru) do żłobków publicznych. Na obszarze rewitalizacji działa tylko jedna taka placówka. W zasięgu pieszego dojścia do żłobka mieszka mniej niż 5% mieszkańców obszaru rewitalizacji. **Niewystarczający dostęp do żłobków publicznych** w najmniejszym stopniu dotyka podobszaru Rejon Dworca PKP – ponad 80% mieszkańców ma łatwą możliwość dojścia do placówki.

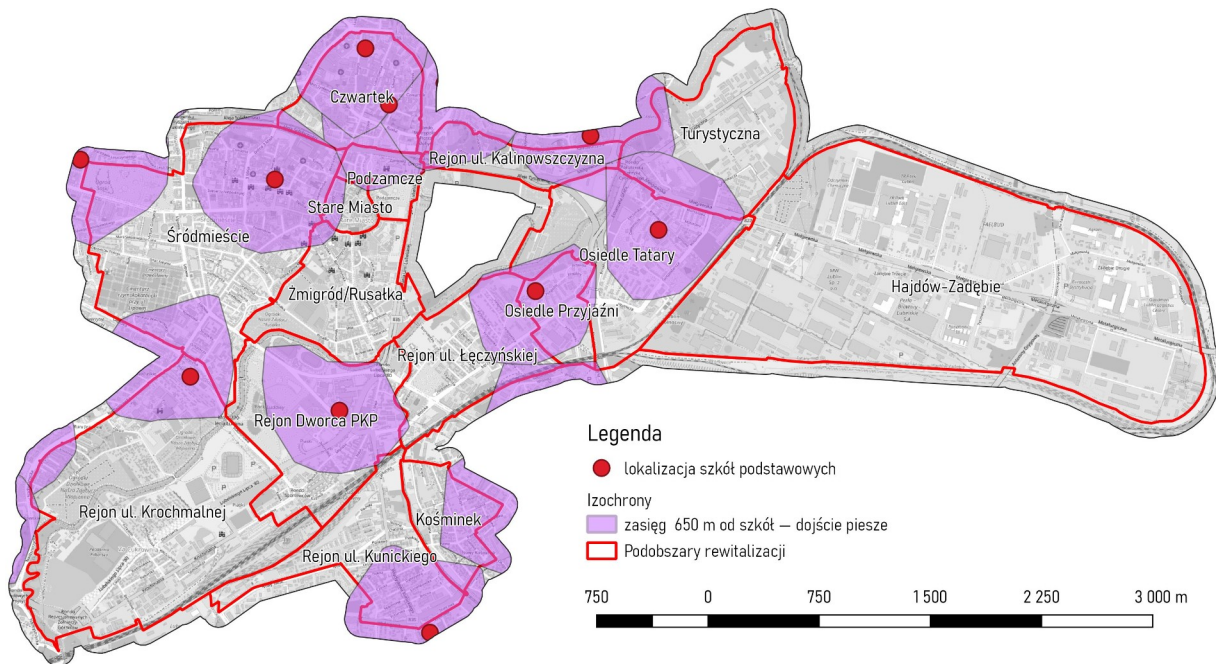
Mapa 2.20. Dostępność żłobków publicznych (źródło Urząd Miasta Lublin)

Dostęp do przedszkoli na obszarze rewitalizacji jest dużo lepszy. Jak pokazuje mapa 2.21. znaczna część obszaru znajduje się w zasięgu pieszego dojścia do przedszkola (650 m). Wyjątek stanowi przede wszystkim podobszar Hajdów-Zadębie (24), Rejon ul. Krochmalnej (12) i Turystycznej (23) a częściowo Podzamcze (2), Stare Miasto (1) Żmigród/Rusałka (3), rejon Dworca PKP (9) . **Niewystarczający dostęp do edukacji przedszkolnej** prowadzi z jednej strony do wykluczenia rodziców z rynku pracy, z drugiej zaś utrudnia dzieciom start w życiu społecznym.

Prawie 50% mieszkańców obszaru rewitalizacji mieszka w sąsiedztwie szkoły podstawowej. **Słaby dostęp do szkół podstawowych** mają przede wszystkim podobszary Hajdów-Zadębie (24), Żmigród/Rusałka (3), Rejon ul. Krochmalnej (12), Stare Miasto (1), Rejon ul. Łęczyńskiej (8) i Rejon ul. Kunickiego (11), gdzie daleko od szkoły mieszka 70–90% mieszkańców. Szkoły podstawowe mogą stanowić **ważne ośrodki lokalnego życia** społecznego, dlatego tak ważna wydaje się możliwość szybkiego i bezpiecznego dotarcia do szkoły. Kwestia bezpieczeństwa, efektywnego transportu publicznego oraz wygodnego poruszania się pieszo nabierają dodatkowego znaczenia, gdy bierze się pod uwagę uczniów tych szkół, którzy zaczynają poruszać się po mieście samodzielnie.

Mapa 2.21. Dostępność przedszkoli (źródło: Urząd Miasta Lublin)

Mapa 2.22. Dostępność do szkół podstawowych (źródło: Urząd Miasta Lublin)

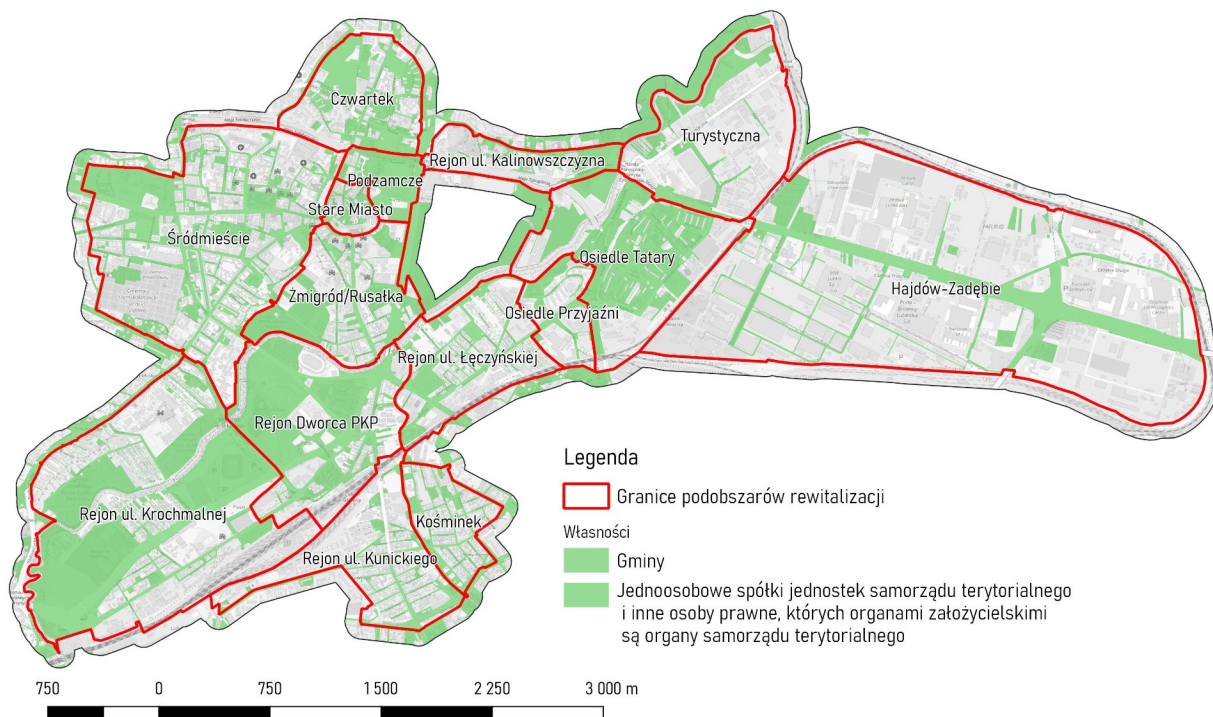
Analiza własności gminy

W Lublinie część lokali komunalnych znajduje się w budynkach, których gmina jest tylko współwłaścicielem. „Samoistna własność gminy” oznacza, że gmina nie posiada całości nieruchomości

(budynku i działki pod nim), a jedynie zarządza, gdyż nie ma innego właściciela. Taka forma prawna sprawia, że miasto nie spieszy się z remontami i modernizacją tych obiektów, gdyż naturalnie woli inwestować we własność komunalną. Dodatkowo takie rozwiązanie rodzi problemy w zarządzaniu nieruchomościami i utrudnia sprawne prowadzenie działań, np. remontów – wymagana jest zgoda innych współwłaścicieli i ich udział w kosztach. Druga forma własności to udział miasta tylko w części obiektu, co ponownie prowadzi do konieczności uzyskania zgody pozostałych właścicieli do działań remontowych, a także ich finansowego udziału.

Jednocześnie **miasto posiada znaczną powierzchnię gruntów**, co widać na mapie 2.23. (417 ha, co daje ok. 27% powierzchni obszaru rewitalizacji). Część z tych nieruchomości to działki pod drogami i ulicami, oraz tereny zieleni, sportu i rekreacji, ale wciąż miasto posiada dużą część działek budowlanych na obszarze. Taki zasób nieruchomości niewątpliwie pozwala prowadzić świadomą politykę przestrzenną i rozwijać zabudowę komunalną o wysokim standardzie.

Mapa 2.23. Grunty własność gminy (źródło: Urząd Miasta Lublin 2023 r)

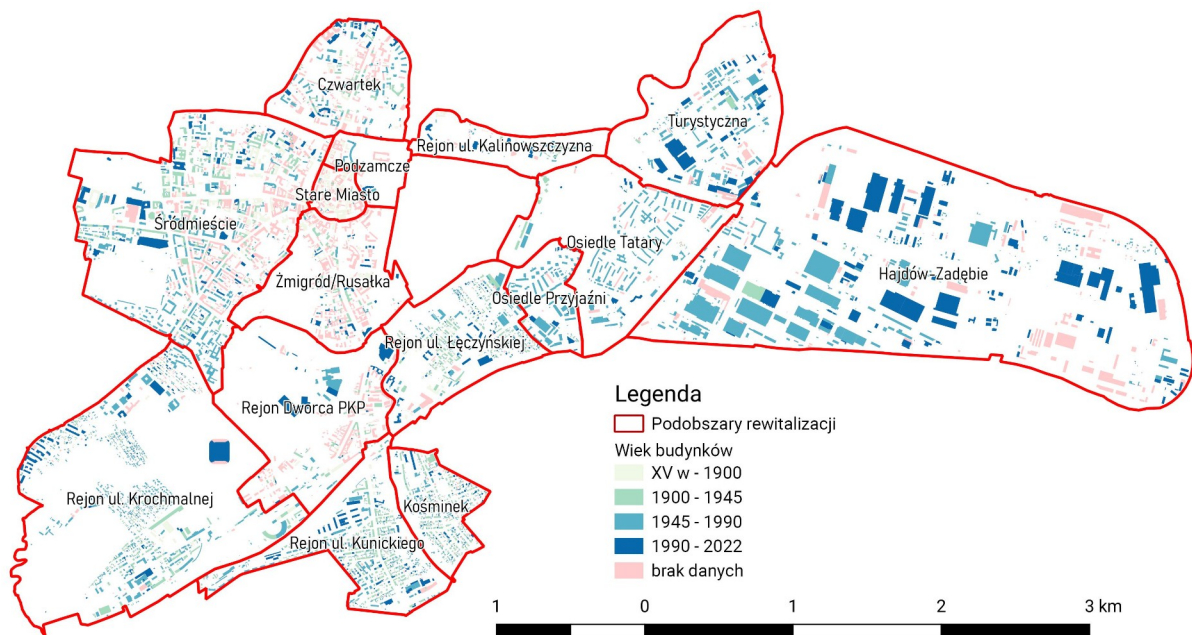
łącznie na całym obszarze rewitalizacji znajduje się 96 nieruchomości z lokalami komunalnymi w samoistnym posiadaniu gminy. Najwięcej takich obiektów znajduje się na podobszarze Rejon ul. Kunickiego (34), Kośminek (28) i w Rejonie ul. Łęczyńskiej (21). Ponadto następane takie obiekty znajdują się w podobszarach: Stare Miasto, Zmigród/Rusałka, Czwartek i, w mniejszej liczbie, Śródmieście.

2.7 Podsystem techniczny

Stan zabudowy

Na mapie 2.24. przedstawiono wiek budynków znajdujących się na obszarze rewitalizacji. Ponad 2 500 (prawie 1/3) z nich została wybudowana jeszcze przed 1945r. Na obszarze rewitalizacji znajdują się również 1 604 obiekty wpisane do ewidencji zabytków, które wymagają szczególnych zabiegów konserwacyjnych, w tym większość na terenie Starego Miasta, Podzamcza, Czwartku oraz Śródmieścia.

Znaczny wiek dużej części zabudowy na obszarze rewitalizacji sprawia, że **budynki są zdegradowane** i wymagają często dużych nakładów finansowych na utrzymanie i dostosowanie do współczesnych norm budownictwa (np. bezpieczeństwa pożarowego) i zamieszkania. Stare, niedostosowane budynki mieszkalne stanowią przede wszystkim problem dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, które np. ze względu na brak windy są zamknięte w mieszkaniach.

Mapa 2.24. Wiek zabudowy (źródło: Urząd Miasta Lublin - dane na rok 2022)

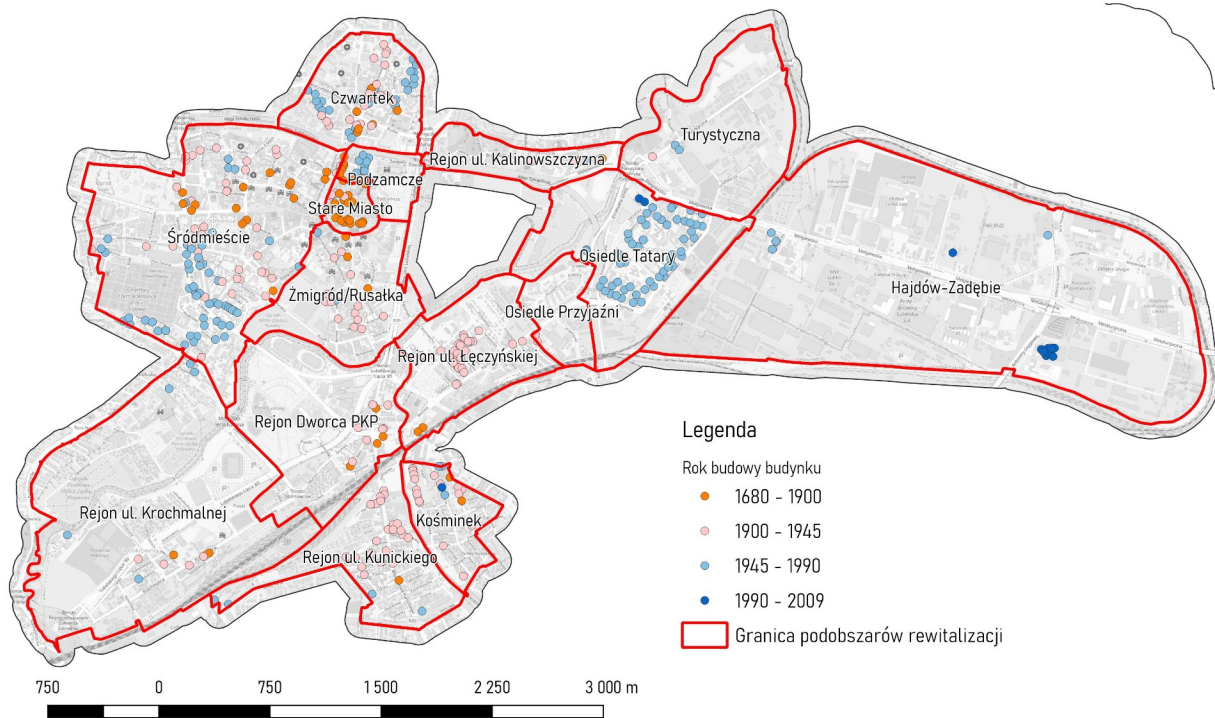
Na obszarze rewitalizacji nierzadko zamiast kamienic pojawiają się **pustostany w strefie zwartej zabudowy miejskiej**. Z jednej strony takie obiekty i puste działki zaburzają układ przestrzenny, mogą stać się miejscem niebezpiecznym, skupiającym życie osób wykluczonych ze społeczeństwa (np. bezdomnych). Z drugiej, dzięki położeniu w centrum miasta posiadają duży potencjał rozwojowy.

Zdjęcie 2.8. Stan zabudowy i pustostany (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

Stan zasobu mieszkaniowego gminy

Na obszarze rewitalizacji znajduje się 425 obiektów z lokalami komunalnymi i socjalnymi (pod administracją Zarządu Nieruchomości Komunalnych). Wśród nich duża część znajduje się w **niezadawalającym stanie technicznym**. Podstawowym czynnikiem, który sprawia, że zabudowa komunalna wymaga dodatkowych nakładów, jest wiek budynków. Na mapie 2.23. przedstawiono szczegółowy podział na rok budowy. Większość obiektów w centralnej części obszaru powstała przed 1945 r. i w związku z tym wymaga dodatkowych nakładów. Modernizacji wymagają również młodsze budynki, np. w podobszarze Os. Tatary (22) – brak wind w blokach 4-piętrowych, stan klatek i ocieplenia, w podobszarze Osiedle Przyjaźni (21) – brak wind w blokach 5-piętrowych (w tym budynki z istniejącą wewnętrzną przestrzenią na windy), które nie są dostosowane do potrzeb współczesnych mieszkańców.

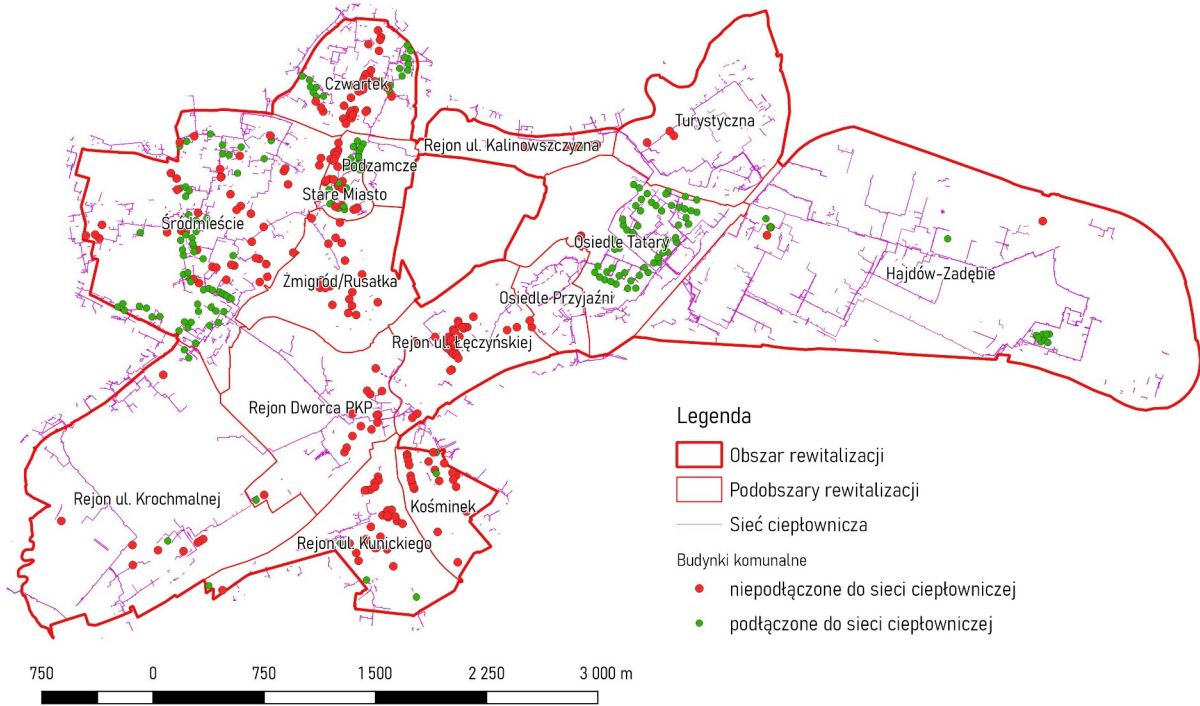

Mapa 2.25. Rok budowy budynków komunalnych (źródło: Urząd Miasta Lublin 2023)

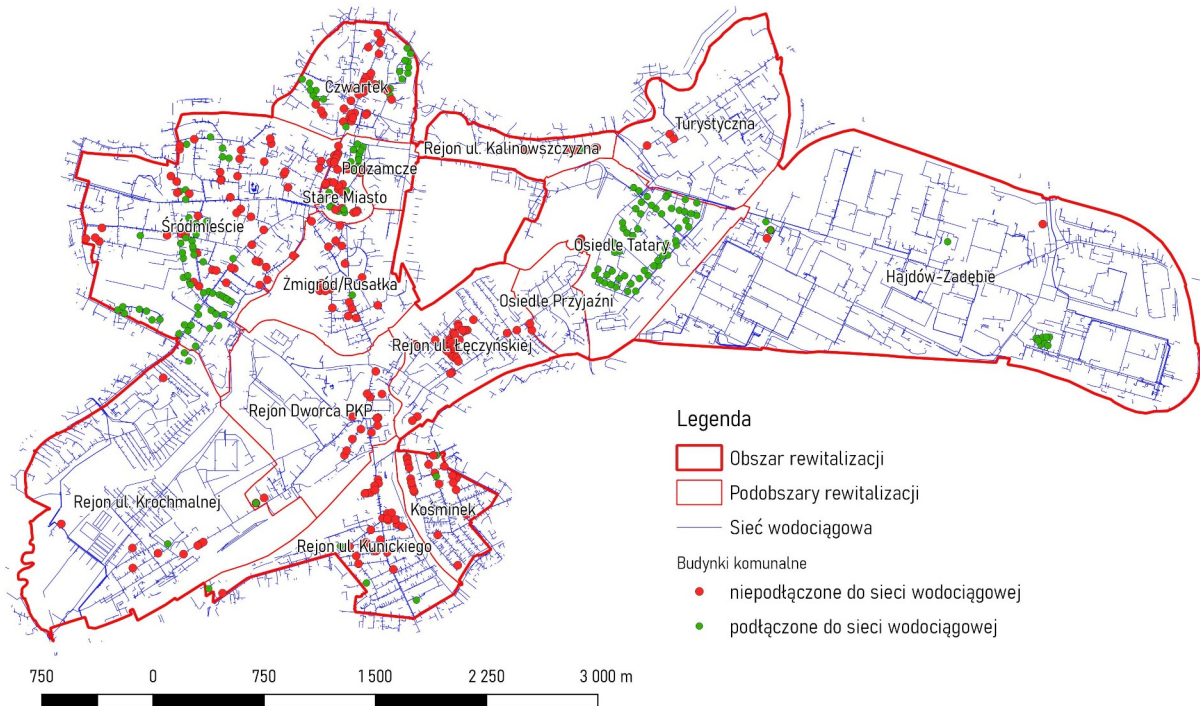
Spośród wszystkich budynków z lokalami komunalnym część nie ma dostępu do podstawowych sieci technicznych (ciepłowniczej, kanalizacyjnej i wodociągowej). **Niepodłączonych do sieci wodociągowej** jest 246 budynków (ponad połowa), a **brak sieci ciepłowniczej** charakteryzuje 237 budynków. Kanalizacja i sieć gazowa mają dużo większy udział (podłączenia nie ma tylko kolejno: 13 i 25 budynków). Na mapach 2.26. i 2.27. zaznaczono, które z obiektów komunalnych nie mają dostępu do sieci. Największy problem z podłączeniem do sieci mają centralnie położone podobszary, w pasie od Rejonu ul. Kunickiego i Kośminka do Czwartku. Większość podłączonych obiektów znajduje się w podobszarach Osiedle Tatary i Śródmieście.

Sieci infrastruktury technicznej

Jak można zobaczyć na mapach 2.26. i 2.27. wyposażenie obszaru rewitalizacji w sieci infrastruktury (ciepłowniczej i wodociągowej) jest wystarczające i pokrywa zdecydowaną większość terenów zabudowanych i terenów inwestycyjnych (Hajdów-Zadębie). Jednocześnie równie dobrze rozwinięta jest sieć kanalizacyjna (mapa 2.28.).

Mapa 2.26. Sieć ciepłownicza i budynki komunalne (źródło: Urząd Miasta Lublin, ZNK Lublin)

Mapa 2.27. Sieć wodociągowa i budynki komunalne (źródło: Urząd Miasta Lublin, ZNK Lublin)

Mapa 2.28. Sieć kanalizacyjna (w tym deszczowa) (źródło: Urząd Miasta Lublin)

Wysokie nasycenie sieciami infrastruktury oznacza, że na całym obszarze rewitalizacji budynki mają możliwość zostać podłączone do wszystkich podstawowych mediów. Dotyczy to przede wszystkim obiektów komunalnych.

Zabytki

Obszar rewitalizacji charakteryzuje niewykorzystany potencjał **budynków zabytkowych** – na obszarze znajduje się większość obiektów dziedzictwa materialnego miasta, a jednocześnie bogata historia i doświadczenia składają się na dziedzictwo niematerialne, którego obszar rewitalizacji jest centrum. Na obszarze znajduje się przede wszystkim kompleks Starego Miasta wraz ze wszystkimi obiektami zabytkowymi.

Stan substancji zabytkowej jest bardzo zróżnicowany, w tym niektóre **zabytki są w złym stanie technicznym**. Zgodnie z treścią Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2019-2023, pomimo długoletniego i stale postępującego procesu renowacji lubelskich zabytków, część zabytków, w szczególności obiekty o nieregulowanym stanie własnościowym, wciąż wymaga podjęcia prac konserwatorskich. Znaczna część tych nieruchomości należy do instytucji wyznaniowych, państwowych lub samorządowych – w tym miejskich – tj. podmiotów, które mają potencjał, aby sięgać po środki finansowe na przeprowadzenie pełnego zakresu prac renowacyjnych.

Zdjęcie 2.9. Kościół św. Józefa, Trybunał Koronny – obiekty zabytkowe (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

2.7 Komplementarność międzyokresowa

Gminny Program Rewitalizacji w Lublinie nie powstaje w pustce i przy braku doświadczeń w rewitalizacji. Wręcz przeciwnie, Lublin posiada długą tradycję prowadzenia działań o charakterze rewitalizacyjnym, początkowo również bez dokumentów strategicznych.

Pierwszy „Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Lublin” przyjęto uchwałą Rady Miasta nr 742/XXXI/2005. Następnie w 2009 roku został przyjęty, uchwałą nr 752/XXXIII/2009, „Program rewitalizacji dla Lublina”, stanowiący aktualizację poprzedniego dokumentu. W Programie tym przewidziano 169 zadań przedsięwzięć rewitalizacyjnych, z których 85 zgłosiło Miasto Lublin oraz jednostki zależne od gminy, a 84 podmioty spoza sektora komunalnego. Przedsięwzięcia miały na celu ożywienie 19 obszarów rewitalizacji. Tylko 32 przedsięwzięcia zostały zrealizowane, większość przez podmioty sektora publicznego (23). Podstawową przyczyną zaniechania realizacji projektów było nieuzyskanie wsparcia finansowego ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

Dotychczas obowiązujący Program Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017–2023 przewidywał szereg przedsięwzięć komplementarnych wobec projektów rewitalizacyjnych zrealizowanych w ramach perspektywy budżetowej 2007–2013. Również niniejszy Program nawiązuje do poprzedniego i podejmuje projekty i idee w nim zasygnalizowane. Należy do nich przede wszystkim kontynuowanie rewitalizacji na dotychczasowym obszarze (w GPR rozszerzonym o nowe części miasta, jednak przy zachowaniu, właściwie w całości, fragmentów rewitalizowanych dotychczas).

W poniższej tabeli zawarto wykaz projektów realizowanych w ramach Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017–2023, które będą kontynuowane w czasie obowiązywania niniejszego programu.

Tabela 2.4. Projekty z Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-2023 kontynuowane w niniejszym programie (opracowanie na zlecenie Urzędu Miasta Lublin)

Lp.	Nazwa Projektu	Kontynuacja projektu w GPR (nr przedsięwzięcia)	Czy wymaga modyfikacji/aktualizacji (nie dotyczy zmian w kosztorysie przedsięwzięcia)
1.	Zagospodarowanie zdegradowanych terenów amfiteatru w dzielnicy Tatary + Zagospodarowanie zdegradowanych terenów pływalni w dzielnicy Tatary	Projekt niezrealizowany w ramach LPR, ma być realizowany w zmodyfikowanej formule w GPR (przedsięwzięcie nr 26)	Tak
2.	„Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym	Kontynuacja realizacji projektu w zmodyfikowanej formule (w ramach przedsięwzięcia nr 13)	Tak
4.	Przebudowa, modernizacja i adaptacja pomieszczeń kamienicy na potrzeby Domu Słowa wraz z otaczającą przestrzenią	Projekt niezrealizowany w ramach LPR, ma być realizowany w GPR (przedsięwzięcie nr 3)	Nie
5.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie	Projekt niezrealizowany w ramach LPR, ma być realizowany w GPR	Nie
6.	Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza	Projekt niezrealizowany w ramach LPR, będzie realizowany dopiero w GPR	Nie
7.	Klasztor w sercu miasta – adaptacja zachodniego skrzydła Klasztoru OO. Dominikanów w Lublinie na cele klubu samopomocy	Kontynuacja realizacji przedsięwzięcia – projekt miękki zlokalizowany we wcześniej zrealizowanym obiekcie (przedsięwzięcie nr 12).	Tak
8.	Rewaloryzacja parku Bronowickiego w Lublinie + Budowa Parku na Błoniach pod lubelskim Zamkiem	Projekty niezrealizowane w ramach LPR, mają być realizowane w GPR (przedsięwzięcie nr 1).	Tak
9.	Centrum Sztuki Dzieci – Teatr im. H.Ch. Andersena	Projekt niezrealizowany w ramach LPR, ma być realizowany w GPR (przedsięwzięcie nr 2)	Tak
11.	Prace konserwatorskie i remontowe przy budynku Trybunału Koronnego	Projekt niezrealizowany w ramach LPR, ma być realizowany w GPR (przedsięwzięcie nr 24)	Nie

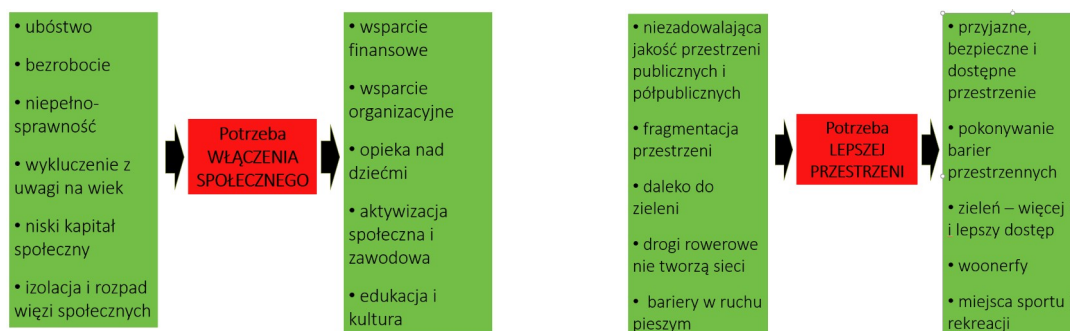

2.8 Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

W niniejszym podrozdziale podsumowano problemy zdefiniowane w diagnozie wraz z przypisaniem do nich potrzeb rewitalizacyjnych oraz potencjałów możliwych do wykorzystania przy rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów. Swego rodzaju „sitem” właściwie kierującą wnioski z diagnozy (opartej w dużej mierze o dane ilościowe) był przebieg i wnioski z warsztatów stanowiących istotny element prac nad GPR. Warsztaty pozwoliły z gęszcza informacji i danych wybrać zagadnienia najistotniejsze (ale również możliwie realistyczne i wykonalne) i w ten sposób zarysować wyraźne priorytety w „morzu potrzeb”. Przyjmując pewien poziom generalizacji identyfikację tych priorytetowych potrzeb rewitalizacyjnych – w wymiarze generalnych – można zilustrować poniższym schematem.

Powyższy schemat skupiający się na zagadnieniach, które zostały wskazane jako priorytetowe, należy uzupełnić schematami „cząstkowymi” dotyczącymi poszczególnych obszarów tematycznych.

Identyfikacja priorytetowych potrzeb (w powiązaniu za stojącymi za nimi problemami) stanowiła główny wyznacznik formułowania części projektowej i zarządczej niniejszego programu.

3. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi gminy

3.1 Powiązania ze strategią rozwoju gminy

Strategia Lublin 2030 (zwana dalej Strategią), przyjęta uchwałą nr 1088/XXXV/2022 Rady Miasta Lublin z dnia 27 stycznia 2022 r., to główny dokument strategiczny miasta. Stanowi syntezę wyobrażeń mieszkańców Lublina o przyszłości miasta, opartą na wnikliwej diagnozie. Strategia definiuje wizję przyszłości Lublina, opisując postęp, jaki należy wykonać, by uczynić go możliwie najlepszym miejscem do życia, pracy i nauki w blisko 10-letniej perspektywie. Dokument identyfikuje największe potencjały miasta, definiuje politykę rozwoju, wyznacza cele do osiągnięcia oraz określa ramy działań. Założeniem Strategii, podobnie jak i Gminnego Programu Rewitalizacji, jest jak najszersze zaangażowanie w jej realizację wszystkich interesariuszy rozwoju miasta – od indywidualnych mieszkańców, poprzez grupy społeczne i nieformalne, organizacje pozarządowe, po instytucje, firmy i inne urzędy.

Strategia została opracowana metodą partycypacyjno-ekspercką, a założeniem procesu jej tworzenia, było zbudowanie strategii najlepiej odpowiadającej na potrzeby lublinian. Proces diagnozy i formułowania priorytetów rozwojowych oparto na rozbudowanych działaniach badawczych i partycypacyjnych, pozwalających na włączenie szerokiego grona mieszkańców Lublina w tworzenie wizji miasta, jak również na poznanie opinii osób niemieszkających w Lublinie, jednak w różny sposób powiązanych z miastem. Uzupełnieniem Strategii Lublin 2030 w poszczególnych obszarach są miejskie strategie i programy sektorowe, w tym Gminny Program Rewitalizacji.

Strategia Lublin 2030 wskazuje zakres zasadniczych zmian pożądaných dla rozwoju Lublina, definiuje ona obszary priorytetowe dla tych zmian, które wynikają ze specyfiki miasta. W wizji Strategii Lublin w 2030 roku to średniej wielkości polska i europejska metropolia, dobrze postrzegana w kraju i za granicą, wyróżniająca się jako ośrodek akademicki, miasto kultury i przestrzeń rozwoju nowoczesnej gospodarki. Lublin to miasto cieszące się uznaniem wielopokoleniowej i różnorodnej społeczności, skutecznie zarządzane, pełne zieleni i możliwości podejmowania różnorodnych aktywności, miejsce do życia, w którym z satysfakcją i w sprzyjających warunkach można realizować swoje aspiracje edukacyjne, zawodowe i twórcze, wychowywać dzieci i starzeć się. Dumę lublinian buduje wyjątkowy klimat miasta, w którym każdy jest mile widziany. Misją jest dążenie do stworzenia możliwie najlepszego miejsca do życia, kształcenia, pracy i wypoczynku poprzez realizację wielu programów i projektów na rzecz mieszkańców i przez nich. Zrównoważony rozwój miasta jest zgodny z oczekiwaniami wielopokoleniowej społeczności i opiera się na wartościach takich jak gościnność,

otwartość na różnorodność, gotowość na zmianę, lokalność oraz poszanowanie przyrody i dbałość o ekosystem. Priorytetem jest zdrowie i dobrostan mieszkańców. Wizja i cele Gminnego Programu Rewitalizacji wpisują się w w/w założenia strategii, GPR stanowi narzędzie operacyjne do jej realizacji.

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w centralnych częściach miasta oraz obszarach przemysłowych jest wskazana w Strategii jako jeden z jej kierunków działań, które należy podjąć aby osiągnąć zmierzone cele. Ponadto w obszarach rozwojowych, wskazanych w Strategii znajdziemy inne cele, kierunki oraz zadania i projekty które są wspólne z GPR, między innymi w zakresie: włączania społeczności lokalnych w proces współdecydowania i współodpowiedzialności za miasto, podnoszenia jakości edukacji w mieście, przeciwdziałania bezrobociu i rozwijania przedsiębiorczości, zwiększania powierzchni i jakości terenów zieleni w mieście, ograniczania emisji zanieczyszczeń, rozwoju alternatywnych dla samochodu form komunikacji w tym zwiększania dostępności pieszej i rowerowej, modernizacji zabudowy, wzmocnienia atrakcyjności centrum na osi północ-południe (Lubartowska–Podzamcze–Zamojska–Dworzec Metropolitalny), integracji społecznej w tym: integracji i aktywizacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacji i wsparcia seniorów i młodzieży, wzmocnienia aktywności lokalnych i więzi sąsiedzkich, rozwoju i integracji poprzez sport i kulturę. Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się również w cele horyzontalne Strategii, w tym w szczególności: zwiększenie atrakcyjności Lublina jako miejsca do życia, a przez to stabilizacja potencjału ludnościowego miasta oraz zintegrowane zarządzanie miastem zgodnie z zasadami partycypacji i modelem współzarządzania. Wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym rewitalizacja) stanowi jeden z obszarów strategicznej interwencji w Strategii, a sam dokument odnosi się do zapisów projektu GPR.

Podsumowując oba dokumenty są ze sobą spójne zarówno pod względem wizji, celów jak i sposobu realizacji, a proces rewitalizacji określony w GPR stanowi narzędzie do realizacji założeń Strategii.

3.2 Powiązania ze strategią Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030 ma zapewnić kontynuację i ciągłość współpracy podjętej w 2013 r. w ramach Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego. W tym również w zakresie kontynuacji założeń dokumentu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Podjęte dotychczas zintegrowane działania w zakresie cyfryzacji, ochrony bioróżnorodności, mobilności oraz rewitalizacji pozwoliły na poprawę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Należy jednak zaznaczyć, że z uwagi na zwiększenie z 16 do 26 liczby samorządów wchodzących w skład Partnerstwa oraz rosnące potrzeby, niezbędne jest kontynuowanie interwencji

zintegrowanych w ramach Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Podobnie jak w poprzedniej perspektywie finansowej UE, istotnym elementem współpracy będzie instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego LOM będzie jednocześnie pełnić funkcję Strategii ZIT. Dokument będzie zatem „drogowskazem” dla jednostek samorządu terytorialnego tworzących LOM oraz działań przez nie podejmowanych.

Należy podkreślić, że cele rewitalizacyjne zostały wyrażone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego LOM w ramach Celu Strategicznego 1, Priorytetu Rozwojowego 1.4 Rewitalizacja społeczna i przestrzenna obszarów zdegradowanych. Wyznacza on kierunki działań takie jak:

1. Modernizacja i adaptacja budynków istniejących w celu dostosowania przestrzeni do pełnienia funkcji społeczno-gospodarczych i kulturalnych.
2. Modernizacja społeczna na terenach zdegradowanych i zagrożonych trwałą marginalizacją.
3. Zapewnienie dostępności przestrzeni publicznej, architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli szczególnie dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Dlatego też naturalną konsekwencją wdrożenia postanowień Strategii poprzez realizację zaplanowanych w niej działań będzie jednoczesna realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych GPR.

W perspektywie finansowej 2021-2027 rewitalizacja będzie realizowana poza instrumentem ZIT. W programie regionalnym FEL 2021-2027 przewidziano dedykowane działanie 11.1. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. Zgodnie z wymaganiami SZOP podstawą do ubiegania się o środki finansowe na projekty rewitalizacyjne będą GPR opracowane dla miast.

3.3 Powiązania ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUiKZP)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Lublina (dalej zwane Studium) obowiązuje na mocy Uchwały Nr 283/VIII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 1 lipca 2019 r. W części drugiej dokumentu – kierunkach – zamieszczono w rozdziale 13, pt. „Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji” podrozdział 13.1 odnoszący się do procesu rewitalizacji – „Przekształcenia i rehabilitacja - obszary wskazane do rewitalizacji, delimitacja i zasady ochrony”. Ponadto w części graficznej studium, na rysunku 16, przedstawiono obszary rewitalizacji i obszary zdegradowane ustanowione Uchwałą Nr 248/VII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 30 maja 2019 r.

W części tekstowej dokumentu poza wyjaśnieniem definicji rewitalizacji i wskazania kierunków rozwoju, mogących wspierać ten proces, zawarto również obowiązek komplementarności polityki

przestrzennej miasta, zapisanej w planach miejscowych z działaniami rewitalizacyjnymi: „[...] w planach miejscowych winny znaleźć się regulacje i ustalenia, które określą zasady przekształceń przestrzennych obszarów ujętych w programie rewitalizacji, w sposób umożliwiający realizację zawartych w nim celów (projektów/działań)”. W rozdziale „Przekształcenia i rehabilitacja – obszary wskazane do rewitalizacji, delimitacja i zasady ochrony” wskazano nie tylko rolę rewitalizacji w kształtowaniu przestrzeni miasta, ale również przywołano cele rewitalizacji na innych polach, m.in.: ożywienie gospodarcze, zachowanie i pielęgnację dziedzictwa kulturowego, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Także w innych rozdziałach treść studium tworzy silne merytoryczne podstawy dla realizacji kierunków działań wskazanych w GPR. Dotyczy to m.in. poprawy dostępności mieszkańców miasta do terenów zieleni, rozwoju ruchu rowerowego, ułatwień w ruchu pieszych, poprawy dostępności pieszej do transportu publicznego, pokonywaniu barier terenowych oraz poprawy zaopatrzenia zabudowy mieszkaniowej w media, w tym w ciepło.

W tych warunkach Studium wykazuje pełną komplementarność z Gminnym Programem Rewitalizacji i stanowi odpowiednią bazę dla programowania i realizacji ujętych w nim przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Natomiast opracowywany w przyszłości plan ogólny gminny, który zgodnie ze zmianą ustawy o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.2023 poz.1688) ma zastąpić dokument studium, powinien uwzględnić ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji, tak aby umożliwić realizację procesu rewitalizacji, w tym przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

3.4 Powiązania ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS)

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021–2030 została przyjęta uchwałą NR 776/XXIV/2020 Rady Miasta Lublin dnia 17 grudnia 2020 r. SRPS to jedno z najważniejszych dokumentów miejskich z punktu widzenia rewitalizacji. SRPS w głównym celu strategicznym określa Lublin jako miasto równych szans i harmonijnego rozwoju społecznego, osiągniętego dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów działających w obszarze polityki społecznej.

Wśród głównych celów akcentuje się zdrowie, bezpieczeństwo socjalno-bytowe, wsparcie rodzin z dziećmi, wsparcie osób z niepełnosprawnością w tym zapewnienie dostępności, poprawę jakości życia seniorów, wsparcie osób będących ofiarami przemocy w rodzinie, organizację kompleksowych działań na rzecz dzieci (m.in. pieczy zastępczej), wsparcie osób bezrobotnych. Są to zagadnienia, które również diagnoza obszaru rewitalizacji wskazuje jako najbardziej istotne. Kluczem do sukcesu na obu polach – wdrażania polityki społecznej w całym mieście oraz kompleksowej rewitalizacji – jest właściwa koordynacja działań i ich koncentracja w sferze społecznej tam, gdzie występuje największe nasilenie

problemów społecznych. Jednym z elementów SRPS szczególnie istotnych z punktu widzenia rewitalizacji jest akcentowanie roli partnerów, jakimi są organizacje społeczne, i potrzeby ich wsparcia, gdyż ich aktywność znacząco uzupełnia działania instytucji publicznych na rzecz osób potrzebujących.

Dla osiągnięcia realnej wartości dodanej z prowadzenia w Lublinie obu tematycznie powiązanych polityk – społecznej i rewitalizacyjnej – bardzo ważne jest uwzględnianie w codziennym działaniu przez miejskie instytucje polityki społecznej celów rewitalizacji. Równie ważny powinien być aspekt zarządczy – zapewnienie efektywnej współpracy różnych instytucji, komórek i podmiotów publicznych w celu właściwej koordynacji działań na różnych (ale merytorycznie nakładających się) obszarach polityk publicznych. Pozwoli to na efektywniejsze osiągnięcie założonych celów dzięki skutecznemu łączeniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych o różnym charakterze z odpowiednio „celowanymi” działaniami społecznymi.

3.5 Powiązania z Planem Adaptacji do Zmian Klimatu (MPA)

Uchwałą nr 322/IX/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 5 września 2019 r. przyjęto „Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030”. Dokument ten sformułowano w ramach zorganizowanego przez Ministerstwo Środowiska projektu służącego opracowaniu miejskich planów adaptacji w 44 największych polskich miastach. Stanowi on odzwierciedlenie wzrastającej wrażliwości na zmiany klimatu oraz świadomości co do zagrożeń i potrzeb z nich wynikających dla ośrodków miejskich. Opracowanie tego dokumentu ma służyć zaplanowaniu w Lublinie działań adaptacyjnych adekwatnych do zidentyfikowanych zagrożeń.

Jakkolwiek MPA z uwagi na swą tematykę charakteryzuje się odmiennym podejściem do problemów miasta niż GPR (patrzy na nie całościowo, a nie w sposób skoncentrowany terytorialnie) to wykazuje silne związki z rewitalizacją. Potwierdza to już część diagnostyczna, w której akcentuje się problemy demograficzne oraz uwarunkowania społeczne rozwoju Lublina, a więc zagadnienia, na których bazuje GPR. Na jeszcze istotniejsze powiązania wskazuje przegląd celów Planu Adaptacji, wśród których mowa jest m.in. o wykorzystaniu zieleni miejskiej w łagodzeniu skutków zmian klimatu, zwiększeniu odporności miasta na ekstremalne zjawiska meteorologiczne i hydrologiczne, poprawie jakości życia i zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom w sytuacji zjawisk ekstremalnych, ograniczeniu wpływu miasta na środowisko oraz poprawa funkcjonowania obiektów użyteczności publicznej w obliczu zmian klimatu. Pod tymi celami kryją się działania zbieżne lub wręcz pokrywające się z tym, co zaplanowano w GPR – niektóre wprost odwołują się do działań rewitalizacyjnych (gdy np. mowa o uwzględnianiu błękitno-zielonej infrastruktury w przestrzeni publicznych miasta). I nawet jeśli w niektórych miejscach Planu pojęcie „rewitalizacja” użyto w sposób niezgodny z jego ustawową definicją, nie zmienia to silnego związku między oboma dokumentami. Zwłaszcza, że dla obu zasada zintegrowanego

podejścia jest głównym wyznacznikiem działania. W wymiarze praktycznym oznacza to, że kształtując i projektując przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w GPR koniecznie należy uwzględnić w ich formie, zakresie i funkcji „wymiar klimatyczny”, a więc to, aby z jednej strony ograniczać negatywny wpływ miasta na zmiany klimatyczne, a z drugiej przystosowywać miasto na nowe warunki funkcjonowania wynikające z tych zmian.

4. Od wizji do przedsięwzięć

4.1 Wizja stanu po przeprowadzeniu rewitalizacji

W wyniku realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji na obszarze rewitalizacji rozwinięte zostaną mechanizmy współuczestnictwa mieszkańców w życiu miasta i wpływania na jego rozwój. Powinny one zostać zbudowane przy okazji dopracowywania i wdrażania przedsięwzięć rewitalizacji i ulegać wzmocnieniu wraz z upływem czasu. Ma to doprowadzić do tego, że stopniowo procesy przemian w poszczególnych podobszarach rewitalizacji w coraz większym zakresie zależeć będą od aktywności i samoorganizacji mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców. Zniechęcenie, nieufność czy uprzedzenia po stronie mieszkańców, organizacji pozarządowych czy urzędników mają z czasem być eliminowane w drodze podejmowania w formule partnerskiej działań i osiągania rezultatów przynoszących pierwsze korzyści. Odgórne wsparcie z ratusza dla uruchamiania i prowadzenia lokalnych procesów partycypacyjnych po ich „rozkreśleniu” będzie stopniowo zastępowane przez codzienną współpracę ze zintegrowanymi wspólnotami lokalnymi gromadzącymi mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców (przy ewentualnym wykorzystaniu potencjału organizacji pozarządowych). To niestandardowe podejście pozwoli w różnych dziedzinach przerwać „koło niemożności” i wypracować rozwiązania skutecznie redukujące negatywne zjawiska zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji.

Powyższe mechanizmy spowodują, że do roku 2030 nastąpią istotne pozytywne zmiany na tym obszarze. Mieszkańcy i lokalni przedsiębiorcy nie będą mieli wątpliwości, że okolica, w której żyją lub działają, uległa zmianom na lepsze, w dużym stopniu z ich udziałem i dzięki ich aktywności. Przede wszystkim poprawie i zacieśnieniu ulegną lokalne relacje międzyludzkie. Stanie się tak dzięki powstaniu najpierw nowych możliwości do kontaktów i interakcji sąsiedzkich, a w dalszym etapie skutecznej integracji lokalnych środowisk. Te nowe możliwości wynikać będą zarówno z powstania lokalnych miejsc aktywności (domów sąsiedzkich, instytucji kultury, obiektów rekreacyjno-sportowych, komercyjnych lokali handlowych, usługowych czy gastronomicznych) jak i przekształceń przestrzeni sprzyjających zachowaniom wzmacniającym lokalną tożsamość i identyfikację z wspólnotą sąsiedzką. Skutecznym narzędziem integracji i rewitalizacji okażą się działania „przekrojowe” z pogranicza kultury, sportu, edukacji i polityki społecznej. W efekcie w 2030 roku wszystkie grupy społeczne na obszarze rewitalizacji odczuwać będą rezultaty bezpośrednich i pośrednich działań integrujących.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji cieszyć się będą poprawą jakości zamieszkania, nie tylko dzięki podnoszeniu standardu budynków mieszkalnych (w tym rozwiniętej na szerszą skalę modernizacji zasobu komunalnego), ale także dzięki poprawie ich otoczenia – bezpośredniego (np. podwórka)

i nieco odleglejszego (np. zielone tereny odpoczynku i rekreacji – większe, tworzące swoisty pierścień wokół centrum oraz mniejsze, punktowe).

Obszar rewitalizacji stanie się przyjaźniejszy i łatwiej dostępny dla pieszych i rowerzystów, w wyniku czego uczyniony zostanie znaczący krok w kierunku rozwoju równoważonej mobilności miejskiej (takiej, w której indywidualny transport samochodowy wykorzystują ci, którzy nie mają innej atrakcyjnej opcji) – koniecznego warunku ulepszenia przestrzeni miejskiej na obszarze rewitalizacji.

Centrum miasta i jego zielone otoczenie stale przyciągać będą mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizacji, ale także innych dzielnic, a także gości spoza miasta. Dzięki temu obszar rewitalizacji uzyska wizerunek rejonu „pełnego życia” i oferującego każdemu coś interesującego, co przełoży się pozytywnie także na warunki prowadzenia przez drobnych przedsiębiorców działalności handlowej i usługowej na tym terenie. W roku 2030 wyraźnie odczuwalne będą efekty założonej w programie rewitalizacji poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji, co wzmocni bazę ekonomiczną tego obszaru.

Pozytywne zmiany aktywizujące mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców oraz przyciągające gości z innych dzielnic i turystów nastąpią w szczególności w rejonie ul. Zamojskiej, Żmigrodu i Parku Rusałka z jednej strony Starego Miasta oraz ul. Lubartowskiej i Podzamcza z drugiej. W rezultacie ukształtuje się na osi północ-południe ciąg atrakcyjnych przestrzeni i miejsc, które stanowiąc będą przeciwwagę i alternatywę dla Starego Miasta i istniejącej osi Krakowskiego Przedmieścia. Poczynione inwestycje publiczne, w szczególności najsilniejszy impuls do zmian – nowy Dworzec Metropolitalny, oraz zrewaloryzowane lub nowo utworzone tereny zieleni sprawią, że rejon Dworca PKP, rejon ul. Kunickiego, Kośminek oraz rejonów ul. Łęczyńskiej i Krochmalnej zyskają na atrakcyjności jako miejsce lokalizacji nowej zabudowy, w tym mieszkaniowej, czemu towarzyszyć będzie modernizacja infrastruktury i istniejącej zabudowy oraz przekształcenia przestrzeni publicznej.

Podobne procesy, choć o nieco odmiennym charakterze z racji innego typu występujących problemów, zajdą na Tatarach i Osiedlu Przyjaźni, przy czym tam przede wszystkim dokona się dostosowanie przestrzeni tych osiedli do potrzeb mieszkańców oraz stworzenie warunków dla ich integracji i aktywizacji.

Szczególny postęp zostanie uzyskany w szeroko pojętym obszarze polityki społecznej, postrzeganej całościowo wraz z polityką mieszkaniową, sferą gospodarczą, edukacją i kulturą. Stanie się tak dzięki lepiej koordynowanej i dobrze celowanej wiązce przemyślanych działań. W efekcie wsparcie trafiać będzie do tych osób i grup, które ich w danym momencie najbardziej potrzebują, a charakter tego wsparcia będzie możliwie ciągły, a nie „projektowy”. Aktywność służb polityki społecznej będzie

skoordynowana z innymi działaniami służb publicznych, co przełoży się na ich trwałość i efektywność (chodzi np. o modernizację mieszkaniowego zasobu komunalnego i związane z nim przeprowadzki, program oddłużeniowy w zasobach komunalnych, ale też integrację polityki społecznej z edukacją, inicjatywami kulturalnymi i sportowymi). Lepsza współpraca instytucji podniesie skuteczność działań i spowoduje, że wśród najbardziej potrzebujących wsparcia grup mieszkańców na obszarze rewitalizacji – ubogich, długotrwale bezrobotnych, rodzin z problemami, seniorów – natężenie negatywnych zjawisk społecznych trwale się zmniejszy i dążyć będzie do średniej ogólnomiejskiej.

4.2 Cele rewitalizacji i kierunki działań

Logika programu rewitalizacji w kontekście definiowania celów

Jak podkreślono we wprowadzeniu czynnikami wpływającym na modyfikację treści celów programu rewitalizacji w stosunku do poprzedniej jego edycji były:

- zmiana zasięgu obszaru rewitalizacji powodująca, że nie można już utożsamiać obszaru rewitalizacji z obszarem centralnym Lublina,
- obserwacje z wdrażania poprzedniego programu rewitalizacji w Lublinie,
- wnioski płynące z wdrażania gminnych programów rewitalizacji w innych miastach, w tych, w których rewitalizacja traktowana jest priorytetowo (np. Łódź).

Zwłaszcza ten ostatni czynnik prowadzi do wniosku, że dążenie do tego, aby programem rewitalizacji objąć wszelkie działania i aktywności na obszarze rewitalizacji i doprowadzić do globalnej zmiany całego obszaru (zwłaszcza, gdy ten jest rozległy jak w Lublinie), nawet przy poświęceniu temu znaczących zasobów, nie przynosi oczekiwanych efektów. Rozbudowa programu o duże inwestycje wcale nie sprzyja, a wręcz spycha na dalszy plan istotę działań rewitalizacyjnych – naprawę stosunków społecznych na obszarze rewitalizacji.

W tym kontekście przyjęto, że skala finansowa kolejnego programu rewitalizacji powinna być zmniejszona w stosunku do poprzedniej edycji. Za to wyraźniej należy zaakcentować rewitalizacyjne priorytety: lokalny wymiar przestrzeni miejskiej oraz społecznych relacji w tej przestrzeni.

Struktura celów

Zaproponowano dwustopniową strukturę celów, przyjmując, że bardziej złożona hierarchia oraz większa liczba celów nie przyczyniają się do czytelności dokumentu i jego priorytetów. Zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji poszczególnym celom szczegółowym przypisano odpowiadające im kierunki działań. Przy ich doborze skupiono się na zagadnieniach mających podstawowe znaczenie dla osiągnięcia poszczególnych celów, świadomie nie starając się pokryć ich zakresem wszystkich pożądanych działań, jakie mogą występować na obszarze rewitalizacji.

Bazując nad wnioskach płynących z diagnozy pogłębionej oraz zawartej w niej analizy potrzeb sformułowano ogólny cel strategiczny Gminnego Programu Rewitalizacji, a następnie rozpisano go na 3 cele szczegółowe, którym możliwe będzie przypisanie konkretnych mierników stopnia spełnienia każdego z nich. Każdy z celów szczegółowych powinien być osiągany na wszystkich z wyodrębnionych podobszarów rewitalizacji.

CEL STRATEGICZNY		
Po pierwsze lokalnie – poprawa jakości życia oraz relacji społecznych w społecznościach lokalnych na obszarze rewitalizacji		
CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL SZCZEGÓŁOWY
1	2	3
Razem możemy więcej – skuteczna integracja społeczna na obszarze rewitalizacji	Lepsza przestrzeń życia – poprawa warunków zamieszkania i przestrzeni miejskiej	Rewitalizacyjny klucz do rozwoju – optymalne wykorzystanie potencjału tkwiącego w obszarze rewitalizacji

Poszczególne cele szczegółowe zostały pełniej scharakteryzowane w poniższych tabelach.

1	CEL 1: RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – SKUTECZNA INTEGRACJA SPOŁECZNA NA OBSZARZE REWITALIZACJI
Cel stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane problemy: dezintegracja społeczności lokalnych, brak miejsc spotkań, niezadawalający udział w życiu społecznym, bezrobocie, bezrobocie długotrwałe, ubóstwo, niezadawalający poziom edukacji, niskie kwalifikacje, niesatysfakcjonujące perspektywy zawodowe, wykluczenie osób z niepełnosprawnościami, wykluczenie samotnych rodziców, problemy rodzin, bezdomność, przestępczość	
Przy realizacji celu będą wykorzystane następujące zidentyfikowane potencjały: doświadczenia Lublina w działaniach aktywizujących i integracyjnych (w tym o charakterze kulturalnym, sportowym, edukacyjnym), aktywne i twórcze instytucje kultury i organizacje pozarządowe, wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych	
Mierniki realizacji celu i sposób ich pomiaru: Liczba osób kwalifikujących się do wsparcia z pomocy społecznej (↓) Liczba długotrwałe bezrobotnych z obszaru rewitalizacji (↓)	

Liczba miejsc aktywności lokalnej na obszarze rewitalizacji (↑)
Liczba wydarzeń kulturalnych, sportowych aktywizujących na obszarze rewitalizacji rocznie (↑)
Liczba organizacji społecznych zaangażowanych w realizację programu rewitalizacji (↑)
Frekwencja w wyborach parlamentarnych/samorządowych/do Rad Dzielnic (↑)

2	CEL 2: LEPSZA PRZESTRZEŃ ŻYCIA – POPRAWA WARUNKÓW ZAMIESZKANIA I PRZESTRZENI MIEJSKIEJ
Cel stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane problemy: wyludnianie się centrum miasta, fragmentacja miasta, niska jakość przestrzeni publicznych, niesatysfakcjonujący stan i dostępność zieleni miejskiej, zagrożenia w ruchu drogowym, niezadowalający poziom obsługi komunikacyjnej, niewystarczająca infrastruktura rowerowa, hałas uliczny, degradacja zabudowy, brak dostępu do sieci ciepłowniczej i innych mediów, niezadowalający stan techniczny budynków komunalnych	
Przy realizacji celu będą wykorzystane następujące zidentyfikowane potencjały: dynamiczny rozwój miasta stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń; zwarta struktura miasta; aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta; dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zieleni	
Mierniki realizacji celu i sposób ich pomiaru: Liczba zmodernizowanych lub utworzonych przestrzeni publicznych / półpublicznych (↑) Powierzchnia zmodernizowanych / utworzonych terenów zieleni (↑) Liczba inwestycji istotnie ułatwiających dostępność pieszo, rowerem, transportem publicznym do lub na obszarze rewitalizacji (↑) Długość nowych lub wyremontowanych tras rowerowych na obszarze rewitalizacji (↑) Liczba nowych / zmodernizowanych lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji (↑) Liczba budynków objętych termomodernizacją / podłączonych do sieci ciepłowniczej (↑)	

3	CEL 3: REWITALIZACYJNY KLUCZ DO ROZWOJU – OPTIMALNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU TKWIĄCEGO W OBSZARZE REWITALIZACJI
Cel stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane problemy: wyludnianie się centrum miasta; drobny handel detaliczny i usługi zagrożone konkurencją ze strony centrów i sieci, niezadowalający stan budynków użyteczności publicznej, niewykorzystany potencjał budynków zabytkowych; niewystarczający dostęp do niektórych usług publicznych	
Przy realizacji celu będą wykorzystane następujące zidentyfikowane potencjały: dynamiczny rozwój miasta stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń, zwarta struktura miasta; aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta; dostępność cennych zabytkowych budynków do zagospodarowania, unikatowy charakter miasta – potencjał do istotnego wzrostu ruchu turystycznego dostępność terenów inwestycyjnych w obszarze rewitalizacji pod budownictwo usługowe, mieszkaniowe; aktywne i twórcze instytucje kultury; znacząca liczba studentów, w tym zagranicznych	
Mierniki realizacji celu i sposób ich pomiaru: Liczba zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych (↑) Liczba mikro- i małych przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji (↑) Liczba nowych / zmodernizowanych lokali użytkowych w zasobie komunalnym na obszarze rewitalizacji (↑) Liczba podmiotów ekonomii społecznej (↑)	

Kierunki działań

Rozwinięcie opisu poszczególnych celów GPR dokonuje się poprzez wskazanie przypisanych im kierunków działań, a więc obszarów tematycznych, w ramach których podejmowane będą działania służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk. Wprowadzenie takiego pośredniego stopnia między celami a konkretnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi służy dopilnowaniu ich ścisłego związku z realizacją celów, jakie program wyznaczył. Pozwala również wyraźniej potwierdzić to, co jest pożądane i oczekiwane z racji zintegrowanego charakteru programu. A mianowicie, że przynajmniej niektóre przedsięwzięcia służyć będą kompleksowo celom programu, bo wpiszą się w więcej niż jeden kierunek działań. Pojęcie „kierunki działań” ma szersze znaczenie niż „zbiór przedsięwzięć rewitalizacyjnych”, a więc obejmuje także treści, których nie daje się ująć w indywidualne przedsięwzięcia. Znajdzie to odzwierciedlenie w opisie zagadnień przekrojowych w kolejnym punkcie.

KIERUNKI DZIAŁAŃ W RAMACH CELU 1: RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – SKUTECZNA INTEGRACJA SPOŁECZNA NA OBSZARZE REWITALIZACJI
1.1 Miejsca spotkań
Tworzenie, organizacja, utrzymywanie miejsc aktywności lokalnej działających w różnych formułach.
1.2 Kultura, edukacja i sport
Inicjatywy, działania, obiekty, instytucje kulturalne, edukacyjne lub sportowe na rzecz integracji społecznej, wzmocnienia lokalnych wspólnot i ożywienia obszaru rewitalizacji.
1.3 Seniorzy i młodzież
Aktywizacja i wsparcie seniorów i młodzieży – dwóch wrażliwych grup społecznych, które wymagają działań o dedykowanych dla nich charakterze.
1.4 Włączenie społeczne
Szeroka paleta działań, inicjatyw lub inwestycji na rzecz integracji i aktywizacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

KIERUNKI DZIAŁAŃ W RAMACH CELU 2: LEPSZA PRZESTRZEŃ ŻYCIA – POPRAWA WARUNKÓW ZAMIESZKANIA I PRZESTRZENI MIEJSKIEJ
2.1 Przestrzeń publiczna
Tworzenie nowych i doskonalenie istniejących przestrzeni publicznych i półpublicznych stwarzających sprzyjające warunki do spędzania czasu, integracji oraz łatwego i bezpiecznego przemieszczania się.
2.2 Zieleń
Rewaloryzacja lub urządzenie nowych ogólnodostępnych terenów zieleni na obszarze rewitalizacji lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie.
2.3 Ruch pieszy i rowerowy
Inwestycje oraz działania organizacyjne ułatwiające (skracające czas, zwiększające wygodę lub bezpieczeństwo) przemieszczanie się po obszarze rewitalizacji (w tym dotarcie do transportu publicznego i jakość obsługi nim) oraz dostęp do niego pieszo lub rowerem.

2.4 Mieszkalnictwo
Działania na rzecz poszerzenia palety sposobów korzystnego cenowo zaspokajania potrzeb mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji (w tym realizacja nowych inwestycji np. TBS itp.), modernizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego Lublina na tym obszarze oraz poprawy warunków korzystania z tego zasobu i stosunków społecznych temu towarzyszących.
2.5 Przeciwdziałanie szkodliwym emisjom zanieczyszczeń
Działania i inwestycje służące ograniczaniu szkodliwych emisji zanieczyszczeń na obszarze rewitalizacji.

KIERUNKI DZIAŁAŃ W RAMACH CELU 3: REWITALIZACYJNY KLUCZ DO ROZWOJU – OPTIMALNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU TKWIĄCEGO W OBSZARZE REWITALIZACJI
3.1 Przedsiębiorcy
Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości poprzez działania kierowane bezpośrednio do przedsiębiorców oraz stwarzania w przestrzeni obszaru rewitalizacji sprzyjających warunków do podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej.
3.2 „Szersze” centrum
Paleta działań i inwestycji na rzecz stworzenia i wzmocnienia na osi północ-południe (ul. Lubartowska-ul. Zamojska/Park Rusałka, ul. 1-Maja, Dworzec Metropolitalny) ciągu przestrzeni i miejsc (handel, usługi, gastronomia, kultura, usługi i przestrzenie publiczne) o poziomie jakości i atrakcyjności dla użytkowników/klientów/gości porównywalnym ze Starym Miastem i osią Krakowskiego Przedmieścia.
3.3 Gospodarka nieruchomościami
Aktywne gospodarowanie miejskim zasobem nieruchomości (w tym regulowanie stanów prawnych oraz pozyskiwanie nowych nieruchomości) w celu podnoszenia atrakcyjności obszaru rewitalizacji oraz umożliwiania nowych inwestycji służących celom GPR.
3.4 Dziedzictwo
Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego oraz lubelskiej tożsamości w celu wzmocnienia identyfikacji lokalnej oraz potencjału gospodarczego zabytkowego centrum.
3.5 Dostęp do usług publicznych
Poprawa dostępu do usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez inwestycje oraz działania organizacyjne.

4.3 Przedsięwzięcia

Przed omówieniem i scharakteryzowaniem poszczególnych przedsięwzięć ujętych w programie należy przedstawić ogólne mechanizmy działania w ramach realizacji programu rewitalizacji, w szczególności w odniesieniu do horyzontalnych zagadnień mających wpływ na całościowe podejście do rewitalizacji oraz kształt i koordynację realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Zagadnienia przekrojowe

Otwarty charakter programu i poszczególnych przedsięwzięć

Okres prac nad opracowaniem projektu GPR był relatywnie krótki. W związku z tym, jeśli w trakcie tych prac pojawiły się koncepcje nowych przedsięwzięć, innych od tych, które znajdowały się już

w przygotowaniu przez projektodawców (głównie Urząd Miasta Lublin), nie było praktycznych możliwości, aby przygotowanie takiego przedsięwzięcia dało się zaawansować na tyle, aby w GPR mógł zostać ujęty dojrzały projekt/program. Trudno uznać to jednak za wadę lub słabość. Te okoliczności pozwolą, aby przedsięwzięcia znajdujące się w takiej sytuacji (m.in. chodzi o wyróżnione poniżej tzw. przedsięwzięcia kluczowe) zostały doprecyzowane i przygotowane przy uwzględnieniu mechanizmów uspołeczniających, których zastosowanie stanowi nieodłączny element rewitalizacji, a ponadto wymagane jest przez ustawę o rewitalizacji.

Powyższe sprawia, że otwarty charakter programu, a więc taki, który wymagać będzie dopracowania i uszczegółowienia na etapie jego wdrażania, pogłębi partycypacyjny charakter całego procesu. Z drugiej strony nakłada to znaczącą odpowiedzialność na system wdrażania, jego wydolność i zdolność do integracji mechanizmów zarządczych z partycypacyjnymi.

Wykorzystanie już funkcjonujących mechanizmów

Lublin posiada duży dorobek zarówno w zakresie rewitalizacji, jak i działań, które włączają społeczność w procesy decyzyjne wpływające na rozwój miasta i poszczególnych dzielnic. Niektóre z mechanizmów na trwałe wpisały się w system zarządzania miastem. Stąd w pełni uzasadnione jest, aby w kolejnych latach starać się integrować te mechanizmy (np. poprzez ich odpowiednie profilowanie) z działaniami rewitalizacyjnymi na obszarze rewitalizacji - na ile będzie to możliwe z uwzględnieniem uwarunkowań formalnych i organizacyjnych. Wspomniane mechanizmy to:

- budżet obywatelski,
- inicjatywa lokalna,
- rezerwa celowa na zadania realizowane przez rady dzielnic,
- Zielony Budżet dedykowany inwestycjom w tereny zieleni,
- granty w ramach programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Ponadto z programem rewitalizacji koordynowane powinny być działania, wydarzenia i aktywności zbieżne z celami programu, a realizowane przez Urząd Miasta lub jednostki podległe w ramach regularnych corocznych działań. Chodzi w szczególności o:

- wsparcie seniorów, ich aktywizację społeczną oraz budowanie dialogu międzypokoleniowego,
- organizowane przez Miejski Urząd Pracy działania związane z aktywizacją zawodową, promocją tworzenia nowych miejsc pracy czy partnerstwem i współpracą na lokalnym rynku pracy,
- działania służące wspieraniu osób z niepełnosprawnościami oraz promowaniu ich aktywizacji w różnych dziedzinach życia.

Dostępność – projektowanie uniwersalne

Zgodnie z ogólnymi uregulowaniami dotyczącymi rewitalizacji, wskazane jest ujmowanie zagadnień dostępności w GPR, a także w zgodzie z duchem rewitalizacji akcentującym użyteczność podejmowanych działań dla wszystkich. W ramach realizacji programu pilnie przestrzegane będą zasady projektowania uniwersalnego. Działania rewitalizacyjne powinny uwzględniać dostępność w różnych sferach życia, w szczególności poprzez: likwidację barier, wdrażanie racjonalnych usprawnień w przestrzeni, realizowanie działań inwestycyjnych zgodnie z ideą projektowania uniwersalnego oraz zapewnienie osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności dostępu do informacji i komunikacji międzyludzkiej. Poszczególne przedsięwzięcia, w których te zasady będą uwzględniane, będą przyczyniać się do realizacji celu 1 GPR w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami, seniorów, dzieci lub matek z dziećmi.

Równocześnie oznaczać to będzie również realizację celów „Programu działań Miasta Lublin na rzecz mieszkańców z niepełnosprawnościami na lata 2021–2025”. Jednym z jego priorytetów jest dostępność przestrzeni publicznych i wcielanie w życie idei projektowania uniwersalnego.

Polityka społeczna w rewitalizacji

Oddziaływanie na zmianę społeczną to kluczowe zadanie rewitalizacji. Jest to zadanie złożone, wymagające koordynacji przedsięwzięć, polityk sektorowych oraz codziennych działań jednostek gminy. W ramach rewitalizacji w Lublinie zostanie podjęty szereg działań o charakterze społecznym, a stanowić one będą istotny element przedsięwzięć z różnych sfer. W tych warunkach niezbędna jest właściwa koordynacja oraz ciągłe doskonalenie trafności i skuteczności podejmowanych działań. Wymaga to innowacyjnego, proefektywnościowego podejścia oraz rozwijania partnerskiej współpracy z organizacjami i podmiotami wspomagającymi władze miasta w świadczeniu usług społecznych. Zaangażowanie wielu podmiotów w działania rodzi ryzyko dublowania pewnych aktywności lub też pozostawienia „luk” w obszarze, na którym podejmują interwencje odrębne podmioty. Będzie to rodziło potrzebę bieżącego rozwiązywania pojawiających się problemów w tym zakresie z wykorzystaniem mechanizmów zarządzania wdrażaniem GPR.

Prowadzeniu działań społecznych na obszarze rewitalizacji powinny przyświecać dwa spostrzeżenia. Po pierwsze to, że epizodyczne, nie kompleksowe działania nie dają trwałego efektu. Należy więc dążyć do tego, aby podejmowane programy aktywizacji społeczno-zawodowej miały charakter długofalowy. Po drugie, że pomoc dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej ograniczona tylko do aspektu finansowego jest niewystarczająca, a poprawienie ich bytu jest możliwe w drodze aktywizacji potencjału własnego mieszkańców danej społeczności lokalnej. Współgra to ze stawianym jako priorytet w niniejszym programie aspektem wzmocnienia lokalności. Jego elementem powinno być

stworzenie warunków, w których środowiskowa praca socjalna prowadzona będzie w oparciu o model Organizowania Społeczności Lokalnej w terenie na zasadzie pracy z całymi społecznościami. Wówczas powstanie możliwość kreowania sieci współpracy oraz struktur lokalnych, co ma przełożyć się na to, że odbiorcy pomocy z czasem przeistoczą się w środowiska będące w stanie własnymi siłami przezwyciężać trudności.

Polityka mieszkaniowa w rewitalizacji

Jak wskazuje Strategia Rozwoju Lublina, mieszkalnictwo jest drugim kluczowym czynnikiem służącym poprawie warunków życia. W realizacji programu rewitalizacji znajdzie to odzwierciedlenie – działania w zakresie poprawy dostępności i jakości zamieszkania na obszarze rewitalizacji będą uwzględniały potrzeby różnych grup społecznych.

Zasób mieszkaniowy na obszarze rewitalizacji w Lublinie jest zróżnicowany, pod względem wieku, stanu, dostępności dla osób z niepełnosprawnością. W ramach rewitalizacji podjęte zostaną pilotażowe działania zmierzające do wypracowania skutecznych mechanizmów przerwania „błędnego koła niemożności” – z jednej strony rozpoczęcia na szerszą skalę procesów remontowo-inwestycyjnych (aby nowe lokale stworzyły „bufor” do prowadzenia bardziej aktywnej polityki wobec zasobu mieszkaniowego), a z drugiej strony poszukiwania – w powiązaniu z narzędziami polityki społecznej - rozwiązań problemu zaległości czynszowych i innych negatywnych zjawisk o podłożu społecznym. Towarzyszyć temu powinna aktywna rola Zarządu Nieruchomości Komunalnych oraz Towarzystwo Budownictwa Społecznego Nasz Dom w działaniach zbieżnych z celami GPR. Miasto Lublin swe działania uzupełniać będzie o nowe, innowacyjne narzędzia służące zapewnieniu na obszarze rewitalizacji jak najszerszej palety możliwości zaspokajania potrzeb mieszkaniowych.

Polityka przestrzenna w rewitalizacji

Dla rewitalizacji istotny jest jej kontekst przestrzenny – przestrzeń stwarza bowiem ramy dla podejmowanych działań rewitalizacyjnych, jest odpowiednio ich tłem, elementem lub przedmiotem.

Realizacja GPR służyć będzie tworzeniu miasta:

- zwartego, o właściwej intensywności zabudowy,
- zintegrowanego przestrzennie i społecznie, charakteryzującego się przemieszaniem funkcji (np. mieszkania i miejsca pracy),
- dbającego o ochronę swego wyjątkowego dziedzictwa kulturowego i czerpanie z niego nowych inspiracji,
- dla ludzi – o dobrych warunkach życia, dostępnych wysokiej jakości przestrzeniach publicznych i półpublicznych, przyjaznego pieszym i rowerzystom, o dobrej dostępności do usług publicznych, w tym transportu publicznego,

- efektywnego pod względem energetycznym i dostosowanego do następujących zmian klimatycznych – w odniesieniu do pojedynczych obiektów jak i całych obszarów.

Powyższe podejście jest zbieżne z tym, które wynika ze Strategii Rozwoju Lublina i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. W wymiarze praktycznym powyższe zasady przekładać się muszą na kształt poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych na obszarze rewitalizacji oraz interakcje między nimi.

W obliczu zjawisk zidentyfikowanych w diagnozie – obserwowanego odpływu mieszkańców z obszaru rewitalizacji, a także postępującej dekapitalizacji części zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej, w tym obszarze, potrzebne jest podjęcie zdecydowanych działań zmierzających do uczynienia tego rejonu miasta miejscem atrakcyjnym do zamieszkania. Istotnym czynnikiem – obok działań z zakresu wąsko pojętego mieszkalnictwa – decydującym o wyborze miejsca zamieszkania są też zagadnienia z zakresu polityki przestrzennej. Ważne więc, aby w obszarze rewitalizacji stwarzać warunki do uzupełniania zabudowy – tam, gdzie to racjonalnie możliwe, a równocześnie zadbać o jakość przestrzeni – o przestrzenie publiczne i półpubliczne, dobrą dostępność pieszą, rowerem lub transportem publicznym oraz o tereny zieleni i obiekty dziedzictwa kulturowego.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunków działań

Projekt rewitalizacyjny to projekt wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów lub logicznie powiązany z treścią i celami programu. Natomiast przedsięwzięciem rewitalizacyjnym jest projekt lub grupa projektów i innych działań, w szczególności o charakterze społecznym, ekonomicznym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, zawartych lub wynikających z programu rewitalizacji oraz logicznie powiązanych z treścią i celami programu rewitalizacji. Oznacza to, że przedsięwzięcie jest pojęciem szerszym niż projekt.

Ustawa o rewitalizacji rozróżnia dwa rodzaje przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Po pierwsze przedsięwzięcia podstawowe, które należy w GPR konkretnie scharakteryzować, a po drugie przedsięwzięcia pozostałe (zwane również uzupełniającymi), które przedstawiane są w formule charakterystyk (opisów) przedsięwzięć, których włączenie do programu będzie dopuszczalne. Ta druga grupa służy możliwości włączenia na etapie wdrażania określonych typów przedsięwzięć, których konkretnie zdefiniowanie na etapie formułowania programu nie jest możliwe czy wręcz niepożądane (bo zakłada się, że w trakcie realizacji programu liczba aktywnych partnerów wzrośnie i podejmą oni się realizacji kolejnych przedsięwzięć).

W niniejszym programie wśród przedsięwzięć podstawowych wyróżniono dodatkową podgrupę – przedsięwzięcia kluczowe. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że dla czytelności przekazu

zawartego w celach programu wyraźnie wskazać należy te przedsięwzięcia, które są istotniejsze od innych z punktu widzenia ich wpływu na realizację tych celów.

Zestawienie przedsięwzięć

Zestawienie przedsięwzięć w zasadniczej części powstało jako wynik metodycznych poszukiwań odpowiedzi (służących realizacji celów, mieszczących się w wyznaczonych kierunkach działań) na zjawiska problemowe zidentyfikowane w diagnozie (w tej grupie znalazły się także przedsięwzięcia, które były już wcześniej przygotowywane do realizacji, a także takie, które już znajdują się w tym stadium). Dodatkowo zestawienie zostało uzupełnione propozycjami przedsięwzięć, które zostały zgłoszone na etapie konsultacji i zakwalifikowano je jako wykonalne, spełniające wymogi formalne i spójne z celami programu. Jako wykonawców poszczególnych przedsięwzięć wskazano różne podmioty. Dla wielu projektów z listy finansowanie nie jest wciąż zapewnione, także z tego powodu, że niektóre z przedsięwzięć wymagać będą w ramach realizacji programu doprecyzowania i określenia ostatecznego kształtu i zakresu. Oznacza to, że umieszczenie przedsięwzięcia na poniższej liście nie może stanowić gwarancji jego realizacji. W tym wymiarze program rewitalizacji ma charakter umowy społecznej – uczestnicząc w jego opracowaniu (uchwalanego następnie przez Radę Miasta) interesariusze zobowiązują się do konsekwentnych i długofalowych działań na rzecz zrealizowania programu w kształcie zaplanowanym w jego treści. Determinacja i stałe zaangażowanie ze strony wszystkich interesariuszy dadzą nadzieję, że warunki wspomnianej umowy społecznej zostaną dotrzymane, a przedsięwzięcia zapisane w programie zrealizowane.

Poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą wpisywać się w więcej niż jeden kierunek działań skorelowanych z celami Programu Rewitalizacji.

Co do zasady wskazane przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane są na obszarze rewitalizacji. Jednakże ustawa o rewitalizacji dopuszcza też, aby przedsięwzięcia były zlokalizowane poza tym obszarem, ale tylko wtedy, gdy służą one realizacji celów programu. Takie przypadki wymagają szerszego uzasadnienia. Należy przyjąć, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które w całości lub części zlokalizowane byłyby poza obszarem rewitalizacji, dotyczyć będą następujących sytuacji:

- mają charakter liniowy lub sieciowy i realizacja ich tylko w granicach obszaru rewitalizacji nie przyniesie oczekiwanego efektu,
- wiążą się z wykorzystaniem (także w drodze modernizacji, rozbudowy) w sposób służący celom programu istniejących obiektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji (a niewielka odległość od tego obszaru albo specyficzny charakter przedsięwzięcia nie osłabiają jego oddziaływania na obszar rewitalizacji),

- stanowią część całościowych działań w określonej sferze na terenie całego miasta i wydzielenie odrębnego przedsięwzięcia dotyczącego wyłącznie obszaru rewitalizacji byłoby nieracjonalne, nieefektywne, niezrozumiałe dla mieszkańców czy wręcz obniżałoby skuteczność kompleksowego działania.

Z uwagi na zróżnicowaną dojrzałość wymienionych poniżej przedsięwzięć nie we wszystkich przypadkach są dostępne szczegółowe dane. W niektórych wypadkach, jak już wcześniej wskazano, dopiero dalsze działania w ramach realizacji programu rewitalizacji doprowadzą do uszczegółowienia kształtu, zakresu i wartości przedsięwzięcia. W związku z tym w przypadku przedsięwzięć kluczowych nie można szczegółowo określić wartości poszczególnych zadań, bo te zostaną doprecyzowane na etapie wdrażania programu. Niemniej jednak można oszacować, że na ich realizację w trakcie okresu obowiązywania programu przeznaczone zostanie **nie mniej niż 250 mln zł**. Jeśli chodzi o wskazanie podmiotów realizujących to należy odnotować, że ma ono charakter wstępny i może wraz z procesem uszczegółowienia przedsięwzięć ulegać zmianom. Co więcej, w tym miejscu następuje wskazanie jedynie wiodących komórek, a aktywny udział także innych komórek/podmiotów/jednostek publicznych będzie konieczny do skutecznej realizacji przedsięwzięć.

Przedsięwzięcia podstawowe

Poniżej zestawiono przedsięwzięcia podstawowe, z których przedsięwzięcia od 1 do 8, oznaczone dodatkowo literą K, są to przedsięwzięcia kluczowe. W dalszej części umieszczono szersze omówienie każdego kolejnego przedsięwzięcia.

LP.	Nazwa przedsięwzięcia podstawowego	Podobszar rewitalizacji, w którym zlokalizowane jest przedsięwzięcie lub którego dotyczy (lub może dotyczyć, jeśli lokalizacja na tym etapie nieustalona)
1K	Program organizacji domów sąsiedzkich i miejsc aktywności lokalnej	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
2K	Program organizacji placówek kultury i ośrodków kulturalno-społecznych oraz podejmowania lokalnych działań kulturalnych	POD Ż-R CZW KAL ŁĘC DWO KOŚ KUN KRO PRZ TAT TUR H-Z (potencjalnie)
3K	Pilotażowy program modernizacji gminnego zasobu komunalnego	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
4K	Program wsparcia lokalnych przedsiębiorców	SM POD Ż-R ŚR CZW DWO KUN
5K	Program nadania przestrzeni publicznej	SM POD Ż-R ŚR CZW KAL ŁĘC DWO KOŚ

	lokalnego wymiaru	KUN KRO PRZ TAT TUR
6K	Program kształtowania lokalnych przestrzeni zieleni i rekreacyjnych	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
7K	Program poprawy dostępności obszaru rewitalizacji pieszo lub rowerem	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
8K	Program mikrograntów na projekty rewitalizacyjne	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
9	Zielono-błękitna infrastruktura na obszarze rewitalizacji (Park Bronowicki (1.1), Błonia pod Zamkiem (1.2)).	POD ŁĘC
10	Centrum Sztuki Dzieci i Młodzieży w Lublinie	KUN
11	Przebudowa / rozbudowa Domu Słów	Ż-R
12	Modernizacja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej	Poza obszarem rewitalizacji
13	Kompleksowy system bezpieczeństwa w placówkach oświatowych	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
14	Warsztat Medialabowy	SM
15	Coroczny cykl wydarzeń kulturalnych Warsztatów Kultury na obszarze rewitalizacji (Noc Kultury (8.1), Miastoczułość (8.2), Wschód Kultury - Inne Brzmienia (8.3), Strefa Innych Brzmień (8.4), Carnaval Sztukmistrzów (8.5), Jarmark Jagielloński (8.6), Orkiestra Jarmarku Jagiellońskiego (8.7), Spotkania Praktyczne (8.8), Warsztat Fotograficzny WK (8.9), Patterns of Europe (8.10), Miasto movie (8.11), Wydarzenia w Próba Cafe (8.12))	SM POD Ż-R ŚR CZW KAL ŁĘC DWO PRZ
16	Wolontariusz Kultury	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
17	„W aktywności siła” - wzrost aktywności społeczno-zawodowej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób z niepełnosprawnościami	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
18	Klub Seniora JESTEM	DWO KRO
19	„Klasztor w sercu miasta” - Klub Samopomocy przy Klasztorze OO. Dominikanów	SM
20	Klub Seniora – Integracja poprzez kulturę	DWO KRO

21	LUBInclusiON – działania profilaktyczne i usamodzielniające w środowisku lokalnym oraz utworzenie nowych miejsc usług społecznych	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
22	Kompleksowa aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
23	Coroczny cykl wydarzeń kulturalnych Centrum Kultury na obszarze rewitalizacji (Most Kultury (17.1), Festiwal Kultury Przestrzeni (17.2), Peryferia Sztuki (17.3))	Ż-R DWO ŁĘC SM ŚR
24	Kompleksowa opieka domowa	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
25	Opracowanie dokumentacji służącej przygotowaniu inwestycji w budynkach komunalnych	Ż-R POD ŚR
26	Poprawa efektywności energetycznej miejskich budynków użyteczności publicznej	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
27	Społeczna Agencja Najmu	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
28	Plan restrukturyzacji zadłużenia wspierany narzędziami polityki społecznej	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
29	Park Kulturowy	SM
30	Renowacja Trybunału Koronnego	SM
31	Renowacja konserwatorska z termomodernizacją budynku Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie	ŚR
32	Nowa przestrzeń w dzielnicy Tatary	TAT
33	Brama Krakowska – przebudowa, prace remontowe, aranżacyjne i wystawiennicze	SM
34	Przebudowa Pałacu Lubomirskich na Muzeum Ziemi Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej	ŚR
35	Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza	POD
36	„Przystanek Sempre” - placówka wsparcia dziennego z oddziaływaniami socjoterapeutycznymi	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
37	Solidarnościowe Centrum Wsparcia Eksperckiego	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)

38	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i osób przebywających na obszarze rewitalizacji	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
39	Rewaloryzacja cennego kulturowo obiektu publicznego – Starostwa Powiatowego w Lublinie wraz z otoczeniem	ŚR
40	Lokalne stałe i czasowe targowiska na obszarze rewitalizacji	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
41	Dworek Grafa	TAT
42	Rewaloryzacja południowego skrzydła Klasztoru Ojców Dominikanów	SM
43	Kultura otwarta w Amfiteatrze na Tatarach	TAT
44	Kultura ze św. Józefem u Karmelitów Bosych – renowacja zespołu klasztorowego, jednego z najciekawszych zabytków Lublina	ŚR
45	Nowy wizerunek Kapucynów na Krakowskim Przedmieściu – renowacja lubelskiej perły baroku tokańskiego	ŚR
46	Lubelskie Zakłady Tytoniowe	KUN (Poza obszarem rewitalizacji)
47	Centrum Aktywności i Aktywizacji Społecznej	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
48	Targ Poczтовая	DWO
49	Targ pod Zamkiem	Ż-R
50	Odkrywczy Lublina - edukacja turystyczna mieszkańców miasta	POD
51	Strefa Kultury Błonia!	POD
52	Kościół pw. Nawrócenia św. Pawła - rewaloryzacja obiektów i terenów towarzyszących	Ż-R
53	Rewaloryzacja obiektów i terenu kościoła pw. Świętego Jozafata	ŚR
54	Rewaloryzacja obiektów i terenu Domu na Podwalu (w tym kościół pw. Świętego Wojciecha)	POD
55	Rewaloryzacja obiektów i terenu kościoła Rektorálnego pw. Świętego Ducha	ŚR
56	Rewaloryzacja terenu zieleni przy	CZW

	kościół św. Mikołaja	
57	Rewaloryzacja terenu kościoła rektoralnego Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Lublinie	ŚR
58	Rewaloryzacja terenu kościoła pw. św Agnieszki w Lublinie	KAL (Poza obszarem rewitalizacji)
59	Rewaloryzacja terenu kościoła pw. Św Piotra Apostoła	Ż-R

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
1K	1.1 1.2 1.3 1.4	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Program organizacji domów sąsiedzkich i miejsc aktywności lokalnej		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Do ustalenia na etapie wdrażania projektu.	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
<p>Odzwierciedleniem priorytetu dla lokalności w GPR powinno być zapewnienie, aby ta lokalność miała gdzie znajdować wyraz. Efektem prawdziwej rewitalizacji muszą być więzy międzyludzkie, które wykształcają się między mieszkańcami. Tymczasem miejsc ku temu nie ma wiele, a instytucja domu sąsiedzkiego jest w Lublinie praktycznie nieznana. Program ma to zmienić. W jego ramach rozpoznane zostanie, czy w danej okolicy istnieje zapotrzebowanie (choćby potencjalne) dla organizacji takiego miejsca. Następnie rozważone zostaną opcje organizacyjne. Równocześnie poszukiwane będą potencjalne lokalizacje dla tego typu miejsc. W pierwszym etapie powinny zostać uruchomione co najmniej trzy takie miejsca (w różnych formułach – np. bez animatora, z animatorem – na etacie miejskim lub z ramienia wyłonionej w konkursie organizacji społecznej). Na bazie ewaluacji z funkcjonowania tych miejsc w różnych wariantach powinna zapaść decyzja o rozwijaniu tej formuły lub jej modyfikacji.</p> <p>Schemat uruchamiania takiego miejsca obejmowałby przyznanie środków na urządzenie pomieszczeń, a potem zapewnienie corocznego budżetu na działanie (utrzymanie pomieszczeń, ewentualne wynagrodzenie animatora, ograniczone środki na działalność). Główny ciężar funkcjonowania ma opierać się o oddolną inicjatywę grup sąsiedzkich lub/i organizacji społecznych. Paleta potencjalnych działań jest praktycznie nieograniczona, ale może obejmować: klub sąsiedzki, miejsce spotkań (sąsiedzką bibliotekę, kawiarnię), warsztaty (np. rękodzieła, komputerowe, językowe), kooperatywę sąsiedzką, inicjatywy obywatelskie, działania międzypokoleniowe, wyprzedaże garażowe, klub mam, „bank czasu/bank usług sąsiedzkich”, powierzchnię co-workingową, itp.</p> <p>Istotnym elementem programu jest zidentyfikowanie właściwych lokalizacji dla takich miejsc. Podstawowym źródłem powinny być dostępne zasoby komunalne, np. niewykorzystane lokale użytkowe, ale też pomieszczenia np. w instytucjach kultury (dlatego aktywny udział w projekcie instytucji dysponujących takimi przestrzeniami jest kluczowy), ale należałoby dopuścić inne rozwiązania – np. udostępnienie pomieszczeń przy spółdzielnię mieszkaniową lub podmiot</p>		

komercyjny (najlepiej nieodpłatnie, jeśli model partnerstwa ma być wdrażany). Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Biuro Partycypacji Społecznej i wyłonieni partnerzy Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji Wydział Inwestycji i Remontów Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych	Biuro Partycypacji Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Wzmocnienie lokalnych społeczności. Docelową miarą skuteczności tego wzmocnienia będzie realna umiejętność zabierania przez lokalne społeczności głosu w ważnych dla siebie sprawach, wychodzenia z inicjatywami, budowania partnerstw z instytucjami publicznymi, a zwłaszcza Urzędem Miasta Lublina, dla współpracy w konkretnych lokalnych sprawach. Doraźnie miarą efektywności projektu będzie liczba uruchomionych domów sąsiedzkich (czy miejsc o podobnym charakterze) oraz stopień wykorzystania takiego miejsca (liczba wydarzeń w ciągu roku)	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia oczekiwań osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im aktywnego udziału w funkcjonowaniu domów sąsiedzkich i miejsc aktywności lokalnej).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
2K 5K 11 14 44 46 47 J Ł M N P	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
2K	1.1 1.2 1.3 1.4	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Program organizacji placówek kultury i ośrodków kulturalno-społecznych oraz podejmowania lokalnych działań kulturalnych		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
Do ustalenia na etapie wdrażania projektu. Dodatkowo kontynuacja działań tam, gdzie się w tej formule odbywają: ul. 1 Maja, ul. Skibińska		POD Ż-R CZW KAL ŁĘC DWO KOŚ KUN KRO PRZ TAT TUR H-Z (potencjalnie)
Opis projektu		
Przedsięwzięcie bazuje na dotychczasowych doświadczeniach z działań miejskich instytucji kultury („Dzielnice Kultury”, „Punkt Kultury”) w dzielnicach/obszarach pozbawionych stałych lokalnych instytucji kultury "Punktów Kultury". Polega na utrzymaniu/rozwoju miejsc już istniejących, zapewnieniu im stałego finansowania, oraz uruchomieniu kolejnych miejsc aktywności kulturalno-społecznej w lokalizacjach, w których brak jakiegokolwiek placówki kultury, a gdzie równocześnie koncentrują się problemy społeczne. Odpowiedzią na te problemy ma być inicjatywa współtworzenia przez mieszkańców okolicy ośrodka kulturalno-społecznego. Ma on służyć szeroko pojętej edukacji kulturalnej i profilaktyce społecznej – oferta podlegałaby wypracowaniu po rozpoznaniu potrzeb mieszkańców. Komponentami przedsięwzięcia byłyby moduły warsztatowo-		

edukacyjne prowadzone przez artystów oraz działania edukacyjno-kulturalne skierowane do dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. W programie działania uwzględniać należy również aktywność fizyczną (sport, rekreacja) i inne czynniki mogące integrować społeczność lokalną. Istotnym elementem projektu jest wydobycie potencjału kulturowego wskazanego obszaru dzięki kontaktowi ze światem kultury.

W ramach przedsięwzięcia wypracowaniu i ustaleniu podlegałyby formuła organizacyjna działania poszczególnych miejsc – mogłyby być podporządkowane miejskim instytucjom kultury posiadającym już doświadczenie w tym zakresie (Centrum Kultury i Warsztaty Kultury) lub innym, ewentualnie w grę mogłoby też wchodzić powołanie nowej instytucji.

Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Centrum Kultury Warsztaty Kultury, inne miejskie instytucje kultury	Wydział Kultury
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia ma być integracja i aktywizacja lokalnych społeczności. Docelową miarą skuteczności będzie to, w jakim stopniu członkowie tych społeczności, w tym zwłaszcza dzieci i młodzież trwale włączą się w aktywności kulturalne, sportowe, społeczne, co długofalowo przekładać będzie się na nowe/szersze perspektywy rozwojowe (szczególna uwaga w tym zakresie będzie poświęcana wykluczonym społecznie i zagrożonym takim wykluczeniem). Doraźnie miarą efektywności projektu będzie liczba powstałych/utrzymanych miejsc oraz liczba uczestników zajęć/wydarzeń.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia oczekiwań osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im aktywnego udziału w funkcjonowaniu placówek kulturalnych i ośrodków kulturalnych i w organizowanych działaniach kulturalnych).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 5K 8 10 11 14 15 16 19 23 32 41 43 44 46 51 K	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
3K	1.4 2.4 3.4	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Pilotażowy program modernizacji gminnego zasobu komunalnego		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Do ustalenia na etapie wdrażania projektu.	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polegać ma na wypracowaniu i przetestowaniu różnych rozwiązań organizacyjno-techniczno-finansowych służących uruchomieniu w dalszym etapie działań o szerszej skali zmierzających do poprawy standardu warunków zamieszkania w mieszkaniowych zasobie gminy		

(w szczególności na obszarze rewitalizacji). Podejmowane działania mają zapewnić w modernizowanych lub nowobudowanych obiektach niski poziom zapotrzebowania na energię, przyjazne otoczenie dobrze powiązane z tkanką miejską, oraz tzw. „miks społeczny” wśród lokatorów stanowiący podstawę skutecznych procesów integracji mieszkańców.

W szczególności zidentyfikowana zostanie lokalizacja / lokalizacje na obszarze rewitalizacji dla realizacji działań inwestycyjnych. Najkorzystniej, gdyby był to kwartał / fragment kwartału ulic, w którym znajduje się skupisko budynków co najmniej o przeważającej własności komunalnej. Pozwoli to na elastyczne poszukiwanie optymalnych rozwiązań architektonicznych, technicznych (modernizacja, wyburzenia, dobudowa nowych obiektów), organizacyjnych (mieszkania komunalne, TBS, inne), finansowych (z udziałem środków zewnętrznych o różnicowanym charakterze), a także społecznych (niektóre z powstających lokali powinny mieć szczególne przeznaczenie powiązane z realizowanymi programami społecznymi, np. mieszkania dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, osób wychodzących z bezdomności).

Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Zarząd Nieruchomości Komunalnych Towarzystwo Budownictwa Społecznego Nowy Dom Lubelskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej	Wydział Spraw Mieszkaniowych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Docelową miarą skuteczności przedsięwzięcia będzie długofalowa poprawa dostępności (istnienie realnej oferty dla różnych grup społecznych i wg. wskaźnika dochodów) komunalnych mieszkań na wynajem (w różnych modelach) oraz poprawa jakości zamieszkania w dotąd istniejących zasobach mieszkaniowych (mierzona szeregiem mierników szczegółowych). Doraźnym miernikiem będzie liczba istniejących modernizowanych oraz nowowzniesionych lokali w mieszkaniowym zasobie gminy (rozumianym szeroko jako wszystkie modele, w których na zasiedlenie ma wpływ gmina).	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz – w lokalach przeznaczonych dla osób ze szczególnymi potrzebami – przy uwzględnieniu ich oczekiwań.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
25 28 A N O	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
4K	3.1 3.2	100 000 zł
Tytuł projektu		
Program wsparcia lokalnych przedsiębiorców		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Do ustalenia na etapie wdrażania projektu.	SM POD Ż-R ŚR CZW DWO KUN	
Opis projektu		
Przygotowanie i wdrożenie kompleksowego programu dla lokalnych przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji (często w lokalach komunalnych) obejmującego:		

<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie w remontach i aranżacji lokali, • wsparcie w tworzeniu stowarzyszeń kupców ulicy i koordynowaniu działań, • szkolenia w zakresie umiejętności przydatnych przedsiębiorcom, • działania ukierunkowane na budowę lokalnej marki (lokalnych marek ulic), • wykorzystanie nowoczesnych technologii do marketingu i promocji, • granty na prowadzenie działalności edukacyjnej/ warsztatowej, • poprawę estetyki szyldów, dostępności lokali (zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego), fasad budynków i ich otoczenia, • współpracy z instytucjami miejskimi (np. instytucjami kultury). <p>Elementem przedsięwzięcia stałaby się kontynuacja programu „Kreatywne przemiany”. Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Strategii i Przedsiębiorczości Menadżer Śródmieścia	Wydział Strategii i Przedsiębiorczości
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Aktywizacja społeczno-gospodarcza przedsiębiorców i wsparcie ich w codziennej działalności w zakresie zwiększenia ich konkurencyjności względem sieci handlowych. Miarą sukcesu będzie zahamowanie odpływu drobnych przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji.</p> <p>Przedsięwzięcie ma doprowadzić do wzrostu liczby najemców w lokalach użytkowych na terenie objętym projektem (zarówno komunalnych jak prywatnych). Ponadto w ramach projektu zwiększone zostaną u przedsiębiorców z rejonu Śródmieścia kompetencje z zakresu kreatywnej aranżacji przestrzeni handlowej, prezentacji produktu, tworzenia klimatycznego i przyciągającego klientów wizerunku lokalu, wykorzystania nowoczesnych technologii do marketingu i promocji. Sukces przedsięwzięcia powinien zmienić obraz obszarów, na których będzie realizowane, przyciągnąć na ten teren turystów i mieszkańców miasta, czyniąc z nich obszar atrakcyjny do inwestowania. Projekt stanowić będzie kontynuację programu „Kreatywne przemiany” oraz realizacja projektów „Wymiana szyldów”, „MATCH”, „Pracownia rozwoju rzemiosła artystycznego i kreatywności”, „Szkolenia dla przedsiębiorców z nowoczesnego marketingu”. Projekt będzie realizowany w podziale na etapy roczne</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
<p>Charakter przedsięwzięcia w ograniczonym stopniu umożliwi wdrażanie na szeroką skalę zasad projektowania uniwersalnego, niemniej jednak w najszerszym możliwym zakresie przy planowaniu i projektowaniu uwzględnione zostaną zasady projektowania uniwersalnego oraz dążenie do zaspokojenia oczekiwań osób ze szczególnymi potrzebami.</p>	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 22 37 40 48 B E	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
5K	1.1 2.1 2.2 2.3 2.5 3.2	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Program nadania przestrzeni publicznej lokalnego wymiaru		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	

Do ustalenia na etapie wdrażania projektu.	SM POD Ż-R ŚR CZW KAL ŁĘC DWO KOŚ KUN KRO PRZ TAT TUR
Opis projektu	
<p>Przedsięwzięcie zakłada wypracowanie kształtu – w oparciu o mechanizmy partycypacyjne – oraz realizacja nowych/przekształconych przestrzeni publicznych. Celem ma być kształtowanie tych miejsc w sposób zachęcający do korzystania z nich.</p> <p>Program może też wymagać zmian w organizacji ruchu, przeorganizowania przekroju poprzecznego ulic, zmian lokalizacji przystanków komunikacji miejskiej, organizacji miejsc postojowych (w tym dla rowerów), lokalizacji stacji roweru publicznego czy parkingów dla hulajnóg. Przy programowaniu, projektowaniu i realizacji działań zastosowanie znajdą Lubelskie Standardy Pieszce oraz zasady programu Dostępność+.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia powinny zostać zidentyfikowane potencjalne lokalizacje działań z zakresu uspokojenia ruchu lub/i inwestycji polegających na przekształceniu ulicy w woonerf. Potencjalne lokalizacje do rozważenia w pierwszej kolejności to ulice: Zielona, Krótka, Bieczyńskiego, Czysta, Spokojna, Sądowa, Hipoteczna, Żwirki i Wigury, Chmielarczyka, Sztajna, Niecała, Karmelicka, Peowiaków, Kościuszki, Kapucyńska, Staszica, Dolna Panny Marii, Lubartowska, Żmigród.</p> <p>Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Zarząd Dróg i Mostów Wydział Zieleni i Gospodarki Komunalnej Wydział Inwestycji i Remontów	Wydział Zarządzania Ruchem Drogowym i Mobilnością
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Długofalowym miernikiem skuteczności przedsięwzięcia będą zmiany w sposobie postrzegania i użytkowania przestrzeni publicznych w strefach objętych działaniami (mierzone zarówno w wymiarze jakościowym, jak i danych ilościowych dotyczących bezpieczeństwa i bezpieczeństwa ruchu drogowego). Doraźnym miernikiem będzie liczba przeprowadzonych zmian przestrzeni, w tym liczba ulic objętych zmianą organizacji ruchu w celu uspokojenia ruchu i poprawy warunków ruchu pieszego.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
<p>Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia oczekiwań osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im aktywnego korzystania z utworzonych lub przekształconych przestrzeni publicznych).</p>	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 6K 7K 9 29 32 E M R	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
6K	1.1 1.2 2.1 2.2 2.3 2.5 3.2	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Program kształtowania lokalnych przestrzeni zieleni i rekreacyjnych		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Do ustalenia na etapie wdrażania projektu.	Cały	obszar rewitalizacji

	(potencjalnie)
Opis projektu	
<p>Przedsięwzięcie zakłada identyfikację – w oparciu o mechanizmy partycypacyjne – oraz realizacja nowych/przekształconych terenów zieleni (oraz/lub wprowadzanie tam funkcji rekreacyjnych lub sportowych), które mają wyrównać deficyty w tym zakresie w niektórych częściach obszaru rewitalizacji.</p> <p>Ochrona terenów zieleni lub tworzenie / rewitalizacja istniejących wielofunkcyjnych przestrzeni parkowych lub rekreacyjnych (z dopuszczeniem uzupełniających innych funkcji).</p> <p>Jednym z elementów programu powinno być tworzenie lub modernizacja rekreacyjnych terenów zieleni w dolinach rzek, przy właściwej ochronie ich walorów przyrodniczych. W skład programu nie będą wchodzić działania realizowane w ramach innych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (np. w ramach projektu nr 1).</p> <p>Potencjalne lokalizacje działań do rozważenia: Park Rusałka, Słomiany Rynek, plac przy ul Długiej na Kośminku. Ponadto będą realizowane skwery i parki kieszonkowe na działkach będących w obszarze rewitalizacji, także w przestrzeniach zdegradowanych oraz terenach nieurządzonych. Elementem podejmowanych działań powinno być też organizowanie przestrzeni rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, typu boiska, skate park i skate spoty, place zabaw, street workout parki, bikeparki, pumptracki, parki linowe. Szczególna uwaga powinna być poświęcona zapewnieniu stałej lokalizacji dla Rezerwatu Dzikich Dzieci w Parku Rusałka oraz rozważenie „powielenia” tej cennej inicjatywy animacyjnej także w innych lokalizacjach.</p> <p>Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Zieleni i Gospodarki Komunalnej Wydział Inwestycji i Remontów Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	Wydział Zieleni i Gospodarki Komunalnej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Długofalowym miernikiem skuteczności przedsięwzięcia będą zmiany w sposobie postrzegania i użytkowania utworzonych lub zmodernizowanych terenów zieleni i rekreacyjnych (mierzone zarówno w wymiarze jakościowym, jak i danych ilościowych). Doraźnym miernikiem będzie liczba urządzonych/zmodernizowanych terenów zieleni i rekreacyjnych (uwzględnianie będą tylko te o min. 30m2 terenu biologicznie czynnego).</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
<p>Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im aktywnego korzystania z utworzonych lub przekształconych terenów zieleni oraz rekreacyjnych).</p>	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
5K 7K 9 29 32 M	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
7K	2.3 2.5 3.2	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Program poprawy dostępności obszaru rewitalizacji		

pieszo lub rowerem	
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji
Do ustalenia na etapie wdrażania projektu.	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
Opis projektu	
<p>Program obejmie działania służące ułatwianiu przemieszczania się pieszo, ewentualnie rowerem, w obszarze rewitalizacji i na trasach dostępu do tego obszaru. W szczególności program skupi się na miejscach, w których istnieją przeszkody i bariery, które uniemożliwiają lub utrudniają przemieszczanie się.</p> <p>Program może objąć takie działania jak: budowa dróg rowerowych i dróg pieszych, urządzenie pasów rowerowych w ramach organizacji ruchu, budowa kładek, tuneli, przejść przez budynki lub nieruchomości dla ruchu rowerowego lub pieszego. Obejmie identyfikację zadań do realizacji, przygotowanie dla nich dokumentacji technicznej (ewentualnie w połączeniu z przeprowadzeniem działań formalnych) oraz etap wdrożenia. Program może mieć charakter kroczący (pozwalający dołączać do niego zadania).</p> <p>Przy programowaniu, projektowaniu i realizacji działań zastosowanie znajdą Lubelskie Standardy Pieszce oraz zasady programu Dostępność+.</p> <p>Potencjalne lokalizacje połączeń/powiązania do rozważenia w pierwszej kolejności:</p> <ul style="list-style-type: none">• kładki przez dolinę Czechówki i nad al. Solidarności przewidziana przez mpzp oraz dodatkowa w przedłużeniu ul. Niecałej (do rozważenia konstrukcja typu tensegrity w celu ograniczenia ingerencji w krajobraz),• połączenia między os. Tatary oraz os. Przyjaźni a Starym Miastem (także w połączeniu z kwestią przekroczenia rzeki Bystrzycy i Czechówki oraz udostępnienia dla mieszkańców swobodnego przejścia przez ogrody działkowe oraz wzdłuż Czechówki),• połączenia między Parkiem Ludowym a Parkiem Rusałka i dalej do Starego Miasta (rejon pl. Wolności oraz rejon ul. Żmigród),• połączenie w rejonie Dworca PKP przez tory kolejowe,• połączenie przez dolinę Bystrzycy w rejonie ul. Wapiennej,• połączenie Kośminka ze stacją roweru miejskiego w rejonie ul. Kunickiego. <p>Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Zarząd Dróg i Mostów Wydział Zieleni i Gospodarki Komunalnej Wydział Inwestycji i Remontów	Wydział Zarządzania Ruchem Drogowym i Mobilnością
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Długofalowym miernikiem skuteczności przedsięwzięcia będą zmiany w sposobie przemieszczania się na obszarze rewitalizacji i w ramach podróży do niego oraz towarzyszące im przemiany (zwiększony odsetek korzystających z rowerów lub podróży pieszych, zwiększona liczba podróży pieszo lub rowerem, skrócenie czasu przejazdu, poprawa wskaźników bezpieczeństwa ruchu drogowego w odniesieniu do pieszych i rowerzystów, obniżenie emisji szkodliwych substancji pochodzących z pojazdów spalinowych, poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji). Doraźnym miernikiem będzie zwiększona długość tras rowerowych, dróg pieszych lub szlaków, na których podniesiono komfort przemieszczania się.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb	

osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z utworzonych lub przekształconych szlaków komunikacyjnych).
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
5K 6K 29 32 R

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
8K	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1 2.2 2.3 2.4 2.5 3.1 3.2 3.3 3.4 3.5	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Program mikrograntów na projekty rewitalizacyjne		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Do ustalenia na etapie wdrażania projektu.	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
Program obejmuje dofinansowania w postaci mikrograntów na przygotowanie, realizację i kontynuację projektów rewitalizacyjnych. Program powinien być realizowany cyklicznie np. corocznie. Szczegółowe zasady funkcjonowania programu i przyznawania dofinansowania zostaną opracowane na etapie wdrażania projektu.		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Biuro Partycypacji Społecznej Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	Biuro Partycypacji Społecznej	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Długofalowym miernikiem skuteczności przedsięwzięcia będzie liczba dofinansowanych i zrealizowanych projektów.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia oczekiwań osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia wystąpienia o dofinansowanie).		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
1K 2K 4K 5K 6K 7K 16 27 3236 37 40 47 48 49 A B D E F I J K L Ł M P		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
9	1.2 2.1 2.2	60 mln zł
Tytuł projektu		
Zielono-błękitna infrastruktura na obszarze rewitalizacji (Park Bronowicki (1.1), Błonia pod Zamkiem (1.2))		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	

Park Bronowicki, Błonia pod Zamkiem	POD ŁĘC
Opis projektu	
<p>Podprojekt 1.1 obejmuje rewaloryzację i zachowanie dziedzictwa naturalnego zabytkowego Parku Bronowickiego. W wymiarze rzeczowym polegać będzie na odnowieniu kompozycji Parku (nowe nasadzenia i uporządkowanie terenu), wymianie nawierzchni alejek (dostosowaniu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz innych grup użytkowników), budowie ogrodzenia, wykonaniu małej architektury, placów zabaw, siłowni zewnętrznej, instalacji oświetlenia i monitoringu.</p> <p>Podprojekt 1.2 polega na stworzeniu – przy poszanowaniu kontekstu historycznego, sąsiedztwa i relacji przestrzennych i widokowych – wielofunkcyjnej przestrzeni parkowej o programie adresowanym do zróżnicowanych grup użytkowników, a równocześnie stworzenie miejsca różnorodnych kreacji artystycznych. Istotne jest przy tym zachowanie wartości przyrodniczych oraz powiązanie komunikacyjne przestrzeni Błoni z zabytkowym sąsiedztwem Starego Miasta.</p> <p>Obszar parku zostanie zróżnicowany funkcjonalnie i programowo na strefy komunikacji i strefy wypoczynku: biernego (strefa otwartych muraw i łąk kwiatnych) i czynnego (strefa gier, zabaw i ćwiczeń).</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Inwestycji i Remontów Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	Wydział Inwestycji i Remontów
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Długofalowym miernikiem skuteczności przedsięwzięcia będą zmiany w sposobie postrzegania i użytkowania objętych przedsięwzięciem terenów zieleni (mierzone zarówno w wymiarze jakościowym, jak i danych ilościowych). Doraźnym miernikiem będzie powierzchnia zmodernizowanych/urządzonych terenów zieleni.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im aktywnego korzystania z utworzonych i zrewaloryzowanych terenów zieleni).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
7K 35 49 50 51 M	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
10	1.2 1.3 3.5	105 mln zł
Tytuł projektu		
Centrum Sztuki Dzieci i Młodzieży w Lublinie		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Ul. Kunickiego	KUN	
Opis projektu		
Zakresem projektu objęta będzie przebudowa/rozbudowa/nadbudowa (z wykorzystaniem rozwiązań zapewniających wysoką efektywność energetyczną) istniejącego budynku dawnego Domu Kultury Kolejarza w celu utworzenia Centrum Sztuki Dzieci i Młodzieży w Lublinie, w którym mieścić		

się będzie m.in. nowa siedziba Teatru im. H. Ch. Andersena w Lublinie oraz biblioteka. Powstała infrastruktura będzie dostosowana do potrzeb osób z różnymi formami niepełnosprawności, a także pozwoli na zmniejszenie m.in. kosztów funkcjonowania dzięki zastosowaniu efektywnie energetycznych rozwiązań. Realizacja projektu wpłynie na zwiększenie dostępności oferty kulturalnej dla mieszkańców Lublina w tym w szczególności obszaru rewitalizacji oraz MOF i całego regionu dzięki lokalizacji Centrum w pobliżu realizowanej obecnie inwestycji dot. budowy Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego dla Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego.”

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Kultury Wydział Inwestycji i Remontów	Wydział Kultury
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia ma być powstanie szerokiej oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży oraz integracja i aktywizacja lokalnej społeczności. Docelową miarą skuteczności będzie trwałe włączenie się członków tej społeczności, dzieci i młodzieży w aktywności kulturalne i społeczne, co długofalowo przekładać będzie się na nowe/szersze perspektywy rozwojowe (szczególna uwaga w tym zakresie będzie poświęcana wykluczonym społecznie i zagrożonym takim wykluczeniem). Doraźnie miarą efektywności projektu będzie powstanie nowej powierzchni dla działań kulturalnych i społecznych oraz liczba uczestników wydarzeń i podejmowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im aktywnego korzystania z Centrum i jego oferty).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
2K 16 26 K	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
11	1.2 1.3 3.2 3.4 3.5	24 mln zł
Tytuł projektu		
Dom Słów w Lublinie – historia słowa drukowanego		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
Ul. Żmigród		Ż-R
Opis projektu		
Renowacja budynku mieszczącego Dom Słów wraz z jego rozbudową umożliwiającą rozwinięcie programu i oferty tej instytucji kultury.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Ośrodek Brama Grodzka-Teatr NN		Wydział Kultury
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia ma być poszerzenie oferty kulturalnej dla społeczności obszaru rewitalizacji i osób spoza niego. Docelową miarą skuteczności będzie po pierwsze trwałe włączenie się członków tej społeczności, dzieci i młodzieży w aktywności kulturalne i społeczne, co		

długofalowo przekładać będzie się na nowe/szersze perspektywy rozwojowe (szczególna uwaga w tym zakresie będzie poświęcana wykluczonym społecznie i zagrożonym takim wykluczeniem). Po drugie obszar rewitalizacji ma stać się miejscem coraz bardziej atrakcyjnym, przyciągającym zróżnicowaną ofertą mieszkańców Lublina i turystów (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Doraźnie miarą efektywności projektu będzie powstanie nowej powierzchni dla działań kulturalnych i społecznych oraz liczba uczestników wydarzeń i podejmowanych działań.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im aktywnego korzystania z Domu Słów i jego oferty).
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
2K A J K

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
12	1.3 1.4 3.5	108 mln zł
Tytuł projektu		
Modernizacja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
Al. Wyścigowa 31 Projekt zlokalizowany tuż poza obszarem rewitalizacji. Dotyczy rozbudowy istniejącego obiektu. Z racji swego specjalistycznego charakteru służyć będzie całemu obszarowi rewitalizacji i nie tylko.		SM POD Ż-R ŚR CZW KAL ŁĘC DWO KOŚ KUN KRO PRZ TAT TUR H-Z
Opis projektu		
Przedmiotem przedsięwzięcia jest przebudowa i rozbudowa obiektu na potrzeby Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych, niosącą pomoc edukacyjną i rewalidacyjną uczniom z całego województwa lubelskiego. Oprócz prac budowlanych przedsięwzięcie obejmuje zakup niezbędnego wyposażenia ośrodka. Powstała w wyniku realizacji projektu infrastruktura będzie również wykorzystywana do prowadzenia dodatkowych zajęć mających na celu przede wszystkim przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Na etapie realizacji GPR wdrożone zostaną mechanizmy organizacyjne zapewniające zaspokojenie przez Ośrodek zapotrzebowania obszaru rewitalizacji w zakresie profilu jego działalności.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Oświaty i Wychowania, Wydział Inwestycji i Remontów		Wydział Oświaty i Wychowania
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczne przeciwdziałanie przejawom wykluczenia społecznego, w szczególności dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, z obszaru rewitalizacji, ale także		

z terenu województwa lubelskiego (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Doraźnie miarą efektywności projektu będzie wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami, w tym z obszaru rewitalizacji, korzystających z nowoczesnej, specjalistycznej opieki i nowej specjalistycznej infrastruktury.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:
Przedsięwzięcie ze swej natury kierowane jest do osób ze szczególnymi potrzebami, więc zapewnienie im dostępności do niego jest warunkiem koniecznym jego efektywności.
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
D Ł

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
13	1.3 3.5	10 mln zł
Tytuł projektu		
Kompleksowy system bezpieczeństwa w placówkach oświatowych		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
		Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje m.in.: monitoring wewnętrzny w szkołach; monitoring zewnętrzny w szkołach podłączony do systemu miejskiego; opracowanie i wdrożenie jednolitego systemu ostrzegania i reagowania w sytuacjach zagrożenia; system dozoru wejść. Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Oświaty i Wychowania, Wydział Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego, Straż Miejska Miasta Lublin		Wydział Oświaty i Wychowania
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia ma być podniesienia bezpieczeństwa wśród uczniów, rodziców i kadry pracującej w szkołach (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi).		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
D Ł		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
14	1.2 3.4 3.5	

Tytuł projektu	
Warsztat Medialabowy	
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji
Stare Miasto	SM
Opis projektu	
<p>Przedsięwzięcie ma umożliwiać spotkania osób z różnym doświadczeniem i zainteresowaniami i tworzyć laboratoryjne warunki dla twórczych eksperymentów (spotkania sztuki, technologii i nowych mediów). Warsztat Medialabowy to rodzaj pracowni, w której wykorzystując nowoczesny sprzęt, jak frezarka czy drukarka 3D, można przekuć swoje pomysły i projekty w konkretne, namacalne rzeczy, korzystając przy tym z pomocy oraz rad ekspertów i innych użytkowników.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Warsztaty Kultury	Wydział Kultury
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być poszerzenie oferty aktywnego udziału w kulturze dla społeczności obszaru rewitalizacji i osób spoza niego. Docelową miarą skuteczności będzie trwałe włączenie się członków tej społeczności, dzieci i młodzież w aktywności kulturalne i społeczne, co długofalowo przekładać będzie się na nowe/szersze perspektywy rozwojowe. Ponadto obszar rewitalizacji ma stać się miejscem sprzyjającym kreatywności i innowacyjności, z czego wynikać ma poprawa jego potencjału gospodarczego z korzyścią dla lokalnej społeczności (zmiany w tym zakresie powinny być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Doraźną miarą efektywności projektu będzie liczba aktywnych użytkowników podejmowanych działań, jak i efekty twórcze współpracy.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
<p>Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im aktywnego uczestnictwa w funkcjonowaniu Warsztatu).</p>	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
2K 15 K	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
15	1.2 3.5	
Tytuł projektu		
<p>Coroczny cykl wydarzeń kulturalnych Warsztatów Kultury na obszarze rewitalizacji (Noc Kultury (8.1), Miastoczułość (8.2), Wschód Kultury – Inne Brzmienia (8.3), Strefa Innych Brzmień (8.4), Carnaval Sztukmistrzów (8.5), Jarmark Jagielloński (8.6), Orkiestra Jarmarku Jagiellońskiego (8.7), Spotkania Praktyczne (8.8), Warsztat Fotograficzny WK (8.9), Patterns of Europe (8.10), Miasto movie (8.11), Wydarzenia w Próba Cafe (8.12))</p>		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	

	SM POD Ż-R ŚR CZW KAL ŁĘC DWO PRZ
Opis projektu	
Przedsięwzięcie obejmuje szereg wydarzeń lub działań kulturalnych, w tym o charakterze społeczno-aktywizującym, jakie mają być corocznie prowadzone przez Warsztaty Kultury na obszarze rewitalizacji i mają oddziaływać na ten obszar oraz jego mieszkańców.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Warsztaty Kultury	Wydział Kultury
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być trwałe tworzenie regularnej oferty kulturalnej dla społeczności obszaru rewitalizacji (w tym zwiększenie dostępności do niej wśród niezamieszkujących na podobszarze, na którym dane wydarzenie się odbywa), a także osób spoza niego. Miarami jego skuteczności będzie: liczba wydarzeń liczba osób z obszaru rewitalizacji, które wzięły udział w wydarzeniach kulturalnych, a wcześniej w nich nie uczestniczyły. liczba osób, którym zapewniono bezpłatny udział w płatnym wydarzeniu, liczba wydarzeń, które w swojej ofercie uwzględniły potrzeby osób doświadczających negatywnych zjawisk społecznych z obszaru rewitalizacji (w każdym z przypadków oczekuje się trendu wzrostowego). Ponadto obszar rewitalizacji, m.in. pod wpływem tego przedsięwzięcia, ma stawać się miejscem coraz bardziej atrakcyjnym przyciągającym zróżnicowaną ofertą mieszkańców Lublina i turystów. Równolegle powinna następować poprawa opinii wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji nt. konkretnych wydarzeń i efektów utrudnień z nimi związanych.</p> <p>Zmiany w tym zakresie powinny być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie realizowane przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności poprzez umożliwienie im udziału w wydarzeniach).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
2K 14 16 23 43 K	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
16	1.2 1.3 3.5	
Tytuł projektu		
Wolontariusz Kultury		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
<p>Program, którego celem jest aktywizacja mieszkańców Lublina w wieku od 15 do 75 lat, rozbudowa zaplecza wolontariackiego Warsztatów Kultury w Lublinie oraz podniesienie poziomu wiedzy o wolontariacie i jego znaczeniu w kontekście budowania aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.</p> <p>Program zakłada realizację warsztatów i praktyk dla osób zainteresowanych działalnością</p>		

<p>wolontarystyczną i wspomaga sprawną realizację wydarzeń kulturalnych. Program daje szansę wszystkim uczestnikom na: poznanie całego zespołu Warsztatów Kultury i kompleksowe przygotowanie się do pomocy przy naszych wydarzeniach, co umożliwi skierowanie do bardziej wymagających i satysfakcjonujących zadań w przyszłości.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Warsztaty Kultury	Wydział Kultury
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być poszerzenie możliwości aktywnego udziału w kulturze dla społeczności obszaru rewitalizacji i osób spoza niego. Docelową miarą skuteczności będzie trwałe włączenie się członków tej społeczności, w tym młodzieży i seniorów, w aktywności kulturalne i społeczne, co długofalowo przekładać będzie się na nowe/szersze perspektywy rozwojowe. Doraźną miarą efektywności projektu będzie liczba uczestników projektu, w tym liczba zamieszkujących na obszarze rewitalizacji.</p>	
<p>Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:</p> <p>Przedsięwzięcie będzie realizowane przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności poprzez umożliwienie im udziału w projekcie.</p>	
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>2K 15 23 K</p>	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
17	1.4 3.5	Przewidywana całkowita wartość projektu 1 566 570,74 zł, w tym środki europejskie w kwocie 1 331 585,12 zł.
Tytuł projektu		
„W aktywności siła” - wzrost aktywności społeczno-zawodowej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób z niepełnosprawnościami		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
		Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
Opis projektu		
<p>Projekt dla 120 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z niepełnosprawnościami obejmuje: rekrutację, diagnozę potrzeb, pracę socjalną, Program Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych, szkolenia zawodowe dla 20 osób, pośrednictwo pracy i staże zawodowe.</p> <p>Celem głównym projektu jest wzrost aktywności społeczno-zawodowej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Grupę docelową stanowi 120 niepełnosprawnych osób wykluczonych (w tym dotkniętych ubóstwem) lub osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym powyżej 18 roku życia będących klientami MOPR w Lublinie. Uczestnicy projektu objęci zostaną następującym wsparciem: diagnozą potrzeb, pracą socjalną, Programem Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych, szkoleniami zawodowymi, pośrednictwem pracy i stażami zawodowymi, zasiłkami i pomocą</p>		

w naturze. Przedsięwzięcie adresowane jest do grona odbiorców nie tylko z obszaru rewitalizacji, ale poprzez mechanizmy zarządcze dążyć się będzie, aby odpowiadało ono w szczególności na potrzeby osób z obszaru rewitalizacji.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem projektu mają być trwałe i pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Krótkoterminowym miernikiem rezultatu będzie liczba osób objęta projektem, w tym osób z obszaru rewitalizacji.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie ze swej natury kierowane jest do osób ze szczególnymi potrzebami, stąd zapewnienie im dostępności do niego jest koniecznym elementem planowania jego efektywności.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
21 22 37 40 47 I J	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
18	1.1 1.2 1.3 3.5	1 639 574,40 zł
Tytuł projektu		
Klub Seniora JESTEM		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Krochmalna 47		DWO KRO
Opis projektu		
„Klub Seniora JESTEM” udziela wsparcia 60 seniorom z dzielnic: Za Cukrownią (na obszarze rewitalizacji) oraz Czuby i Wrotków. Działania klubu mają integrować seniorów i wspierają aktywność osób starszych, ale przede wszystkim zapewniają im dobre towarzystwo, w pobliżu miejsca zamieszkania. Gmina Lublin jest odpowiedzialna za dwa główne działania: poradnictwo prawne oraz udział w kulturze i życiu społecznym. Poradnictwo prawne polega m.in. na dyżurze prawnika oraz na wykładach i prelekcjach na tematy ważne dla seniorów. Udział w kulturze i życiu społecznym przewiduje organizowanie wieczorów seniora raz w miesiącu oraz w czerwcu każdego roku Lubelskich Dni Seniora.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Partnerstwo między Stowarzyszeniem JESTEM a Gminą Lublin		Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczna i trwała integracja i aktywizacja seniorów, w tym z obszaru rewitalizacji (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Doraźnie miarą efektywności projektu będzie liczba osób aktywnie biorących udział w projekcie, w tym osób z obszaru rewitalizacji.		

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:
Przedsięwzięcie z założenia adresowane jest do osób, z których większość mogą stanowić osoby ze szczególnymi potrzebami, stąd zapewnienie im dostępności do niego jest koniecznym elementem planowania jego efektywności.
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
1K 2K 20 21 I K

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
19	1.1 1.2 1.3 1.4	
Tytuł projektu		
„Klasztor w sercu miasta” - Klub Samopomocy przy Klasztorze OO. Dominikanów		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Złota 9		SM
Opis projektu		
<p>Projekt obejmuje utworzenie klubu samopomocy dla 160 osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem z terenu dzielnicy Stare Miasto i terenów przyległych poprzez rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy. Projekt jest realizowany w partnerstwie w oparciu o infrastrukturę powstała w ramach poprzedniego programu rewitalizacji. Główne zadania w ramach całego projektu to: poradnia z Samopomocową Grupą Wsparcia, poradnia z Klubem Młodzieży, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, muzykoterapia/choreoterapia, aktywizacja zawodowa, aktywizacja życiowa, trening umiejętności spędzania czasu wolnego, aktywizacja społeczna. Gmina Lublin jest odpowiedzialna za realizację Zadanie 8 - Aktywizacja społeczna. W ramach zadania członkowie Klubu Samopomocy zostaną zaangażowani czynnie w realizację Korowodu Międzypokoleniowego, przedsięwzięcia realizowanego w celu budowania solidarności pomiędzy młodszymi i starszymi mieszkańcami Miasta Lublin w tym z dzielnicy Stare Miasto.</p>		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Partnerstwo między Europejskim Domem Spotkań - Fundacją Nowy Staw a Gminą Lublin		Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z obszaru rewitalizacji, w tym młodzieży poprzez ich trwałą integrację i aktywizację (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Krótkoterminową miarą efektywności projektu będzie liczba osób z obszaru rewitalizacji uczestniczących w projekcie.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie adresowane jest do osób, z których część mogą stanowić osoby ze szczególnymi potrzebami, stąd jego naturalnym elementem będzie dążenie do zaspokojenia ich oczekiwań, w szczególności możliwości aktywnego udziału w projekcie.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
18 20 52 53 55 57 59 A I J K L		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
20	1.1 1.2 1.3 3.5	582 375,00 zł
Tytuł projektu		
Klub Seniora Klub Seniora-Integracja poprzez kulturę		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. 1 Maja 35	DWO KRO	
Opis projektu		
<p>Przedsięwzięcie zakłada otwarcie klubu seniora i jego funkcjonowanie dla osób starszych w wieku 60+ (8 kobiet i 2 mężczyzn) z dzielnicy Za Cukrownią i okolic dworca PKP. Jego działalność umożliwi wzajemną integrację przyczyniając się do zmniejszenia izolacji społecznej seniorów. Uczestnicy projektu są angażowani w liczne aktywności kulturalne i twórcze. Klub ma charakter nieformalny a jego zakres działania obejmuje m.in. poradnictwo psychologiczne i prawne, edukację w zakresie nowoczesnych technologii, promowanie zdrowego stylu życia oraz zajęcia z zakresu kultury i sztuki. Gmina Lublin jest odpowiedzialna za realizację zadania „Wsparcie instytucjonalne klubu seniora” w tym: porady prawne dla osób starszych, konsultacje psychologiczne, szkolenia z zakresu załatwiania spraw urzędowych, prewencji, zagrożeń bezpieczeństwa.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Partnerstwo między Towarzystwem Edukacji Kulturalnej a Gminą Lublin	Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczna i trwała integracja i aktywizacja seniorów, w tym z obszaru rewitalizacji (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Doraźnie miarą efektywności projektu będzie liczba osób aktywnie biorących udział w projekcie, w tym osób z obszaru rewitalizacji.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
<p>Przedsięwzięcie z założenia adresowane jest do osób, z których większość mogą stanowić osoby ze szczególnymi potrzebami, stąd zapewnienie im dostępności do udziału w nim jest koniecznym elementem planowania jego efektywności.</p>		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
1K 2K 18 19 21 25 I K		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
21	1.1 1.3 1.4 3.5	
Tytuł projektu		
LUBInclusiON - działania profilaktyczne i usamodzielniające w środowisku lokalnym oraz utworzenie nowych miejsc usług społecznych		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	

<p>Realizacja przedsięwzięcia fizycznie dokona się częściowo poza obszarem rewitalizacji, ale poprzez swój rozproszony charakter projekt będzie służył osobom z całego obszaru rewitalizacji.</p> <p>Klub Seniora przy Domu Pomocy Społecznej im. W. Michelisowej, ul. Archidiakońska 7</p> <p>Klub Seniora przy Domu Pomocy Społecznej Betania, Aleja Kraśnicka 223 (poza obszarem rewitalizacji)</p> <p>Klub Seniora przy Domu Pomocy Społecznej Kalina, ul. Kalinowszczyzna 84 (w sąsiedztwie obszaru rewitalizacji)</p> <p>Klub Seniora przy Domu Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie, ul. Kosmonautów 78 (w sąsiedztwie obszaru rewitalizacji)</p> <p>Klub Seniora przy Domu Pomocy Społecznej im. Matki Teresy z Kalkuty, ul. Głowackiego 26 (poza obszarem rewitalizacji)</p> <p>Klub Seniora przy Domu Pomocy Społecznej im. Św. Jana Pawła II, ul. Ametystowa 22 (poza obszarem rewitalizacji)</p> <p>Klub Seniora „Senior Montessori” ul. Lwowska 28 (w sąsiedztwie obszaru rewitalizacji)</p> <p>Klub Seniora „Klub Aktywnych Kobiet” ul. Gospodarcza 7</p>	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
Opis projektu	
<p>Projekt, którego głównym celem jest stworzenie zintegrowanego, kompleksowego systemu usług świadczonych w lokalnym środowisku dla 266 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym: osób starszych, osób z niepełnosprawnością, osób niesamodzielnych oraz dla osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia, lecz nie wymagają całodobowej opieki, poprzez utworzenie 8 Klubów Seniora dla 105 osób, utworzenie 2 mieszkań wspomaganych dla 6 osób, utworzenie nowych miejsc usług społecznych w formie dziennej dla 76 osób i całodobowej dla 64 osób w Środowiskowym DS Kalina, 2 Ośrodkach Wsparcia Kalina o charakterze Rodzinnych Domów oraz Centrum Rozwoju i Integracji przy ul. Głowackiego oraz tworzenie warunków do opieki domowej - utworzenie wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego i wspomagającego. W projekcie są realizowane działania profilaktyczne, które będą zapobiegały potrzebie umieszczenia osób w zakładach. Zastosowanie różnych mechanizmów aktywizacji oraz wsparcia w środowisku lokalnym opóźni konieczność korzystania z całodobowych form wsparcia. Przedsięwzięcie adresowane jest do grona odbiorców nie tylko z obszaru rewitalizacji, ale poprzez mechanizmy zarządcze zostaną podjęte starania, aby odpowiadało ono w szczególności na potrzeby osób z obszaru rewitalizacji.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych Zespół Ośrodków Wsparcia	Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczna i trwała integracja i aktywizacja osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z obszaru rewitalizacji poprzez poprawę ich dostępności do wysokiej jakości usług społecznych, użyteczności publicznej, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Krótkoterminowym miernikiem rezultatu będzie efektywności projektu będzie liczba osób aktywnie biorących udział w projekcie, w tym osób z obszaru rewitalizacji.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie z założenia adresowane jest do osób, z których większość mogą stanowić osoby ze	

szczególnymi potrzebami, stąd zapewnienie im dostępności do niego jest koniecznym elementem planowania jego efektywności.
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
1K 18 19 20 24 I

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
22	1.3 1.4 3.5	15 802 622,06 zł
Tytuł projektu		
Kompleksowa aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych (w tym dotacje na samozatrudnienie) w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
		Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)
Opis projektu		
<p>Celem projektu jest zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób zarejestrowanych w Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie poprzez skuteczną aktywizację zawodową. Uczestniczkami/uczestnikami projektu będą osoby zarejestrowane w MUP w Lublinie jako osoby bezrobotne, ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, osoby należące do kategorii NEET, osoby odchodzące z rolnictwa i osoby, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie. W ramach projektu realizowane są następujące usługi i instrumenty rynku pracy: opracowanie Indywidualnego Planu Działania, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, szkolenia, staże, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, wyposażenie/doposażenie stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, bon na zasiedlenie, prace interwencyjne. Projekt będzie realizowany etapami, zakłada się realizację 6 edycji.</p>		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Miejski Urząd Pracy		Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczne przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym (w tym wykluczeniu społecznemu) wśród mieszkańców miasta, w szczególności z obszaru rewitalizacji, poprzez ich aktywizację zawodową i ułatwianie wejścia/powrotu na rynek pracy (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Krótkoterminową miarą efektywności projektu będzie liczba osób, w tym z obszaru rewitalizacji, które wzięły udział w projekcie (w tym osób z niepełnosprawnościami) oraz tych, które znalazły zatrudnienie.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
<p>Przedsięwzięcie z założenia adresowane jest do osób, z których część będą stanowić osoby ze szczególnymi potrzebami, stąd zapewnienie im dostępności do niego jest koniecznym elementem planowania jego efektywności.</p>		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
17 21 37 46 47 B L		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
23	1.2 1.3 1.4 3.5	800 tys. zł rocznie
Tytuł projektu		
Coroczny cykl wydarzeń kulturalnych Centrum Kultury na obszarze rewitalizacji (Most Kultury (17.1), Festiwal Kultury Przestrzeni (17.2), Peryferia Sztuki (17.3))		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
	Ż-R DWO ŁĘC ŚR SM	
Opis projektu		
<p>Zestaw jedynych w swoim rodzaju corocznych działań Centrum Kultury łączących działalność artystyczną ze społeczną – „lokalne święto” w przestrzeni zupełnie niezagospodarowanej kulturalnie, projekt mający za zadanie zwrócić uwagę mieszkańców miasta na rolę małej architektury w mieście i obszarów zieleni oraz wydarzenie interdyscyplinarnym bazującym na założeniu, że kultura i sztuka są mechanizmem zmiany społecznej i realnie wpływają na życie mieszkańców miasta. Podczas wspólnej pracy artystów z mieszkańcami powstaną trwałe prace wtapiające się w krajobraz miejski, starające się stymulować rewitalizację i zdefiniować otoczenie na nowo.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Centrum Kultury	Wydział Kultury	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być utrzymanie regularnej oferty kulturalnej dla społeczności obszaru rewitalizacji (w tym zwiększenie dostępności do niej wśród niezamieszkujących na podobszarze, na którym dane wydarzenie się odbywa), a także osób spoza niego. Miarami jego skuteczności będą: liczba osób z obszaru rewitalizacji, które wzięły udział w wydarzeniach kulturalnych, a wcześniej w nich nie uczestniczyły; liczba osób, którym zapewniono bezpłatny udział w płatnym wydarzeniu; liczba wydarzeń, które w swojej ofercie uwzględniły potrzeby osób z obszaru rewitalizacji doświadczających negatywnych zjawisk społecznych (w każdym z przypadków oczekuje się trendu wzrostowego). Ponadto obszar rewitalizacji, m.in. pod wpływem tego przedsięwzięcia, ma stawać się miejscem coraz bardziej atrakcyjnym przyciągającym zróżnicowaną ofertą mieszkańców Lublina i turystów. Równoległe powinna następować poprawa opinii wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji nt. konkretnych wydarzeń i efektów utrudnień z nimi związanych. Zmiany w tym zakresie powinny być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
<p>Przedsięwzięcie będzie realizowane przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności poprzez umożliwienie im udziału w wydarzeniach.</p>		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
2K 15 16 K		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
-------------	----------------------------	--------------------

24	1.3 1.4 3.5	6 691 080,00 PLN, w tym FE 5 338 216,01 PLN
Tytuł projektu		
Kompleksowa opieka domowa		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
<p>Celem przedsięwzięcia jest umożliwienie osobom wykluczonym, bądź zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym, zwłaszcza osobom starszym, niepełnosprawnym i niesamodzielnym dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, które realizowane będą przez domową opiekę wytchnieniową (dzienną i nocną), domową opiekę wspierającą i usługi wspomagające (fryzjerskie, kosmetyczne, drobnych napraw domowych, transportowe). Zaplanowane wsparcie dostosowane będzie do indywidualnych, spersonalizowanych potrzeb beneficjentów, co w dłuższej perspektywie przyczyni się do podniesienia jakości usług społecznych, rozpowszechnienia alternatywnych form opieki, usprawnieniu możliwości rozwojowych jednostki, a w konsekwencji pozostaniu jednostki w środowisku rodzinnym najdłużej jak jest to możliwe. Projekt skierowany będzie do 150 osób korzystających z pomocy MOPR i wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych.</p> <p>Przedsięwzięcie adresowane jest do grona odbiorców nie tylko z obszaru rewitalizacji, ale poprzez mechanizmy zarządcze dążyć się będzie, aby odpowiadało ono w szczególności na potrzeby osób z obszaru rewitalizacji.</p>		
podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być zaspokojenie zapotrzebowania na usługi społeczne ze strony osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, w szczególności osób z obszaru rewitalizacji, a w konsekwencji ich lepsza integracja społeczna (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Krótkoterminowym miernikiem rezultatu będzie liczba osób objęta projektem, w tym osób z obszaru rewitalizacji.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
<p>Przedsięwzięcie z założenia adresowane jest do osób ze szczególnymi potrzebami, stąd zapewnienie im dostępności do niego jest niezbędnym elementem planowania jego efektywności.</p>		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
17 18 19 20 21 24 I J		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
25	2.4	270 tys. zł
Tytuł projektu		

Opracowanie dokumentacji służącej przygotowaniu inwestycji w budynkach komunalnych	
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Królewska 17, ul. Lipowa 1a, ul. Wyszyńskiego 13, ul. Lubartowska 31	Ż-R POD ŚR
Opis projektu	
Przedsięwzięcie polega na przygotowaniu pakietu opracowań, które w przyszłości posłużą działaniom inwestycyjnym w odniesieniu do budynków komunalnych wymagających prac modernizacyjnych. W szczególności obejmie sporządzenie dokumentacji projektowej na konkretne roboty budowlane lub opracowanie kompleksowej inwentaryzacji, która posłuży określeniu stanu technicznego obiektów i wyposażenia oraz kolejności potrzeb remontowych. Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Zarząd Nieruchomości Komunalnych	Wydział Spraw Mieszkaniowych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultaty przedsięwzięcia mają docelowo przełożyć się na podniesienie standardu budynków komunalnych, w tym poprawę warunków zamieszkania w określonej liczbie lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji. Krótkoterminowym miernikiem rezultatu będzie liczba sporządzonych dokumentacji technicznych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Opracowanie dokumentacji odbywać się będzie w zgodzie z obowiązującymi przepisami z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
3K N 28	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
26	2.5 3.5	40 mln zł
Tytuł projektu		
Poprawa efektywności energetycznej miejskich budynków użyteczności publicznej		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje pakiet projektów dotyczących głębokiej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej na obszarze rewitalizowanym. Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	

Wydział Inwestycji i Remontów	Wydział Funduszy Europejskich
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Realizacja przedsięwzięcia będzie miała wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię pierwotną i finalną oraz dywersyfikację źródeł energii w kierunku energii odnawialnej. Rezultatem przedsięwzięcia w długiej perspektywie ma być ograniczenie wydatków publicznych związanych z funkcjonowaniem instytucji publicznych na obszarze rewitalizacji (co przyczyni się do możliwości wydatkowania zaoszczędzonych środków na inne cele społecznie użyteczne) oraz ograniczenie emisji szkodliwych substancji. Oba te procesy będą ilustrować wskaźniki ilościowe. Krótkoterminową miarą efektywności projektu będzie liczba obiektów objętych termomodernizacją.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
31 0	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
27	1.4 2.4 3.5	2,5 mln zł (do doprecyzowania na etapie wdrażania)
Tytuł projektu		
Spółeczna Agencja Najmu		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
<p>Rozpoznanie możliwości i dopracowanie koncepcji uruchomienia w Lublinie w partnerstwie z wybraną organizacją społeczną Społecznej Agencji Najmu (na bazie zagranicznych modeli lub modelu wypracowanego w Polsce przez Fundację Habitat for Humanity). Wsparcie ze strony miasta może obejmować udostępnienie mieszkań będących w dyspozycji miasta lub też inne rozwiązania. Dopuszczalne jest również ubieganie się o współfinansowanie ze źródeł zewnętrznych (jak było to w przypadku Warszawy). Funkcjonowanie Agencji opiera się o model mieszkań o charakterze wspomagającym - pozyskiwanych od partnera publicznego oraz z rynku. Właścicielom wynajmującym mieszkania SAN ma oferować pakiet gwarancji (np. długotrwały najem, regularne i terminowe opłacanie czynszu, monitorowanie mieszkania w okresie najmu), dzięki czemu właściciele mają być skłonni do znacznej obniżki czynszu. SAN ma wspierać osoby i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zarówno w okresie przed najmem jak i w jego trakcie w trzech obszarach: pomagać znaleźć i utrzymać odpowiednią pracę, a w przypadku jej utraty wspierać w znalezieniu innego, stabilnego zatrudnienia; pozyskać jako strona umowy niedrogie mieszkania do wynajęcia (zarówno prywatne jak i publiczne) i w razie potrzeby wyposażyć je w niezbędny sprzęt i meble; we współpracy z innymi instytucjami wspierać swoich klientów w rozwiązywaniu problemów społecznych. Działalność SAN powinna koncentrować się na obszarze rewitalizacji – zarówno pod względem miejsca pochodzenia adresatów wsparcia (aby ich potrzeby zaspokajać w pierwszej kolejności), jak i lokalizacji dostępnych mieszkań (aby przyczynić się do tworzenia pożądanego miksu społecznego na tym obszarze) – jednak nie powinna się do niego ograniczać. Przedsięwzięcie ma spełniać rolę</p>		

integrującą, bez wprowadzania szkodliwych barier i utrudnień administracyjnych.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Spraw Mieszkaniowych	Wydział Spraw Mieszkaniowych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczne wsparcie osób ubogich, w trudnej sytuacji życiowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym w zaspokojeniu przez nich potrzeb mieszkaniowych (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi). Krótkoterminową miarą efektywności projektu będzie liczba osób, w tym z obszaru rewitalizacji, które otrzymały wsparcie w ramach projektu.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie z założenia adresowane jest do osób, z których część mogą stanowić osoby ze szczególnymi potrzebami, stąd dążenie do zapewnienia im dostępności do niego stanowi konieczny element planowania jego efektywności.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
3K 28	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
28	1.4 3.5	W ramach kosztów działalności podmiotów gminnych
Tytuł projektu		
Plan restrukturyzacji zadłużenia wspierany narzędziami polityki społecznej		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
<p>Przedsięwzięcie polegać będzie na opracowaniu i wdrożeniu rozwiązań, które służyć mają:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązaniu problemów wśród najemców lokali komunalnych związanych m.in. z zaległościami czynszowymi, dostosowaniem standardu i wielkości lokali do potrzeb i możliwości najemców, itp. <p>Niezbędna jest weryfikacja istniejących mechanizmów dla najemców mieszkalnych lokali komunalnych zalegających z czynszem. Jego aktualizacja powinna skupiać się na aspekcie skuteczności i uwzględniać ścisłą koordynację z działaniami z zakresu polityki społecznej. W szczególności nowe podejście wymaga sporządzenia diagnozy przyczyn niepłacenia czynszu przez mieszkańców, a następnie uwzględnienie wniosków z tej diagnozy w modyfikacjach i uzupełnieniach programu oddłużeniowego.</p> <p>Przedsięwzięcie będzie miało charakter ogólnomiejski, ale powinno koncentrować się na obszarze rewitalizacji – zarówno z uwagi na koncentrację gminnego zasobu mieszkaniowego na tym obszarze, jak i rolę projektu w rozwiązywaniu problemów społecznych, co na obszarze rewitalizacji ma priorytetowy charakter.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Wydział Spraw Mieszkaniowych Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie Miejski Urząd Pracy	Wydział Spraw Mieszkaniowych	

Zarząd Nieruchomości Komunalnych
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:
Rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczne wsparcie najemców lokali komunalnych, w tym z obszaru rewitalizacji, w optymalnym zaspokojeniu przez nich potrzeb mieszkaniowych lub rozwiązaniu występujących problemów czynszowych, itp. (co powinno być mierzone wskaźnikami ilościowymi, ale także jakościowymi). Krótkoterminową miarą efektywności projektu będą: liczba osób uczestniczących w projekcie, w tym osób z obszaru rewitalizacji (liczba osób uwolnionych od długu lub takich, którym dług istotnie spadł), wartość spłaconych zaległości, liczba dokonanych zamian lokali.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:
Przedsięwzięcie będzie realizowane przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w sytuacji zamiany lokali mieszkalnych.
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
3K 27

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
29	3.1 3.4	W ramach kosztów działalności podmiotów gminnych
Tytuł projektu		
Park Kulturowy		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
Teren Starego Miasta z ewentualnym rozszerzeniem na deptak i pl. Litewskiego.		SM
Opis projektu		
Przeprowadzenie działań przygotowawczych, doprowadzenie do podjęcia uchwały o ustanowieniu Parku Kulturowego na Starym Mieście oraz przeprowadzenie działań wdrożeniowych (w tym m.in. uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla tego obszaru). W ramach tego procesu przeprowadzone zostaną szczegółowe analizy i dokonane rozstrzygnięcia w kwestii ewentualnego rozszerzenia obszaru Parku Kulturowego na tereny bezpośrednio do niego przyległe i powiązane funkcjonalnie, w szczególności deptak oraz plac Litewski.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji Wydział Planowania		Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Długofalowym rezultatem przedsięwzięcia ma być skuteczna ochrona dziedzictwa kulturowego i ład przestrzenny w rejonie objętym Parkiem Kulturowym (ocena w tym zakresie powinna być oparta na danych ilościowych, ale głównie jakościowym). Doraźnym miernikiem efektywności przedsięwzięcia będzie przede wszystkim trwałe wprowadzenie uchwały ustawiającej Park Kulturowy do obrotu prawnego, a w dalszej kolejności liczba bezpośrednich zmian w przestrzeni Parku Kulturowego wynikających bezpośrednio z obowiązywania tej uchwały.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		

Przedsięwzięcie będzie realizowane przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
A C E M N O 3K 4K 5K 6K 7K

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
30	3.4	40 mln zł
Tytuł projektu		
Renowacja Trybunału Koronnego		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
		SM
Opis projektu		
Prace konserwatorskie i remontowe przy budynku Trybunału Koronnego umożliwiające udostępnienie najcenniejszych wnętrz zwiedzającym.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Inwestycji i Remontów		Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia ma być aktywna ochrona kluczowego zasobu w zakresie dziedzictwa kulturowego, jakim odznacza się obszar rewitalizacji w Lublinie, co przekłada się na możliwość jak najpełniejszego wykorzystania tego potencjału w wymiarze gospodarczym, kulturowym i społecznym dla budowy pozytywnego wizerunku i siły ekonomicznej obszaru rewitalizacji. Skuteczność tego mechanizmu będzie mierzona wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi. Doraźnie miarą efektywności projektu będzie skuteczne przeprowadzenie założonych prac konserwatorskich i remontowych.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z Trybunału Koronnego i jego oferty).		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
2K 29 A J K		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
31	3.4 3.5	
Tytuł projektu		
Renowacja konserwatorska z termomodernizacją budynku Komendy		

Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie	
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Strażacka 7	ŚR
Opis projektu	
Projekt inwestycyjny służący renowacji wraz z termomodernizacją siedziby Komendy Wojewódzkiej PSP.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji (tylko rola koordynująca)
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia ma być aktywna ochrona zasobu w zakresie dziedzictwa kulturowego, jakim odznacza się obszar rewitalizacji w Lublinie, co przekłada się na możliwość jak najpełniejszego wykorzystania tego potencjału w wymiarze gospodarczym, kulturowym i społecznym dla budowy pozytywnego wizerunku i siły ekonomicznej obszaru rewitalizacji. Skuteczność tego mechanizmu będzie mierzona wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi. Ponadto przedsięwzięcie ma przynieść ograniczenie emisji szkodliwych substancji. Doraźnie miarą efektywności projektu będzie skuteczne przeprowadzenie założonych prac konserwatorskich i remontowych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
A O	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
32	1.1 2.1 2.2 3.5	25 mln zł (do doprecyzowania na etapie wdrażania)
Tytuł projektu		
Nowa przestrzeń w dzielnicy Tatary		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Osiedle Tatary (teren ograniczony Al. Tysiąclecia, Bystrzycą, ul. Mełgiewską i torami kolejowymi)	TAT	
Opis projektu		
Przedsięwzięcie dotyczy zagospodarowania przestrzeni osiedla Tatary. W jego centralnej części znajdują się zdewastowane obiekty basenu oraz amfiteatru, również ogólnodostępne tereny osiedlowe i ciągi komunikacyjne wymagają odnowienia. Mieszkańcy oczekują przywrócenia tego obszaru do dawnej świetności i zgłaszają potrzebę licznych punktowych inwestycji. Projekt obejmować ma rewaloryzację (remonty i przebudowy) przestrzeni międzyblokowych, skwerów, trenów zieleni, amfiteatru, basenu, osiedlowych ciągów komunikacyjnych (w tym ulic: Odlewniczej, Kresowej, Maszynowej, Montażowej, Łęczyńskiej i innych). Inwestycje mają zostać „wypełnione”		

aktywnościami odpowiadającym potrzebom mieszkańców Tatar, np.: wydarzeniami kulturalnymi, działaniami edukacyjnymi, aktywnościami sportowymi oraz innymi aktywizującymi i integracyjnymi działaniami wspierającymi lokalną społeczność. Projekt będzie realizowany w podziale na etapy.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Wydział Inwestycji i Remontów Wydział Zieleni i Gospodarki Komunalnej Zarząd Nieruchomości Komunalnych Zarząd Dróg i Mostów	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia ma być stworzenie przestrzeni publicznej stanowiącej nową jakość w dzielnicy Tatarzy umożliwiającą podejmowanie różnorodnych aktywności przez mieszkańców. W ten sposób spełniać ma ona rolę czynnika aktywizującego i integrującego lokalną społeczność. Skuteczność tego mechanizmu będzie mierzona wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi. Doraźnie miarą efektywności projektu będzie powstanie zmodernizowanej przestrzeni publicznej dającej możliwość wypełnienia jej aktywnościami dla mieszkańców.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania ze udostępnionej przestrzeni).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 2K 5K 6K 7K 43	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
33	3.4 3.5	
Tytuł projektu		
Brama Krakowska – przebudowa, prace remontowe, aranżacyjne i wystawiennicze		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Ul. Bramowa	SM	
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polegające na rewaloryzacji zabytkowego obiektu oraz wyposażenia i aranżacji ekspozycji dla zwiedzających.		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Muzeum Lubelskie	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia ma być aktywna ochrona kluczowego zasobu w zakresie dziedzictwa kulturowego, jakim odznacza się obszar rewitalizacji w Lublinie, co przekłada się na możliwość jak najpełniejszego wykorzystania tego potencjału w wymiarze gospodarczym, kulturowym i społecznym dla budowy pozytywnego wizerunku i siły ekonomicznej obszaru rewitalizacji.		

Skuteczność tego mechanizmu będzie mierzona wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi. Doraźnie miarą efektywności projektu będzie skuteczne przeprowadzenie założonych prac konserwatorskich i remontowych oraz udostępnienie ekspozycji.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
2K 29 A J K

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
34	3.4 3.5	
Tytuł projektu		
Przebudowa Pałacu Lubomirskich na Muzeum Ziemi Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Pl. Litewski	ŚR	
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polegające na stworzeniu na obszarze rewitalizacji nowej placówki muzealnej o zasięgu ogólnopolskim.		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Muzeum Narodowe w Lublinie	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia ma być aktywna ochrona zasobu w zakresie dziedzictwa kulturowego, jakim odznacza się obszar rewitalizacji w Lublinie oraz stworzenie na jego bazie nowej instytucji muzealnej o dużym potencjalnie turystycznym i tożsamościowym. Przekłada się to na możliwość jak najpełniejszego wykorzystania tego potencjału w wymiarze gospodarczym, kulturowym i społecznym dla budowy pozytywnego wizerunku, atrakcyjności i siły ekonomicznej obszaru rewitalizacji. Skuteczność tego mechanizmu będzie mierzona wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi. Doraźnie miarą efektywności projektu będzie skuteczne przeprowadzenie założonych prac konserwatorskich i remontowych oraz uruchomienie nowej placówki.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
2K A J K		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
35	2.1 2.2. 2.3 2.4 3.1 3.2 3.3	ETAP I: nie mniej niż 600 000 zł ETAP II: do ustalenia w przyszłości
Tytuł projektu		
Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
rejon dawnego Podzamcza	POD	
Opis projektu		
<p>Przedsięwzięcie zakłada dwuetapowe dojście do zagospodarowania obszaru dawnego Podzamcza w sposób z jednej strony zgodny z potrzebami wynikającymi z Programu Rewitalizacji oraz innych dokumentów strategicznych miasta, a z drugiej zapewniający satysfakcjonujące parametry finansowe inwestycji. ETAP I obejmuje wypracowanie w pogłębionych procedurach partycypacyjnych koncepcji zagospodarowania dawnego Podzamcza – z uwzględnieniem aspektów przestrzeni publicznych, dziedzictwa kulturowego miejsca oraz aspektów środowiskowych - odzwierciedlenie jej w zmienionym planie miejscowym oraz wybór sposobu finansowania (oraz partnerów). Modelem działania, który powinien być szczególnie wnikliwie rozważony i - w przypadku uznania za przydatny - wdrożony jest projekt PPP w rewitalizacji na zasadzie zastosowanej na Dolnym Mieście w Gdańsku. Po wstępnym sformułowaniu wymogów co do zagospodarowania terenu oraz wskazania „minimum rewitalizacyjnego” (zakresu inwestycji lub działań na rzecz miasta, które obowiązkowo musi wykonać wyłoniony wykonawca, które służą realizacji celów Programu Rewitalizacji) prowadzone będą z poszczególnymi oferentami negocjacje w celu zoptymalizowania formy i funkcji zabudowy, które proponują oraz zmaksymalizowania oferowanego przez nich zakresu dodatkowych inwestycji lub działań na rzecz Programu Rewitalizacji. Niewątpliwym wyzwaniem będzie połączenie tego procesu negocjacyjnego z procedurami partycypacyjnymi. ETAP II obejmuje przeprowadzenie wymaganych procedur przygotowania inwestycji (prace projektowe, uzyskanie wymaganych pozwoleń) oraz wykonanie zaplanowanych robót budowlanych. Projekt może być realizowany w podziale na etapy.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Urząd Miasta Lublin oraz wyłonieni na dalszym etapie partnerzy w procesie inwestycyjnym	Wydział Strategii i Przedsiębiorczości	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być stworzenie na obszarze rewitalizacji w Lublinie przestrzeni zagospodarowanej w nowy jakościowo sposób, stwarzającej możliwości do integracji społecznej, nowych warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz podnoszenia jakości zamieszkania w tym rejonie. Przemiany w tym zakresie przełożyć się powinny na podniesienie atrakcyjności oraz rozwój gospodarczy obszaru rewitalizacji. Skuteczność tego mechanizmu będzie mierzona wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi. Doraźnie miarą efektywności projektu będzie wykreowanie w bezpośrednim sąsiedztwie zamku przyjaznej przestrzeni wysokiej jakości oraz estetycznej zabudowy.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
<p>Przedsięwzięcie będzie planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.</p>		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
4K 5K 6K 7K 9 C E M N R		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
36	1.1 1.3 1.4 3.5	818 375,00 zł (źródło: RPO WL 2014-2020)
Tytuł projektu		
„Przystanek Sempre” - placówka wsparcia dziennego z oddziaływaniami socjoterapeutycznymi		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. Lubartowska 24	Cały obszar rewitalizacji	
Opis projektu		
<p>Przedsięwzięcie dotyczy funkcjonowania Ośrodka Wsparcia Młodzieży Przystanek Sempre. Służy on wsparciem młodzieży w wieku 10-18 lat, ich rodzicom oraz specjalistom pracującym z dziećmi młodzieżą z terenu miasta. Placówka kieruje specjalistyczne wsparcie do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, prowadzi działania socjoterapeutyczne, profilaktyczne ograniczające m.in. podejmowanie zachowań ryzykownych przez młodzież. Szczególną uwagę kieruje na młodzież krzywdzoną. W każdym roku szkolnym OWM obejmuje regularnym wsparciem co najmniej 24 młodych ludzi i ich rodziców/opiekunów. Młodzież przez rok szkolny pracuje w podzielonych wiekowo grupach terapeutyczno-rozwojowych pod kierunkiem socjoterapeutów, terapeutów, psychologów, pedagogów. Realizowane są zajęcia rozwijające kompetencje naukowo-techniczne i informatyczne, korepetycje z przedmiotów ścisłych. Młodzież ma możliwość korzystania z indywidualnych konsultacji psychologiczno-terapeutycznych, a rodzice z psychologicznego wsparcia rodzinnego.</p> <p>Grono odbiorców przedsięwzięcia obejmuje osoby nie tylko z obszaru rewitalizacji, ale poprzez mechanizmy zarządcze zostaną podjęte starania, aby zaspokajało ono w szczególności na potrzeby osób z obszaru rewitalizacji</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Fundacja Sempre a Frente	Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być integracja i aktywizacja dzieci i młodzieży z lokalnej społeczności - skutkująca wyjściem z lub uniknięciem wykluczenia społecznego. Docelową miarą skuteczności będzie to, w jakim stopniu włączą się oni trwale w życie społeczności co długofalowo przekładać będzie się na nowe/szersze perspektywy rozwojowe (szczególna uwaga w tym zakresie będzie poświęcana wykluczonym społecznie i zagrożonym takim wykluczeniem). Doraźnie miarą efektywności projektu będzie liczba uczestników zajęć i aktywności prowadzonych przez placówkę.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
<p>Przedsięwzięcie będzie realizowane przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności zapewnienia możliwość udziału w projekcie).</p>		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
1K K Ł		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
37	1.1 1.3 1.4 3.5	10 000 000, 00 zł
Tytuł projektu		
Solidarnościowe Centrum Wsparcia Eksperckiego		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. Królewska 3	Cały obszar rewitalizacji	
Opis projektu		
<p>Solidarnościowego Centrum Wsparcia Eksperckiego ma świadczyć nieodpłatną, specjalistyczną pomoc, osobom wykluczonym lub zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym, osobom z niepełnosprawnościami oraz innym, które wymagać będą wsparcia w związku z sytuacją kryzysową, w szczególności jego oferta skierowana będzie do kobiet. Cel to wzrost dostępu do wysokiej jakości pomocy prawnej i doradczej osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W ramach Centrum działać będą dwa pionierzy: doradczo-ekspertki udzielający nieodpłatnych porad, w szczególności z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, który zajmować się będzie również kwestiami dyskryminacji; doradczycy zajmujący się bezpłatnym doradztwem i pomocą w poszukiwaniu pracy oraz wsparciem osób zagrożonych przemocą, który między innymi organizować będzie warsztaty, szkolenia i spotkania integracyjne. Konieczne jest dostosowywanie kompleksu budynków, w których ma działać centrum do nowych funkcji społecznych poprzez kompleksową modernizację i remont, przebudowę, w tym przystosowanie parametrów technicznych do współczesnych wymagań użytkowników oraz osób ze szczególnymi potrzebami.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Region Środkowo-Wschodni NSZZ „Solidarność”	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia będzie ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego i aktywizacja lokalnej społeczności. Miernikiem rezultatów będzie liczba korzystających ze wsparcia Centrum, w tym osób z obszaru rewitalizacji.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia na obszarze realizacji przedsięwzięcia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i uczestnictwa w wydarzeniach).		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
1K 2K 17 22 A G I L		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
38	1.3 1.4 2.1 3.5	30 000 000, 00 zł
Tytuł projektu		

Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i osób przebywających na obszarze rewitalizacji	
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Narutowicza 73, ul. Północna 3 Projekt częściowo (ul. Północna 3) zlokalizowany tuż poza obszarem rewitalizacji. Z racji swego specjalistycznego charakteru służyć będzie całemu obszarowi rewitalizacji i nie tylko.	Cały obszar rewitalizacji
Opis projektu	
Celem projektu jest kompleksowe i trwałe odwrócenie negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji powodujących spadek poczucia bezpieczeństwa poprzez aktywizację społeczną mieszkańców Lublina w ramach programów przeciwdziałania przestępczości oraz działań edukacyjnych prowadzonych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie i Komendę Miejską Policji w Lublinie. W celu umożliwienia przeprowadzania działań edukacyjnych, niezbędnym elementem projektu jest poprawienie stanu technicznego budynków, infrastruktury oraz terenów towarzyszących przy ul. Północnej 3 i ul. Narutowicza 73, zwiększenie ich dostępności dla obsługi interesantów oraz zapewnienie dostępu dla osób ze szczególnymi potrzebami.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia będzie zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i umiejętności radzenia sobie w sytuacji zagrożenia u mieszkaniowców Lublina w tym z obszaru rewitalizacji. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrealizowanych działań/ liczba uczestników wydarzeń.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia na obszarze realizacji przedsięwzięcia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i uczestnictwa w wydarzeniach).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
5K 13 26 31 I J M O	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
39	2.1 3.4 3.5	10 000 000,00 zł
Tytuł projektu		
Rewaloryzacja cennego kulturowo obiektu publicznego – Starostwa Powiatowego w Lublinie wraz z otoczeniem		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. Spokojna 9	ŚR	

Opis projektu	
Celem projektu jest rewaloryzacja obiektu Starostwa Powiatowego w Lublinie wraz z otoczeniem obejmująca remont, renowację, modernizację, przebudowę obiektu starostwa oraz placów i zieleni towarzyszącej.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Starostwo Powiatowe w Lublinie	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia będzie odnowienie zabytkowego obiektu Starostwa Powiatowego w Lublinie. Miernikiem rezultatów będzie liczba/ powierzchnia odnowionych obiektów i/lub przestrzeni.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
5K 26 31 A M O	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
40	1.1 1.4 2.1 3.1 3.2	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Lokalne stałe i czasowe targowiska na obszarze rewitalizacji		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
	Cały obszar rewitalizacji (potencjalnie)	
Opis projektu		
Tworzenie oraz modernizacja lokalnych targowisk na obszarze rewitalizacji – stałych oraz działających tymczasowo (na zmianę z innymi aktywnościami w danej lokalizacji), także możliwych do wykorzystania w formie niesformalizowanej. Dokładne lokalizacje zostaną wskazane na etapie realizacji projektu, między innymi mogą to być: Plac Rybny, ul. I-Maja, ul. Zamojska, ul. Targowa, ul. Wieniawska, ul. Krakowskie Przedmieście (74-76 obok Sądu Rejonowego), ul. Narutowicza i inne. Projekt może być realizowany w podziale na etapy.		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Wydział Zieleni i Gospodarki Komunalnej Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji Zarząd Dróg i Mostów	Wydział Zieleni i Gospodarki Komunalnej	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia będzie uporządkowanie/stworzenie atrakcyjnych przestrzeni do		

prowadzenia działalności handlowej i pokrewnej, wzmocnienie bazy gospodarczej obszaru rewitalizacji oraz rozwój aktywności lokalnych. Miernikiem rezultatów będzie liczba/ powierzchnia odnowionych/ zrealizowanych przestrzeni.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektów).
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
4K 5K 7K 17 21 22 29 35 A L M

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
41	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1 2.5 3.4 3.5	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Dworek Grafa		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Łęczyńska 118		TAT
Opis projektu		
Celem projektu jest rewaloryzacja Dworku Grafa z otoczeniem, wraz z dostosowaniem go (w tym ewentualną rozbudową, budową obiektów w sąsiedztwie) do pełnienia nowych funkcji społecznych, kulturalnych, edukacyjnych, naukowych, muzealnych. Szczegółowy program realizowany w obiekcie zostanie ustalony na etapie przygotowania dokumentacji.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji Wydział Inwestycji i Remontów Wydział Kultury		Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia będzie odnowienie zabytkowego budynku Dworku Grafa wraz z dostosowaniem go do pełnienia nowych funkcji. Miernikiem rezultatów będzie powierzchnia zrealizowanych i dostosowanych do nowych funkcji przestrzeni.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
5K 7K 32		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
42	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1 2.5 3.4 3.5	5 000 000 zł
Tytuł projektu		
Rewaloryzacja południowego skrzydła Klasztoru Ojców Dominikanów		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Złota 9 Południowe skrzydło klasztoru – dawny Teatr Andersena (wejście od ul. Dominikańskiej)		SM
Opis projektu		
<p>Przedsięwzięcie ma na celu rewaloryzację zabytkowego budynku w celu dostosowania obiektu na cele społeczne. Rewaloryzacja obejmuje termomodernizację (I etap) oraz remont i przebudowę skrzydła południowego (II etap). Projekt przewiduje udostępnienie 2 dużych sal spotkań, kilkanaście pokoi z łazienkami oraz pomieszczenia pomocnicze. Obiekt może być wykorzystany na cele społeczne lub kulturalne w celu organizacji różnych działań dla mieszkańców obszaru rewitalizacji - aktywizujących, integracyjnych, edukacyjnych i kulturalnych np.: spotkań, warsztatów, imprez, wystaw itp. Projekt rewitalizowany etapami.</p>		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Klasztor OO. Dominikanów,		Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia będzie odnowienie zabytkowego południowego skrzydła klasztoru OO. Dominikanów wraz z dostosowaniem go do pełnienia funkcji społecznych - kulturalnych. Miernikiem rezultatów będzie powierzchnia zrealizowanych i dostosowanych do nowych funkcji przestrzeni.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
2K 15 19		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
43	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1 3.5	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Kultura otwarta w Amfiteatrze na Tatarach		

Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji
Amfiteatr w dzielnicy Tatary	TAT
Opis projektu	
<p>Projekt zakłada realizację działań z zakresu ogólnodostępnej oferty kulturalnej, której odbiorcami będzie społeczność lokalna dzielnicy Tatary oraz pozostali mieszkańcy Miasta Lublin. Zakłada się realizację między innymi organizację: koncertów, wydarzeń okazjonalnych (np. festynów, dni dzielnicy, turniejów, Dni Kultury Tatarskiej i inne), animacji i warsztatów, letniego kina, prezentacji osiągnięć artystycznych grup i zespołów działających w Domu Kultury Bronowice, w szczególności w filii – Pracowni Kultury Tatary, oraz w innych instytucjach działających w dzielnicy. Widownia Amfiteatru daje możliwość uczestnictwa w wydarzeniach większej liczbie odbiorców niż widownia sali kameralnej w Pracowniach Kultury Tatary, co pozwoli także na zwiększenie dostępności organizowanych koncertów i spektakli dla społeczności lokalnej. Bezpłatne wydarzenia kulturalne i artystyczne to niekiedy jedyna alternatywa dla osób, które są zagrożone wykluczeniem społecznym i kulturalnym z powodu ograniczonych zasobów finansowych. Ponadto amfiteatr jako miejsce kultury otwartej przełamuje bariery psychologiczne związane z wzięciem udziału w wydarzeniu kulturalnym organizowanym wewnątrz budynku.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Dzielnicowy Dom Kultury "Bronowice"	Wydział Kultury
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Amfiteatr na Tatarach jest jedną z takich przestrzeni, która uległa degradacji, a kryje w sobie olbrzymi potencjał do realizacji autorskich przedsięwzięć oraz realizacji własnych projektów kulturalnych mieszkańców. Wszystkie te działania będą skupiały się wokół budowania kapitału społecznego, który sprawi, że Lublin, a w szczególności dzielnica Tatary, staną się miejscem dobrym do twórczego życia. Celem projektu jest wdrażanie spójnego i dostosowanego do zmian społecznych programu edukacji kulturalnej. Plenerowe działania w okresie wiosenno-letnim pozwolą nie tylko zintegrować społeczność lokalną, ale także zainteresować dzielnicą osoby spoza jej obszaru, zdjąć etykietkę ponurej, brzydkiej i cieszącej się złą sławą miejsca niebezpiecznego, a także udowodnić, że to dobra i funkcjonalna dzielnica miasta, pełna zieleni i miejsc inspiracji. Doraźnie miarą efektywności projektu będzie ilość wydarzeń zorganizowanych przez Dom Kultury Bronowice w odnowionym amfiteatrze w dzielnicy Tatary oraz liczba uczestników tych wydarzeń.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie realizowane przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności poprzez umożliwienie im udziału w poszczególnych działaniach).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 2K 5K 23 32 D J K Ł	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
44	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1 2.2 3.2 3.4	6 500 000 zł
Tytuł projektu		
Kultura ze św. Józefem u Karmelitów Bosych – renowacja zespołu klasztornego, jednego z najciekawszych zabytków Lublina		

Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Świętoduska 14-16	ŚR
Opis projektu	
<p>Przedsięwzięcie ma na celu rewaloryzację zabytkowego zespołu klasztornego z I poł. XVII w. i dostosowanie go do pełnienia funkcji społecznych, służących aktywizacji i integracji społeczności miasta Lublina, zwłaszcza mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obejmuje między innymi: renowację kościoła pw. św. Józefa Oblubieńca NMP, remont i przebudowę Domu Kapelana oraz budynków gospodarczych z adaptacją wewnątrz na potrzeby zajęć kulturalno-warsztatowych, remont elewacji klasztoru z przystosowaniem do projekcji multimedialnych oraz remont ogrodzenia i dziedzińców: głównego i „przy furcie”. W odrestaurowanych obiektach zaplanowano szereg działań społecznych, w tym praktyczne warsztaty rzemieślnicze św. Józefa dla różnych grup odbiorców. Odnowienie zabytku będzie również miało wpływ na wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Klasztor Karmelitów Bosych we współpracy z Fundacją „warsztaty św. Józefa”	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Rezultatem przedsięwzięcia będzie odnowienie zabytkowego zespołu klasztornego wraz z dostosowaniem go do pełnienia funkcji społecznych. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
<p>Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).</p>	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 2K 5K 6K A I J K Ł M	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
45	3.4	5 500 000 zł
Tytuł projektu		
Nowy wizerunek Kapucynów na Krakowskim Przedmieściu – renowacja lubelskiej perły baroku tokańskiego		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. Krakowskie Przedmieście 42	ŚR	
Opis projektu		
<p>Przedsięwzięcie ma na celu renowację zabytkowego zespołu klasztorno - kościelnego z początku XVIII w., między innymi remont elewacji, dachu oraz modernizację posadzki. Wymienione elementy ze względu na zły stan zachowania wymagają pilnej interwencji. Realizacja projektu przyczyni się do</p>		

wzrostu atrakcyjności turystycznej	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Klasztor Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia będzie odnowienie zabytkowego zespołu klasztorowego. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
A	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
46	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1 2.2 3.1 3.4 3.5	55 000 000 zł
Tytuł projektu		
Lubelskie Zakłady Tytoniowe		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Wrotkowska 2		W sąsiedztwie KUN
Opis projektu		
<p>Projekt ma na celu ożywienie społeczno-gospodarcze zdegradowanego obszaru przemysłowego Lubelskich Zakładów Tytoniowych, położonego w sąsiedztwie obszaru rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców rejonu ul. Kunickiego. Nastąpi to poprzez przebudowę i modernizację zespołu Lubelskich Zakładów Tytoniowych w Lublinie w celu nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, turystycznych i kulturalnych. Przedsięwzięcie uwzględnia poszanowanie rysu historycznego kompleksu wraz ze stworzeniem wielofunkcyjnego obszaru, przy zachowaniu wartości przyrodniczych. Projekt skierowany do zróżnicowanych odbiorców (np. młódzież, seniorzy, młodzi przedsiębiorcy, rodzice z dziećmi, osoby poszukujące zatrudnienia, artyści). Projekt obejmuje także osoby spoza obszaru rewitalizacji, niemniej jednak potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji traktowane są priorytetowo. Poprzez rewitalizację obszaru LZT, powstanie również nowa przestrzeń kulturowa dla turystów i zwiedzających na terenie miasta Lublin. Zakres rzeczowy projektu obejmuje utworzenie 3 stref: przedsiębiorczości, kulturalno-edukacyjnej, społeczno – turystycznej. Strefa przedsiębiorczości ma na celu m.in. zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i utworzenie miejsc pracy, aktywizację gospodarczą obszaru, wzmocnienie bezpieczeństwa. W Strefie przedsiębiorczości LZT lokalni przedsiębiorcy, freelancerzy, startupy mogą współdzielić miejsce pracy, co sprzyja kształtowaniu się dynamicznego środowiska, które pobudza do innowacji i kreatywnego współdziałania. W ramach tej strefy młodzi przedsiębiorcy otrzymają dostęp do przestrzeni do pracy, co ma na celu inspirowanie i motywowanie ich do rozpoczęcia własnego biznesu. W strefie przedsiębiorczości stworzone zostaną między innymi przestrzenie: konferencyjne, coworkingowe,</p>		

noclegowe i gastronomiczne. Strefa kulturalno-edukacyjna ma na celu ożywienie kulturalne i społeczne obszaru m.in. prowadzenie wystaw, koncertów, spektakli, wydarzeń np. literackich, wystaw plastycznych, festiwali, a także różnych form edukacji kulturalnej (warsztaty, konkursy, konwersatoria i seminaria, lekcje wiedzy o kulturze, prezentacje nowych technologii i form kultury, szkolenia dla twórców i organizatorów kultury). Strefa kulturalno-edukacyjna LZT to miejsce mogące służyć jako hub dla artystów, projektantów, muzyków i innych twórców, oferując im przestrzeń do pracy. Strefa kulturalno-edukacyjna LZT zakłada między innymi utworzenie: stałego interaktywnego Muzeum LZT, Muzeum Przemysłu Lubelskiego, Galerii Sztuki Współczesnej, Strefy Kultury czyli atelier pracy twórczej - utworzenie pracowni dla twórców i organizacji, Strefy Kreatywności - przestrzenie edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Strefa społeczna ma na celu m.in. aktywizację społeczną mieszkańców, przeciwdziałanie ubóstwu, w tym zwłaszcza nakierowane na wyprowadzanie z bezrobocia oraz zwiększenie dostępu do usług z obszaru turystyki. Projekt poprzez zaplanowane działania artystyczne m.in. w charakterze realizacji murali, zwiększy turystyczny potencjał obszaru poprzez promowanie łączenia designu, kultury w terenach poprzemysłowych. Strefa turystyczno-społeczna LZT obejmuje między innymi: Centrum Aktywnej Integracji Lokalnej LZT (wspieranie osób o różnych potrzebach, takich jak osoby niepełnosprawne, osoby starsze czy młodzież, rozwiązywanie problemów społecznych, jak bezdomność, ubóstwo, dyskryminacja przeprowadzanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju lokalnej społeczności, współpracę z lokalnymi władzami, organizacjami pozarządowymi, biznesem), Centrum Aktywizacji Zawodowej LZT (wspieranie osób poszukujących pracy, osób bezrobotnych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w procesie powrotu na rynek pracy ze szczególnym uwzględnieniem osób z obszaru rewitalizacji), wewnętrzne i plenerowe przestrzenie wystawiennicze, muzealno-edukacyjne, Zielony Rynek LZT (miejsce, gdzie można kupować lokalne i organiczne produkty - działanie cykliczne), infrastrukturę sportową i rekreacyjną zarówno wewnętrzną jak i zewnętrzną. Projekt zakłada również urządzenie terenów zewnętrznych: strefę rekreacji dla dzieci i młodzieży, przestrzeń rekreacyjno - wypoczynkową, strefę kinezyterapii/strefy rekreacji ruchowej, infrastrukturę sportową, prace ogrodowe - np. wykonanie nowych nasadzeń drzew oraz zieleni niskiej, małą architekturę, remont nawierzchni itp.. Projekt realizowany będzie etapowo.

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
LUBELSKIE ZAKŁADY TYTONIOWE Hemplab Sp. z o.o.	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Rezultatem przedsięwzięcia będzie: zwiększenie dostępności do usług społecznych, rozbudowa oferty turystycznej, kulturalnej, edukacyjnej i sportowej, aktywizacja społeczności lokalnej w tym osób niepełnosprawnych, podniesienie jakości życia społeczności lokalnej, zmniejszenie bezrobocia w obszarze rewitalizacji, aktywizacja gospodarcza, utworzenie nowych miejsc pracy, poprawa estetyki przestrzeni, odnowa zdegradowanych obiektów poprzemysłowych, w tym poprawa efektywności energetycznej. Miernikiem rezultatów będzie liczba/powierzchnia odnowionych obiektów, liczba nowych miejsc pracy oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie/ liczba uczestników wydarzeń.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
<p>Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu).</p>	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
2K 4K 6K A D I J K L Ł M O	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
47	1.1 1.2 1.3 1.4	300 000 zł
Tytuł projektu		
Centrum Aktywności i Aktywizacji Społecznej		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Obszar rewitalizacji	Cały obszar rewitalizacji	
Opis projektu		
<p>Celem jest poprawa jakości życia społeczności zamieszkującej obszary objęte programem rewitalizacji. Głównym założeniem jest możliwość wielopokoleniowej integracji społecznej i szeroko rozumianej aktywizacji poprzez kształtowanie postaw prozdrowotnych opartych przede wszystkim na uczestnictwie w wydarzeniach sportowych, jak również inicjatywach kulturalnych i edukacyjnych. Chcemy stworzyć przestrzeń, która będzie osiągalna dla każdego, a różnorodność proponowanych aktywności zachęci możliwie jak najszersze grono odbiorców. Centrum miałyby tworzyć miejsce spotkań głównie „kultury i sporu” i być pozbawione barier zarówno infrastrukturalnych (niepełnosprawni) jak i tych społecznych i kulturowych (pochodzenie) oraz finansowych (wykluczenie ekonomiczne). Założeniem Centrum jest integracja międzypokoleniowa, co wiązało by się również z aktywizacją seniorów, dzięki przystosowaniu infrastruktury, jak również programu wydarzeń. Przeważająca część projektu stanowią działania typowo sportowe, jednak stawiamy również na działalność dydaktyczno-szkoleniową. Poprzez pracę coachigowo-mentoringową chcemy wspierać rozwój kompetencji miękkich, umiejętności zarządzania emocjami, przedsiębiorczości oraz udzielać wsparcia psychologicznego. Wszystko po to, aby poprawić jakość życia i wyrównać szanse w stosunku do mieszkańców bogatych i prestiżowych dzielnic z dostępem do lepszych szkół i z lepszym zapleczem materialnym. Pomoc psychologiczna będzie stanowiła wsparcie na wielu poziomach deficytów emocjonalnych u zarówno dla dorosłym, młodzieży jak i dzieci. Projekt obejmuje również adaptację i wyposażenie lokalu/budynku pod cele działalności wraz z neutralizacją barier architektonicznych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami. Zaplecze do prowadzenia działalności tworzyły by między innymi pomieszczenia sportowe, treningowe, pomieszczenia do różnorodnych terapii i zajęć, w tym dostosowane do potrzeb dzieci, sale zbaw i pracy kreatywnej/warsztatowe, sale spotkań grupowych, gabinety terapeutyczno/szkoleniowe, recepcja, strefa wypoczynkowa, szatnie i sanitariaty.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Fundacja Aktywnie z Kulturą	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia będzie włączenie społeczne/ aktywizacja społeczna oraz zwiększenie dostępu do aktywności kulturalno-sportowych w obszarach objętych programem rewitalizacji. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym (uzależnienia, problemy z prawem, wykluczenie materialne) poprzez aktywizację sportową i kulturalną, kreowanie prospołecznych i prozdrowotnych postaw i wzorców. Ocena rezultatów na podstawie liczby uczestników poszczególnych aktywności Centrum oraz arkusze oceny stanu zdrowia i kondycji fizycznej. Ankiety z oceną stanu psychofizycznego uczestników zajęć organizowanych przez Centrum.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		

Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im uczestnictwa w poszczególnych wydarzeniach).
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
1K 2K D I J K L Ł

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
48	3.1 3.2	Wymaga doprecyzowania w trakcie wdrażania.
Tytuł projektu		
Targ Poczтова		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Poczтова		DWO
Opis projektu		
Celem projektu jest odnowienie targowiska przy ul. Poczтовой w Lublinie. Projekt obejmuje między innymi remont nawierzchni, przebudowę kiosków handlowych, wymianę ogrodzenia, realizację nowych wejść.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
P.W. Targopol sp. z o.o.		Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia będzie poprawa jakości przestrzeni, warunków prowadzenia działalności przez handlowców oraz zwiększenie atrakcyjności obiektu dla klientów. Co skutkować będzie ożywieniem gospodarczym w podobszarze rewitalizacji. Ocena rezultatów na podstawie powierzchni wyremontowanego placu targowego oraz ilości odnowionych stoisk handlowych. Projekt może być realizowany etapami.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu)..		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
4K 5K L		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
-------------	----------------------------	--------------------

49	3.1	400 000 zł
Tytuł projektu		
Targ pod Zamkiem		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Al. Unii Lubelskiej 7-9	Ż-R	
Opis projektu		
Celem projektu jest odnowienie targowiska pod Zamkiem Lublinie. Projekt obejmuje między innymi wymianę pokrycia zadaszenia targowiska, konserwację konstrukcji, wymianę małej architektury korektę usytuowania pawilonów.		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
P.H.U.P. Podwale Sp. z o.o.	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia będzie odnowienie targowiska, poprawa estetyki i funkcjonalności, zwiększenie atrakcyjności dla osób prowadzących działalności na jego terenie oraz dla klientów. Co skutkować będzie ożywieniem gospodarczym w podobszarze rewitalizacji. Ocena rezultatów na podstawie powierzchni odnowionego zadaszenia.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i projektowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu)..		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
4K 5K L		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
50	1.2 1.3 1.4 3.1 3.4	350 000 zł
Tytuł projektu		
Odkrywcy Lublina - edukacja turystyczna mieszkańców miasta		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Błonia pod Zamkiem	POD	
Opis projektu		
Projekt „Odkrywcy Lublina – edukacja turystyczna mieszkańców miasta” ma za zadanie zainteresowanie mieszkańców terenem Błoni pod Zamkiem (znajdującym się w obszarze rewitalizacji), które mają wyjątkową historię, a dzięki działaniom rewitalizacyjnym zyskują nowe funkcje. Działania Biura Rozwoju Turystyki (BRT) co do zasady nie są skierowane wyłącznie do turystów, gdyż założenie jest takie, że niezwykle istotne jest to, aby mieszkańcy Lublina znali historię		

i tradycje swojego miasta, dzięki czemu stają się naturalnymi ambasadorami promującymi Lublin na zewnątrz. Ważnym aspektem realizowanych inicjatyw jest ukazanie atrakcyjności miejsca zamieszkania i sprawienie, aby codzienni użytkownicy przestrzeni czuli się w niej dobrze. Projekt obejmuje szereg działań skierowanych zarówno do samych mieszkańców, jak również do przedstawicieli branży turystycznej, w tym przewodników turystycznych oraz restauratorów. Od kilku lat BRT prowadzi program „Przewodnicy Inspiracji”, który skupia przewodników turystycznych, którzy w swojej ofercie mają zarówno spacerów ogólne, jak również tematyczne, np. dotyczące tradycji kulinarnych miasta, dziedzictwa żydowskiego, czy legend miasta. Przewodnicy są osobami wysoko wykwalifikowanymi, jednak zgłaszają nam potrzebę doksztalcenia w konkretnych obszarach. W ramach projektu zaplanowane są zatem szkolenia warsztatowe (np. ze storytellingu czy dostosowywania treści i formy oprowadzania do konkretnej grupy docelowej), jak również warsztaty z ekspertami w dziedzinie historii miasta, ze szczególnym uwzględnieniem historii obszaru rewitalizowanego. Uzupełnieniem inicjatywy będą zorganizowane spacerów oraz gry miejskie, na które zostaną zaproszeni w pierwszej kolejności mieszkańcy dzielnicy oraz uczniowie szkół, jak również studenci kierunków związanych z historią i turystyką. Ze względu na fakt, że na rewitalizowanym obszarze istniała jeszcze w latach 40. XX wieku dzielnica żydowska duży nacisk zostanie położony na edukację w tym obszarze. Do udziału w tej części projektu zaproszony zostanie Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN, który jest instytucją kultury zajmującą się historią społeczności żydowskiej w Lublinie. Ważnym aspektem tożsamości miasta i jego historii są tradycje kulinarne. Obecnie widoczny jest trend powracania do korzeni w obszarze kuchni, szefowie kuchni stawiają na regionalność i zwracają szczególną uwagę na pochodzenie produktów i współpracę z lokalnymi producentami. Tę właśnie lokalność promujemy w ramach programu „Miejsce Inspiracji”. To inicjatywa, w której biorą udział lubelskie restauracje, które mogą się pochwalić szczególnym podejściem do kuchni, tradycji lub/i historii Lublina. W ramach projektu zostanie zaprezentowany mieszkańcom potencjał tych podmiotów podczas organizowanych cyklicznie w sezonie letnim spotkań kulinarnych np. w formie śniadań na trawie organizowanych na Błoniach pod Zamkiem. Będzie to doskonała okazja przede wszystkim do spotkania się mieszkańców, branży gastronomicznej oraz przedstawicieli lokalnych podmiotów promujących regionalne produkty. Spotkania w otwartej przestrzeni to również sposób na zachęcenie mieszkańców do odwiedzenia lokali, które do tej pory były postrzegane z różnych powodów jako niedostępne dla mieszkańców (ze względu na charakter miejsca, serwowaną kuchnię, czy wystrój sugerujący kierowanie oferty do konkretnej grupy klientów). Niezwykle ciekawym elementem integrującym mieszkańców, mający również walory edukacyjne są coroczne obchody święta dzielnicy. To szczególne wydarzenie, podczas którego jest możliwość prezentacji ważnych dla mieszkańców inicjatyw, w tym promocji dziedzictwa kulturowego dzielnicy. Podczas wydarzenia organizowanego m.in. przez Radę Dzielnicy Stare Miasto zorganizowane zostaną spacerów w przewodnikami, jak również spektakl prezentujący wybrane elementy historii i tradycji Lublina. Uzupełnieniem całego projektu będzie stworzenie przygodowego, wirtualnego questu dostępnego w darmowej aplikacji Turystyczny Lublin, który swoim tematem nawiąże do historii terenu Błoni pod Zamkiem. Działanie questu będzie oparte na systemie GPS, a trasa zostanie dopasowana do zagospodarowania zrewitalizowanych Błoni. Quest będzie miał charakter edukacyjny i rozrywkowy, będzie kierowany do szerokiej grupy odbiorców - zarówno dzieci i młodzieży, jak i dorosłych. Celem questu jest popularyzacja historii Lublina wśród mieszkańców i turystów. Niewątpliwym walorem tego komponentu jest jego trwałość – quest będzie promowany i wykorzystywany po zakończeniu projektu, ponieważ obserwujemy ogromną popularność tego typu rozwiązań, szczególnie wśród młodych odbiorców. Jako że wszystkie powyższe działania wpisują się w obecnie realizowaną Strategię Rozwoju Turystyki i będą rozwijane na mocy nowego dokumentu, który będzie przygotowywany do 2025 roku. Jednym z elementów opracowania nowej strategii będą spotkania z mieszkańcami i podmiotami działającymi na obszarze dzielnicy, aby jej założenia jak najlepiej odpowiadały potrzebom jej mieszkańców. Dzielnica Stare Miasto to szczególne miejsce na mapie Lublina, ze względu na swój charakter najbardziej turystyczne, dlatego należy zwrócić szczególną

uwagę na dialog z użytkownikami przestrzeni i planowanie działań, które będą przynosić im korzyści na równi z odwiedzającymi Lublin. W związku z tym zaplanowano szereg warsztatów (m.in. z obszaru planowania przestrzennego, urbanistyki, oferty turystycznej czy przedsiębiorczości) oraz wizji lokalnych, podczas których wypracowane zostaną rekomendacje dla podmiotów realizujących strategię w obszarze wzmocnienia potencjału turystycznego.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Biuro Rozwoju Turystyki	Biuro Rozwoju Turystyki
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Prognozowane rezultaty: podniesienie kompetencji przewodnickich osób zaangażowanych w projekt, zwiększenie zainteresowania mieszkańców Lublina rewitalizowanym obszarem, zachęcenie do poznawania historii dzielnicy, pogłębienie wiedzy mieszkańców na temat tradycji kulinarnych i zachęcenie do spędzania jakościowego czasu z bliskimi poprzez udział w wydarzeniach promujących kuchnię regionalną, zachęcenie do uczestnictwa w różnych formach edukacji historycznej poprzez organizację spacerów, gier miejskich oraz uruchomienie mobilnego questu, wypracowanie rekomendacji dotyczącej założeń nowej Strategii Rozwoju Turystyki do 2030 roku z wykorzystaniem procesu partycypacyjnego Sposób oceny: liczba spotkań, liczba uczestników wydarzeń, badania jakościowe wśród uczestników zaplanowanych działań (np. ankiety oraz formularze badania potrzeb), dokumenty przygotowane na bazie konsultacji.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im udziału w wydarzeniach).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
2K 4K 6K 9 15 35 52 A K	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
51	1.2 1.3 1.4	160 000 zł (rocznie)
Tytuł projektu		
Strefa Kultury Błonia!		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
Błonia pod Zamkiem	POD	
Opis projektu		
Projekt obejmuje swoim zakresem wykorzystanie planowanej infrastruktury na Błoniach pod Zamkiem i jest ukierunkowany na działania związane z aktywizacją i włączeniem lokalnej społeczności poprzez budowanie więzi społecznych, propagowanie zdrowego stylu życia oraz rozwijanie zainteresowań. W ramach projektu wyodrębnić można trzy moduły, które mogą być samodzielnymi działaniami: rekreacyjny, edukacyjno-amimacyjny i trzeci z zakresu sztuki i designu. W ramach planowanych działań swoje odzwierciedlenie znajdzie promowanie zdrowego stylu życia, aktywizacja i włączenie poprzez budowanie międzypokoleniowych więzi społecznych. Działania		

<p>interdyscyplinarne ukierunkowane na rozwijanie pasji i zainteresowań a także edukacyjne wykorzystujące możliwości jakie daje powstała infrastruktura. Działania warsztatowe w obszarze sztuki i designu uzupełnią planowane do realizacji działania na tym obszarze łącząc sztukę z naturą w przestrzeni publicznej. Działania w ramach projektu adresowane są do szerokiego i zróżnicowanego grona odbiorców ze szczególnym naciskiem na mieszkańców obszaru rewitalizacji. Projekt zakłada zrealizowanie co najmniej 150 wydarzeń o charakterze rekreacyjnym i edukacyjno-animacyjnym oraz z obszaru sztuki i dizajnu w wymiarze około 220 godzin, w których weźmie udział około 1500 osób–rocznie.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Warsztaty Kultury	Wydział Kultury
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Prognozowane rezultaty: powiększenie grona odbiorców zainteresowanych udziałem w wydarzeniach kulturalnych, podniesienie poziomu kompetencji uczestników tj. umiejętności, wiedzy, doświadczeń artystycznych i twórczych, pozytywne wartościowanie uczestnictwa w kulturze, stworzenie programu edukacyjnego skierowanego do szerokiego grona odbiorców, odbywającego się w przyjaznej, zielonej przestrzeni miasta dostępnej dla wszystkich, powiększenie grupy osób aktywnie uczestniczących w prozdrowotnych zajęciach rekreacyjnych. Sposób oceny: liczba spotkań oraz liczba uczestników wydarzeń.</p>	
<p>Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:</p> <p>Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im udziału w wydarzeniach).</p>	
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>2K 9 15 16 51 K</p>	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
52	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1 2.2 2.3 3.4	12 000 000zł
<p>Tytuł projektu</p> <p style="text-align: center;">Kościół pw. Nawrócenia św. Pawła - rewaloryzacja obiektów i terenów towarzyszących</p>		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Bernardyńska 5		Ż-R
<p>Opis projektu</p> <p>Projekt obejmuje rewaloryzację zabytkowych obiektów przynależnych do kościoła pw. Nawrócenia św. Pawła wraz z trenerami towarzyszącymi (w tym terenami zieleni) z dostosowaniem do funkcji społecznych i kulturalnych. W ramach przebudowy i modernizacji zespołu budynków utworzone zostaną nowe przestrzenie pod funkcje społeczne i kulturalne, między innymi: sale warsztatowe, przestrzenie wystawowe i pokazowe, galerie sztuki. Prowadzone będą różnorodne działania społeczne i kulturalne, między innymi: grupy wsparcia, warsztaty tematyczne i branżowe, szkolenia.</p>		

<p>Kościół pw. Nawrócenia św. Pawła, pomimo doskonałej lokalizacji w centrum Miasta Lublina jest wykluczony społecznie z życia mieszkańców Lublina przez nieprzyjazną przestrzeń wokół kościoła. Aby miejsce zostało włączone do życia społecznego należałoby zadbać o towarzyszące tereny zielone, ograniczyć zagrożenia w ruchu drogowym jak i poprawić poziom obsługi komunikacyjnej – w tym rowerowej. Urządzone na nowo tereny zielone (których brakuje w centrum Lublina) w postaci parku czy ogrodu spacerowego, zachęciłyby licznych przechodniów do wykorzystania potencjału tego miejsca. Projekt obejmuje również zewnętrzne sale warsztatowe, które są doskonałym pomysłem aby gromadzić lokalną społeczność na wspólnych zajęciach, warsztatach czy wystawach. Mieszkańcy okolicy często narzekają na brak takich miejsc przez co czują się wykluczeni społecznie. Zrewaloryzowana przestrzeń posłużyłaby lokalnej społeczności, zagrożonej wykluczeniem aby rozwijać swoje zainteresowania, umocniła by ich w przekonaniu, że świat kultury, sztuki czy edukacji jest w ich przestrzeni również ważny. Planowane miejsce przesyłałoby i aktywizowało lokalną społeczność. Zrewaloryzowany obiekt wpłynęłoby na podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, z różnych grup wiekowych – od najmłodszych, po seniorów.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Kościół pw. św. Pawła	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie atrakcyjnej oferty zaspokajającej potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
<p>Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i udziału w wydarzeniach).</p>	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 2K 5K 6K 7K A I J K Ł M	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
53	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1	11 000 000zł
Tytuł projektu		
Rewaloryzacja obiektów i terenu kościoła pw. Świętego Jozafata		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. Zielona 3	ŚR	
Opis projektu		

Projekt rewaloryzacji obejmuje obiekt kościoła pw. Świętego Jozafata oraz budynki i tereny towarzyszące, z dostosowaniem do funkcji społecznych. W ramach przebudowy i modernizacji zespołu budynków utworzone zostaną nowe przestrzenie pod funkcje społeczne między innymi: sale warsztatowe i sale spotkań. Przy kościele funkcjonują różnego rodzaju grupy katolickie oraz organizacje społeczne, jest miejscem spotkań znaczącej liczby studentów, w tym zagranicznych. Projekt umożliwiłby stworzenie klubu dla wyżej wymienionych grup które skupiłyby się na aktywizacji lokalnej społeczności z obszaru rewitalizacji, by wspólnie rozwiązywać sytuacje kryzysowe, edukować dzieci i młodzież. Na przykład poprzez Harcerstwo, które motywuje uczestników do nauki pierwszej pomocy, uczy radzenia sobie w różnych warunkach, przygotowuje młodych ludzi do życia poprzez naukę gospodarności, kulturalnego zachowania itp. Planowane jest również ciekawe oświetlenie dekoracyjne, które podkreśliłoby piękno kościoła, nadałoby przyjemną atmosferę i byłoby charakterystycznym znakiem kościoła pw. Świętego Jozafata. Odnowiona przestrzeń posłuży lokalnej społeczności, zagrożonej wykluczeniem aby rozwijać swoje zainteresowania. Prowadzone będą grupy wsparcia, warsztaty tematyczne i branżowe, szkolenia a także przygotowane zostaną przestrzenie podnoszące świadomość społeczną i kulturalną w tym umożliwiające realizację wystaw np. przestrzenie pokazowe i galerie sztuki. Działania prowadzone w wyznaczonych przestrzeniach i przygotowanej pod nie infrastrukturze pozwolą na zawiązanie lokalnych koalicji społecznych, które poprzez umacnianie więzi będą stymulować samorozwój społeczny i partycypację w obszarze rewitalizacji i skali ogólnomiejskiej. Dzięki planowanym obiektom i działaniom, miejsce to będzie zrzęcać i aktywizować lokalną społeczność, podniesiona zostanie jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji z różnych grup wiekowych – od najmłodszych, po seniorów.

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Kościół pw. Świętego Jozafata	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie atrakcyjnej oferty zaspokajającej potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i udziału w wydarzeniach).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 2K A I J K Ł M	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
54	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1	8 000 000zł
Tytuł projektu		

Rewaloryzacja obiektów i terenu Domu na Podwalu (w tym kościół pw. Świętego Wojciecha)	
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Podwale 15	POD
Opis projektu	
<p>Projekt rewitalizacji obejmuje obiekty i teren wokół Domu na Podwalu (w tym kościół pw. Świętego Wojciecha), z dostosowaniem do funkcji społecznych. Kościół pw. Świętego Wojciecha, dawniej należący do zespołu szpitalnego, obecnie kościół Rektoralny, posiada ogromny potencjał ze względu na bliskość terenów zielonych na których lubią spędzać czas mieszkańcy miasta. Zaaranżowanie przestrzeni wokół kościoła w postaci ławek, stolików czy altan uatrakcyjni to miejsce a tym samym włączy w otaczającą przestrzeń. Dodatkowo w domu na Podwalu są dostępne usługi turystyczne i rekreacyjne, które skupiają mieszkańców, powstałe zagospodarowanie zieleni pozwoliłoby zintegrować część kościoła z mieszkańcami obszaru rewitalizacji poprzez inicjatywy ekologiczne, edukacyjne czy charytatywne. Ogród tematyczny zachęci spacerowiczów aby choć na chwilę zatrzymać się przy kościele. Odnowiona przestrzeń posłuży lokalnej społeczności, zagrożonej wykluczeniem aby rozwijać swoje zainteresowania. Prowadzone będą grupy wsparcia, warsztaty tematyczne i branżowe, szkolenia a także przygotowane zostaną przestrzenie podnoszące świadomość społeczną i kulturalną w tym umożliwiające realizację wystaw np. przestrzenie pokazowe i galerie sztuki. Działania prowadzone w wyznaczonych przestrzeniach i przygotowanej pod nie infrastrukturze pozwolą na zawiązanie lokalnych koalicji społecznych, które poprzez umacnianie więzi będą stymulować samorozwój społeczny i partycypację w obszarze rewitalizacji jak i skali ogólnomiejskiej. Dzięki planowanym obiektom i działaniom, miejsce to będzie przysparzać i aktywizować lokalną społeczność, podniesiona zostanie jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji z różnych grup wiekowych – od najmłodszych, po seniorów.</p>	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Dom na Podwalu - w tym kościół pw. Świętego Wojciecha	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie atrakcyjnej oferty zaspokajającej potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.</p>	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
<p>Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i udziału w wydarzeniach).</p>	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 2K 9 50 51 A I J K Ł M	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
-------------	----------------------------	--------------------

55	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1	11 000 000zł
Tytuł projektu		
Rewaloryzacja obiektów i terenu kościoła Rektoralnego pw. Świętego Ducha		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. Krakowskie Przedmieście 1	ŚR	
Opis projektu		
<p>Projekt rewitalizacji obejmuje obiekt kościoła Rektoralnego pw. Świętego Ducha oraz budynki i tereny towarzyszące, z dostosowaniem do funkcji społecznych. Kościół Rektoralny pw. Świętego Ducha, jest przede wszystkim miejscem kultu, jednoczącym lokalną społeczność. Przez niesatysfakcjonujący stan i brak dostępność zieleni miejskiej, miejsce to ma niezadowalający udział w życiu społecznym. Uliczny hałas niekorzystnie wpływa na możliwość prowadzenia działań dla lokalnej społeczności. Projekt obejmował by modernizację świetlicy, tak aby możliwa była organizacja w szerszym zakresie wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i rozrywkowych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Priorytetem jest stworzenie przestrzeni gdzie rodziny mogłyby spędzać czas razem. Powstało by również miejsce wystawiennicze w którym to lokalni artyści mogliby prezentować swoją sztukę. Zrewaloryzowana przestrzeń posłużyłaby lokalnej społeczności, zagrożonej wykluczeniem, tak aby mogła rozwijać swoje zainteresowania. W ramach projektu utworzone zostaną nowe sale warsztatowe. Prowadzone będą grupy wsparcia, warsztaty tematyczne i branżowe, szkolenia a także przygotowane zostaną przestrzenie podnoszące świadomość społeczną i kulturalną w tym umożliwiające realizację wystaw np. przestrzenie pokazowe i galerie sztuki. Dzięki planowanym obiektom i działaniom, miejsce to będzie zrzęcać i aktywizować lokalną społeczność, podniesiona zostanie jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji z różnych grup wiekowych – od najmłodszych, po seniorów. Działania prowadzone w wyznaczonych przestrzeniach i przygotowanej pod nie infrastrukturze pozwolą na zawiązanie lokalnych koalicji społecznych, które poprzez umacnianie więzi będą stymulować samorozwój społeczny i partycypację w obszarze rewitalizacji jak i w skali ogólnomiejskiej.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Kościół Rektoralny pw. Świętego Ducha	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie atrakcyjnej oferty zaspokajającej potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i udziału w wydarzeniach).		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
1K 2K A I J K Ł M		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
56	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1	12 000 000zł
Tytuł projektu		
Rewaloryzacja terenu zieleni przy kościele św. Mikołaja		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. Ks. Michała Słowikowskiego 1	CZW	
Opis projektu		
<p>Projekt rewitalizacji obejmuje tereny zieleni przy kościele św. Mikołaja znajdującego się przy ul. Ks. Michała Słowikowskiego 1. Tereny ten posiada ogromny potencjał ze względu na lokalizację na wzgórzu, liczne nasadzenia oraz plac na którym to uwielbiają spędzać czas mieszkańcy. Teren ten jest niezwykle atrakcyjny turystycznie z racji że można z niego podziwiać panoramę Starego Miasta. Jest to bardzo często odwiedzany punkt przez mieszkańców i turystów, którzy upamiętniają pobyt w Lublinie na fotografii. Miejsce to również często służy jako tło fotografii dla odbywających się uroczystości w kościele. Podczas festiwali, warsztatów czy wystaw jest to bardzo często wykorzystywany obszar. Zaaranżowanie przestrzeni wokół kościoła w postaci ławek, stolików czy altan uatrakcyjni to miejsce a tym samym włączyło w otaczającą przestrzeń. Skarpa na której odbywają się wszystkie wydarzenia jest podtrzymywana przez konary drzew, co zagraża osuwaniu się ziemi, dlatego też w trosce o mieszkańców należałoby wzmocnić konstrukcję, aby móc bezpiecznie zaaranżować przestrzeń jako miejsce nauki i rozwoju. Dzięki planowanym obiektom i działaniom, miejsce to będzie przyciągać i aktywizować lokalną społeczność, podniesiona zostanie jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji z różnych grup wiekowych – od najmłodszych, po seniorów. Przestrzeń będzie służyć lokalnej społeczności, zagrożonej wykluczeniem, aby mogła rozwijać swoje zainteresowania. Działania prowadzone w wyznaczonych przestrzeniach i przygotowanej pod nie infrastrukturze pozwolą na zawiązanie lokalnych koalicji społecznych, które poprzez umacnianie więzi będą stymulować samorozwój społeczny i partycypację w obszarze rewitalizacji jak i w skali ogólnomiejskiej.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Kościół św. Mikołaja	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie atrakcyjnej oferty zaspokajającej potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
<p>Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i udziału w wydarzeniach).</p>		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		

1K 2K A I J K Ł M

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
57	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1	10 000 000zł
Tytuł projektu		
Rewaloryzacja terenu kościoła rektoralnego Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Lublinie		
Lokalizacja	Podobszar(-y) rewitalizacji	
ul. Stanisława Staszica 16A	ŚR	
Opis projektu		
<p>Projekt rewitalizacji obejmuje kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny oraz budynki i tereny towarzyszące, z dostosowaniem do funkcji społecznych. Realizacja projektu umożliwi stworzenie klubów, które chętnie działałyby z wykorzystaniem sal warsztatowych. Działania obejmowałyby grupy, które skupiłyby się na aktywizacji lokalnej społeczności by wspólnie rozwiązywać sytuacje kryzysowe, edukować dzieci i młodzież. Na przykład poprzez Harcerstwo, które motywuje uczestników do nauki pierwszej pomocy, uczy radzenia sobie w różnych warunkach, przygotowuje młodych ludzi do życia poprzez naukę gospodarności, kulturalnego zachowania itp. Przedstawione miejsce zrzesza i aktywizuje lokalną społeczność, a dzięki zrewitalizowanym obiektom podniesiona zostanie jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji z różnych grup wiekowych – od najmłodszych, po seniorów. Zrewitalizowana przestrzeń służyć będzie lokalnej społeczności, zagrożonej wykluczeniem aby mogła rozwijać swoje zainteresowania. Mieszkańcy okolicy często narzekają na brak takich miejsc przez co czują się wykluczeni społecznie. W ramach projektu powstaną nowe sale warsztatowe. Prowadzone będą grupy wsparcia, warsztaty tematyczne i branżowe, szkolenia a także przygotowane zostaną przestrzenie podnoszące świadomość społeczną i kulturalną w tym umożliwiające realizację wystaw np. przestrzenie pokazowe i galerie sztuki. Dzięki planowanym obiektom i działaniom, miejsce to będzie zrzeszać i aktywizować lokalną społeczność. Działania prowadzone w wyznaczonych przestrzeniach i przygotowanej pod nie infrastrukturze pozwolą na zawiązanie lokalnych koalicji społecznych, które poprzez umacnianie więzi będą stymulować samorozwój społeczny i partycypację w obszarze rewitalizacji jak i w skali ogólnomiejskiej.</p>		
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:	
Kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
<p>Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie atrakcyjnej oferty zaspokajającej potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewitalizowanych obiektów oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.</p>		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		

Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i udziału w wydarzeniach).

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1K 2K A I J K Ł M

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
58	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1	11 500 000zł
Tytuł projektu		
Rewaloryzacja terenu kościoła pw. św. Agnieszki w Lublinie		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Stanisława Staszica 16A		W sąsiedztwie KAL
Opis projektu		
<p>Projekt obejmuje rewaloryzację kościoła pw. św. Agnieszki w Lublinie wraz z obiektami i trenerami towarzyszącymi (w tym terenami zieleni) z dostosowaniem do funkcji społecznych i kulturalnych. W ramach przebudowy i modernizacji zespołu budynków utworzone zostaną nowe przestrzenie pod funkcje społeczne i kulturalne, między innymi: sale warsztatowe, przestrzenie wystawowe i pokazowe, galerie sztuki. Prowadzone będą różnorodne działania społeczne i kulturalne, między innymi: grupy wsparcia, warsztaty tematyczne i branżowe, szkolenia. Kościół pw. św. Agnieszki, pomimo doskonałej lokalizacji jest wykluczony społecznie z życia mieszkańców Lublina przez nieprzyjazną przestrzeń wokół kościoła. Aby miejsce zostało włączone do życia społecznego należałoby zadbać o towarzyszące tereny zielone, ograniczyć zagrożenia w ruchu drogowym jak i poprawić poziom obsługi komunikacyjnej – w tym rowerowej. Urządzone na nowo tereny zielone (których brakuje w centrum Lublina) w postaci parku czy ogrodu spacerowego, zachęciłyby licznych przechodniów do wykorzystania potencjału tego miejsca. Projekt obejmuje również zewnętrzne sale warsztatowe, które są doskonałym pomysłem aby gromadzić lokalną społeczność na wspólnych zajęciach, warsztatach czy wystawach. Mieszkańcy okolicy często narzekają na brak takich miejsc przez co czują się wykluczeni społecznie. Zrewaloryzowana przestrzeń posłużyłaby lokalnej społeczności, zagrożonej wykluczeniem aby rozwijać swoje zainteresowania, umocniła by ich w przekonaniu, że świat kultury, sztuki czy edukacji jest w ich przestrzeni również ważny. Planowane miejsce miejsce zrzeszało by i aktywizowało lokalną społeczność. Zrewaloryzowany obiekt wpłynęłaby na podniesienia jest jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, z różnych grup wiekowych – od najmłodszych, po seniorów. Działania prowadzone w wyznaczonych przestrzeniach i przygotowanej pod nie infrastrukturze pozwolą na zawiązanie lokalnych koalicji społecznych, które poprzez umacnianie więzi będą stymulować samorozwój społeczny i partycypację w obszarze rewitalizacji jak i w skali ogólnomiejskiej.</p>		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna w UML:
Kościół pw. św. Agnieszki		Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:
Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie atrakcyjnej oferty zaspokajającej potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i udziału w wydarzeniach).
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
1K 2K A I J K Ł M

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
59	1.1 1.2 1.3 1.4 2.1	12 000 000zł
Tytuł projektu		
Rewaloryzacja terenu kościoła pw. Św. Piotra Apostoła		
Lokalizacja		Podobszar(-y) rewitalizacji
ul. Królewska 9		Ż-R
Opis projektu		
<p>Kościół Rektoralny pw. Św. Piotra Apostoła jest miejscem kultu, jednoczącym i aktywizującym lokalną społeczność. Projekt obejmuje utworzenie klubu zrzeszającego zespoły oraz chóry działające na terenie Miasta. Przez co miejsce stanie się atrakcyjne ze względu koncerty, które miałyby miejsce w ramach festiwalu czy wydarzeń okolicznościowych. W ramach zadania członkowie klubu zostaną zaangażowani w budowanie solidarności między młodszymi i starszymi mieszkańcami Lublina. Ponadto jest tu również Poradnia Rodzinna wspierająca rodziców, dzieci i młodzież, tak aby zmniejszyć występujące w okolicy ubóstwo i bezrobotność, co w przyszłości zaowocuje lepszym startem dorastających w tej części miasta dzieci. Stworzenie sal warsztatowych oraz przestrzeni w której to rodziny mogłyby uzyskać wsparcie, jest głównym założeniem projektu. Przedstawione miejsce zrzesza i aktywizuje lokalną społeczność, dzięki danym obiektom podnoszona jest jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji z różnych grup wiekowych – od najmłodszych, po seniorów. Zrewitalizowana przestrzeń postłużyłaby lokalnej społeczności, zagrożonej wykluczeniem aby rozwijać swoje zainteresowania. W ramach rewitalizacji przestrzeni opracowane zostaną nowe sale warsztatowe zrzeszające społeczność wykluczoną. Prowadzone będą grupy wsparcia, warsztaty tematyczne i branżowe, a także przygotowane zostaną przestrzenie podnoszące świadomość społeczną i kulturalną w tym wystawy, przestrzenie pokazowe, szkolenia i galerie sztuki. Działania prowadzone w wyznaczonych przestrzeniach i przygotowanej pod nie infrastrukturze pozwolą na zawiązanie lokalnych koalicji społecznych, które poprzez umacnianie więzi będą stymulować samorozwój społeczny i partycypację w przestrzeni lokalnej jak i ogólnomiejskiej.</p>		

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna w UML:
Kościół Rektoralny pw. Św. Piotra Apostoła	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie atrakcyjnej oferty zaspokajającej potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, pozytywne zmiany w potencjale społecznym i zawodowym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Miernikiem rezultatów będzie liczba zrewaloryzowanych obiektów oraz liczba realizowanych wydarzeń rocznie.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Całe przedsięwzięcie oraz jego poszczególne elementy składowe będą planowane, projektowane i realizowane z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego oraz przy dążeniu do zaspokojenia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności umożliwienia im korzystania z obiektu i udziału w wydarzeniach).	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1K 2K A I J K Ł M	

Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć uzupełniających

Poniżej zestawiono dopuszczalne przedsięwzięcia uzupełniające. Następnie przedstawiono szersze charakterystyki każdego z typów przedsięwzięć.

LP.	Nazwa dopuszczalnego przedsięwzięcia uzupełniającego
A.	Ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarze rewitalizacji.
B.	Wsparcie powstawania i działania na obszarze rewitalizacji podmiotów ekonomii społecznej.
C.	Pozyskiwanie przez miasto Lublin nieruchomości na obszarze rewitalizacji na cele rozwojowe oraz późniejsze podejmowanie działań z zakresu aktywnej gospodarki nieruchomościami przekładających się na osiągnięcie celów GPR.
D.	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci z obszaru rewitalizacji.
F.	Wsparcie budownictwa na obszarze rewitalizacji w formule kooperatyw mieszkaniowych.
G.	Przebudowa/rozbudowa domów samopomocy z przeznaczeniem dla osób z obszaru rewitalizacji w podeszłym wieku, z niepełnosprawnością fizyczną, intelektualną.
H.	Tworzenie mieszkań chronionych, interwencyjnych; wspomaganych na obszarze rewitalizacji.
I.	Organizowanie usług społecznych dla potrzebujących z obszaru rewitalizacji, w tym w formach zdeinstytucjonalizowanych.
J.	Wsparcie i organizacja wydarzeń, inicjatyw i przedsięwzięć na rzecz integracji i zaspokajania potrzeb seniorów z obszaru rewitalizacji.
K.	Wsparcie i organizacja wydarzeń i inicjatyw z zakresu kultury lub sportu i rekreacji służących integracji i aktywizacji dzieci, młodzieży i dorosłych z obszaru rewitalizacji.
L.	Aktywizacja zawodowa długotrwale bezrobotnych i wspieranie utrzymania aktywności zawodowej przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji.
Ł.	Wsparcie i organizacja działań służących integracji i aktywizacji dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji.
M.	Tworzenie lub modernizacja na obszarze rewitalizacji przyjaznych przestrzeni publicznych lub półpublicznych.
N.	Modernizacja zasobu mieszkaniowego oraz rozwój społecznego budownictwa czynszowego na obszarze rewitalizacji.
O.	Poprawa efektywności energetycznej budynków na obszarze rewitalizacji w celu zmniejszenia emisji szkodliwych substancji i zmniejszenia kosztów utrzymania obiektów oraz ich podłączanie do sieci ciepłowniczej.
P.	Organizowanie żłobków i innych form opieki nad dziećmi do lat 3 oraz przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego na obszarze rewitalizacji
R.	Inwestycje i działania organizacyjne na rzecz poprawy obsługi obszaru rewitalizacji transportem publicznym i poprawa dostępności do niego

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
A	3.3 3.4	SM POD Ż-R ŚR CZW KAL
Nazwa typu projektu:		
Ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarze rewitalizacji		
Charakterystyka:		
Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego, rewaloryzacja położonych na obszarze rewitalizacji obiektów zabytkowych, które służyć mają osiągnięciu celów GPR.		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Właściciele nieruchomości zabytkowych, Wydział Inwestycji i Remontów		
Prognozowane rezultaty:		
Wzrost liczby zrewaloryzowanych obiektów. Zwiększenie atrakcyjności/potencjału obszaru rewitalizacji.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
3K 9 11 25 29 31 3334 35 39 41 42 44 45 52 53 54 55 56 57 59 N O		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
B	1.4 3.1	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Wsparcie powstawania i działania na obszarze rewitalizacji podmiotów ekonomii społecznej		
Charakterystyka:		
Działania służące usystematyzowaniu współpracy samorządu miasta Lublina z podmiotami ekonomii społecznej. W celu lepszego zrozumienia specyfiki i potrzeb tego sektora oraz wypracowania mechanizmów wsparcia (np. w postaci udostępniania miejsc do działania czy korzystanie przez samorząd Lublina z zamówień publicznych z klauzulami społecznymi). Działanie obejmuje także przedsięwzięcia służące inicjowaniu powstawania oraz wspierania działań podmiotów ekonomii społecznej aktywizujących zawodowo osoby dotknięte wykluczeniem społecznym lub długotrwałym bezrobociem (w szczególności z obszaru rewitalizacji) i przywracające je na rynek pracy, pierwotnie w modelu „wspomagany”. Działania te obejmować mogą m.in. doradztwo prawne i finansowe dla takich podmiotów, różne formy aktywizacji zawodowej osób angażujących się w działanie takich podmiotów, tworzenie sieci współpracy umożliwiającej uzyskiwanie źródeł przychodów przez te podmioty.		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie		
Prognozowane rezultaty:		
Rozwój ekonomii społecznej. Wzrost liczby osób objętych wsparciem i wyprowadzonych z zagrożenia wykluczeniem społecznym.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
4K 17 22		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
C	3.2 3.3	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Pozyskiwanie przez miasto Lublin nieruchomości na obszarze rewitalizacji na cele rozwojowe oraz późniejsze podejmowanie działań z zakresu aktywnej gospodarki nieruchomościami przekładających się na osiągnięcie celów GPR.		
Charakterystyka:		
Narzędzia Specjalnej Strefy Rewitalizacji (zwłaszcza prawo pierwokupu) umożliwiają pozyskiwanie nieruchomości na obszarze rewitalizacji, które następnie mogą być wykorzystywane przez miasto Lublin do podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych (także z udziałem prywatnych podmiotów), które przyczyniać się będą bezpośrednio lub pośrednio do realizacji celów GPR. Jednym z typów działań może być pozyskiwanie lokali prywatnych w budynkach o przeważającej własności komunalnej, aby umożliwić w przyszłości przebudowę/modernizację budynku. W przypadku pozyskiwania innych typów nieruchomości mogą one być wykorzystywane na potrzeby inwestycji miejskich lub też przedsięwzięć PPP lub koncesyjnych, które służyć będą celom zapisanym w GPR.		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Komórki Urzędu Miasta Lublina, partnerzy prywatni		
Prognozowane rezultaty:		
Korzyści ekonomiczne i społeczne dla wspólnoty samorządowej. Rozwój gospodarczy obszaru rewitalizacji.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
3K 25 28 O		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
D	1.3 1.4	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci z obszaru rewitalizacji		
Charakterystyka:		
Realizacji planów rozwojowych szkół wspierających równy dostęp do dobrej jakości edukacji z uwzględnieniem potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i z niepełnosprawnościami oraz przyczyniającymi się do rozwoju kompetencji i umiejętności uczniów i nauczycieli. Wzbogacenie działalności placówek edukacyjnych o różnorodne programy edukacyjne i terapeutyczne, budujące aktywność obywatelską i przedsiębiorczość oraz przeciwdziałające zjawisku wykluczeni społecznego. Realizacja nowych oraz doposażenie placówek edukacyjnych i prowadzących działalność terapeutyczną.		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Wydział Oświaty i Wychowania, Organizacje społeczne, Podmioty prowadzące działalność edukacyjną i terapeutyczną na obszarze rewitalizacji		
Prognozowane rezultaty:		
Zaspokojenie potrzeb w zakresie wsparcia edukacyjnego dzieci i poprawa ich wyników edukacyjnych.		

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: 2K 12 36 47
--

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
F	2.4	CZW KAL ŁĘC DWO KOŚ KUN KRO
Nazwa typu projektu: Wsparcie budownictwa na obszarze rewitalizacji w formule kooperatyw mieszkaniowych		
Charakterystyka: Działania organizacyjne i formalne (sprzedaż gruntu dedykowana wyłącznie kooperatywom) wspierające osoby chcące zaspokoić swe potrzeby mieszkaniowe w oparciu o inwestycję kooperatywy mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.		
Potencjalne podmioty realizujące: Kooperatywy mieszkaniowe.		
Prognozowane rezultaty: Rozwój modelu kooperatyw mieszkaniowych w Lublinie.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: 3K 27 C N		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
G	1.4 3.5	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu: Przebudowa/rozbudowa domów samopomocy z przeznaczeniem dla osób z obszaru rewitalizacji w podeszłym wieku, z niepełnosprawnością fizyczną, intelektualną		
Charakterystyka: Przebudowa/rozbudowa domów samopomocy z przeznaczeniem dla osób z obszaru rewitalizacji w podeszłym wieku, z niepełnosprawnością fizyczną, intelektualną.		
Potencjalne podmioty realizujące: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie i inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej		
Prognozowane rezultaty: Zwiększona liczba osób korzystających z domów samopomocy.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: 1K 3K 19		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
H	1.4 2.4 3.5	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu: Tworzenie mieszkań chronionych, interwencyjnych; wspomaganych na		

obszarze rewitalizacji	
Charakterystyka:	
Tworzenie mieszkań chronionych, interwencyjnych; wspomaganych na obszarze rewitalizacji.	
Potencjalne podmioty realizujące:	
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie i inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej, Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych	
Prognozowane rezultaty:	
Wzrost liczby osób, którym zapewniono wsparcie w zakresie możliwości skorzystania z mieszkania chronionego, interwencyjnego, wspomagane.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
3K 21 I	

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
I	1.4 3.5	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Organizowanie usług społecznych dla potrzebujących z obszaru rewitalizacji, w tym w formach zdeinstytucjonalizowanych.		
Charakterystyka:		
Organizowanie usług społecznych dla potrzebujących z obszaru rewitalizacji, w tym w formach zdeinstytucjonalizowanych.		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie		
Prognozowane rezultaty:		
Wzrost liczby osób objętych wsparciem.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
12 36 37 47 52 53 55 57 59		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
J	1.3 1.4 3.5	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Wsparcie i organizacja wydarzeń, inicjatyw i przedsięwzięć na rzecz integracji i zaspokajania potrzeb seniorów z obszaru rewitalizacji		
Charakterystyka:		
Wsparcie inicjatyw lub organizacja wydarzeń służących rozwijaniu inicjatyw mających na celu integrację międzypokoleniową i aktywizację seniorów. Katalog dopuszczalnych pomysłów jest otwarty i zależy od kreatywności inicjatorów (np. organizacji pozarządowych). Preferowane w ewentualnych konkursach dotacji będą propozycje nakierowane na działania dotyczące podstawowych wyzwań przed jakimi stają seniorzy (np. odnalezienia się i poruszanie w świecie opanowanym przez technologię, dostosowanie przyzwyczajzeń żywieniowych do potrzeb organizmu w wieku senioralnym, z uwzględnieniem diet dla osób cierpiących na nadciśnienie, nadwagę, cukrzycę), a także te projekty, które zakładają bezpośrednie oddziaływanie rejonu obszaru rewitalizacji, w których zdiagnozowano największy odsetek seniorów i deficyt funkcjonujących		

inicjatyw o podobnym charakterze.
Potencjalne podmioty realizujące:
Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych, Wydział Zdrowia i Profilaktyki, Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych, Biuro Partycypacji Społecznej, podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie i inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej
Prognozowane rezultaty:
Wzrost liczby seniorów objętych wsparciem. Wzrost liczby seniorów biorących aktywny udział w działaniach integrujących i odpowiadających na ich żywotne potrzeby.
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
1K 2K 18 19 20 21 37 47

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
K	1.2 1.3 1.4	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Wsparcie i organizacja wydarzeń i inicjatyw z zakresu kultury lub sportu i rekreacji służących integracji i aktywizacji dzieci, młodzieży i dorosłych z obszaru rewitalizacji.		
Charakterystyka:		
Wsparcie (np. w formule konkursów dotacji) inicjatyw lub organizacja wydarzeń służących lokalnym społecznościom z obszaru rewitalizacji polegających na:		
<ul style="list-style-type: none"> - rozwijaniu aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji (np. organizacji rozgrywek sportowych zapewniających udział dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji, organizacja regularnych, pozalekcyjnych zajęć sportowych dla uczniów szkół z obszaru rewitalizacji), - działaniach kulturalnych integrujących społeczność i rozwijających jej wrażliwość, kultywujących tożsamość i historię miejsc i społeczności. Ponadto - doposażanie i podnoszenie walorów ogólnodostępnych terenów infrastruktury sportowej.		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Organizacje społeczne		
Prognozowane rezultaty:		
Wzrost liczby dzieci i młodzieży biorącej udział w aktywnościach sportowych, przeciwdziałanie zagrożeniu wykluczeniem społecznym, wzmacnianie lokalnej tożsamości, aktywizacja i pobudzenie do działania.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
2K 9 32 47 51		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
L	1.4 3.1	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Aktywizacja zawodowa długotrwale bezrobotnych i wspieranie utrzymania aktywności zawodowej przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji		

Charakterystyka:
Aktywizacja zawodowa długotrwale bezrobotnych i wspieranie utrzymania aktywności zawodowej przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji.
Potencjalne podmioty realizujące:
Miejski Urząd Pracy, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie i inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej, podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego
Prognozowane rezultaty:
Wyprowadzenie osób z długotrwałego bezrobocia i ich włączenie społeczne.
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
17 22 B

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
L	1.3 1.4	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Wsparcie i organizacja działań służących integracji i aktywizacji dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji		
Charakterystyka:		
Ustanawianie i organizowanie ośrodków wsparcia dziennego w obszarach, gdzie zidentyfikowano zapotrzebowanie na nie. Prowadzenie działań o charakterze streetworkingu i podobnych.		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Organizacje społeczne		
Prognozowane rezultaty:		
Wyprowadzenie dzieci i młodzieży ze stanu zagrożenia wykluczeniem społecznym. Poprawa oferty edukacyjno-kulturalnej dla dzieci i młodzieży.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
1K 2K 11 16 36 47 52 53 55 57 59		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
M	2.1 2.2	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Tworzenie lub modernizacja na obszarze rewitalizacji przyjaznych przestrzeni publicznych lub półpublicznych		
Charakterystyka:		
Wypracowanie kształtu – w oparciu o mechanizmy partycypacyjne – oraz realizacja przestrzeni publicznej lub półpublicznej (np. podwórek). Kształtowanie tych miejsc w sposób zachęcający do korzystania z nich i uruchamiania mechanizmów integracji społeczności lokalnej (np. mieszkańców budynku w przypadków podwórek).		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Urząd Miasta Lublin, wspólnoty mieszkaniowe, inwestorzy prywatni		
Prognozowane rezultaty:		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych i półpublicznych i zwiększenie liczby ich użytkowników.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		

5K 6K 11 29 32 E

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
N	2.4	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Modernizacja zasobu mieszkaniowego oraz rozwój społecznego budownictwa czynszowego na obszarze rewitalizacji		
Charakterystyka:		
Działania inwestycyjne realizowane zarówno przez podmioty publiczne jak i prywatne nakierowane na modernizację zabudowy mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji w celu poprawy jej standardu, w tym doprowadzenia mediów, a także wszelkie działania inwestycyjne służące rozwinięciu nowej oferty mieszkaniowej w zakresie społecznego budownictwa czynszowego.		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Zarząd Nieruchomości Komunalnych, Towarzystwo Budownictwa Społecznego, inwestorzy prywatni		
Prognozowane rezultaty:		
Wzrost liczby lokali społecznego budownictwa czynszowego oraz poprawa standardu lokali istniejących.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
3K 6 25 27 28		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
O	2.4 2.5	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Poprawa efektywności energetycznej budynków na obszarze rewitalizacji w celu zmniejszenia emisji szkodliwych substancji i zmniejszenia kosztów utrzymania obiektów oraz ich podłączanie do sieci ciepłowniczej		
Charakterystyka:		
Różnego rodzaju działania modernizacyjne i inwestycyjne dotyczące budynków o różnym przeznaczeniu służące ograniczeniu szkodliwych emisji i poprawie efektywności ekonomicznej i energetycznej funkcjonowania tych budynków (np. termomodernizacje, podłączanie do efektywnych i ekologicznych sieci lub wymiana źródeł energii/ciepła, systemy zarządzania energią).		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Ograniczenie szkodliwych emisji. Oszczędności w zakresie kosztów ogrzewania.		
Prognozowane rezultaty:		
Instytucje publiczne i właściciele nieruchomości		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
3K 25 26 31 38 39		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji

P	1.3 1.4 3.5	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Organizowanie żłobków i innych form opieki nad dziećmi do lat 3 oraz przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego na obszarze rewitalizacji		
Charakterystyka:		
Rozszerzenie oferty/standardu usług publicznych (realizowanych także przez podmioty prywatne) w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 lub wychowaniem przedszkolnym		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Urząd Miasta Lublin, organizacje społeczne, przedsiębiorcy		
Prognozowane rezultaty:		
Wzrost liczby dzieci objętych usługami publicznymi w zakresie opieki/wychowania przedszkolnego. Wzrost liczby osób z obszaru rewitalizacji, które dzięki zapewnieniu opieki nad dziećmi podjęły pracę.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
D		

Oznaczenie typu projektu	Realizuje kierunki działań	Dopuszczalne podobszary rewitalizacji
R	2.3	Cały obszar rewitalizacji
Nazwa typu projektu:		
Inwestycje i działania organizacyjne na rzecz poprawy obsługi obszaru rewitalizacji transportem publicznym i poprawa dostępności do niego		
Charakterystyka:		
Różnego rodzaju działania infrastrukturalne, taborowe, organizacyjne prowadzące do poprawy obsługi obszaru rewitalizacji przez transport publiczny (zwiększenie oferty, dostępności, komfortu) co skutkować ma zwiększeniem przewozów oraz podniesieniem atrakcyjności obszaru rewitalizacji/warunków życia na obszarze rewitalizacji		
Potencjalne podmioty realizujące:		
Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty:		
Zwiększenie liczby osób przewożonych transportem publicznym na liniach/trasach, których dotyczą podejmowane działania.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
7K		

4.4 Obowiązkowe elementy GPR

Poniżej zawarto treści, które obowiązkowo zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji należy umieścić w Gminnym Programie Rewitalizacji.

Określenie niezbędnych zmian w uchwałach mieszkaniowych

Konieczne będzie dokonanie zmian w tzw. uchwałach mieszkaniowych w takim zakresie, jak będzie to wynikać z rozstrzygnięć poczynionych w ramach realizacji przedsięwzięcia „Pilotażowy program modernizacji gminnego zasobu komunalnego”. Na obecnym etapie rozstrzygnięcie o konkretnych treściach wymagających zmiany jest przedwczesne, niemniej należy wskazać, że Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Lublin na lata 2021–2025 będzie musiał być ujednolicony z treścią niniejszego GPR w zakresie planowanych przedsięwzięć oraz kierunków działań.

Określenie niezbędnych zmian w uchwale o Komitecie Rewitalizacji

Przewiduje się dokonanie takich zmian w uchwale regulującej zasady wyboru członków Komitetu Rewitalizacji, aby zapewnić w nim udział przedstawicieli wszystkich podobszarów rewitalizacji (ewentualnie wszystkich dzielnic, na terenie których znajduje się obszar rewitalizacji). Przy okazji tej zmiany przedyskutowana (w drodze konsultacji społecznych) może zostać kwestia liczebności Komitetu Rewitalizacji.

Ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR)

Przewiduje się ustanowienie na 10 lat SSR na następujących podobszarach rewitalizacji: Stare Miasto, Śródmieście, Żmigród-Rusałka, Kośminek, rejon ul. Łęczyńskiej, rejon ul. Kunickiego, Osiedle Tatary. Pozwoli to skorzystać na tych obszarach po pierwsze z prawa pierwokupu (możliwość interwencji miasta w przypadku niepożądanych transakcji, ale także możliwość – w przypadku pojawiania się atrakcyjnych ofert – budowania zasobu nieruchomości komunalnych na cele rozwojowe – zbieżne z celami GPR), ale po drugie i ważniejsze umożliwi to uruchomienie – w połączeniu z modernizacją budynku – mechanizmu uregulowania stanu prawnego budynków, w których znajdują się lokale zasobu mieszkaniowego miasta, a które mają status „samoistnego posiadania gminy” (wskazane na wstępie podobszary charakteryzują się największym nagromadzeniem budynków o takim statusie), a także pozyskania na cele np. zieleni urządzonej terenów o nieuregulowanym statusie (np. Kośminek). Co więcej ten mechanizm stwarza jedynie bardzo ograniczone ryzyko poniesienia przez gminę kosztów z tego tytułu (tylko wówczas, gdy zgłosi się właściciel/spadkobierca). Trzecim istotnym argumentem jest to, że zaspokojenie roszczeń majątkowych dotyczących własności nieruchomości objętych przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi służącymi realizacji celu publicznego, następuje poprzez świadczenie pieniężne lub nieruchomości zamienną.

Na chwilę obecną nie przewiduje się uruchomienia w ramach uchwały o SSR mechanizmu dotacyjnego dla prywatnych właścicieli na remonty budynków (art. 35 ustawy o rewitalizacji). Zasadniczo sytuacja ta dotyczyłaby tylko budynków zabytkowych, a w ich przypadku dostępne są inne mechanizmy. Z drugiej strony przeanalizowana zostanie prawna możliwość i merytoryczna zasadność wykorzystania w przyszłości mechanizmu dotacyjnego w pierwszej kolejności w odniesieniu do nieruchomości o większościowym udziale gminy Lublin tak, aby ułatwić modernizowanie nieruchomości, których prywatnych współwłaścicieli nie stać na partycypowanie w kosztach. Jeśli w przyszłości zapadłaby decyzja o woli uruchomienia programu dotacyjnego w ramach SSR to wymagać to będzie modyfikacji uchwały ustanawiającej Strefę. Podobnie w przyszłości można rozważyć rozszerzenie SSR o podobszary: rejon ul. Krochmalnej oraz Czwartek, w których również zlokalizowana jest pewna liczba budynków o statusie „samoistnego posiadania gminy”.

Wskazanie sposobu realizacji GPR w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Nie stwierdza się sprzeczności pomiędzy treścią GPR, w tym planowanymi działaniami rewitalizacyjnymi a zapisami studium. Również ze względu na zmiany w prawie dotyczące aktów planowania przestrzennego (zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 2023 r. Dz.U.2023 poz.1688) i wprowadzenie zamiast dokumentu studium planu ogólnego gminny oraz obligatoryjnej strategii rozwoju gminny obejmującej wymiar społeczny, gospodarczy i przestrzenny, nie celowe jest wprowadzania zmian w studium. Zamiast tego opracowywane w najbliższej przyszłości plan ogólny oraz strategia rozwoju gminny powinny uwzględnić ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji.

Ze względu na dwa czynniki:

- zamiar ustanowienia Parku Kulturowego,
- możliwość skorzystania z narzędzia SSR w postaci wyłączenia budynków „samoistnego posiadania gminy” pod społeczne budownictwo czynszowe, co warunkowane jest istnieniem na danym obszarze planu miejscowego z odpowiednimi ustaleniami,

niezbędne jest pilne przystąpienie i opracowanie mpzp dla Starego Miasta. W drugiej kolejności mpzp powinny zostać uchwalone dla wszystkich tych obszarów, na których planowane będą działania związane z uregulowaniem statusu budynków mieszkalnych o statusie „samoistnego posiadania gminy”.

Ponadto z uwagi na charakter przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach GPR wskazać należy na następujące zagadnienia mogące mieć wpływ na ustalenia planów miejscowych:

- uspokojenie ruchu – program potencjalnie dopuszcza zagospodarowania wybranych ulic w formie woonerf-u, ulic z priorytetem dla pieszych i rowerzystów bez tradycyjnego podziału przestrzeni między jezdnię i chodniki z zastosowaniem elementów małej architektury. Z uwagi na szczegółowe ustalenia stosowane w planach miejscowych dotyczące terenów dróg, konieczna jest koordynacja pomiędzy ustaleniami przyszłych planów miejscowych, sporządzanych dla obszaru rewitalizacji, a przedsięwzięciami polegającymi na przebudowie poszczególnych ulic. Sposób zagospodarowania może być wskazany precyzyjnie dla konkretnego terenu lub dla danej grupy terenów, np. dla dróg klasy dojazdowej (wprowadzenie stosowanego obecnie zapisu „dopuszcza się przestrzeń dla ruchu kołowego, pieszego i rowerowego w jednym poziomie” czy „dopuszcza się przestrzeń dla ruchu kołowego, pieszego i rowerowego w jednym poziomie w formie przestrzeni współdzielonej”). Analogicznie koordynacji na styku planowania przestrzennego i rewitalizacji wymaga rozwój sieci dróg rowerowych,
- targowiska – z uwagi na pozytywny wpływ, jaki na budowanie życia społeczno-gospodarczego mają istniejące place handlowe w obszarze rewitalizacji, program zakłada realizację tego typu przedsięwzięć. Dlatego też celowe jest dopuszczenie w mpzp tego typu działalności w ustaleniach dla tych terenów (przestrzeń handlu bezpośredniego), które zostaną zakwalifikowane jako potencjalne lokalizacje przy jednoczesnym uniemożliwieniu jego zabudowy,
- budynek Dworca Północnego – w ramach prac partycypacyjnych nad GPR sformułowano postulat wykorzystania tego budynku na cele publiczne („odzyskanie dla mieszkańców”). Jeżeli w przyszłości ten postulat miałby się przerodzić w konkretne przedsięwzięcie rewitalizacyjne należałoby dokonać zmiany obowiązującego mpzp, wg którego wspomniany budynek mieści się obecnie w terenach komunikacji kolejowej (KK). Zmiana sposobu użytkowania musi być poprzedzona zmianą planu w niezbędnym zakresie.

5. Zarządzanie, monitoring i wdrażanie programu

5.1 Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w programie rewitalizacji lub zakwalifikowane przez program jako dopuszczalne mają bardzo zróżnicowany charakter. Jakkolwiek wspólnie służą realizacji celów programu, to jednak – w wymiarze praktycznym – mogą ze sobą kolidować, merytorycznie lub przestrzennie, osłabiając się wzajemnie albo rodząc problemy w realizacji. A tymczasem działania powinny się wzajemnie wzmocniać i uzupełniać. Przedsięwzięcia mają różnorodny charakter i mają być realizowane przez różne podmioty, co dodatkowo wzmacnia ryzyko niespójności czy wręcz ich sprzeczności. Stąd potrzeba zaplanowania efektywnych mechanizmów faktycznej koordynacji przedsięwzięć (zarówno „twardych” jak i „miękkich”), a także łagodzenia napięć, jakie mogą zaistnieć między poszczególnymi działaniami/przedsięwzięciami czy też rezultatami ich realizacji.

Realna weryfikacja komplementarności, integracja działań i przedsięwzięć zostanie zapewniona w kilku płaszczyznach. Kluczowe znaczenie będzie mieć właściwe przygotowanie poszczególnych przedsięwzięć, obejmujące m.in. szczegółową analizę tego, z którymi przedsięwzięciami dane przedsięwzięcie jest lub powinno być komplementarne, z którym może wchodzić w kolizję, w których przypadkach istnieje ryzyko osłabiania wzajemnych efektów lub negatywnych skutków złej koordynacji. Punktem wyjścia do takiej analizy jest zawarty w charakterystyce każdego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego opis komplementarności lub powiązania z innymi przedsięwzięciami. Na etapie realizacji programu powinna następować bieżąca weryfikacja, czy między przedsięwzięciami nie występują powiązania wymagające co najmniej koordynacji, których nie zidentyfikowano przy formułowaniu programu. Poprzez analizę przedsięwzięć komplementarnych drogą uzgodnień dokonywać się będzie doskonalenie kształtu i zakresu projektów, optymalizacja ich harmonogramów czy też podjęcie ustaleń o potrzebie koordynacji technicznej i merytorycznej konkretnych przedsięwzięć na etapie ich wdrażania. Wszyscy uczestnicy tych procesów (urzędnicy, pracownicy instytucji podległych, projektanci i inni zewnętrzni wykonawcy) zobowiązani będą – na zasadzie określenia obowiązków służbowych lub poprzez zobligowanie w treści umowy – do uwzględniania w swych działaniach potrzeby prawidłowej integracji przedsięwzięć.

Osiągnięcie pożądaných efektów w tym zakresie zarówno na etapie przygotowania, jak i późniejszej realizacji musi bazować na dobrej współpracy osób zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć, jak i skutecznej komunikacji z Biurem Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji koordynującym wdrażanie programu rewitalizacji jako całości. Miejscem takiej współpracy i komunikacji będzie Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji, ale na pewno musi ona być pogłębianą

w dwustronnych relacjach między właściwymi podmiotami. Bardziej szczegółowe mechanizmy działania Zespołu ds. Rewitalizacji w zakresie zapewnienia komplementarności i integracji przedsięwzięć zostaną opisane w części poświęconej Zespołowi.

Kluczem do skuteczności działań na rzecz właściwego kształtowania i doskonalenia przedsięwzięć jest rzeczywiste identyfikowanie się uczestników procesu z zasadą partnerstwa, stanowiącą jeden z fundamentów efektywnej rewitalizacji. Istotnym wyzwaniem organizacyjnym będzie aktywne i skuteczne, a nie powodujące znaczących opóźnień w procesie, włączenie do tych działań ciał koleżeńskich, zarówno pochodzących z wyboru (Rada Miasta, rady dzielnic), jak i tych powołanych przez Prezydenta Miasta (w tym zwłaszcza Komitetu Rewitalizacji). Równie ważne będzie zaangażowanie mieszkańców. To właśnie mieszkańcy często najlepiej znają obszar podlegający rewitalizacji i najłatwiej mogą wskazać na ryzyko popełnienia błędów przy przygotowaniu przedsięwzięć, które potem obniżą ich efektywność, albo doprowadzą do ryzyka niezadowolenia przyszłych użytkowników.

5.2 System i koszty zarządzania programem

Docelowa struktura zarządcza

Z dniem 1 stycznia 2017 r. weszło w życie zarządzenie Prezydenta Miasta Lublina, które w strukturze Departamentu Inwestycji i Rozwoju utworzyło Biuro Rewitalizacji (obecnie Referat ds. Rewitalizacji w Biurze Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji). Tym samym stworzono ramy organizacyjno-formalne dla wdrażania rewitalizacji w Lublinie. Przejęło ono wiodącą rolę w Urzędzie Miasta w organizowaniu procesu przygotowania, wdrażania oraz monitorowania i oceny działań rewitalizacyjnych. To w tym Biurze spoczywa „pamięć instytucjonalna” procesu rewitalizacji, do której trzeba będzie się odwoływać w procesie monitorowania, oceny czy ewentualnych zmian programu.

Drugim podstawowym ogniwem w procesie zarządzania rewitalizacją w Lublinie jest zespół zadaniowy ds. rewitalizacji powołany zarządzeniem nr 26/3/2018 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 14 marca 2018 roku. W jego skład wchodzi przedstawiciele następujących komórek i instytucji:

Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji	Wydział Planowania	Biuro Partycypacji Społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Miejski Urząd Pracy	Wydział Zieleni i Gospodarki Komunalnej
Wydział Gospodarowania Mieniem	Wydział Kultury	Wydział Spraw Mieszkaniowych	Wydział Funduszy Europejskich	Wydział Architektury i Budownictwa	Wydział Inwestycji i Remontów
Zarząd Nieruchomości Komunalnych	Lubelskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej	Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych	Centrum Interwencji Kryzysowej	KW Policji	Warsztaty Kultury
Wydział Energii i Klimatu	Wydział Sportu	Wydział Oświaty i Wychowania	Wydział Bezp. Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego	Wydział Strategii i Przedsiębiorczości	Centrum Kultury
Wydział Geodezji	Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych	Zarząd Dróg i Mostów	KM Straży Pożarnej		

Powyższe zarządzenie definiuje zadania zespołu. Obejmują one m.in. udział w przygotowaniu projektu GPR, nadzór nad wdrażaniem działań/projektów rewitalizacyjnych oraz współpracę z Komitetem Rewitalizacji. Zarządzenie przewiduje, że w ramach prac zespołu mogą być przez Przewodniczącego, którym jest Dyrektor Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji, utworzone robocze Podzespoły, w tym Podzespół Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji oraz Podzespół ds. Mieszkalnictwa w Rewitalizacji. Tryb i zasady działania Zespołu określa Regulamin stanowiący załącznik do zarządzenia.

Zespoły Sterujące dla poszczególnych przedsięwzięć/programów

W związku z faktem, że istotna część planowanych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych ma charakter programów (a więc wiązek działań wymagających wcześniejszego przedyskutowania i przygotowania w gronie różnych komórek i instytucji oraz przy zainteresowaniu „strony społecznej”) celowe jest ustanawianie (w drodze formalnego zarządzenia lub też ewentualnie nieformalnie) Zespołów Sterujących procesem wdrażania tych przedsięwzięć. Zespoły, które powinny skupiać przedstawicieli zainteresowanych podmiotów i strony) miałyby się spotykać się w miarę potrzeb w celu omówienia aktualnego zaawansowania przedsięwzięcia, ustalenia zadań i terminów na okres do następnego spotkania. Zespoły powinny bez zwłoki przekazywać krótką informację o postępie przedsięwzięć i poczynionych ustaleniach za pośrednictwem Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji do Zespołu Zadaniowego.

Raport Roczny

Realizacja takiego zamierzenia jak rewitalizacja w Lublinie nie może odbywać się wyłącznie w oparciu o dokument o takim stopniu szczegółowości jak GPR. Nie rozstrzyga on wielu kwestii szczegółowo (zakłada za to dalsze działania związane z uszczegółowieniem określonych treści), a ponadto dopuszcza realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które nie są wprost wskazane, a spełniać będą ramowe warunki opisane w programie (co oznacza dołączanie do programu kolejnych przedsięwzięć w trakcie jego realizacji).

W sytuacji, gdy istotne ustalenia i rozstrzygnięcia będą zapadać w procesie wdrażania programu, pojawia się potrzeba dodatkowego narzędzia, które uporządkuje zarządzanie tak ukształtowanym procesem. Tym narzędziem będzie Raport Roczny – dokument operacyjny o charakterze kroczącym, tj. odnoszący się szczegółowo do przebiegu realizacji programu w ostatnim roku oraz również w miarę szczegółowo zapowiadający działania i potrzebne rozstrzygnięcia, które nastąpić mają w kolejnym roku. Bardziej odległe przyszłe zdarzenia uszczegóławiające treść programu będą przedstawiane mniej szczegółowo. W kolejnym roku opisywana będzie realizacja tego co zostało rok wcześniej szczegółowo zaplanowane oraz skonkretyzowane zostaną zamierzenia na kolejny rok. W dokumencie zestawione zostaną planowane daty zdarzeń istotnych z punktu widzenia realizacji programu, a także zawarte uszczegóławiające rozstrzygnięcia programu (np. lokalizacje konkretnych działań, które GPR tylko wstępnie zapowiada). Co istotne, należy wpisać do niego (pod zgłoszeniu przez wnioskodawcę oraz potwierdzeniu przez Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji, że warunki określone w GPR są przez dane przedsięwzięcie spełnione) kolejne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które mieszczą się w ramach dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jeżeli złożone przedsięwzięcia rewitalizacyjne miałyby być realizowane w partnerstwie między różnymi interesariuszami to Raport Roczny powinien wskazywać na ramowy podział zadań, wkładu finansowego, ewentualnie zasadnicze zobowiązania partnerów. Chodzi o to, aby Raport Roczny wskazywał na kluczowe, nieopisane w GPR, zdarzenia w procesie rewitalizacji, które mają nastąpić w nadchodzącym roku, a także zamiary Urzędu Miasta jako koordynatora tego procesu na ten okres. Wskazane powinny zostać również osoby (ewentualnie komórki) w strukturach Urzędu Miasta lub jednostek podległych odpowiedzialne za poszczególne działania.

Odrębnym elementem Raportu Roczego będzie skrótowa ocena stopnia realizacji programu w ciągu ostatniego roku, uwzględniająca pozyskane dane monitoringowe, a w latach, w których dokonywano ewaluacji programu, także informację w tym zakresie. Raport sporządzany byłby do końca I kwartału każdego roku i stanowiłby wewnętrzny dokument Urzędu Miasta. O ile określone dane sprawozdawcze, monitoringowe czy ewaluacyjne nie byłyby dostępne w tym terminie, dopuszczalne

byłoby uzupełnienie raportu w późniejszym okresie. Powinien być przedkładany Prezydentowi Miasta, a po akceptacji z jego strony przekazywany w formie informacji Radzie Miasta oraz Komitetowi Rewitalizacji. Tryb pracy nad dokumentem, jego szczegółowa forma oraz zakres, a także wkład poszczególnych komórek i podmiotów powinny być ustalane przez Zespół zadaniowy ds. Rewitalizacji.

Decentralizacja wdrażania programu

Innym zagadnieniem, które również co do zasady mieści się w problematyce zarządzania wdrażaniem programu jest kwestia złożoności programu jako zbioru odrębnych działań realizowanych na dość rozległym obszarze, na którym koncentruje i będzie koncentrować się wiele aktywności i procesów z życia miasta. Działania te mogą nieco przesłaniać istotę działań rewitalizacyjnych.

Przy wypracowywaniu szczegółowych rozwiązań wdrożeniowo-zarządczych należy więc poszukiwać mechanizmów, które przybliżą „twarz rewitalizacji” do interesariuszy. Tego typu działania będą organizowane w odniesieniu do poszczególnych podobszarów/rejonów lub też podejmowane na poziomie etapie definiowania formy poszczególnych przedsięwzięć. Wśród potencjalnych rozwiązań każdorazowo (doraźnie) rozważane będzie wykorzystanie (jako swoistego „brokera partycypacji w rewitalizacji”) tworzonych w ramach programu miejsc aktywności lokalnego oraz pracujących tam lokalnych animatorów lub społeczników.

Koszty systemu zarządzania

Ponieważ co do zasady osoby zaangażowane w proces zarządzania programem to pracownicy Urzędu Miasta lub jednostek podległych, zasadnicze koszty związane z zarządzaniem procesem rewitalizacji w Lublinie uwzględnione będą w ogólnych kosztach funkcjonowania Urzędu Miasta lub tych jednostek. Wyodrębnianie kwot w takim wypadku byłoby sztuczne i niepotrzebne. Z uwagi na wiele czynników niepewnych wstępnie założono kwotę 150 tys. zł rocznie jako szacunek kosztów, które można będzie wprost określić jako bezpośrednio związane z zarządzaniem wdrażaniem GPR. Założono ponadto, że w 3-letnim cyklu związanym z oceną programu rewitalizacji do powyższej kwoty doliczana będzie kwota 100 tys. zł jako szacunkowy koszt przeprowadzenia pogłębionej oceny programu. W drugim roku realizacji programu dodano także kwotę 100 tys. zł jako oszacowanie kosztów opracowania systemu zarządzania programem, w tym narzędzi informatycznych (np. na potrzeby monitoringu, sprawozdawczości). Założono ponadto coroczny wzrost wyjściowej kwoty 150 tys. zł o wskaźnik inflacji prognozowany przez NBP na 2024- 5,2%, a w następnych latach 3,6% (na podstawie prognozy na rok 2025).

Tabela 5.5. Koszty zarządzania wdrażaniem programu rewitalizacji (opracowanie na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).

Rok	Środki własne gminy zł
2024	150 000,00 zł
2025	257 800,00 zł
2026	163 480,80 zł
2027	269 366,11 zł
2028	175 463,29 zł
2029	181 779,97 zł
2030	288 324,05 zł
2031	195 103,71 zł
2032	202 127,45 zł
2033	309 404,03 zł
łącznie	2 192 849,41 zł

5.3 Mechanizmy włączania interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja, aktywizacja, udział organizacji społecznych

Kwestie partycypacyjne nie stanowią odrębnego zagadnienia w stosunku do formułowania przedsięwzięć, ale muszą być uwzględniane w każdym z nich – w sposób zindywidualizowany w zależności od jego charakteru. Pożądane jest, aby rozwój partycypacji w lubelskiej rewitalizacji przebiegał w tym kierunku, aby z czasem strona społeczna mogła przejąć na siebie istotną część związaną z organizowaniem procesu wdrażania. Należy wykorzystać ten potencjał i od początku planować udział w takich działaniach – w formie animatora, pośrednika, operatora – organizacji społecznych, które mogą sprawdzić się w tej roli i przyczynić do sukcesu przedsięwzięcia. Potwierdzają to liczne lubelskie doświadczenia. Pozwoli to także odciążyć stronę publiczną i skupić się jej na skutecznej koordynacji działań na poziomie całego programu rewitalizacji – a więc zadaniu, które jest jednoznacznie przypisane władzom gminy.

Warunkiem koniecznym udanej partycypacji społecznej jest szczerzy, otwarty i konsekwentnie prowadzony dialog między interesariuszami, a zwłaszcza między „stroną publiczną” a „stroną społeczną”. Drugim koniecznym warunkiem jest to, aby uczestnicy tego dialogu mieli poczucie, że z niego coś wynika, czyli, że przykładowo przynajmniej część zgłaszanych postulatów jest uwzględniana w podejmowanych przedsięwzięciach. Oczywiście te warunki determinują tylko punkt wyjścia dla włączania się interesariuszy w proces rewitalizacji. Towarzyszyć temu powinny działania informacyjne, edukacyjne i integracyjne. Służyć one powinny budowaniu po wszystkich stronach świadomości, na czym w istocie polega rewitalizacja. Równie ważne jest, aby poszczególne grupy interesariuszy rozumiały punkt widzenia innych interesariuszy – ich potrzeby, aspiracje, uwarunkowania i ograniczenia w jakich funkcjonują. Dotyczy to zarówno relacji „strona publiczna” – „strona prywatna”,

jak i relacji przeciwnej. Te działania stworzą szansę na wykreowanie rzeczywistego partnerstwa i nadania pojęciu „partycypacja w rewitalizacji” głębszego znaczenia.

Jeśli uruchomione mechanizmy funkcjonują prawidłowo, to z czasem partycypacja interesariuszy w procesie rewitalizacji przybierze znacznie szerszy wymiar niż tylko zgłaszanie uwag i postulatów. Będzie to rzeczywisty udział w kształtowaniu procesu rewitalizacji – w wyniku aktywizacji społecznej dochodzi do uruchamiania własnych inicjatyw, wychodzenia z nowymi pomysłami i koncepcjami, angażowanie swego czasu, swych kompetencji oraz swych środków finansowych. Jak wskazano w rozdziale dotyczącym potencjałów obszaru rewitalizacji, Lublin może poszczycić się długo tradycją działań rewitalizacyjnych (nawet jeśli nie były realizowane w ramach kompleksowego programu rewitalizacji) o charakterze oddolnych inicjatyw czy to pochodzących od grup mieszkańców, organizacji społecznych czy instytucji kultury.

Na progu nowego etapu działań rewitalizacyjnych w Lublinie, jakie wyznacza niniejszy Program Rewitalizacji, należy więc – przy włączaniu interesariuszy w te działania – w jak najpełniejszym stopniu korzystać ze zdobytych już doświadczeń. I to zarówno doświadczeń instytucjonalnych (ogólnomiejskich), polegających na wypróbowaniu w przeszłości przez instytucje miejskie różnych form aktywizacji i angażowania mieszkańców i lokalnych partnerów, jak i doświadczeń konkretnych osób, które takie działania podejmowały w przeszłości i będą wiedzieć, jak się do nich ponownie zabrać.

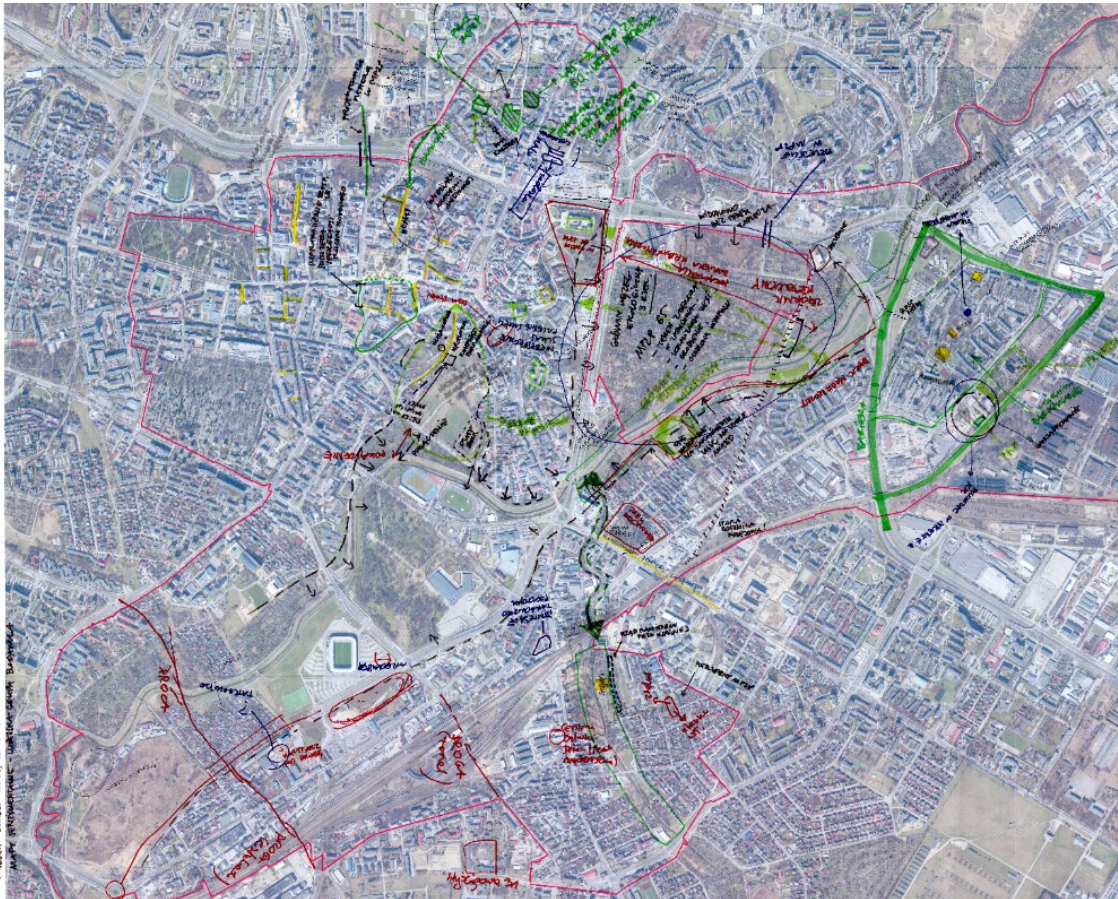
Katalog interesariuszy rewitalizacji jest w zasadzie otwarty i każdy, kto się tym zagadnieniem interesuje, powinien mieć prawo włączyć się w kształtowanie tego procesu lub realizację pojedynczych przedsięwzięć. Biorąc pod uwagę lokalne uwarunkowania oraz zasięg obszaru rewitalizacji w Lublinie jako podstawowych interesariuszy wskazać należy:

mieszkańcy obszaru rewitalizacji	mieszkańcy pozostałego obszaru miasta	Urząd Miasta i jednostki podległe	administracja rządowa i instytucje podległe	samorząd województwa i instytucje podległe
ciała doradcze Prezydenta Miasta	organizacje pozarządowe i grupy nieformalne	przedsiębiorcy i ich organizacje	rady dzielnic	inne instytucje publiczne
organizacje charytatywne	instytucje edukacyjne	uczelnie	instytucje kultury	właściciele nieruchomości
deweloperzy	spółdzielnie mieszkaniowe	wspólnoty mieszkaniowe	kościóły i związki wyznaniowe	kluby sportowe i instytucje sportu

Działania na etapie przygotowania programu

Na etapie przygotowania GPR odbyto szereg aktywności o charakterze formalnym i nieformalnym służących zapewnieniu partycypacji społecznej w tym procesie. W szczególności odbyto 2 otwarte spotkania konsultacyjne oraz zorganizowano cykl 4 warsztatów tematycznych (zawierający również charakter pogłębionego wywiadu na potrzeby diagnozy pogłębionej) z przedstawicielami strony społecznej.

Strona społeczna była informowana o otwartych spotkaniach za pośrednictwem różnych kanałów komunikacji (prasa, strona www Urzędu Miasta Lublin, media społecznościowe, zaproszenia do Rad Dzielnic), natomiast kierując zaproszenia do udziału w warsztatach tematycznych dbano o możliwie zróżnicowany i reprezentatywny dobór uczestników (mieszkańców lub przedsiębiorców, aktywistów, ekspertów, przedstawicieli Rad Dzielnic).

Po opracowaniu projektu Programu z końcem roku 2019 planowano skierowanie go do formalnych konsultacji społecznych wiosną 2020 r. (po uzyskaniu stanowiska RDOŚ w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko). Niestety epidemia COVID-19 skomplikowała te plany, a obowiązujące wówczas przepisy nie umożliwiały przeprowadzenia całego procesu konsultacyjnego w formule zdalnej. W efekcie konsultacje społeczne zostały przesunięte na okres letnio-jesienny. Konsultacje społeczne zostały ogłoszone 12 sierpnia 2020 r. i trwały do 27 września 2020 r. (łącznie 46 dni). Od początku konsultacji projekt GPR był dostępny do zapoznania się na stronie Urzędu Miasta Lublin. Konsultacje objęły zarówno aktywności z wykorzystaniem internetu (m.in. dla osób, które z powodów epidemicznych nie chciałyby wziąć udziału w bezpośrednich spotkaniach) jak i w tradycyjnej formie. W szczególności 8 września 2020 r. o godz. 16.30 w ratuszu odbyło się otwarte spotkanie informacyjne. Rozpoczęła je prezentacja wprowadzającą przedstawiająca główne treści programu, po czym nastąpiła dyskusja z udziałem obecnych na sali interesariuszy. Natomiast 14 września o godz. 18.00 zorganizowano w formule on-line warsztat dla wszystkich chętnych pt. "Formułowanie uwag do projektu GPR". Jego celem, oprócz omówienia projektu programu i wymiany poglądów na jego temat, było podjęcie próby nawiązania wyprzedzającego dialogu między stroną zgłaszającą uwagi oraz tymi, które te uwagi potem rozpatrują. Działanie to wiąże się z często występującą po zakończeniu konsultacji frustracją obu tych grup, co może wynikać ze zbyt niskiego poziomu wzajemnego zrozumienia uwarunkowań i potrzeb występujących po obu stronach (np. w zakresie precyzji postulatów, albo braku sprecyzowania, co w istocie na danym etapie może być przedmiotem dyskusji i zmian, a co już nie – jak np. zasięg obszaru rewitalizacji przy konsultowaniu treści GPR). Warsztat zaplanowano jako wstęp do zgłaszania przez interesariuszy swoich opinii i sugestii do projektu programu. Udało się to, bo większość osób uczestnicząca w warsztacie zgłosiła swe, czasem bardzo obszerne, wnioski. Można to było uczynić za pomocą formularza elektronicznego lub składając je osobiście w siedzibie Biura Rewitalizacji i Klimatu.

Projekt GPR w 2023 roku, po zatwierdzeniu „Procedury oceny gminnych programów rewitalizacji (GPR) w województwie lubelskim w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027” przez Zarząd Województwa Lubelskiego, został zaktualizowany i ponownie poddany konsultacjom społecznym.

Działania na etapie wdrażania programu

Na etapie realizacji programu partycypacja społeczna przyjmie zasadniczo formę wielu równoległych działań (głównie o charakterze konsultacyjno-dyskusyjnym) związanych z przygotowaniem lub realizacją zadań zapisanych w programie. Dotyczy to będzie w szczególności:

- przygotowania oraz późniejszej realizacji konkretnych programów, zadań i inwestycji,
- planowanych przekształceń większych obszarów, co znajdzie odzwierciedlenie w planach miejscowych,
- uruchamiania przez Urząd Miasta nowych lub zmodyfikowanych programów, konkursów, naborów dotyczących obszaru rewitalizacji,
- rozstrzygnięcia co do formuły (np. udziału organizacji pozarządowych) i zakresu oraz późniejszej właściwej realizacji przedsięwzięć o charakterze społecznym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowych (lub łączących te dziedziny),
- długoterminowego utrzymania pozytywnych zmian wprowadzonych w wyniku rewitalizacji,
- wspierania oddolnych inicjatyw mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych i ciał doradczych.

Urząd Miasta Lublina jako podmiot wiodący i koordynujący proces rewitalizacji będzie zobowiązany inicjować procesy partycypacyjne, przynajmniej w takim zakresie, jak wymagają tego przepisy prawa, a także dotąd, dopóki nie wykształcą się mechanizmy oddolnego uruchamiania się takich procesów (dzięki „zdecentralizowanej” strukturze wspierania procesu rewitalizacji ze strony lokalnych środowisk). Korzystne byłoby, aby na początku realizacji programu udało się we współpracy z partnerami społecznymi wypracować ogólny katalog działań i mechanizmów partycypacyjnych (nieformalny dokument a nie kolejna procedura lub przepis) w odniesieniu do poszczególnych zagadnień, jakie będą się pojawiać się w trakcie realizacji programu. Miałby on odpowiadać na pytania: „kto?”, „kiedy?”, „w jakim trybie?”, „w jakim celu (co z tego będzie wynikać)?”. Powstanie takiego dokumentu służyłoby nie tylko zebraniu w pisemnej formie przydatnych dla wielu informacji, ale także wykreowaniu podstaw do partnerskiej współpracy między interesariuszami. Innym istotnym aspektem partycypacji w Lublinie powinna być jej przynajmniej częściowa decentralizacja. Obszar rewitalizacji w Lublinie jest na tyle duży i zróżnicowany, że uzyskanie realnego dialogu „rewitalizacyjnego” (nieograniczonego do formalnych spotkań konsultacyjnych) między „stroną publiczną” a mieszkańcami i organizacjami społecznymi może być trudne. Pomocne w pokonaniu tej bariery może okazać się pośrednictwo np. Rad Dzielnic albo miejskich instytucji (np. MOPR, instytucje kultury), które realizując konkretne projekty stają się w praktyce „operatorami” rewitalizacji na danym terenie. Choć nie ma jednego optymalnego modelu dla takich działań warto, aby w trakcie realizacji programu wypracować efektywne podejście do tego zagadnienia.

Niezależnie od powyższych uwag dotyczących działań cząstkowych, aby zapewnić efektywny udział interesariuszy w procesie rewitalizacji ze strony Urzędu Miasta przewiduje się podjęcie następujących zcentralizowanych działań:

- przekształcenie dotychczasowej formy komunikacji poprzez stronę internetową Urzędu Miasta w portal (podstronę) poświęcony rewitalizacji w Lublinie, będący kompendium wiedzy o rewitalizacji jako takiej, samym Programie Rewitalizacji oraz postępach w jego wdrażaniu. Na portalu zawarte będą bieżące informacje o wydarzeniach związanych z realizacją programu (w tym o konsultacjach, spotkaniach, działaniach integrujących mieszkańców), dane o całym programie oraz poszczególnych projektach i zaawansowaniu ich realizacji, a także dane kontaktowe (lub formularz kontaktowy) do właściwych osób. Należy także wziąć pod uwagę, wykorzystanie mediów społecznościowych do przekazywania informacji o procesie rewitalizacji. Umożliwi to włączenie się interesariuszy w działania projektowe, a także wymianę informacji czy opinii. Taka platforma stwarza również możliwość ogólnego monitorowania projektów, a przez to obserwowania postępów we wdrażaniu programu rewitalizacji;
- organizowanie publicznych spotkań, na których prezentowany będzie Raport Roczny (oraz wyniki oceny programu jeśli w danym roku była prowadzona) oraz dyskutowane będą, np. w formule warsztatów, zamierzenia na przyszłość (np. potrzeby w zakresie nowych projektów rewitalizacyjnych). W trakcie spotkania interesariusze będą mogli także zasięgać porad co do już podjętych działań, bądź skonsultować nowe pomysły;
- inicjowanie audycji w lokalnych mediach, z udziałem interesariuszy oraz przedstawicieli Urzędu Miasta, dotyczących działań rewitalizacyjnych oraz informujących o postępach we wdrażaniu programu;
- ujęcie w lubelskim systemie informacji przestrzennej (dostępnym online) możliwie szerokiej informacji na temat programu rewitalizacji (obejmującej co najmniej zasięg obszaru rewitalizacji i lokalizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a docelowo także wskaźniki monitorowania w układzie przestrzennym).

Istotnym elementem działań na rzecz trwałego i sformalizowanego włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji w Lublinie będzie ustanowienie Komitetu Rewitalizacji jako ciała doradczego Prezydenta Miasta.

Komitet Rewitalizacji

Powołanie Komitetu Rewitalizacji to obowiązek, który ustawa o rewitalizacji nakłada na gminy stosujące procedury „ustawowe”. W Lublinie Komitet Rewitalizacji został powołany Zarządzeniem nr 55/11/2018 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 30 listopada 2018 r. Odnoszono się do obowiązującego

wówczas programu rewitalizacji, jednak – mając w planie rychłe „przejście” do formuły GPR zastosowano się do przepisów ustawy o rewitalizacji. Powołanie Komitetu poprzedził proces przygotowania, skonsultowania i uchwalenia przez Radę Miasta uchwały o zasadach wyznaczania składu i zasadach działania Komitetu.

Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Prezydenta Miasta. Prezydent zapewnia obsługę organizacyjną Komitetu. Jego skład powinien mieć reprezentatywny charakter, a więc należy zadbać, aby interesariusze mogli mieć poczucie, że w Komitecie zasiadają ich przedstawiciele. Oznacza to, że rozszerzenie zasięgu obszaru rewitalizacji w stosunku do poprzedniego musi oznaczać rozszerzenie składu Komitetu Rewitalizacji.

Po wygaśnięciu pierwszej kadencji Komitetu przygotowano nowy projekt uchwały w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Lublin wraz z załącznikiem - regulaminem określającym w/w zasady, uwzględniający nowy Obszar rewitalizacji (przyjęty Uchwałą nr 248/VII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 30 maja 2019 r.). Projekt uchwały został poddany konsultacjom społecznym razem z projektem GPRu i Komitet zostanie powołany na kolejną kadencję, zgodnie zapisami ustawy o rewitalizacji, po uchwaleniu w/w programu.

5.4 Ramowy harmonogram realizacji programu

Poniżej przedstawiono ramowy harmonogram realizacji GPR, który wskazuje najważniejsze kamienie milowe i ramy czasowe dla kluczowych procesów w ramach wdrażania programu. Niniejszy harmonogram został opracowany dla całego cyklu Programu Rewitalizacji.

Tabela 5.6. harmonogram realizacji GPR (opracowanie na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).

Rok	Kwartał	Działanie	Działanie ciągłe (przez cały rok)
2023	IV	Uchwalenie programu rewitalizacji przez Radę Miasta Wpis programu rewitalizacji do rejestru prowadzonego przez Marszałka Województwa	<ul style="list-style-type: none">▪ Uruchomienie mechanizmów realizacji programu (struktura zarządcza, ciągłe działania partycypacyjne)▪ Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć▪ Przygotowanie do aplikowania o wsparcie części projektów w ramach nowej perspektywy UE
2024	I	Powołanie Komitetu Rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none">▪ Uruchomienie mechanizmów realizacji programu (struktura zarządcza, ciągłe działania partycypacyjne)▪ Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć
	II		

	III		<ul style="list-style-type: none">Przygotowanie do aplikowania o wsparcie części projektów w ramachAplikowanie o wsparcie części projektów z FEPrzygotowanie i realizacja przedsięwzięć nowej perspektywy UE
	IV		
2025	I	I Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Aplikowanie o wsparcie części projektów z FEPrzygotowanie i realizacja przedsięwzięćWłączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III		
	IV		
2026	I	II Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Aplikowanie o wsparcie części projektów z FEPoszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięćPrzygotowanie i realizacja przedsięwzięćWłączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III		
	IV		
2027	I	III Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Przygotowanie do aplikowania o wsparcie części projektów w ramach nowej perspektywy UERozwijanie możliwości finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnychPrzygotowanie i realizacja przedsięwzięćWłączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III	I Ocena	
	IV	Ewentualne zmiany w programie rewitalizacji wynikające z I Oceny	
2028	I	IV Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Przygotowanie do aplikowania o wsparcie części projektów w ramach nowej perspektywy UEAplikowanie o wsparcie części projektów z FERozwijanie możliwości finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnychPrzygotowanie i realizacja przedsięwzięćWłączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III		
	IV		
	I	V Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Aplikowanie o wsparcie części

2029	II		<ul style="list-style-type: none">projektów z FERozwijanie finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnychWłączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	III		
	IV		
2030	I	VI Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Aplikowanie o wsparcie projektów do współfinansowania ze środków UERozwijanie finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnychPrzygotowanie i realizacja przedsięwzięćWłączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III	II Ocena	
	IV	Ewentualne zmiany w programie rewitalizacji wynikające z II Oceny	
2031	I	VII Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Aplikowanie o wsparcie projektów do współfinansowania ze środków UERozwijanie finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnychPrzygotowanie i realizacja przedsięwzięćWłączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III		
	IV		
2032	I	VIII Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Aplikowanie o wsparcie projektów do współfinansowania ze środków UERozwijanie finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnychPrzygotowanie i realizacja przedsięwzięćWłączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III		
	IV		
2033	I	IX Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none">Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć
	II		
	III		
	IV	Zakończenie realizacji programu Końcowa Ocena i Raport Zamknięcia Programu	

5.5 Indykatywne ramy finansowe oraz źródła finansowania

Szereg czynników niepewności związanych z dostępem do środków zewnętrznych, szczegółowymi harmonogramami przygotowania i wdrażania przedsięwzięć, ograniczona dojrzałość niektórych przedsięwzięć zawartych w programie rewitalizacji, a także niemożność na obecnym etapie precyzyjnego oszacowania potencjalnej skali zaangażowania w proces rewitalizacji zewnętrznych podmiotów powodują, że szacunkowe ramy finansowe programu (a wraz z nimi przypisanie ich do poszczególnych źródeł finansowych) muszą być uznane jako przybliżone i obarczone ryzykiem znaczącego błędu.

Ramy finansowe programu

W poniższej tabeli zawarto szacunkowe ramy finansowe programu z uwzględnieniem podziału na źródła finansowania.

Tabela 5.7. szacowanie koszty realizacji programu rewitalizacji w tys. PLN (opracowanie na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).

	PUBLICZNE				PRYWATNE	ŁĄCZNIE
	WŁASNE GMINY	UNIJNE	KRAJOWE	ZWROTNE		
Wynikające z szacowanej wartości przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w programie, których dojrzałość umożliwia szczegółową kalkulację	201500	384500	36000	-	-	622000
Szacowane środki na realizację pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których dojrzałość lub niepewność realizacji uniemożliwia szczegółową kalkulację	60450	105350	10800	4000	6000	186600
łącznie	261950	489850	46800	4000	6000	808600

Źródła finansowania

Zasadniczym wyjściowym źródłem finansowania GPR będzie budżet miasta, w tym ujęte w tym budżecie środki własne. Dążyć jednak należy, aby jak największa część wydatków związanych z procesem rewitalizacji mogła zostać pokryta ze źródeł zewnętrznych. W praktyce istotnym źródłem finansowania rewitalizacji będą środki unijne – pochodzące z Funduszy Europejskich dla Lubelskiego, Krajowego Planu Odbudowy, a w pewnym zakresie także z Krajowych Programów Operacyjnych.

Wśród środków krajowych, co do których należy czynić starania, aby mogły posłużyć finansowaniu rewitalizacji wymienić należy przede wszystkim:

- fundusze na finansowanie inwestycji służących ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym (pochodzące głównie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub funduszy wojewódzkich),
- fundusze na finansowanie inwestycji mieszkaniowych (praktyczne znaczenie mogą mieć: premia termomodernizacyjna, premia kompensacyjna, program społecznego budownictwa czynszowego, fundusz dopłat, a także produkty komercyjne BGK).

5.6 System monitorowania i oceny programu oraz wprowadzenie w nim zmian

Nieodłącznymi elementami każdego procesu rewitalizacji są monitorowanie oraz ewaluacja. Monitorowanie polega zasadniczo na systematycznym raportowaniu o przebiegu realizacji elementów programu oraz zmianach w jego otoczeniu oraz rejestrowaniu tych informacji. Natomiast ewaluacja to cykliczna ocena, dokonywana m.in. na podstawie zgromadzonych informacji, a także w oparciu o inne narzędzia: obserwacje, wywiady, analizy, stopnia osiągnięcia założonych celów wraz z identyfikacją przyczyn, gdy ten stopień jest niezadowalający.

Te dwa powiązane ze sobą procesy w działaniach rewitalizacyjnych służyć będą w pierwszym rzędzie:

- weryfikacji, czy program został trafnie sformułowany, tj. czy i w jakim stopniu podejmowane działania faktycznie służą celom programu,
- weryfikacji założeń, na których bazuje program rewitalizacji,
- ocenie efektów poszczególnych przedsięwzięć,
- identyfikacji problemów we wdrażaniu programu oraz wskazywaniu przyczyn takich sytuacji.

Monitorowanie

Budowa systemu monitorowania rewitalizacji

Stworzenie sprawnego i wydajnego, a zaraz nie kosztochłonnego systemu monitorowania rewitalizacji w Lublinie stanowić będzie jeden z istotnych elementów realizacji GPR. Bez niego ocena przebiegu realizacji programu będzie ułomna. Inicjatywę w tym zakresie podejmie Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji, choć zarówno w opracowanie koncepcji, jak i późniejsze funkcjonowanie systemu zaangażowane będą inne komórki organizacyjne Urzędu Miasta i jednostki podległe. Głównym forum współpracy w tym zakresie będzie Zespół zadaniowy ds. Rewitalizacji.

Formułując główne założenia systemu należy mieć na względzie, że ma on służyć bezpośrednim celom głównym:

- umożliwić obserwację postępów procesu rewitalizacji oraz efektów tego procesu,
- ujawniać dynamikę zjawisk i różnicowań wewnętrznych – zwłaszcza tych, które zdecydowały o stwierdzeniu degradacji obszaru rewitalizacji.

Patrząc od strony praktycznej system musi spełniać następujące warunki:

- w jak największym stopniu wykorzystywać działania standardowo podejmowane przez komórki Urzędu lub jednostki podległe (np. w zakresie obowiązków sprawozdawczych) – działania te mogą wymagać jedynie drobnych uzupełnień (np. wskazania czy dane dotyczą obszaru rewitalizacji),
- zakładać jego maksymalną integrację z instrumentami funkcjonującymi (jak System Informacji Przestrzennej Lublina) lub planowanymi.
- opierać się na modułowej strukturze tak, aby zbieranie danych mogło funkcjonować także w wariantcie ograniczonego zakresu systemu (zanim inne moduły zostaną uruchomione),
- bazować na obiektywnych i weryfikowalnych miernikach i metodach badawczych dostosowanych do lokalnych uwarunkowań,
- zapewniać taki cykl zbierania danych i informacji, aby mogły zostać one ujęte w Raportach Rocznych sporządzanych do końca I kwartału po roku, którego raport dotyczy.

Dane i informacje podlegające gromadzeniu

Monitorowanie rewitalizacji w Lublinie obejmie różne płaszczyzny i aspekty tak, aby zestawienie i analiza zgromadzonych danych i informacji umożliwiała pełną ocenę efektów działań rewitalizacyjnych. W pełnej (docelowej) wersji obejmować będzie opisane poniżej komponenty.

Komponent monitorowania przedsięwzięć

Ten komponent sprowadzać się będzie do gromadzenia informacji o realizacji przedsięwzięć, ich stanie zaawansowania (w trakcie wdrażania), efektach (w tym rzeczowych), a także o istotnych aspektach ich realizacji – pozytywnych lub negatywnych (np. bariery w realizacji lub inne zidentyfikowane deficyty). Monitorowanie odbywać się będzie w oparciu o wypełnianie przez podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych przedsięwzięć kwestionariusza „Karta sprawozdania” (co do zasady w cyklu rocznym), które będą przekazywane do Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji.

Komponent monitorowania rezultatów

Równie istotne znaczenie ma komponent, w ramach którego mają być gromadzone dane o zmianach, jakie wywołuje realizacja GPR. Podstawą tego monitoringu będą mierniki, które odnoszą się do zjawisk lub aspektów społecznych, funkcjonalno-przestrzennych, technicznych, gospodarczych i środowiskowych i zostały zaproponowane w programie jako miary obrazujące stopień osiągnięcia

poszczególnych celów. W dużej części są to wskaźniki wykorzystane wcześniej w diagnozie – czy to służącej delimitacji obszaru zdegradowanego, czy też pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji. Pozwala to już w GPR określić wartości bazowe tych wskaźników – zostały one zawarte w tabeli 5.4.. Stanowiąc będą punkt odniesienia dla oceny zmian dokonujących się w trakcie realizacji programu.

Tabela 5.8. wskaźniki i ich wartości bazowe.

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa
1.	Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej	0
2.	Liczba osób kwalifikujących się do wsparcia z pomocy społecznej	4 047
3.	Liczba długotrwale bezrobotnych z obszaru rewitalizacji	1 421
4.	Liczba organizacji społecznych zaangażowanych w realizację GPR	0
5.	Liczba zmodernizowanych/nowych obiektów infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i sportowej	0
6.	Frekwencja w wyborach parlamentarnych / samorządowych /do Rad Dzielnic	odrębna indywidualna wartość do przeanalizowania w każdym obwodzie wyborczym leżącym choć częściowo na obszarze rewitalizacji
7.	Liczba zmodernizowanych lub utworzonych przestrzeni publicznych	0/0
8.	Powierzchnia zmodernizowanych / utworzonych terenów zieleni	0/0
9.	Liczba inwestycji istotnie ułatwiających dostępność pieszo, rowerem, transportem publicznym do lub na obszarze rewitalizacji	0
10.	Długość nowych lub wyremontowanych tras rowerowych na obszarze rewitalizacji	0
11.	Liczba wydarzeń kulturalnych, sportowych aktywizujących na obszarze rewitalizacji rocznie	0
12.	Liczba nowych / zmodernizowanych lokali użytkowych w zasobie komunalnym na obszarze rewitalizacji	0/0
13.	Liczba zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych	0
14.	Liczba miejsc aktywności lokalnej na obszarze rewitalizacji	0
15.	Liczba nowych / zmodernizowanych lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji	0/0
16.	Liczba nowych / zmodernizowanych lokali mieszkalnych stanowiących własność gminny obszarze rewitalizacji	0/0
17.	Liczba nowych / zmodernizowanych lokali użytkowych stanowiących własność gminny obszarze rewitalizacji	0/0
18.	Liczba budynków gminnych objętych poprawą efektywności energetycznej	0/0

Należy dopuścić, że w pewnych sytuacjach mogą zaistnieć przesłanki do tego, aby w trakcie realizacji programu lista powyższych mierników została uzupełniona o dodatkowe parametry uznane za cenne

dla wykazania efektywności programu. Mógłby o tym rozstrzygnąć Zespół zadaniowy ds. Rewitalizacji. Może do tego dojść, gdy praktyka pokaże, że stosowane mierniki nie ilustrują wystarczająco kompleksowo zjawisk zachodzących na obszarze rewitalizacji. W takich okolicznościach trzeba będzie zadbać o wsteczne określenie wartości bazowych takich mierników na moment początku realizacji Programu Rewitalizacji. Inaczej system monitorowania byłby ułomny.

Podział zadań w zakresie monitorowania

Co do zasady za monitorowanie procesu rewitalizacji odpowiedzialne będzie Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji, jakkolwiek za gromadzenie i przekazywanie danych odpowiadać będą poszczególne komórki organizacyjne Urzędu Miasta lub jednostki podległe – według ich właściwości. Ewentualnie zmiany w zakresie podziału zadań mogą zaistnieć w przypadku zintegrowania systemu monitorowania rewitalizacji z innymi działaniami nakierowanymi na gromadzenie i upublicznianie danych (głównie przestrzennych) dotyczących Lublina.

Ocena Programu Rewitalizacji i jego ewentualne zmiany

Zasadniczym celem ewaluacji realizacji GPR jest ocena aktualności i stopnia realizacji programu, w tym zwłaszcza jego celów. Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że ocena programu rewitalizacji następuje nie rzadziej niż raz na 3 lata.

Odpowiedzialność za zorganizowanie procesu oceny i przełożenie jej wyników na odpowiednie działania w odniesieniu do programu rewitalizacji spoczywa na Urzędzie Miasta Lublina (Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji oraz Zespół zadaniowy ds. Rewitalizacji). Biorąc pod uwagę przepisy ustawy o rewitalizacji przy ocenie rewitalizacji dopilnowane zostanie włączenie w ten proces interesariuszy.

Prowadzona ocena dotyczyć będzie z jednej strony aktualności treści programu, a z drugiej stopnia jego realizacji. W obu przypadkach wnioski z oceny mogą wskazywać na potrzebę zmiany programu.

Ocena programu – zarówno w kontekście jego aktualności, jak i stopnia zaawansowania wdrażania – będzie obejmować analizę tych samych wskaźników, które służyły szczegółowemu zdiagnozowaniu obszaru rewitalizacji. Ponadto uwzględnione mogą zostać dodatkowe wskaźniki odnoszące się do procesu realizacji programu.

Ocena nie powinna ograniczać się do pomiaru efektów realizacji przedsięwzięć, ale będzie również zawierać analizę związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy podjętymi (lub zaniechanymi) działaniami a osiągniętymi efektami. Pozwoli to na sprawdzenie logiki programu w świetle pragmatyki jego wdrażania. W przypadku, gdy wnioski z ewaluacji wskażą na potrzebę modyfikacji programu, projekt takich zmian powinien zostać przygotowany – przy zachowaniu koordynacyjnej roli Zespołu

zadaniowego ds. Rewitalizacji oraz opiniodawczej funkcji Komitetu Rewitalizacji – a Prezydent Miasta Lublin powinien wystąpić do Rady Miasta Lublin z wnioskiem o jego zmianę.

Integralną część niniejszego GPR stanowi Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.

Ilustracje (zdjęcia, wizualizacje lub mapy) wykorzystane w niniejszym dokumencie pochodzą z zasobów Urzędu Miasta Lublin (w tym lubelskiego geoportalu) lub zostały wykonane na jego zlecenie lub prezentują przedsięwzięcia finansowane przez Urząd Miasta Lublin.

Spis tabel

Tabela 2.1. Zestawienie liczby ludności i powierzchni obszaru rewitalizacji i podobszarów (źródło: dane meldunkowe na 31.05.2023 r.).....	7
Tabela 2.2. Osoby wspierane ze względu na szczególne potrzeby rodzinne (źródło: MOPR 2022 r.).....	14
Tabela 2.3. Zmiany liczby ludności w podobszarach rewitalizacji (źródło: dane meldunkowe).....	21
Tabela 2.4. Projekty z Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-2023 kontynuowane w niniejszym programie (opracowanie na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	58
Tabela 5.5. Koszty zarządzania wdrażaniem programu rewitalizacji (opracowanie na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	157
Tabela 5.6. harmonogram realizacji GPR (opracowanie na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	164
Tabela 5.7. szacowanie koszty realizacji programu rewitalizacji w tys. PLN (opracowanie na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	167
Tabela 5.8. wskaźniki i ich wartości bazowe.....	170

Spis map

Mapa 2.1. Obszar rewitalizacji i podobszary rewitalizacji.....	8
Mapa 2.2. Wsparcie z pomocy społecznej na 100 mieszkańców (źródło: MOPR Lublin 2022 r).....	11
Mapa 2.3. Wsparcie z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo – liczba osób na 100 mieszkańców	12
Mapa 2.4. Zadłużenie lokali komunalnych (źródło: ZNK 2022 r).....	13
Mapa 2.5. Frekwencja wyborcza w drugiej turze wyborów prezydenckich w 2020 r. (źródło: dane PKW).....	23
Mapa 2.6. Frekwencja wyborcza w wyborach do Rad Dzielnic w 2023 r. (źródło: dane PKW).....	24
Mapa 2.7. Ośrodki wsparcia społecznego dane na 2023 r (źródło: dane MOPR).....	25
Mapa 2.8. Historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny w Lublinie – Pomnik Historii (źródło: Załącznik do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 kwietnia 2007 r.).....	29
Mapa 2.9. Mapa sentymalna okolic Słomianego Rynku (źródło: Urząd Miasta Lublin).....	29
Mapa 2.10. Mapa sentymalna dzielnicy Za Cukrownią (źródło: Urząd Miasta Lublin).....	30
Mapa 2.11. Miejskie i marszałkowskie instytucje kultury na obszarze rewitalizacji dane 2023 r (źródło: Urząd Miasta Lublin,).....	31
Mapa 2.12. Wyniki egzaminu po szkole podstawowej – średni wynik w szkole w 2022 r. (źródło: Urząd Miasta Lublin).....	32
Mapa 2.13. Sklepy detaliczne i wielkopowierzchniowe obiekty handlowe (źródło: dane CEIDG 2017, Urząd Miasta Lublin).....	35
Mapa 2.14. Zagrożenie powodziowe (źródło: Urząd Miasta Lublin,).....	37
Mapa 2.15. Pokrycie planistyczne lipiec 2023 r. (źródło: Urząd Miasta Lublin).....	39
Mapa 2.16. Podstawowe przeznaczenia terenów w MPZP wrzesień 2023 r. (źródło: Urząd Miasta Lublin).....	40
Mapa 2.17. Enklawy i bariery piesze (źródło: Miasto dla ludzi. Lubelskie standardy infrastruktury pieszej, arch. Krzysztof Jaraszkiwicz na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	45

Mapa 2.18. Dostępność do terenów zieleni (źródło Urząd Miasta Lublin).....	46
Mapa 2.19. Infrastruktura rowerowa (źródło Urząd Miasta Lublin dane na rok 2023,).....	48
Mapa 2.20. Dostępność żłobków publicznych (źródło Urząd Miasta Lublin).....	49
Mapa 2.21. Dostępność przedszkoli (źródło: Urząd Miasta Lublin).....	50
Mapa 2.22. Dostępność do szkół podstawowych (źródło: Urząd Miasta Lublin).....	50
Mapa 2.23. Grunty własność gminy (źródło: Urząd Miasta Lublin 2023 r).....	51
Mapa 2.24. Wiek zabudowy (źródło: Urząd Miasta Lublin - dane na rok 2022).....	52
Mapa 2.25. Rok budowy budynków komunalnych (źródło: Urząd Miasta Lublin 2023).....	54
Mapa 2.26. Sieć ciepłownicza i budynki komunalne (źródło: Urząd Miasta Lublin, ZNK Lublin).....	55
Mapa 2.27. Sieć wodociągowa i budynki komunalne (źródło: Urząd Miasta Lublin, ZNK Lublin).....	55
Mapa 2.28. Sieć kanalizacyjna (w tym deszczowa) (źródło: Urząd Miasta Lublin).....	56

Spis zdjęć

Zdjęcie 2.1. Lokale usługowe do wynajęcia na obszarze rewitalizacji (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	35
Zdjęcie 2.2. Stan zabudowy w centralnej części miasta (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	39
Zdjęcie 2.3. Stan przestrzeni publicznych (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	42
Zdjęcie 2.4. Wykorzystanie przekroju ulicy przez różnych użytkowników (źródło: Miasto dla Ludzi)....	42
Zdjęcie 2.5. Przestrzenie półpubliczne (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	43
Zdjęcie 2.6. Pustostany i obiekty niewykorzystane w pełni (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	43
Zdjęcie 2.7. Niewykorzystane przestrzenie otwarte (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	44
Zdjęcie 2.8. Stan zabudowy i pustostany (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	53
Zdjęcie 2.9. Kościół św. Józefa, Trybunał Koronny – obiekty zabytkowe (zdjęcia wykonano na zlecenie Urzędu Miasta Lublin).....	57

Spis wykresów

Wykres 2.1. Liczba osób wspieranych ze względu na niepełnosprawność (źródło: dane MORP za rok 2022).....	17
Wykres 2.2. Bezrobotni i długotrwale bezrobotni jako % liczby mieszkańców w 2022 r. (źródło: dane MUP w Lublinie).....	19
Wykres 2.3. Bezrobotni w podziale na grupy wiekowe – udział grup wiekowych w bezrobotnych ogółem, dane na rok 2022 (źródło: dane MUP w Lublinie).....	20
Wykres 2.4. Procentowy rozkład bezrobotnych na grupy wiekowe w podobszarach rewitalizacji dane na rok 202.....	20